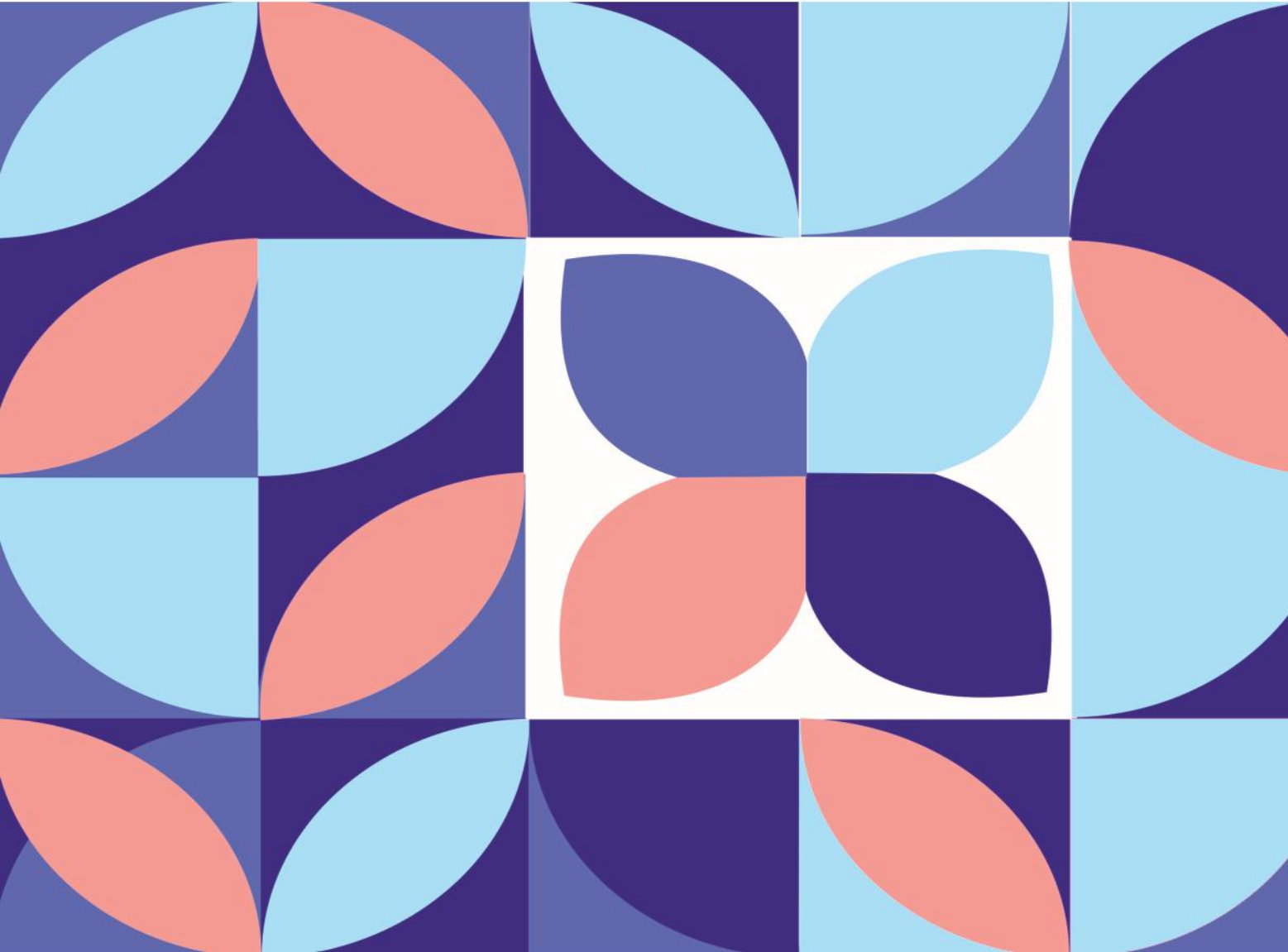

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

گزارش توصیفی و تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان

مریم شفیق پور
کریم حنفی نیری

الذميمة
الجميلة

گزارش توصیفی
و تحلیلی وضعیت
فرهنگی و هنری
استان زنجان

مجریان طرح

مریم شفیق پور

کریم حنفی نیری

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی راهبردی

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

عنوان: گزارش توصیفی و تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان

زیر نظر: داریوش مطلبی، نظام بهرامی کمیل

ناظر طرح: اسماعیل افقهی

مجریان طرح: مریم شفیق‌پور، کریم حنفی‌نیری

صفحه‌آرا: فاطمه قیاسوند

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: برای مخاطبان خاص

این پژوهش با همکاری دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی راهبردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انجام شده است.

همه حقوق این اثر برای پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات محفوظ است.
در صورت تخلف، پیگرد قانونی دارد.

نشانی: تهران، پایین‌تر از میدان ولی عصر (عج)، خیابان دمشق،

شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

صندوق پستی: ۶۲۷۴ - ۱۴۱۵۵

تلفن: ۸۸۹۰۲۲۱۳. دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶

Email: nashr@ricac.ac.ir

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۳.....	پیشگفتار.....
۵.....	بخش اول: کلیات تحقیق.....
۵.....	مقدمه.....
۶.....	بیان مسئله.....
۷.....	اهداف طرح.....
۸.....	روش شناسی.....
۱۱.....	بخش دوم: سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان.....
۱۱.....	تاریخچه.....
۱۳.....	ویژگی های جغرافیایی.....
۱۷.....	ویژگی های جمعیتی.....
۱۸.....	ویژگی های قومیتی (زبانی و مذهبی).....
۲۰.....	ویژگی های تجاری و صنعتی.....
۲۲.....	کشاورزی، جنگل داری و شیلات.....
۲۴.....	اماکن برجسته مذهبی و توریستی.....
۲۹.....	توریستی (گردشگری).....
۴۳.....	فرهنگ عامه و آداب و رسوم برجسته.....
۴۹.....	برخی اعتقادات خاص استان زنجان.....
۵۱.....	معرفی گروه ها و جریان های برجسته و شاخص فرهنگی استان.....
۶۲.....	معرفی کوتاه اهالی برجسته فرهنگ و هنرمندان معاصر استان.....
۷۷.....	بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان.....
۷۷.....	معرفی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی زنجان.....
۱۴۱.....	پتانسیل فضاها و عملکرد فرهنگی و هنری در دسترس مردم استان زنجان.....

بخش چهارم: گزارش تحلیلی از وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان	۱۴۵
تجزیه و تحلیل عوامل محیطی اثرگذار بر توسعه بخش فرهنگ و هنر استان	۱۴۵
بخش پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات با تمرکز بر بحث گسترش عدالت فرهنگی	۱۷۵
مقدمه	۱۷۵
بزرگترین نقاط ضعف و چالش های فرهنگ و هنر در استان زنجان	۱۷۶
پیشنهادات و اولویت های فرهنگی و هنری بلندمدت	۱۸۵
محدودیت های تحقیق	۱۸۷
منابع	۱۸۸

چکیده

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی راهکارهایی عملی برای برنامه‌ریزی در جهت توسعه فرهنگی و هنری استان زنجان است. در این پژوهش، پس از توصیف ویژگی‌های تاریخی، اجتماعی و فرهنگی این استان، به‌منظور شناسایی نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها، خواسته‌ها و نیازها و همچنین ظرفیت‌های فرهنگی و هنری بومی، از روش تحلیل محتوای استنباطی استفاده شد. تعداد ۲۲ نفر از نخبگان فرهنگی شامل استادان، فرهیختگان، هنرمندان و نویسندگان و مدیران برجسته، با روش نمونه‌گیری هدفمند (قضاوتی) انتخاب شدند. تحلیل محتوای مصاحبه‌های انجام‌شده برای تعیین نقاط قوت و ضعف و تهدیدها و فرصت‌های پیش روی استان زنجان در توسعه فرهنگی و هنری با روش SWOT (سوات) انجام شد. نتایج نشان داد: بزرگ‌ترین نقاط قوت استان زنجان؛ پیشینه غنی و تاریخی؛ آثار تاریخی و باستانی متعدد؛ علاقه‌مندی مردم به مباحث فرهنگ و هنر؛ تنوع فرهنگی؛ موسیقی محلی (آشیق)؛ برخورداری از غذاهای بومی و محلی با شناسنامه ملی و جهانی؛ وجود علما، دانشمندان و نویسندگان برجسته؛ بالابودن نسبی میزان تحصیلات تکمیلی همراه با جوانی جمعیت و وجود فضاهایی نمایشگاهی به‌منظور عرضه و ترویج فعالیت‌های فرهنگی و هنری می‌باشد. مهم‌ترین نقاط ضعف استان کمبود منابع مالی و محدودیت اعتبارات بخش عمومی و دولتی برای حوزه‌های فرهنگی و هنری؛ پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری به‌ویژه بخش خصوصی در حوزه‌های مرتبط با فرهنگ و هنر؛ حمایت ناکافی از تولیدات هنرمندان و نویسندگان؛ عدم همکاری برخی دستگاه‌ها در واگذاری فضاهای مازاد به بخش فرهنگ و هنر؛ عدم وجود کارگروه‌های فرهنگی و هنری با مشارکت دستگاه‌های اجرایی استان زنجان می‌باشد. مهم‌ترین نیازهای فرهنگی و هنری استان عبارت بودند از: غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان؛ ارتقا و گسترش آموزش‌های فرهنگی، هنری و دینی؛ توسعه، عرضه و مصرف محصولات فرهنگی و هنری؛ حمایت از تولید، اجرا و پخش برنامه‌های فرهنگی و هنری؛ برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری؛ تهیه اطلس فرهنگی استان؛ اعطای وام و تسهیلات بانکی کم‌بهره به اصحاب فرهنگ و هنر و معرفی الگوها و مفاخر و مشاهیر فرهنگی از طریق برگزاری مراسم بزرگداشت می‌باشد.

واژگان کلیدی: فرهنگ، تحولات فرهنگی و هنری استان زنجان، عدالت فرهنگی، فرصت‌ها و تهدیدهای فرهنگی، شاخص‌های فرهنگی.

پیشگفتار

فرهنگ یک ملت نشان‌دهنده اندیشه‌ها، باورها، خواسته‌ها، رفتارها و ارزش‌های آن ملت است. فرهنگ و باور عمومی هر جامعه‌ای نخست در حفظ و تقویت هویت و موجودیت جامعه دارای جایگاه است و در وهله دوم زمینه‌ساز پیشرفت و توسعه همه‌جانبه جامعه است. امروزه، یکی از شاخص‌های اصلی توسعه پایدار جامعه، توسعه فرهنگی است. دستیابی به توسعه فرهنگی با توجه به وسعت این عرصه و تغییر و تحولات سریع آن، جز با مدیریت صحیح امکان‌پذیر نیست. جامعه‌شناسان معتقدند اگر فرهنگ یک جامعه به پویایی و پختگی لازم نرسیده باشد، پیشرفت، انکشاف و توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... در آن جامعه میسر نخواهد بود. بنابراین، پاره‌ای چالش‌های فراروی توسعه فرهنگی عبارت‌اند از: شکاف‌ها و تعارضات قومی و مذهبی، پایین بودن سطح سواد ارزش‌ها و هنجارهای ضد توسعه فرهنگی و عدم برقراری مساوات و عدالت فرهنگی در جغرافیای مختلف. در واقع، توسعه اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بدون توسعه فرهنگی و برقراری عدالت فرهنگی میسر و ممکن نخواهد شد. برای حصول به این امر در حوزه فرهنگ، نیازمند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در دو فاز کوتاه‌مدت و بلندمدت هستیم.

یکی از دغدغه‌های مهم سیاست‌گذاران و محققان عرصه فرهنگ و هنر، نبود آمار، گزارش و داده‌های مرتبط در بخش‌های مختلف فرهنگی و هنری؛ همچنین تخمین و ارزیابی عملکرد این حوزه‌ها می‌باشد.

برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی حوزه فرهنگ نیازمند شناخت کافی وضعیت فرهنگی (با اتکا به آمار و ارقام موجود و همچنین درک نیازهای فرهنگی با توجه به ویژگی‌های مذهبی، قومیتی، جغرافیایی و...) هستیم. بدین منظور، توصیف و تحلیل وضعیت شاخص‌های فرهنگی از قبیل کتاب و نشر، مطبوعات و رسانه، هنر و سینما و حوزه قرآن از نیازهای ضروری حوزه فرهنگ و هنر کشور است.

ارزیابی اسناد و مدارک موجود در مجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات تابعه در استان‌ها و شهرستان‌ها نشان می‌دهند که اطلاعات و آمار دقیقی از وضعیت تولید، توزیع و مصرف حوزه فرهنگ و هنر وجود ندارد و اگر هم گزارشی وجود داشته باشد، کمتر بر واقعیات و نیازهای فرهنگی و هنری استان‌ها متکی است. این در حالی است که برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مطلوب، توصیف و تحلیل وضعیت فرهنگی

و هنری استان‌ها ضروری است. بدین منظور، این پژوهش با هدف شناسایی وضعیت فرهنگی و هنری استان‌ها؛ شناسایی اقدامات و برنامه‌های انجام‌شده و در حال انجام فرهنگی و هنری؛ شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای حوزه فرهنگ و هنر؛ شناسایی خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری؛ و سرانجام، شناسایی ظرفیت‌های بومی حوزه فرهنگ و هنر استان‌های کشور انجام شده است.

در این اثر و مجموعه تصویری از وضعیت فرهنگی و هنری هر استان با دید تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی ارائه شده است، سپس شاخص‌های فرهنگی از ادارات کل فرهنگ و ارشاد استان‌ها و نهادهای فرهنگی مرتبط جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شده‌اند. در ادامه برای رسیدن به چارچوبی مشخص از نقاط قوت، ضعف، فرصت، تهدید، خواسته‌ها و نیازها، مصاحبه‌هایی با نخبگان فرهنگی، متخصصان و مسئولان امور فرهنگی و هنری استان‌های مورد پژوهش انجام گرفته است.

جامعه تحقیق این پروژه عبارت است از چهارده استان کشور شامل: آذربایجان غربی، ایلام، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، خوزستان، زنجان، هرمزگان، کردستان، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری، سیستان و بلوچستان، کرمان، جنوب استان کرمان و گلستان.

در بخش پایانی کلیه پژوهش‌ها، نتایج در دو محور کوتاه‌مدت و بلندمدت به صورت مبسوط تبیین و تحلیل شدند.

امید است نتایج این مجموعه پژوهش بتواند مورد استفاده مسئولان فرهنگی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شامل معاونت‌ها، ادارات کل ستادی و ادارات کل استانی قرار گیرد.

در پایان، از همکاران معاونت پژوهشی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، دفتر مطالعات راهبردی و مدیریت طرح، دکتر اسماعیل افقهی؛ همچنین پژوهشگرانی که در چهارده استان، فاز اول این طرح را به نحو مطلوبی انجام داده‌اند، تشکر و قدردانی می‌کنم.

تیر ۱۴۰۰

دکتر محمد سلگی

رئیس پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

بخش اول: کلیات تحقیق

مقدمه

فرهنگ در هر جامعه‌ای به مثابه شناسنامه آن جامعه است و این شناسنامه، هویت یک فرهنگ را از لحاظ قدمت و اصالت، هویدا می‌سازد و در واقع به منزله یک مرجع عمل می‌کند و با توجه به همین محور، می‌توان پویایی یک فرهنگ را واکاوی کرد. متخصصان امور فرهنگ و هنر، اتفاق نظر دارند لایه زیرین فرهنگ است که باعث ایجاد فضایل اخلاقی و احساسات ملی در افراد می‌گردد؛ لذا سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و طراحی اقدامات و فعالیت‌ها در حوزه مدیریت فرهنگی، می‌باید همواره بُعد زیرین فرهنگ را مورد توجه قرار دهد؛ زیرا هرگونه برنامه‌ریزی در این حوزه بدون توجه به بُعد معنوی فرهنگ اثربخش نخواهد بود. از سوی دیگر، اثرات ابعاد معنوی فرهنگ از طریق محصولات، آثار، فعالیت‌ها و مصرف فرهنگی، در قالب سطح مشهود آن می‌تواند مورد ارزیابی قرار داد. بنابراین برای بهبود آثار سیاست‌ها و اقدامات فرهنگی توجه متعادل به هر دو بُعد فرهنگ الزامی است. علاوه بر این، هرگونه برنامه‌ریزی در حوزه فرهنگ باید به کمال رساندن استعدادها و شایستگی‌های انسان را در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی مورد توجه قرار دهد. از این حیث نیز می‌باید میان برنامه‌ریزی فرهنگی و برنامه‌ریزی در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ارتباطی زنده و پویا طراحی شود تا از مجرای آن امکان استفاده از ظرفیت‌های متقابل در راستای توسعه همه‌جانبه جامعه و کشور فراهم شود. این امر نشان می‌دهد که اولاً برنامه‌ریزی در حوزه فرهنگ، گستره بیشتری را در

مقایسه با دیگر حوزه‌ها در بر می‌گیرد. ثانیاً برای برنامه‌ریزی در حوزه فرهنگ، باید دیدگاه‌ها و نگرش کلان و فرابخشی را همواره مدنظر قرار داد. ثالثاً در طراحی برنامه‌ها و اقدامات مرتبط با سطح مشهود فرهنگ، همواره باید این تعاملات در نظر گرفته شود.

بیان مسئله

آینده‌شناسی به افراد، سازمان‌ها و جوامع کمک می‌کند تا «فرصت‌های» پیش روی خود را به گونه‌ای پیش‌دستانه بشناسند و با آمادگی قبلی، به استقبال آینده روند. متأسفانه، تفکر مشکل‌محوری، این دیدگاه را به ما القا کرده است که همه مشکلات تقریباً از یک نوع هستند و با یک شاه‌کلید حل می‌شوند. به همین دلیل، در اغلب موارد به تجربه‌ها و موفقیت‌های گذشته خود در حل مشکلات استناد می‌کنیم و یادگیری‌های گذشته خود را با اصرار تمام به امروز و آینده می‌کشانیم؛ غافل از اینکه جهان امروز به سرعت در حال تغییر است و آنچه که دیروز می‌توانسته کلید حل یک مشکل باشد، لزوماً در شرایط کنونی چاره‌ساز نیست و نمی‌تواند برای آینده مفید باشد (صالحی‌امیری؛ سپهرنیا، ۱۳۹۱).

در واقع، شناخت روندهای آینده به ما کمک می‌کند تا فرصت‌های پیش روی خود و جامعه‌مان را بشناسیم و برای بهره‌برداری از آن‌ها تصمیم‌های سازنده‌ای بگیریم. آینده‌ای که پیش روی ماست، بیش از هر زمان دیگری، در طول تاریخ بشریت، سرشار از فرصت‌های جذاب و باور نکردنی است؛ اما برای کشف این فرصت‌ها و یافتن جسارت لازم برای نزدیک شدن به آن‌ها نیازمند یک «دیدمان» گسترده و همه‌جانبه‌نگر هستیم. مدیرانی که قادر به خلق چنین دیدمانی باشند، شایسته ارتقاء به جایگاه «رهبری» سازمان‌های امروز هستند (سترون؛ دیویس، ۱۳۸۲: ص ۲).

از دیرباز درخصوص نسبت و رابطه برنامه‌ریزی و فرهنگ، دو رویکرد کلان وجود داشته است. برابر رویکرد اول، فرهنگ دارای ساختار ویژه‌ای است که دگرگونی‌ها و تغییرات آن کاملاً تابع سازوکارهای درونی و تاریخی‌اش می‌باشد و به هیچ‌روی نمی‌توان از بیرون و مطابق طرح و برنامه‌ای خاص تغییرات پیش‌بینی شده‌ای در آن پدید آورد. اما رویکرد دوم، فرهنگ را همانند سایر پدیده‌های اجتماعی قلمداد می‌کند و امکان برنامه‌ریزی در این زمینه را میسر و تا حدود زیادی ضروری می‌انگارد. به نظر می‌رسد تجارب بشر در زمینه تغییرات فرهنگی، که طی دهه‌های اخیر صورت پذیرفت، تا حدود زیادی صاحب‌نظران را متقاعد کرده است که می‌توان با تکیه بر برنامه‌ریزی‌های معینی به دگرگونی‌های مطلوبی در حوزه امور فرهنگی دست یافت. از سوی دیگر، وجود قرائن و شواهد فراوان در دهه اخیر مؤید این واقعیت است که برنامه‌ریزان و کارگزاران فرهنگی کشور رویکرد دوم

را درباره رابطه میان برنامه‌ریزی و فرهنگ پذیرفته‌اند و با تدوین متن سیاست فرهنگی در برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، گام‌های عملی در این راه برداشته‌اند (اکبری، ۱۳۸۶: ص ۱).

فرهنگ یک ملت شکل‌دهنده باورها، ارزش‌ها، اصول اخلاقی، نمادها، زبان و در نهایت سبک زندگی‌ای است که مردم در لایه‌های مختلف آن رویدادهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را تعبیر و تفسیر می‌کنند و با فرهنگی که دارند به خود هویت می‌دهند و در گروه‌ها انسجام می‌یابند. فرهنگ بر سیاست، اقتصاد و مسائل اجتماعی اولویت دارد و جامعه‌ای که فرهنگ آن درست شود در سایر امور نیز موفق خواهد بود؛ بنابراین فرهنگ از اهمیت بالایی برخوردار بوده و نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دقیق است.

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی دقیق و همه‌جانبه برای فرهنگ، نیازمند دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق از وضعیت فرهنگی و همچنین درک نیازهای فرهنگی با توجه به ویژگی‌های مذهبی، قومیتی، جغرافیایی، نژادی و... است. برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این حوزه، بدون توجه به واقعیت جامعه و داشتن اطلاعات کافی، منجر به سطحی‌نگری در برنامه‌ریزی شده و اثربخشی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی را با مشکل مواجه می‌کند. در این راستا در پژوهش حاضر، با هدف شناسایی تحولات فرهنگی و هنری استان‌ها، ابتدا اطلاعات توصیفی از وضعیت فرهنگی و هنری با تأکید بر اقدامات، برنامه‌ها و منابع فرهنگی تولیدشده جمع‌آوری می‌شود و با مصاحبه با نخبگان فرهنگی هنری و مدیران این حوزه، تحلیلی از وضعیت فرهنگی و هنری استان با تکیه بر نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها و همچنین نیازها و خواسته‌های فرهنگی هنری استان و با تمرکز بر گسترش عدالت فرهنگی ارائه خواهد شد.

اهداف طرح

هدف اصلی

شناسایی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان.

اهداف فرعی

۱. توصیف وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان؛
۲. شناسایی اقدامات و برنامه‌های انجام‌شده و در حال انجام فرهنگی و هنری استان زنجان؛
۳. شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای حوزه فرهنگ و هنر استان زنجان؛
۴. شناسایی خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری استان زنجان؛
۵. شناسایی ظرفیت‌های بومی حوزه فرهنگ و هنر استان زنجان.

سؤالات طرح

۱. در حال حاضر وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان چگونه است؟
۲. چه اقدامات و برنامه‌هایی فرهنگی و هنری در استان زنجان انجام شده یا در حال انجام است؟
۳. وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان از چه نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهایی برخوردار است؟
۴. خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری استان زنجان کدام‌اند؟
۵. وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان از چه ظرفیت‌های بومی برخوردار است؟

روش‌شناسی

این پژوهش، به لحاظ هدف، کاربردی است و از نظر روش اجرا تلفیقی از روش کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته است. این پروژه در دو فاز اجرا می‌شود. فاز اول از روش کتابخانه‌ای برای توصیف سیمای تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین وضعیت آماری فرهنگ و هنر استان استفاده می‌کند. فاز دوم از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید و همچنین نیازهای فرهنگی استان را شناسایی می‌کند.

در این تحقیق، نوع روش مورد استفاده، کیفی خواهد بود که برای تحلیل مصاحبه‌ها از تحلیل محتوای کیفی استفاده می‌کنیم. در این تحقیق، با توجه به اهداف تحقیق، برای تحلیل محتوای داده‌های به دست آمده در مصاحبه از رویکرد استقرایی استفاده می‌شود. برای جمع‌آوری داده‌ها از برگه‌های یادداشت برداری برای ثبت نتایج مصاحبه‌ها (پیوست ۱) و سیاهه و ارسی (پیوست ۲) استفاده می‌شود. برای اطمینان، تمام مصاحبه‌ها به صورت کامل ضبط، پیاده‌سازی و مورد استفاده قرار خواهد گرفت. اشباع نظری در این پژوهش مبناست و تا زمانی مصاحبه‌ها ادامه خواهد یافت که مطالب جدیدی ارائه می‌شود. جامعه این پژوهش با توجه به مراحل پژوهش به دو گروه تقسیم‌بندی می‌شود:

۱. کتاب‌ها و مستندات زیر:
  - سالنامه آماری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر مطالعات راهبردی، ۱۳۹۷؛
  - پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان؛
  - پیمایش ملی مصرف کالاهای فرهنگی؛
  - گزارش عملکرد استانی؛

– سایر کتاب‌ها و مستندات مرتبط با حوزه فرهنگ و هنر استانی.

۲. جامعه این پژوهش شامل خبرگان فرهنگ و هنر می‌باشد که دربرگیرنده استادان، فرهیختگان، هنرمندان و نویسندگان برجسته، مدیران و کارشناسان شاغل در بخش فرهنگی سازمان‌های دولتی به‌خصوص اعضای شورای شهر، اعضای هیئت‌رئیس تشکلهای و انجمن‌های فرهنگی و هنری است. در این بخش از پژوهش برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری هدفمند بهره‌گرفته می‌شود. برای انتخاب نمونه‌ها نیز به شکل هدفمند از معیارهایی، مانند الف) مدیر متخصص در حوزه فرهنگ و هنر؛ ب) فعالان فرهنگی، نویسندگان و هنرمندان؛ پ) عضو هیئت علمی دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی در زمینه فرهنگ و هنر؛ ت) پژوهشگر یا روزنامه‌نگار در زمینه فرهنگ و هنر، استفاده می‌گردد. پرسش‌های کلی مصاحبه عبارت هستند از:

۱. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهایی

رنج می‌برد؟

۲. نیازهای فرهنگی و هنری استان چیست؟

۳. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه ظرفیت‌های بومی‌ای برخوردار است؟

در سؤالات سعی شده است که حوزه‌های مختلف فرهنگ و هنر (کتاب، مطبوعات، رسانه خبری و تبلیغات، تئاتر، سینما، انیمیشن و موسیقی، قرآن و عترت، فرهنگ عامه و سبک زندگی، شعر و ادبیات، عکس و هنرهای تجسمی و سایر فعالیت‌های فرهنگی و هنری) مورد توجه قرار گیرد.

جامعه آماری مطالعه حاضر، شامل متخصصان، کارشناسان و فعالین حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری استان زنجان می‌باشند که تعداد آن‌ها ۲۲ نفر می‌باشد. با توجه به تعداد جامعه آماری محدود، حجم نمونه به صورت سرشماری مورد مصاحبه و مطالعه قرار گرفت. در جدول زیر مشخصات جامعه آماری مطالعه نشان داده می‌شود:

ردیف	نام و نام خانوادگی	سطح تحصیلات	رشته تحصیلی	حوزه تخصصی و کاری
۱	کریاسی	کارشناسی ارشد	علوم قرآنی	مدیر اداره کل
۲	قاسمی	دکتر	جامعه‌شناسی	معاون قرآن و عترت
۳	کامیار	کارشناسی ارشد	ادبیات نمایشی	معاون حوزه هنری
۴	غنی‌لو	کارشناسی ارشد	مدیریت	امور فرهنگی و روابط عمومی

ردیف	نام و نام خانوادگی	سطح تحصیلات	رشته تحصیلی	حوزه تخصصی و کاری
۵	موحدیان	دکتر	علم اطلاعات و دانش‌شناسی	رئیس شهرستان زنجان
۶	رحمانی	کارشناسی ارشد	امور فرهنگی	امور فرهنگی
۷	سلیمی	کارشناسی ارشد	علم اطلاعات و دانش‌شناسی	امور کتاب و کتابخانه
۸	حنفی	دکتر	جامعه‌شناسی	امور کتاب، چاپ و نشر
۹	خلخالی	کارشناسی ارشد	عمران	نقاشی و هنرهای تجسمی
۱۰	عصفوری	کارشناسی ارشد	مدیریت	کارشناس
۱۱	افضلی	دکتر	مدیریت اطلاعات	چاپ و نشر و کتاب
۱۲	رومی	کارشناسی	زبان و ادبیات روسی	چاپ و نشر
۱۳	حسینی	کارشناسی	امور فرهنگی	امور فرهنگی و روابط عمومی
۱۴	سلطانی	کارشناسی ارشد	جامعه‌شناسی	مطبوعات و روزنامه‌نگاری
۱۵	ندرلو	دکتر	جامعه‌شناسی	امور اجتماعی و فرهنگی
۱۶	شفیق‌پور	کارشناسی ارشد	علوم سیاسی	امور اجتماعی و فرهنگی
۱۷	خادمی	دکتر	زبان و ادبیات فارسی	شعر و ادبیات
۱۸	احمدی	کارشناسی ارشد	تئاتر	سینما و تئاتر
۱۹	مقدمی	دکتر	علوم قرآنی	قرآن و عترت
۲۰	ناسوتی	کارشناسی	عکاسی	انیمیشن و عکاسی
۲۱	احمدخانی	دکتر	مدیریت آموزشی	اجتماعی و سبک زندگی
۲۲	بیگدلی	کارشناسی ارشد	امور فرهنگی	امور فرهنگ و هنر

بخش دوم: سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان

تاریخچه

منطقه‌ای که امروز به نام استان زنجان نامیده می‌شود، از سه دشت وسیع (زنجان، قزوین و سجاس رود) پدید آمده است، این منطقه یکی از سرزمین‌های باستانی ایران و بخشی از سرزمین مادسغلی یا خوریان (خاوران، مغرب) به‌شمار می‌رفته است که حدود آن از شمال به رود ارس و قله‌های البرز، از شرق دشت کویر و از طرف مغرب و جنوب به سلسله جبال زاگرس محدود بوده است و آشوری‌ها به علت وجود رودهای «ابهرچای» در شمال غرب، «قره‌سو» در همدان و رود قم که شهر قم در کنار آن است، آن را «سرزمین رودک‌ها» می‌نامیدند.

موقعیت جغرافیایی زنجان یعنی قرارگرفتن در محل تقاطع راه‌هایی که به نواحی مختلف می‌روند موجب شده است تا جغرافی‌نویسان زمانی آن را جزو آذربایجان و زمانی جزئی از ری به‌شمار آورند.

قدمت زندگی در این استان به هزاره چهارم قبل از میلاد می‌رسد و آثار مکشوفه در ساحل راست رودخانه قزل‌اوزن میان زنجان، طارم، اسماعیل‌آباد (هفتاد کیلومتری غرب تهران)، دره حورویین در ناحیه برغان که از نظر طبیعی دنباله دشت قزوین است و قلعه سمیران (شمیران) حکایت از تمدن کهن و ارزشمند این سرزمین دارد (شرکت مهندسی مشاور شامند، ۱۳۷۷: ۲۳).

در مورد وجه تسمیه شهر زنجان تاکنون نظرات گوناگونی از سوی پژوهشگران و نویسندگان ارائه شده است. قدیمی‌ترین نامی که به این منطقه اطلاق شده است زندیگان به‌معنای اهل کتاب زند (معروف‌ترین کتاب آیین زردشتی ساسانی) و «گان» از پساوند

فارسی عهد باستان است که در دوره ساسانیان بر این منطقه گذاشته شده است. گفته می‌شود بنای شهر زنجان در زمان اردشیر بابکان ساخته شده و در آن زمان نام شهین یعنی منسوب به شاه به آن اطلاق می‌شده است. از اواخر دوره قاجاریه، به علت استقرار ایل خمسه فارس، نام خمسه نیز بر آن نهاده شد.

حمدالله مستوفی، تاریخ‌نگار نامدار، بنیاد شهر زنجان را از اردشیر بابکان، سردودمان ساسانیان دانسته و نام نخستین این شهر را شهین ذکر کرده است (ثبوتی، ۱۳۷۷، ج ۱: ۲۰ - ۲۱).

کشف آثاری در منطقه قره‌پشتلو واقع در بخش مرکزی شهرستان زنجان حکایت از شکوفایی تمدن و فرهنگ این منطقه در دوران هخامنشی دارد. در زمان اشکانیان این ناحیه بخشی از امپراطوری مزبور را تشکیل داده است، اما حالتی نیمه‌مستقل داشته است، چراکه آن‌ها به شاهان اشکانی، به جای باج، هدیه می‌دادند. در دوران ساسانی با ساخته شدن شهرهایی در این ناحیه، منطقه از رونق بیشتری برخوردار شد و هویت مشخص‌تری کسب نمود. بنای اولیه شهرهایی، چون قزوین، زنجان، سمیران، دشتی، ولایت طارم در دوران ساسانیان گذاشته شده است و بنای شهر زنجان را به اردشیر بابکان نسبت داده‌اند. درحقیقت بناهای این شهرها نشان از آبادبودن این ناحیه در دوران ساسانی دارد. در دوران اسلام این منطقه در شرق بین‌النهرین علیا، که اعراب آن را «جزیره» می‌نامیدند و در جنوب خاوری آذربایجان قرار داشت که عرب‌ها نام «جبال» به آن داده بودند. قزوین، قلعه الموت، زنجان، سلطانیه، طالقان، طارم، قلعه سمیران، ری، ورامین و تهران از سرزمین‌های ایالات جبال بودند. مدارک باستان‌شناسی و متون تاریخی حاکی از رونق و حیات این منطقه در سرتاسر دوران اسلامی به‌ویژه قرن چهارم تا هشتم هجری بوده است. این نواحی در دوران اولیه اسلام استقلال داخلی داشتند و تسلیم حکومت عباسی نشدند. تا آغاز قرن هفتم ه.ق، این منطقه همچنان آباد مانده بود اما حمله مغول‌ها به ایران پیامدهایی را، مانند ویرانی، کاهش جمعیت، نابودشدن تأسیسات آبیاری و زمین‌های کشاورزی به‌همراه داشت. در آغاز قرن هفتم شهرها و روستاهای این ناحیه توسط مغولان ویران شد. ابتدا چنگیزخان، قزوین را با خاک یکسان کرد سپس هلاکوخان «الموت» را تصرف نمود و در پایان تیمورلنگ سراسر زنجان را ویران نمود. در اواخر قرن هفتم و اوایل قرن هشتم ه.ق. غازان‌خان ایلخانی اصلاحاتی را برای جلوگیری از سقوط خاندان خود آغاز کرد و این منطقه مورد توجه آن‌ها قرار گرفت و از رونق بیشتری برخوردار شد؛ شهرهایی در آن ساخته شد و روستاهایی از این خطه آباد گردید و چون شهر سلطانیه در این دوران ساخته شد، پایتخت ایلخانیان گردید. «الجایتو» گنبدی جهت مقبره خود در شهر سلطانیه

بنا کرد که هنوز هم باقی مانده است. شهرهای سجاس و مهدورد که مغول‌نشین بوده و گور ارغون‌خان ایلخانی در کوه مجاور آن قرار دارد، در این دوران آباد شده است (دفتر برنامه‌ریزی و بودجه استانداری زنجان، ۱۳۸۸، ج ۱: ۱۷ - ۱۸).

شهر زنجان تا اواخر قرن نهم هجری قمری غیرمسکونی و مخروبه بوده است. در دوران صفویه که آرامش نسبی در منطقه‌ها حاکم بود شهر تجدید بنا شده و مجدداً تکاپوی حیات در آن آغاز گردیده است. حال با توجه به گزارش سیاحان و جهانگردان و همچنین مطالعه متون تاریخی و بررسی‌های باستان‌شناسی معلوم می‌شود علی‌رغم قدمت ۳ هزارساله، کلیه آثار فعلی و بافت شهری نسبتاً جدید است. به عبارت دیگر، شهر زنجان در دوره‌های مختلف بر اثر هجوم دشمن تخریب و به مرور شهر جدید بر روی خرابه‌های قدیمی احیاء شده است. علت انطباق و احیاء شهر در محل فعلی، معلول جاذبه‌های شهری منطقه‌ای از جمله وجود سفره‌های آب زیرزمینی، استفاده مجدد از قنوات قدیمی، دسترسی و مورد استفاده قرار دادن زنجان‌چای، اوضاع توپوگرافی محلی و بالاخره عامل تعیین‌کننده استقرار شهر در سر راه تجاری و راهبردی فلات مرکزی ایران و ارتباط آن با آذربایجان و لزوم اتراق کاروان‌ها، بازسازی شهر زنجان را منطبق بر خرابه‌های قدیمی، امری لازم و ضروری می‌نموده است.

شهر فعلی از دوران صفویه تکوین و توسعه پیدا کرده است، خاستگاه اولیه شهر در این دوره از تجدید بنا، به لحاظ استفاده از امکانات و استعدادهای بالقوه‌ی شهری و زیستی در حد نهایی اراضی شهری در جنوب، در ساحل راست رودخانه زنجان‌رود قرار گرفته است. جهت توسعه و رشد شهری از نظر توپوگرافی و وجود اختلاف ارتفاع در حد جنوبی شهر و دارا بودن شیب نسبتاً تند تا کف رودخانه زنجان‌رود که استقرارهای شهری را با مشکلات جدی مواجه می‌سازد، به طرف شمال امری اجباری و قطعی بوده است.

و اما امروزه، استان زنجان در فاصله ۳۲۸ کیلومتری تهران واقع شده است. زنجان منطقه‌ای کوهستانی و سردسیر است و تابستانی معتدل دارد. دو رود بزرگ «زنجان‌رود» و «سفیدرود» از دوطرف شهر زنجان می‌گذرند. زنجان همچنین میان کوه‌های انگوران و قراول قرار گرفته است (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۱: ۷).

ویژگی‌های جغرافیایی

حدود استان

استان زنجان با وسعتی بیش از ۲۲ هزار کیلومتر مربع در منطقه شمال غرب کشور بین ۳۵ درجه و ۳۳ دقیقه الی ۳۷ درجه طول جغرافیایی و ۱۵ دقیقه و ۳۷ درجه عرض جغرافیایی شمالی و ۴۷ درجه و ۱۰ دقیقه الی ۴۹ درجه و ۲۶ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار

گرینویچ قرار دارد. میانگین ارتفاع استان بیش از ۱۵۰۰ متر از سطح دریاست. پست‌ترین نقطه داخل استان با ارتفاع ۳۰۰ متر در منطقه طارم و بلندترین قله آن با ارتفاع ۲۹۰۰ متر در کوه‌های تخت سلیمان از ارتفاعات شهرستان ماهنشان قرار دارد. استان زنجان به لحاظ طبیعی منطقه‌ای کوهستانی است که فلات زنجان نیز نامیده می‌شود و یکی از استان‌های کوهستانی کشور به‌شمار می‌آید.

استان زنجان از شمال به استان‌های گیلان (شهرستان رودبار)، اردبیل (شهرستان خلخال)، آذربایجان شرقی (شهرستان میانه)، از شرق به استان قزوین (شهرستان‌های تاکستان، بوبین‌زهرا و قزوین)، از جنوب به استان همدان (شهرستان کبودرآهنگ)، از جنوب غرب به استان کردستان (شهرستان بیجار) و از غرب به آذربایجان غربی (شهرستان تکاب)، محدود است (دفتر برنامه‌ریزی و بودجه استانداری زنجان، ۱۳۸۸، ج ۱: ۳).

مساحت استان

مساحت استان زنجان طبق آخرین تقسیمات کشوری (۱۳۸۶)، برابر با ۲۱۷۷۳ کیلومتر مربع می‌باشد که حدود ۱/۳۴ درصد از کل مساحت کشور را در بر می‌گیرد و از این منظر استان زنجان در بین ۳۰ استان کشور رتبه بیستم را داراست (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶، ص ۳۶).

تقسیمات کشوری

استان زنجان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری هم‌اکنون دارای ۸ شهرستان، ۱۷ بخش، ۲۱ شهر و ۴۸ دهستان می‌باشد. شهرستان‌ها، شامل زنجان، طارم، ماهنشان، خدابنده، ایجرود، ابهر، خرمدره و سلطانیه می‌باشند (امیدمقدم، ۱۳۹۷: ۳۷).

جدول ۱: تعداد شهرستان‌ها، دهستان‌ها، شهرها، آبادی‌های دارای سکنه و کل آبادی‌های استان به تفکیک شهرستان

استان	مساحت «کیلومتر مربع»	بخش	شهر	دهستان	آبادی‌های دارای سکنه	کل آبادی‌ها
شهرستان ابهر	۱۹۱۲	۱	۳	۵	۷۱	۹۸
شهرستان ایجرود	۱۸۲۹	۲	۲	۴	۷۴	۹۴
شهرستان خدابنده	۵۱۵۱	۴	۷	۱۰	۲۲۹	۲۶۳
شهرستان خرمدره	۴۰۷	۱	۱	۲	۱۷	۲۶
شهرستان زنجان	۶۷۶۳	۳	۳	۱۳	۲۶۳	۳۳۴
شهرستان سلطانیه	۱۰۸۱	۲	۱	۴	۴۶	۶۱
شهرستان طارم	۲۲۳۵	۲	۲	۵	۹۷	۱۴۸

استان	مساحت «کیلومتر مربع»	بخش	شهر	دهستان	آبادی‌های دارای سکنه	کل آبادی‌ها
شهرستان ماهنشان	۲۷۸۶	۲	۲	۵	۱۲۹	۱۶۱
کل استان	۲۲۱۶۴	۱۷	۲۱	۴۸	۹۲۶	۱۱۸۵

هم‌جواری‌های استان

استان زنجان با هفت استان گیلان، قزوین، همدان، کردستان، آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و اردبیل هم‌جوار است. این امر مزیت‌هایی نسبی را برای این استان پدید آورده است؛ چراکه بعد از استان اصفهان، همانند استان لرستان، تنها استانی است که با هفت استان کشور هم‌جوار است و از این نظر دارای بیشترین تعداد هم‌جواری با سایر استان‌هاست.

به‌طور کلی در تحلیل هم‌جواری‌های استان زنجان در موارد زیر تأمل بیشتری باید کرد:

الف) از ۷ استان همسایه با استان زنجان، ۴ استان از استان‌های مرزی کشور هستند که به دلیل پاره‌ای ملاحظات سیاسی، امنیتی دفاعی، انجام برخی فعالیت‌ها و استقرار برخی امکانات با محدودیت‌هایی مواجه است و از این نظر، استان زنجان به‌عنوان نزدیک‌ترین همسایه به این استان‌ها محل مناسبی برای انجام این فعالیت‌ها و استقرار این امکانات می‌باشد.

ب) استان زنجان از شمال شرق با استان گیلان، از شمال و غرب با استان‌های اردبیل، آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی، از جنوب غرب با استان کردستان، از جنوب با استان همدان و از شرق با استان قزوین هم‌جوار است که این هم‌جواری عاملی شد تا با ترکیبی از هم‌وطنان با فرهنگ و زبان ترکی، تاتی و فارسی همسایه آشنا شده و با آن‌ها در ارتباط و تعامل مستمر قرار گیرد. این موقعیت منحصر به فرد باعث شده است تا استان زنجان در کانون این تبادل و تعامل اجتماعی و فرهنگی قرار گیرد.

ج) استان زنجان با قرارگیری در شمال غرب کشور و در هم‌جواری با ۷ استان از نظر حمل و نقل به عنوان گلوگاه ارتباطی مرکز با شمال و شمال غرب کشور محسوب می‌شود.

د) استان زنجان با توجه به امکانات مناسب دسترسی به مرکز، شمال و شمال غرب و عموماً طی دو دهه گذشته موقعیتی مناسب و مطلوب برای جذب سرریز جمعیت و فعالیت از استان‌های مرکزی و به‌ویژه از تهران، آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی داشته است (جدول ۳).

ه) میانگین فاصله مرکز استان زنجان، با مرکز استان‌های همسایه از طریق آزادراه و راه اصلی ۳۱۲ و ۲۶۰ کیلومتر است و از سوی دیگر بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ بالغ بر ۲۱/۸ جمعیت کشور در استان زنجان و ۷ استان هم‌جوارشان قرار دارد (دفتر برنامه‌ریزی و بودجه استانداری زنجان، ۱۳۸۸، ج ۱: ۲۲ - ۲۴).

جدول ۲: جهت‌های جغرافیایی، نوع راه ارتباطی و فاصله استان زنجان با استان‌های هم‌جوار

ردیف	استان‌های همسایه	جهت جغرافیایی	نوع راه ارتباطی	مسیر ارتباطی	فاصله با مراکز استان‌ها (km)	موقعیت استان‌های همسایه
۱	گیلان	شمال و شمال شرقی	راه اصلی و ترانزیت و آزادراه	زنجان - قزوین - رشت	۳۵۳	مرزی
			راه اصلی و فرعی	زنجان - رودبار - رشت گیلان		
۲	اردبیل	شمال	راه اصلی در دست احداث ارتباطی به آزادراه	زنجان - آق‌کند - کوثر - اردبیل	۲۳۵	مرزی
			راه اصلی	زنجان - بستان آباد - سراب - اردبیل		
۳	آذربایجان شرقی	شمال غرب	آزادراه	زنجان - تبریز	۲۲۵	مرزی
			راه اصلی (ترانزیت)	زنجان میانه - بستان آباد - تبریز		
۴	آذربایجان غربی	غرب	آزادراه و ترانزیت	زنجان - تبریز - ارومیه	۵۸۸	مرزی
			جاده ترانزیت و راه اصلی	زنجان - میانه - مراغه - ارومیه		
۵	کرستان	غرب	راه اصلی	زنجان - بیجار - سنندج	۲۸۷	مرزی
			راه اصلی و ترانزیت و آزادراه	زنجان - تاکستان - همدان		
۶	همدان	جنوب	راه اصلی و راه فرعی	زنجان - خدابنده - همدان	۲۵۹	غیر مرزی
			آزادراه	زنجان - قزوین		
۷	قزوین	شرق و جنوب	جاده ترانزیت	زنجان - اهر - قزوین	۱۷۵	غیر مرزی

ویژگی های جمعیتی

بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، جمعیت استان زنجان در سال ۱۳۵۵ حدود ۵۸۴۵۷۰ نفر بوده که با متوسط رشد سالانه ۱/۴۹ درصد به تعداد ۱۰۵۷۴۶۱ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است. وضعیت جمعیت استان زنجان در جداول زیر نشان داده می شود (سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان با همکاری دستگاه های اجرایی استان، ۱۳۹۷ الف: ۲۴ - ۲۶).

جدول ۳: جمعیت شهری و روستایی استان زنجان در دوره ۹۵ - ۱۳۳۵ (واحد: نفر/ درصد)

سال	خانوار	جمعیت	شهری	روستایی	متوسط رشد سالانه
۱۳۳۵	۸۳۹۵۸	۳۸۶۲۰۱	۴۷۱۵۹	۳۳۹۰۴۲	**
۱۳۴۵	۹۷۶۲۴	۴۶۷۲۶۲	۱۱۱۹۰۷	۳۵۵۳۵۵	۱/۹۲
۱۳۵۵	۱۱۷۳۶۳	۵۸۴۵۷۰	۱۷۲۵۳۹	۴۱۲۰۳۱	۲/۲۷
۱۳۶۵	۱۵۰۰۱۰	۷۸۵۴۹۷	۳۴۴۴۶۳	۴۴۱۰۳۴	۳
۱۳۷۵	۱۷۶۸۲۰	۹۰۱۷۲۴	۴۶۲۰۸۰	۴۳۹۶۴۴	۱/۳۹
۱۳۸۵	۲۳۶۱۱۶	۹۶۴۶۰۱	۵۶۶۹۹۱	۳۹۷۶۱۰	۰/۶۸
۱۳۹۰	۲۸۷۰۸۲	۱۰۱۵۷۳۴	۶۳۴۸۰۹	۳۸۰۹۲۵	۱/۰۴
۱۳۹۵	۳۲۱۹۸۳	۱۰۵۷۴۶۱	۷۱۱۱۷۷	۳۴۶۲۸۴	۰/۸۱

جدول ۴: وضعیت جمعیت شهری و روستایی شهرستان های استان در سال ۱۳۹۵

شهرستان	تعداد جمعیت (نفر)			سهم جمعیتی (درصد)		
	کل	نقاط شهری	نقاط روستایی	کل	نقاط شهری	نقاط روستایی
ابهر	۱۵۱۵۲۸	۱۲۶۱۱	۲۵۴۱۴	۱۴/۳	۱۷/۷	۷/۳
سلطانیه	۲۹۴۸۰	۷۶۳۸	۲۱۸۴۲	۲/۸	۱/۱	۶/۳
خدابنده	۱۶۴۴۹۳	۶۵۱۶۳	۹۹۳۳۰	۱۵/۶	۹/۲	۲۸/۷
زنجان	۵۲۱۳۰۲	۴۳۳۴۷۵	۸۷۸۲۷	۴۹/۳	۶۱/۰	۲۵/۴
ایجرود	۳۶۶۴۱	۳۳۳۰	۳۳۳۱۱	۳/۵	۰/۵	۹/۶
خرمدره	۶۷۹۵۱	۵۵۳۶۸	۱۲۵۸۳	۶/۴	۷/۸	۳/۶
طارم	۴۶۶۴۱	۹۸۲۴	۳۶۸۱۷	۴/۴	۱/۴	۱۰/۶
ماهانشان	۳۹۴۲۵	۱۰۲۶۵	۲۹۱۶۰	۳/۷	۱/۴	۸/۴
کل استان	۱۰۵۷۴۶۱	۷۱۱۱۷۷	۳۴۶۲۸۴	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

ویژگی‌های قومیتی (زبانی و مذهبی)

نژاد

مردم استان زنجان از نظر ترکیب قومی، مجموعه‌ای از اقوام آریایی، گرجی، ترک و قبیله‌های ایل خمسه هستند. از این رو می‌توان گفت که استان زنجان از وحدت نژادی خاصی پیروی نمی‌کند. اقوام آریایی در اواخر هزارهٔ دوم قبل از میلاد، در این منطقه ساکن شده‌اند و طایفه‌ای از اقوام ترک به نام ققنور در قرن هفتم هجری و اقوام گرجی و ایلات خمسه در دوران صفویه به این ناحیه کوچ کرده‌اند. اختلاط و امتزاج اقوام گرجی با قبایل ایلات خمسه، گونهٔ خاص زنجانی را با پوست گندمی و چشم‌های میشی و موهای مشکی به وجود آورده که بیشتر در جلگه‌ها و کنارهٔ رودخانه‌های استان زندگی می‌کنند (پرچکانی، ۱۳۸۳: ۷۶؛ ثبوتی، ۱۳۶۶: ۲۶).

در ارتفاعات و مناطق کوهستانی مردمانی با پوستی سفید و روشن و چشم‌های زاغ و موهایی بور زندگی می‌کنند که به دلیل عدم فعل و انفعالات انسانی دست‌نخورده باقی مانده‌اند. اینان بازماندگان اقوام آریایی و مردمانی آرام و خون‌گرم می‌باشند که بیشتر در مناطق کوه‌های زنجان شمالی سکونت دارند (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۲۷).

زبان

از نظر خصوصیات زبانی می‌توان گفت که در حال حاضر قریب به ۹۹ درصد سکنهٔ استان زنجان پس از جدایی قزوین - به جز چند روستا که از مهاجرین بختیاری و یا تات می‌باشند - ترک بوده و به زبان ترکی صحبت می‌کنند. درگذشته نیز پس از جدایی قزوین و تاکستان که طوایف لر نیز در آن‌ها بوده‌اند زبان محلی زنجان با توجه به حضور اکثریت قبایل و اقوام ترک در نقاط قریب به اتفاق آن ترکی بوده و لهجه‌های محلی طارمی در طارم علیا و طارم سفلی و برخی از روستاهای قزوین و گیلان، لهجهٔ ابهری و همدانی مشترک بین بسیاری از روستاهای ابهر و خدابنده و قسمت وسیعی از روستاهای استان همدان و استان مرکزی و قم رایج بوده است. لهجه‌های مناطقی چون سلطانیه، خرمدره، افشار و بزینه‌رود، هیدج و طائین قلعه که نزدیک و ششبه به لهجهٔ ابهری و همدانی یا اصطلاحاً ترکی جغتایی است (نوراللهی، ۱۳۹۴: ۵۱)،

زبان اهالی استان زنجان نیز مانند نژاد آن‌ها یکدست نیست و در طول تاریخ دستخوش تغییر و تحولات فراوان شده است. ولی آنچه مسلم است اینکه زبان اهالی بومی استان، قبل از هجوم اقوام مغول فارسی بوده است. در «صورالاقالیم» آورده شده که: «زبان‌شان زنگان پهلوی راست است». پس از استقرار اقوام ترک در این منطقه و مهاجرت‌هایی که از

سوی نژاد ترک آذری انجام گرفته، مخلوطی از زبان‌های ترکی، جغتایی، ترکی آذری و زبان فارسی که کلمات زبان کردی نیز در آن وجود دارد، تشکیل شده که هم‌اکنون نیز رایج است. در حال حاضر استفاده از لغات فارسی در مکالمات روزمره مردم مرسوم شده و مردم استان زنجان در اداره‌ها، مدارس و مکان‌های عمومی به زبان فارسی و در مکالمه‌های روزمره و محلی به زبان ترکی صحبت می‌کنند (پرچکانی، ۱۳۸۳: ۷۶؛ ثبوتی، ۱۳۶۶: ۲۶).

دین و مذهب

دین بیشتر مردم استان زنجان اسلام و مذهب آنان از زمان صفویه تاکنون شیعه بوده است.

در منابع معتبر تاریخی مانند کتاب «نزهةالقلوب» مذهب مردم استان زنجان سنی ذکر شده است و در بررسی‌های به عمل آمده ثابت شده است که شاهان مغول از جمله غازان خان و الجایتو، در طول حیات خود، به مذهب خاصی پایبند نبوده و دربار آن‌ها بر اساس تبلیغات و سیاست‌های روز از مذهب خاصی پیروی می‌کرده است.

در اوایل قرن هشتم هجری، مذهب سنی در تمام منطقه رایج بوده است و فرقه اسماعیلیه نیز به لحاظ نفوذ قوی سیاسی خود عقاید خاصی را در منطقه رواج داده بودند. هم‌زمان با انتخاب سلطانیه به عنوان پایتخت، خان‌های مغول نیز مذهب سنی را پذیرفتند. به نظر می‌رسد که مذهب شیعه از زمان صفویه به بعد در بین مردم استان زنجان رواج پیدا کرده و تاکنون نیز پابرجاست.

در حال حاضر بیشتر مردم استان زنجان پیرو مذهب شیعه اثنی عشری هستند و به خاندان عصمت و طهارت ارادت کامل دارند (پرچکانی، ۱۳۸۳: ۷۷).

طایفه‌ها

طایفه‌ها و ایل‌های استان زنجان عبارت‌اند از: کرد، لر، شاهسون بغدادی و خمسه. این عشایر علی‌رغم شباهت‌های بسیاری که در نوع زندگی اجتماعی و فرهنگی با یکدیگر دارند، از ویژگی‌های خاص طایفه‌ای نیز برخوردار هستند.

طایفه‌های کرد و لر، شامل ایل‌های چگینی، غیاثوند، کاکاوند، رشوند، جلیلوند، مافی، باجلان کرمانی و کلهر هستند.

طایفه شاهسون بغدادی، شامل سه ایل لک، آروخلو و افشار هستند.

ایلات خمسه نیز، شامل دو ایل دویران و افشار هستند.

در گذشته طایفه‌ها به طور عمده در یک محدوده جغرافیایی مشخص زندگی می‌کردند، اما امروزه با گسترش شهرها پراکنده شده‌اند. برخی نیز همبستگی خود را حفظ کرده و در

همان محیط خویش پابرجا مانده‌اند (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۱: ۸۱).

ویژگی‌های تجاری و صنعتی

در سال ۱۳۹۴، تعداد ۱۱۱ معدن در حال بهره‌برداری بوده که ۱۰۹ مورد تحت پوشش مدیریت دولت و ۲ مورد تحت پوشش مدیریت بخش خصوصی بوده است. تعداد شاغلان نیز ۱۳۷۳ نفر شامل کارکنان خط تولید و کارکنان دفتری بوده است. بیشترین تعداد معادن در حال بهره‌برداری به ترتیب مربوط به معادن سنگ‌های تزئینی، معادن سیلیس، معادن شن و ماسه، سنگ آهک، سنگ آهن، فلدسپات، سنگ لاشه، کائولن، خاک نسوز و سنگ گچ بوده است. در سال مزبور، از تعداد ۱۱۱ معدن در حال بهره‌برداری استان، مجموعاً ۲۱ مورد فعالیت معدنی مشغول بوده که در این میان بیشترین و مهم‌ترین فعالیت‌ها، با توجه به ارزش ریالی تولید، مربوط به رشته‌فعالیت سرب و روی بوده است. ارزش تولید این رشته فعالیت در حدود ۱۵۷۵۳۵ میلیون ریال معادل ۸۱/۱ درصد از کل ارزش ریالی تولید محصولات معدنی استان بوده است. همچنین حدود ۳۶/۵ درصد از کل شاغلان فعال بخش معدن استان با ۵۰۱ نفر نیز مربوط به رشته فعالیت مذکور بوده است.

در سال ۱۳۹۴ دومین و سومین رشته فعالیت معدنی استان از نظر ارزش ریالی تولید مربوط به سنگ آهن و سنگ آهک با سهم ۷/۳ درصد و ۳/۵ درصد از ارزش ریالی کل تولیدات فعالیت‌های معدنی استان بوده است (کلانتری و دیگران، ۱۳۹۸: ۲۳۳).

جدول ۵: مشخصات عمومی معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت در سال ۱۳۹۴

جبران خدمات مزه و حقوق بگیران «میلیون ریال»	تعداد شاغلان	تعداد معادن			سال و فعالیت
		مدیریت خصوصی	مدیریت دولتی	جمع	
۲۱۴۳۳	۲۰۰	۰	۹	۹	سنگ آهن
۱۵۷۵۳۵	۵۰۱	۱	۳	۴	سرب و روی
۷۷۴	۹	۰	۱	۱	سنگ طلا
۲۵۷۶	۴۶	۰	۱۴	۱۴	شن و ماسه
۱۶۴۲۱	۱۵۸	۰	۱۸	۱۸	سنگ تزئینی
۲۷۵۶	۳۷	۰	۸	۸	سنگ لاشه

بخش دوم: سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان | ۲۱

جبران خدمات مزد و حقوق بگیران «میلیون ریال»	تعداد شاغلان	تعداد معادن			سال و فعالیت
		مدیریت خصوصی	مدیریت دولتی	جمع	
۱۶۰۸۶	۱۳۳	۱	۹	۱۰	سنگ آهک
۲۶۳۳	۳۳	۰	۶	۶	سنگ گچ
۲۶۵۸	۳۳	۰	۷	۷	کائولن، خاک نسوز
۱۹۴	۶	۰	۱	۱	دولومیت
۷۳۴	۱۴	۰	۳	۳	بتونیت و گل سرشوی
۳۸۶۶	۲۸	۰	۳	۳	سولفات استرونیوم، بُر
۴۷۹	۶	۰	۱	۱	نمک
۷۸۶۲	۱۰۳	۰	۱۵	۱۵	سیلیس
۸۴۹	۱۱	۰	۲	۲	پوکّه معدنی
۵۱۴۱	۵۵	۰	۹	۹	فلدسپات
۲۴۱۹۹۷	۱۳۷۳	۲	۱۰۹	۱۱۱	جمع

بر اساس نتایج سرشماری کارگاه‌های بزرگ صنعتی (۱۰ نفر کارکن و بیشتر) در سال ۱۳۹۴ تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال ۱۰ نفر کارکن و بیشتر استان زنجان ۲۲۲ کارگاه بوده که ۱۲۲ کارگاه (معادل ۵۹/۹۵ درصد) شامل کارگاه‌های ۴۹-۱۰ نفر کارکن، ۳۸ کارگاه (معادل ۱۷/۱۲ درصد) شامل کارگاه‌های ۹۹-۵۰ نفر کارکن و ۶۲ کارگاه (معادل ۲۷/۹۳ درصد) هم شامل کارگاه‌های ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر بوده است. مطابق نتایج سرشماری کارگاه‌های بزرگ صنعتی (۱۰ نفر کارکن و بیشتر) سال ۱۳۹۴ مرکز آمار ایران، از ۲۲۲ کارگاه استان، مالکیت ۲۱۳ کارگاه (معادل ۹۵/۹۵ درصد) متعلق به بخش خصوصی (خصوصی- تعاونی) و ۹ کارگاه (معادل ۴/۱۲ درصد) متعلق به بخش عمومی بوده است (همان: ۲۳۸).

جدول ۶: تعداد کارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفر کارکن و بیشتر برحسب نوع فعالیت، نحوه مالکیت

کل				شرح فعالیت
۱۰۰ نفر و بیشتر	۵۰-۹۹ نفر	۱۰-۴۹ نفر	جمع	
۶	۴	۲۱	۳۱	صنایع مواد غذایی و آشامیدنی
۱۱	۰	۱۳	۲۴	تولید منسوجات
۳	۲	۵	۱۰	صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی
۲	۱	۱۱	۱۴	تولید محصولات لاستیکی و پلاستیکی
۴	۵	۳۶	۴۵	تولید سایر محصولات کانی غیر فلزی
۱۷	۱۴	۱۷	۴۸	تولید فلزات اساسی
۲	۱	۶	۹	تولید محصولات فلزی فابریکی به‌جز ماشین‌آلات و تجهیزات
۷	۲	۳	۱۲	تولید ماشین‌آلات مولد و انتقال برق و دستگاه‌های برقی طبقه‌بندی نشده درجای دیگر
۳	۱	۲	۶	تولید ابزار پزشکی و ابزار اپتیکی و ابزار دقیق و ساعت‌های مچی و انواع دیگر ساعت
۲	۲	۳	۷	تولید وسایل نقلیه موتوری و تریلر و نیم تریلر
۵	۶	۶	۱۷	سایر فعالیت‌ها
۶۲	۳۸	۱۲۲	۲۲۲	کل

کشاورزی، جنگل‌داری و شیلات

استان زنجان با وسعت ۲۲۱۶۴ کیلومتر مربع در منطقه شمال غرب ایران قرار داشته و حدود ۱/۳۴ درصد از مساحت کل کشور را به خود اختصاص داده است. این در حالی است که سهم این استان از کل اراضی زیر کشت کشور بیش از ۳/۶ درصد می‌باشد. بر اساس آمار و اطلاعات رسمی، متوسط کاربری اراضی کل کشور و استان زنجان، به ترتیب ۸/۵ و ۲۴/۱ درصد است که این امر پتانسیل مناسب استان را در بخش کشاورزی نشان می‌دهد. اگرچه حدود ۷۰ درصد اراضی کشاورزی استان زنجان به‌صورت دیم کشت می‌شود ولی این استان در تولید محصولات آبی نظیر سیب‌زمینی، پیاز، لوبیا، زیتون، انگور، سیب و زردآلو دارای مزیت طبیعی بوده و مقام اول تا هفتم کشور را داراست. بیش از ۳۵ درصد زیتون، نزدیک ۱۵ درصد لوبیا و ۷ درصد پیاز و عدس کشور در استان زنجان تولید می‌شود.

بخش کشاورزی در اقتصاد استان زنجان سهم و نقش مهمی دارد. بیش از ۳۵ درصد درآمد روستاییان به بخش کشاورزی وابسته است و بیش از ۲۲ درصد تولید ناخالص داخلی استان از این بخش حاصل شده و حدود ۲۷ درصد نیروی کار استان در این بخش مشغول فعالیت هستند (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان، ۱۳۹۷: ۱۹ - ۲۰). استان زنجان با برخورداری از شرایط مناسب جهت تولید انواع محصولات کشاورزی ضمن تولید مواد غذایی موردنیاز استان با تولید حدود ۱/۵ میلیون تن انواع محصولات کشاورزی مازاد بر نیاز استان، نقش مهمی در تامین امنیت غذایی کشور ایفا می‌نماید. با انجام اقدامات ترویجی، ارتقاء دانش فنی بهره‌برداران کشاورزی و تمهیدات و اقدامات بهره‌ورانه مانند بهبود شیوه‌های کاشت، داشت و برداشت، بهبود جایگاه دام، ارتقاء بهداشت دام، میزان سرانه تولید این محصولات بیش از ۲/۶ تن در سال ۱۳۹۶ می‌باشد (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان با همکاری دستگاه‌های اجرایی استان، ۱۳۹۷: ب: ۸۰).

تامین امنیت غذایی و پروتئین موردنیاز جامعه به‌عنوان یکی از وظایف و اولویت‌های اصلی وزارت و سازمان متبوع می‌باشد. به‌دلیل نقش و اهمیت گوشت ماهی در تحقق این مهم و ظرفیت استان در این خصوص، با انجام اقدامات لازم میزان تولید آبزیان استان بیش از ۱۴۶۰۰ تن در سال ۱۳۹۷ می‌باشد. لازم به ذکر است که این زیربخش بیش از ۲۰۰۰ نفر اشتغال‌زایی دارد (همان: ۸۱).

جنگل کاری در منابع طبیعی یکی از عوامل مهم در حفاظت خاک و جلوگیری از بروز سیلاب‌های شدید می‌باشد. مساحت جنگل کاری در استان در سال ۱۳۹۶ می‌باشد (همان: ۸۱).

آبخیزداری در دشت‌های استان هم به‌لحاظ ممانعت از فرسایش خاک و هم از جهت تغذیه آب‌های زیرزمینی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مساحت اجرایی برنامه آبخیزداری ۱۲۰۰۰۰ هکتار در سال ۱۳۹۶ می‌باشد (همان: ۸۱).

وضعیت کلی کشاورزی، جنگل‌داری و شیلات استان زنجان در سال ۱۳۹۶ در جدول زیر نشان داده می‌شود:

جدول ۷: وضعیت بخش کشاورزی و منابع طبیعی استان زنجان در سال ۱۳۹۶

مقدار	واحد	شاخص
۸۵۹۹۶	بهره‌بردار	تعداد بهره‌برداران بخش کشاورزی
۱۱۴۲۶	بهره‌بردار	تعداد بهره‌بردارانی‌های بی‌زمین در بخش کشاورزی (اراضی زراعی، باغ و قلمستان)

مقدار	واحد	شاخص
۷۴۵۷۰	بهره‌بردار	تعداد بهره‌بردارهای با زمین در بخش کشاورزی (اراضی زراعی، باغ و قلمستان)
۴۳۹۰۰۴	هکتار	مساحت بهره‌بردارهای با زمین (آبی/دیم)
۷۴۶۰۰۴	هکتار	مساحت اراضی زراعی (آبی/دیم)
۷۹۰۹۲	هکتار	مساحت باغ و قلمستان (آبی/دیم)
۲۷۶۰	هزار تن	میزان کل محصولات کشاورزی تولیدشده
۲۱۰۰	هزار تن	میزان تولید محصولات اصلی زراعی
۳۹۱	هزار تن	میزان تولید محصولات باغی
۲۵۴/۴	هزار تن	میزان تولید محصولات دامی
۳۵	هکتار	مساحت گلخانه‌ها
۵۶۶۶۱	بهره‌بردار	تعداد بهره‌بردارهای دارای انواع دام
۱۷۷/۷۴	هزار تن	مقدار تولید شیر
۲۴۹۱	هزار تن	مقدار تولید محصولات زراعی و باغی
۸۵۳۷	۱۰۰۰ قطعه	ظرفیت کل مرغداری‌ها
۴۱۶۰۷	راس	ظرفیت گاو‌داری‌های صنعتی فعال
۵۲۰۰۰	هکتار	سطح زیرکشت شبکه‌های مدرن آبیاری و زهکشی
۱۵/۹۲	هزار تن	مقدار تولید گوشت قرمز
۵۰	هکتار	مساحت جنگل کاری و تولید نهال
۱۴۶۱۲	تن	میزان تولید آبی‌پروری
۹۰۱	کیلومتر	مشخصات طرح‌های ملی آب و خاک اجراشده

اماکن برجسته مذهبی و توریستی

مذهبی

استان زنجان امامزاده‌ها و بقاع متبرکه بسیاری دارد که دارای بست‌رها و جاذبه‌های ایجاد زمینه برای توسعه گردشگری مذهبی در استان است به گونه‌ای که طی سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به این بحث شده تا در فصول مختلف سال

پذیرای مشتاقان و مسافران نوروزی باشد.

طبق آخرین آمار مربوط به اداره کل اوقاف و امور خیریه استان زنجان تعداد ۱۵۶ امامزاده و ۱۳۳ بقعه متبرکه در استان وجود دارد.

در ادامه به تعدادی از مهم‌ترین این اماکن مذهبی و زیارتی اشاره می‌گردد:

- قیدار نبی (ع) پیامبری در دیار شیخ اشراق

قیدار که بنا به روایت گوناگون قبر حضرت قیدار نبی (ع)، از سلسله جلیله و اجداد حضرت رسول اکرم (ص) است که بیست و پنجمین جد پیامبر اسلام بوده است. با عنایت به اسناد و مدارک موجود پیشینه تاریخی این بنا بسیار روشن است. نخستین و قدیمی‌ترین سند متعلق به سال ۷۱۹ هجری قمری است و در اطراف بقعه حجرات فراوانی قرار دارد.

- مسجد جامع قیدار

این مسجد تاریخی مربوط به دوره قاجاریه در دوران سلطنت ناصرالدین شاه به دستور جهانشاه‌خان امیرافشار ساخته شده است که امروزه محل اجتماع و برگزاری نماز عبادی سیاسی جمعه است.

- آستانه امامزاده سید ابراهیم (ع)

زنجان یکی از بقاع متبرکه‌ای است که جلوه متمایزی به شهر بخشیده و در مرکز شهر زنجان خودنمایی می‌کند. بنای امامزاده ابتدا به سبک چهارطاقی بوده که گنبد زیبایی آن را پوشش می‌داده است. در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی این مجموعه تخریب و مجدداً منطبق بر بنای قدیمی نوسازی شده است.

- امامزاده شاهزاده الکبیر

این بنای آرامگاهی در منتهی‌الیه شرق شهرستان ابهر قرار دارد، که نسبت شاهزاده زیدالکبیر به نخستین پیشوای شیعیان جهان باز می‌گردد.

- مسجد حسینیة اعظم زنجان

مسجد حسینیة اعظم زنجان به‌عنوان دومین قربانگاه جهان اسلام بعد از منا و مرکز پایتخت شور و شعور حسینی در ایران شناخته شده است. این مسجد از نظر جغرافیایی در جنوبی‌ترین منطقه شهر زنجان واقع شده است.

- مسجد زینبیه اعظم زنجان

از اماکن مذهبی شیعیان است که در جنوب شهر زنجان واقع شده است. قدمت این مکان به حدود یک قرن پیش می‌رسد. این حسینیه توسط دو فرد به نام‌های حاج میرزا

محمدنقی و حاج میرزا بابایی وقف گردید. همه‌ساله روز هشتم محرم دستۀ عزاداری از محل مسجد در خیابان فردوسی تا امامزاده سید ابراهیم حرکت می‌کند.

– بقعۀ ملاحسن کاشی

بنای بقعۀ ملاحسن کاشی آرامگاهی که در جنوب شرق محوطۀ تاریخی گنبد سلطانیه قرار دارد، در زمان شاه‌طهماسب صفوی برای مولانا حسن کاشی معروف به شیرازی از علمای حکمت الهی ساخته شده است (اداره کل اوقاف و امور خیریه، ۱۳۹۶: ۷-۱۳).

در ادامه فهرست مهم‌ترین اماکن زیارتی و مذهبی استان زنجان نشان داده می‌شود:

جدول ۸: فهرست اماکن مقدسه استان زنجان

ردیف	نوع مکان متبرکه	نام مکان متبرکه	شهر	آبادی
۱	امامزاده	ابراهیم	ابهر – ابهرود	چالچوق
۲	امامزاده	ابوالخیر	ابهر	قروه
۳	امامزاده	اسحاق	ابهر	شریف‌آباد
۴	امامزاده	یحیی	ابهر – درسجین	ازناب
۵	امامزاده	سلیمان	ابهر – دولت‌آباد	امیربستاق
۶	امامزاده	حسین	ابهر – دولت‌آباد	خوشنام
۷	امامزاده	ابراهیم	ابهر – صائین‌قلعه	جداقیه
۸	امامزاده	ابراهیم	صائین‌قلعه	الگزیر
۹	امامزاده	عباس	صائین‌قلعه	چرگر
۱۰	امامزاده	محمود	صائین‌قلعه	گاودره
۱۱	امامزاده	اسماعیل و ابراهیم	ابهر	کنگه
۱۲	امامزاده	معصومه	ابهر – دولت‌آباد	امیربستاق
۱۳	امامزاده	قاسم و سارا	ایجرود – ایجرود پایین	صائین
۱۴	امامزاده	جواد	ایجرود – ایجرود بالا	اوج‌تپه
۱۵	امامزاده	عبدالله	ایجرود – گلابر	تله‌جرد
۱۶	امامزاده	طیب	ایجرود – گلابر	خانقاه

بخش دوم: سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان | ۲۷

ردیف	نوع مکان متبرکه	نام مکان متبرکه	شهر	آبادی
۱۷	امامزاده	داود	ایجرود - گلابر	شیوه
۱۸	امامزاده	یحیی	ایجرود - ایجرود پایین	صایین
۱۹	امامزاده	یعقوب	ایجرود - ایجرود پایین	صایین
۲۰	امامزاده	ابراهیم و محمد	خدابنده - شیوانات	مسگر
۲۱	امامزاده	جبار	خدابنده - شیوانات	قمشلو
۲۲	امامزاده	یحیی	خدابنده - بزینهرود	شورور
۲۳	امامزاده	حمدالله	بزینهرود	قره محمد
۲۴	امامزاده	ابراهیم و اسماعیل	بزینهرود	اغوزلو
۲۵	امامزاده	هاشم	بزینهرود	حسام آباد
۲۶	امامزاده	جعفر	خدابنده	ورجوشان
۲۷	امامزاده	خیرالنسا	خدابنده	بلگشیر
۲۸	امامزاده	اسماعیل	خدابنده	قانی
۲۹	امامزاده	ابراهیم علی اکبر و ام کلثوم	خدابنده	توپ قره
۳۰	امامزاده	اسماعیل	خدابنده	داشلوچه
۳۱	امامزاده	عبدالله	خدابنده	چپقلو
۳۲	امامزاده	غفار	خدابنده	دوتپه سفلی
۳۳	امامزاده	یحیی	خدابنده	جرین
۳۴	امامزاده	عبدالله	خدابنده	کهل آباد
۳۵	امامزاده	عبدالله	خدابنده	نورآباد
۳۶	امامزاده	حسن	خدابنده	پیرگاوگل
۳۷	امامزاده	قاسم و هاشم	خدابنده	خالق آباد
۳۸	امامزاده	احمد	خدابنده - خرارود	اینچه خدابنده لو
۳۹	امامزاده	موسی الرضا	خدابنده - خرارود	قینرجه
۴۰	امامزاده	قاسم و سهرود	خدابنده - سهرورد	سهرورد

ردیف	نوع مکان متبرکه	نام مکان متبرکه	شهر	آبادی
۴۱	امامزاده	هاشم	خدابنده - کرسف	قلعه جوق
۴۲	امامزاده	حیدر	خدابنده - کرسف	بیگم اقا
۴۳	امامزاده	اسدالله	خدابنده - کرسف	کسیک
۴۴	امامزاده	سلیمان	خدابنده - کرسف	گمش تپه
۴۵	امامزاده	مریم	خدابنده - کرسف	کرسف
۴۶	امامزاده	عبدالغفار	خدابنده - آق بلاغ	شیخ موسی
۴۷	امامزاده	احمد، محمد و علی	خدابنده - سجاس رود	چنگوری
۴۸	امامزاده	عبدالله	خدابنده - سجاس رود	دابانلو
۴۹	امامزاده	عبدالله	خدابنده - سجاس رود	کبوترک
۵۰	امامزاده	جواد	خدابنده - سجاس رود	خوش
۵۱	امامزاده	ابراهیم	خدابنده - سجاس رود	اقاجری
۵۲	امامزاده	عبدالله	خدابنده - شیوانات	مسگر
۵۳	امامزاده	محمود	خدابنده - شیوانات	مسگر
۵۴	امامزاده	یحیی	خدابنده - کرسف	گمش تپه
۵۵	امامزاده	عبدالله	خدابنده - کرسف	کرسف
۵۶	امامزاده	سید ابراهیم	زنجان - چایپاره بالا	قیطول
۵۷	امامزاده	حسن المثنی	زنجان - بناب	امام
۵۸	امامزاده	هاشم و حمزه	زنجان - تهم	گلهرود
۵۹	امامزاده	عباس	زنجان - زنجانرود بالا	چیر
۶۰	امامزاده	حیدر	زنجان - معجزات	ریحان
۶۱	امامزاده	حمزه	زنجان - قره پشتلو بالا	تکمه داش
۶۲	امامزاده	محمد ابن ابراهیم	زنجان - قره پشتلو پایین	حاج سیران
۶۳	امامزاده	ام البنین	زنجان - سلمان کندی	
۶۴	امامزاده	سیده مرجان	طارم - گیلوان	چمله

ردیف	نوع مکان متبرکه	نام مکان متبرکه	شهر	آبادی
۶۵	امامزاده	موسی ابن جعفر	طارم - چورزق	جزلا
۶۶	امامزاده	محمدباقر	طارم - چورزق	کلهسیران
۶۷	امامزاده	قاسم	طارم - چورزق	کلویم
۶۸	امامزاده	ابراهیم و خدیجه خاتون	طارم - درام	بندرگاه
۶۹	امامزاده	سید احمد	طارم - درام	وزنه‌سر
۷۰	امامزاده	عبدالله	طارم - گیلوان	صومعه‌بر
۷۱	امامزاده	حیدر	طارم - گیلوان	گیلوان
۷۲	امامزاده	ابراهیم	طارم - گیلوان	چمله
۷۳	حسینیه	آستانه حسینیة اعظم	زنجان	

توریستی (گردشگری)

استان زنجان به‌عنوان یکی از سرزمین‌های باستانی کشور ازجمله مناطق توانمند و پراستعداد برای توسعه انواع مختلف گردشگری طبیعی، تاریخی و فرهنگی است. این استان با قرارگیری در منطقه شمال غرب کشور و با عبور کریدور بین‌المللی کشور از این استان، پل ارتباطی مرکز کشور با شمال و شمال غرب آن است. هم‌جواری استان زنجان با هفت استان گیلان، قزوین، همدان، کردستان، آذربایجان غربی و شرقی و اردبیل همراه با موقعیت منحصر به فرد آن از دیرباز این استان را در کانون تبادلات و تعاملات فرهنگی و اجتماعی قرار داده است و نقش توقفگاهی و منزلگاهی بسیار مناسبی برای استان فراهم کرده است. از سوی دیگر تنوع اقلیمی و تنوع زیستی بالای استان با وجود وسعت کم و اختلاف دمای زیاد، استان را از نظر منابع طبیعی بسیار ارزشمند ساخته است، به‌ویژه آنکه این قابلیت، فرصت مناسبی برای توسعه اکوتوریسم و ژئوتوریسم پدید آورده است. محدوده‌ها و الگوی فضایی استقرار جاذبه‌های گردشگری در سطح استان یکنواخت نیست و تحت تاثیر ویژگی‌های طبیعی، زیست‌محیطی، الگوی ناهمواری‌ها و پیشینه تاریخی و باستانی شکل گرفته است و در سطح استان پراکنده شده است.

گرچه استان از صدها جاذبه طبیعی و تاریخی برخوردار است اما، بر اساس اسناد، تنها ۷۰ اثر به‌طور مشخص به‌عنوان جاذبه گردشگری طبیعی و انسان‌ساخت تعریف شده است (مهندسين مشاور سبزاندیش پایش، ۱۳۸۵). از بین ۷۰ جاذبه یاد شده، ۵۶ جاذبه

در شمار جاذبه‌های گردشگری با توان جذب گردشگر در سطح فراملی، ملی و محلی است. در این میان، مجموعه آثار تاریخی شهر سلطانیه، شامل گنبد و ارگ سلطانیه و آثار وابسته به آن، گنبد چلبی اوغلی، مقبره ملاحسن کاشی، معبد داش کسن، بازار زنجان، رخت‌شوی‌خانه، عمارت ذوالفقاری و غار کتله‌خور بیش از همه شناخته شده است و گردشگران را به خود جذب می‌کند.

در جدول ۱۴ چگونگی توزیع جاذبه‌های گردشگری در شهرستان‌های استان نمایش داده شده است. بر اساس اطلاعات این جدول شهرستان زنجان با برخورداری از ۳۹ درصد کل جاذبه‌های اصلی گردشگری استان، بیشترین سهم از توان گردشگری استان را در خود جای داده است. در رتبه بعد شهرستان خداپنده با ۸ جاذبه گردشگری حدود ۱۴ درصد از توان کنونی گردشگری استان را در خود جای داده است. شهرستان‌های خرمدره و ابهر هرکدام با دارا بودن ۱۳ درصد از توان گردشگری در مرتبه‌های بعد قرار دارند. شهرستان ایجرود ۱۱ درصد، ماهنشان ۷/۱ درصد و طارم ۳/۶ درصد از جاذبه‌های گردشگری استان را به خود اختصاص داده‌اند (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۶۷).

جدول ۹: چگونگی توزیع مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری استان به تفکیک شهرستان

شهرستان	تعداد جاذبه گردشگری	درصد
زنجان	۲۲	۳۹
خداپنده	۸	۱۴
خرمدره	۷	۱۳
ابهر	۷	۱۳
ایجرود	۶	۱۱
ماهنشان	۴	۷/۱
طارم	۲	۳/۶

در ادامه، آثار شاخص و مهم‌ترین اماکن گردشگری استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها نشان داده می‌شود:

۱. آثار معرفی شده این بخش از سایت رسمی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به آدرس <https://zanjan.ichto.ir> برداشته شده است.

شهرستان زنجان

- بازار تاریخی زنجان
- میدان انقلاب
- میدان ورکچی
- میدان مسگرها
- دبیرستان شریعتی
- کارخانه کبریت
- کارخانه بوجاری گندم
- عمارت ذوالفقاری (موزه باستان‌شناسی)
- عمارت دارایی (موزه صنایع دستی)
- بنای رخت‌شوی‌خانه زنجان
- بنای کشتارگاه
- خانه توفیقی
- خانه خدیوی
- خانه بهمنی (خانه هنرمندان)
- خانه حکیمیان
- خانه شیخ‌الاسلام
- خانه باغ معین
- کاروانسرای سنگی
- کاروانسرای دخان
- کاروانسرای نیک‌پی
- سرای کلبعلی
- سرای ملک
- سرای گلشن
- سرای بهجت
- سرای حاج شعبان
- سرای مشهدی علی
- سرای علیقلی
- سرای حاج شامی بالا

- سرای ناصری
- سرای حاج ابراهیم (کلاهدوزان)
- حمام حاج داداش
- حمام میرلی
- حمام حسینیه زنجان
- پل میربهاالدین
- پل سردار
- پل حاج سیدمحمد
- مسجد جامع زنجان
- مسجد چهلستون
- مسجد حسینیه
- مسجد زینیه
- مسجد خانم
- مسجد عباسقلی خان
- مسجد آقا سیدفتح‌الله
- مسجد ولیعصر (مسجد ملا)
- مسجد آقا کاظم
- مسجد میرزایی قائمی
- مسجد اسحاق میرزا
- مسجد دمیریه (دمیرلو)
- مسجد یری بالا
- امامزاده سید ابراهیم
- بنای امامزادگان برون‌ده
- آرامگاه میرزا مهدی
- آرامگاه میرزا ابوالقاسم مجتهد
- آرامگاه میرزا عبدالله
- تکیه تاریخی ارمانخانه
- آب‌انبار مسجد یری بالا
- آب‌انبار یری پایین

- آب انبار حاجی میربهاالدین
- آب انبار عباسقلی خان
- آب انبار حاج لطف‌الله
- آسیاب آبی دهشیر
- حصار سلجوقی شهر زنجان
- قلعه سهرین
- قلعه تورپاخ قالای
- تپه گورستان ارمغانخانه
- تپه دوسران
- موزه شهدا
- موزه تاریخ طبیعی

شهرستان ابهر

- مسجد جامع ابهر
- مسجد جامع قروه
- امامزاده زیدالکبیر
- امامزاده اسماعیل شناط
- امامزاده طیب
- امامزاده عبدالخیر
- امامزاده محمدبن احمد
- امامزاده یحیی
- امامزاده یعقوب (ع) صائین قلعه
- بقعه پیراحمد زهرنوش (موزه باستان‌شناسی ابهر)
- تپه علم‌دار
- تپه منجیق
- قلعه تپه ابهر
- حمام سعادت ابهر
- مدرسه علمیّه تاریخی هیدج
- دستکند معماری صخره‌ای روستای قروه

- بافت تاریخی روستای قروه
- پل تاریخی روستای قروه
- روستای تاریخی قروه
- روستای تاریخی درسجین

شهرستان سلطانیه

- گنبد سلطانیه
- مقبره ملاحسن کاشی
- مقبره و خانقاه چلبی اوغلو
- معبد داش کسن (معبد اژدها)
- تپه نور (تپه ناهور)

شهرستان خرمدره

- حمام یان یان
- تپه تاریخی خالصه
- تپه محمودآباد
- تپه راهدارخانه
- تپه مزار دره سی
- تپه زی یر
- تپه هیپی
- تپه کهنه قبرستان
- قیزلار قلعه سی

شهرستان خداآینده

- بقعه قیدار نبی (ع)
- مسجد جامع قیدار نبی (ع)
- مسجد جامع سجاس
- حسینیه تاریخی کرسف
- سد تاریخی کرسف

- حمام تاریخی زرین رود
- دژ الرج سهرورد
- امامزاده اسداله روستای کسبک
- امامزاده هفت امام روستای منطش (در اصطلاح محلی یئدی امام)
- غار قوشازاغا

شهرستان ماهنشان

- قلعه بهستان
- پل و قلعه قشلاق
- حسینیه ارزه خوران
- بوزخانه کهریز بیک
- بوزخانه قلعه جوق
- چهارطاق کلیسا
- مجموعه گنج آباد
- تپه و چهارطاقی لهجبین
- تپه و چهارطاقی پیاملو
- تپه و چهارطاقی انگوران
- مناره کومز

شهرستان طارم

- امامزاده موسی کاظم کله سیران
- امامزاده محمد ماهوری جزلا
- امامزاده احمدبن موسی (ع) وزنه سر
- بنای پیرهمدان
- بنای هشت ضلعی روستای سرخه دیزج
- آتشکده پیرچم
- آتشکده گیلانکشه
- آتشکده تشویر
- پایه پل تاریخی چورزق

- چهارطاقی الزین
- چهارطاقی گیلوان
- کتیبه دره شاهرود
- درخت کهنسال چنار زهترآباد
- درختان کهنسال زیتون آبیر
- کاریز و درخت چنار دستجرده
- درخت کهنسال ارس منطقه دیزآب شهر آبیر
- درختان کهنسال گردو روستای ولیدر
- درخت کهنسال چنار روستای تسکین
- درخت کهنسال سرو روستای مورستانه
- درخت کهنسال چنار روستای جیا
- قلعه تشویر
- قلعه سانسیز
- قلعه باشی شهر چورزق
- قلعه گزرخانه درام
- قلعه جوگرگان (شیت)
- گئور قلعه شهر آبیر
- حمام قدیمی روستای سیاهورود
- بافت تاریخی روستای سیاهورود
- بافت تاریخی روستای ولیدر
- محوطه تاریخی تومنه دره روستای جزلا
- یخچال طبیعی روستای ولیدر
- خانه اربابی برهان السلطنه روستای گاوخوس
- بنای تاریخی غیب‌الله روستای هزاررود علیا
- غار خرمنه‌سر

شهرستان ایجرود

- حمام تاریخی خوئین
- حمام تاریخی گلابر

- حمام تاریخی جوقین
- حمام تاریخی زرین‌آباد
- میل خوئین
- دستکند تاریخی خول
- دستکند تاریخی دژمنده
- آق قلعه (چهل پله)
- قزلار قلعه‌سی
- خانه اربابی ینگه‌کند جامع‌السرا
- مسجد جوقین
- روستای تاریخی خویین
- روستای تاریخی گلابر

همان‌گونه که جدول زیر نشان می‌دهد از نظر سطوح عملکردی از کُل ۵۶ جاذبه شناسایی شده استان، تعداد ۲ جاذبه دارای عملکرد بین‌المللی، ۱۰ جاذبه دارای عملکرد ملی و تعداد ۴۴ جاذبه نیز دارای عملکرد محلی هستند.

جدول ۱۰: سطح‌بندی جاذبه‌های گردشگری استان زنجان

ردیف	نام جاذبه گردشگری	نوع جاذبه								
		تاریخی	طبیعی	مذهبی	فرهنگی	سایر	بین‌المللی	ملی	منطقه‌ای	محلی
شهرستان زنجان										
۱	کاروانسرا سنگی	●								*
۲	کاروانسرای دخان	●								*
۳	حمام حاج داداش	●							*	*
۴	حمام حاج ابراهیم	●								*
۵	امامزاده سید ابراهیم	●	●							*
۶	بازار زنجان	●					*			*
۷	پل میربهاء‌الدین	●								*
۸	پل سردار	●								*
۹	پل سیدمحمد	●								*
۱۰	موزه مردان نمکی	●					*			*

ردیف	نام جاذبه گردشگری	نوع جاذبه							سطح بندی		
		تاریخی	طبیعی	مذهبی	فرهنگی	سایر	بین المللی	ملی	منطقه‌ای	محلی	
۱۱	رخت شوی خانه	●					*	*	*		
۱۲	مسجد خانم	●		●				*	*		
۱۳	عمارت دارایی	●					*	*	*		
۱۴	مسجد میرزایی	●		●				*	*		
۱۵	مسجد سید	●		●				*	*		
۱۶	مسجد چهلستون	●		●					*		
۱۷	حسینیه اعظم			●			*	*	*		
۱۸	بنای توفیقی (موزه شهدا)	●						*	*		
۱۹	خانه توفیقی ۲	●							*		
۲۰	موزه تاریخ طبیعی				●			*	*		
۲۱	کارخانه کبریت	●						*	*		
۲۲	کاروانسرای نیکپی	●							*		
۲۳	آبگرم و نطق	●							*		
۲۴	غار گلجییک	●							*		
۲۵	معدن نمک چهرآباد	●							*		
۲۶	گاوازنگ	●					*	*	*		
۲۷	روستای ماری	●							*		
۲۸	سد تهم	●						*	*		
۲۹	پیست اسکی پاپایی	●						*	*		
۳۰	سد حسن ابدال	●							*		
۳۱	دشت سهرین	●					*	*	*		
۳۲	روستای شکورچی	●							*		
۳۳	روستای شیلاندر	●						*	*		

بخش دوم: سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان | ۳۹

ردیف	نام جاذبه گردشگری	نوع جاذبه							سطح بندی		
		تاریخی	طبیعی	مذهبی	فرهنگی	سایر	بین المللی	ملی	منطقه‌ای	محلی	
۳۴	مراسم عزاداری زینبیه			●					*	*	*
۳۵	جشنواره آتش ایرانی				●				*	*	*
شهرستان ابهر											
۳۶	امامزاده زیدالکبیر			●					*		
۳۷	امامزاده اسماعیل			●					*		
۳۸	مقبره و موزه پیراحمد زهرنوش								*		
۳۹	مسجد جامع قروه			●					*	*	
۴۰	امامزاده یعقوب			●					*	*	
۴۱	امامزاده یحیی			●					*		
۴۲	امامزاده عبدالخیر			●					*		
۴۳	روستای کوله‌خانه								*		●
۴۴	روستای دره‌سجین								*		●
۴۵	چشمه علی بولاغی								*		●
۴۶	سد کینه‌ورس								*		●
شهرستان خرمدره											
۴۷	حمام یان‌یان								*		●
۴۸	روستای سوکهریز								*		●
۴۹	سد خلیفه‌لو								*		●
۵۰	روستای الوند								*		●
۵۱	غار بهمن								*		●
۵۲	آبشار اینجلین								*		●
شهرستان خداآبند											
۵۳	مسجد جامع خداآبند			●					*		●
۵۴	امامزاده ابراهیم سجاس			●					*		●
۵۵	غار کتله‌خور								*	*	●
۵۶	مسجد جامع سجاس			●					*	*	●

سطح‌بندی				نوع جاذبه				نام جاذبه گردشگری	ردیف	
محلی	منطقه‌ای	ملی	بین‌المللی	سایر	فرهنگی	مذهبی	طبیعی			تاریخی
*	*	*				●		●	بقعه قیدار نبی	۵۷
*							●		زرین غار	۵۸
*	*	*					●		بالخلی بولاغی	۵۹
*									حسینیه کرسف	۶۰
*									کوه پنجعلی قیدار	۶۱
*									سهرورد	۶۲
*									سد کرسف	۶۳
شهرستان سلطانیه										
*	*	*	*					●	گنبد سلطانیه	۶۴
*	*	*						●	دانش کسن	۶۵
*	*	*						●	بقعه ملاحسن کاشی	۶۶
*	*	*						●	چاپی اوغلی	۶۷
*	*						●		شاه‌بلاغی	۶۸
شهرستان ماهنشان										
*	*						●	●	قلعه بهستان	۶۹
*	*						●		دودکش جن	۷۰
*						●		●	حسینیه ارزه‌خوران	۷۱
*								●	چارطاقی کلیسا	۷۲
*							●		دربند قاطرچی	۷۳
*							●		روستای علم‌کندی	۷۴
*							●		دریاچه خندقلو	۷۵
*							●		منطقه حفاظت‌شده انگوران	۷۶
*	*						●		کوه‌های رنگی	۷۷
*							●		روستای خورجهان	۷۸
*							●		روستای قزلو	۷۹
*								●	قلعه قشلاق	۸۰

بخش دوم: سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان | ۴۱

ردیف	نام جاذبه گردشگری	نوع جاذبه						سطح بندی		
		تاریخی	طبیعی	مذهبی	فرهنگی	سایر	بین المللی	ملی	منطقه‌ای	محلی
۸۱	قلعه گنج آباد	●								*
شهرستان طارم										
۸۲	مسیر طبیعت گردی طارم به ماسوله	●								*
۸۳	چارطاقی الزین	●								*
۸۴	چارطاقی پیرچم	●								*
۸۵	چارطاقی تشویر	●								*
۸۶	چارطاقی گیلانکشه	●								*
۸۷	امامزاده جعفر آبر	●		●						*
۸۸	امامزاده سیداحمد وزنه‌سر	●		●						*
۸۹	یخچال ولیدر	●								*
۹۰	غار خرمنه‌سر	●								*
۹۱	مقبره پیرهمدان	●								*
۹۲	روستای گوهر	●								*
۹۳	روستای ده‌بهار	●								*
۹۴	روستای شیت	●								*
شهرستان ایجرود										
۹۵	سد گلابر	●								*
۹۶	روستای گلابر	●								*
۹۷	روستای خویین	●								*
۹۸	آبگرم آرکوبین	●								*

همان‌طور که اطلاعات جدول نشان می‌دهد از فراوانی مطلق جاذبه‌های استان ۳/۶ درصد بین‌المللی، ۱۸ درصد ملی و در نهایت ۷۹ درصد محلی است. این مسئله در واقع بیانگر ضعف استان در بعد عرضه است و اگر به ترکیب عملکرد جمعی جاذبه‌ها نیز نگاهی انداخته شود، در خواهیم یافت که عملکرد دانه‌ای و گسسته بر فعالیت‌های جاذبه‌ها سایه انداخته است و جز ارتباط عملکردی نسبتاً ضعیفی که بین گنبد سلطانیه، کتله‌خور و

بازار زنجان وجود دارد، سایر جذابیت‌های گردشگری استان در ارتباط عملکردی جاذبه‌ها انفصال و گسستگی حاکم است که این خود ضعف صنعت گردشگری استان را دامن می‌زند. تقریباً ۵۴ درصد از کل ارزش وزنی جاذبه‌های گردشگری استان به جاذبه‌های سطح ملی اختصاص دارد، ۳۱ درصد از ارزش وزنی نیز در اختیار جاذبه‌های محلی و ۱۵ درصد در اختیار جاذبه‌های بین‌المللی است (دفتر برنامه‌ریزی و بودجه‌ استانداری زنجان، ۱۳۹۰، ج ۵: ۷۷-۷۸).

جاذبه‌های انسان‌ساخت استان ۳۴ درصد از کل جاذبه‌های گردشگری را به خود اختصاص داده‌اند و توزیع فضایی آن‌ها تابعی از سیر تکوین و دگرگونی‌های تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان است. جاذبه‌های انسان‌ساخت واقع در سکونتگاه‌های شهری، بیشتر شناخته‌شده و مورد توجه قرار دارند و جاذبه‌های مستقر در سکونتگاه‌های روستایی و دیگر مناطق خارج از محدوده‌های شهری کمتر پذیرای گردشگران هستند. از کل جاذبه‌های انسان‌ساخت استان بیشترین تعداد (۷۳/۷ درصد) در شهرستان زنجان قرار گرفته است. شهرستان ایجرود با برخورداری از ۱۵/۸ درصد جاذبه‌ها و شهرستان خدابنده با ۱۰/۵ درصد از کل جاذبه‌های انسان‌ساخت در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. در نقشه‌های ۷۷ و ۷۸ توزیع فضایی بناهای تاریخی و فرهنگی، بازار، کاروان‌سرا و سایر جاذبه‌های گردشگری استان آورده شده است (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۶۸).

با توجه به نحوه توزیع جاذبه‌های گردشگری در استان و توانمندی‌های موجود در بخش‌های مختلف استان مناطق زیر به‌عنوان قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت‌های گردشگری مشخص می‌گردد:

- منطقه طارم: شهرستان طارم شباهت طبیعی، اقلیمی و آب‌وهوایی زیادی به مناطق شمالی کشور دارد. در این قلمرو زیباترین و منحصربه‌فردترین مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی وجود دارد. پیشینه تاریخی و قدمت طولانی، وجود آتشکده‌ها و قلعه‌های به‌جای‌مانده در کنار جاذبه‌های طبیعی در منطقه طارم، این منطقه را به یکی از مناطق توانمند استان از منظر توسعه انواع گردشگری طبیعی و تاریخی تبدیل کرده است. این منطقه که به‌شکل دره‌ای عریض و گودترین منطقه استان است اقلیمی گرم و مرطوب در تابستان و معتدل در زمستان دارد. ویژگی‌های منحصربه‌فرد این منطقه، شهرستان طارم را از جمله قلمروهای اولویت‌دار برای گسترش فعالیت‌های گردشگری و خدمات پشتیبان این بخش، تعیین کرده است.
- منطقه ماهنشان: منطقه ماهنشان در غرب استان جاذبه‌های طبیعی و تاریخی فراوانی

دارد. وجود منطقه حفاظت‌شده، دریاچه‌های طبیعی، رودها و جریان‌های آب سطحی متعدد، کوه‌ها و چشمه‌های آب‌معدنی از جمله جاذبه‌های طبیعی این منطقه و کاروان‌سراها و قلعه‌های قدیمی از جمله جاذبه‌های تاریخی این منطقه به‌شمار می‌روند. افزون بر این جاذبه‌ها، منطقه ماهنشان به‌سبب ویژگی‌های توپوگرافی و زمین‌شناسی خود از جمله مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های ژئوتوریسم استان و کشور است. همچنین مناطق حفاظت‌شده و پناهگاه حیات‌وحش موجود در این منطقه، این شهرستان را از نظر گسترش فعالیت‌های اکوتوریسم (بوم‌گردی) بسیار توانمند ساخته‌است. از سوی دیگر، این منطقه در معبر ورود به قلمروی باستانی ارزشمندی چون تخت سلیمان در استان آذربایجان غربی است و بنابراین از ظرفیت بالایی برای تبدیل شدن به قطب گردشگری استان و کشور برخوردار است.

● منطقه خدابنده: منطقه خدابنده با برخورداری از آثار ارزشمند طبیعی و تاریخی از دیگر قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت‌های گردشگری در استان است. قدمت تاریخی این منطقه به هزاره چهارم و اوایل هزاره پنجم قبل از میلاد باز می‌گردد. غار معروف کتله‌خور که طولانی‌ترین غار افقی خاورمیانه است در این محدوده واقع شده است. افزون بر توانمندی‌های گردشگری منطقه، این شهرستان متصل‌کننده جاذبه‌های تاریخی دارای شهرت جهانی مانند گنبد و ارگ سلطانیه به جاذبه‌های گردشگری استان همدان چون غار علی‌صدر است، توسعه فعالیت گردشگری و فعالیت‌های خدمات پشتیبان گردشگری در این منطقه اهمیت فراوانی دارد (همان: ۱۷۲).

فرهنگ عامه و آداب و رسوم برجسته

رسم‌ها، خصلت‌ها و خلق‌وخوی اقوام مختلف با توجه به تاریخ و قدمت منطقه در طی سال‌های طولانی شکل گرفته، سینه‌به‌سینه به افراد یک جامعه منتقل می‌شود و در طول سال‌ها، زنده و پابرجا می‌ماند. مردم استان زنجان نیز با توجه به قدمت تاریخی و فراز و نشیب‌های بسیار در طول زمان خود، دارای آداب و رسوم و فرهنگ و خصلت‌های ویژه‌ای هستند. جشن‌ها و آداب و رسوم مختلف در موارد گوناگونی، دارای نظم و قوانین خاصی هستند که همگان ملزم به رعایت آن‌ها هستند. مراسم اعیاد مذهبی و ملی، مراسم عروسی و عزا، نوع لباس پوشیدن و جشن‌های محلی از جمله مواردی هستند که دارای نظم خاصی بوده و جزو آداب و رسوم مردم استان زنجان به‌شمار می‌آیند. لازم به یادآوری است که آداب و رسوم دیرینه، در بین اهالی استان، در روستاها و شهرهای کوچک نسبت به

شهرهای بزرگ‌تر بیشتر رعایت می‌شوند (پرچکانی، ۱۳۸۳: ۷۷-۷۸).
در ادامه به مهم‌ترین این آداب و رسوم در استان زنجان اشاره می‌شود:

مراسم عروسی سنتی

پس از مراسم خواستگاری و جلب رضایت، هرکدام از طرفین نماینده‌ای جهت عقد قرارداد، تعیین میزان شیربها، مهریه، قند، چای، برنج، روغن، شیرینی و کشمش تحت عنوان «کسمات» تعیین می‌کنند که پدر داماد موظف به تهیه و تحویل اقلام یادشده به پدر عروس است. سپس پدر عروس مقداری پارچه چادری و لباس تحت عنوان «خلعت» جهت دعوت اقوام به عروسی از پدر داماد دریافت می‌کند. پدر عروس نیز اقدام به تهیه جهیزیه می‌کند. پس از تدارک عروسی، مهمانان زن مقداری پول، جاجیم و دستکش تحت عنوان «توره» به عروس هدیه می‌دهند تا همراه جهیزیه فرستاده شود. پس از صرف شام، مقداری حنا همراه با شمع و شیرینی در یک سینی، از منزل داماد به منزل عروس آورده می‌شود. مرسوم است که در منزل عروس، به روی حناآوردندگان بسته می‌شود و پس از دریافت انعام (قاپی باسما) در منزل از طرف پدر داماد گشوده شده و مراسم حنابندان تا نزدیکی‌های صبح ادامه می‌یابد. فردای آن روز پس از صورت‌برداری جهیزیه و فرستادن آن‌ها به خانه داماد، عروس نیز پس از دریافت اجازه از پدر یا عموی بزرگ‌تر آماده حرکت می‌شود. مرکب عروس که ماشین یا اسب است آذین‌بندی شده، همراه با برادر عروس و فرستادگان داماد به راه می‌افتد. داماد پس از دریافت خبر حرکت عروس با دوستانش در پشت‌بام منتظر می‌ماند و پس از رسیدن عروس، مقداری پول و شیرینی و سیب را به سر عروس پرتاب می‌کند و پس از ورود عروس به منزل داماد، قربانی ذبح می‌کنند و مهمانان پس از صرف شیرینی مقداری پول به عنوان «تویانا» پرداخت می‌کنند. دو روز بعد از عروسی، مراسم زنانه «دواق قاپما» یا همان پاتختی، انجام می‌شود و پس از حدود بیست روز، خانواده عروس تحت عنوان «ایاق آشما» یا همان پاگشا، عروس و داماد را به منزل دعوت می‌نمایند و پس از صرف غذا هدیه‌ای نفیس به عروس و داماد می‌بخشند و پس از آن، بستگان عروس و داماد، مراسم مشابهی را انجام می‌دهند و بدین ترتیب عروسی پایان می‌پذیرد.

نوعی دیگری از مراسم عروسی و ازدواج وجود دارد که بیشتر در میان جوامع روستایی مشاهده می‌شود. بدین صورت که عروس همراه با داماد بدون هیچ نوع اطلاع قبلی منزل پدری را ترک می‌نماید و پس از چند روز، پدر داماد همراه با ریش‌سفیدان محلی به منزل عروس مراجعه می‌کند و به هر تقدیر پدر عروس را راضی کرده، نامه‌ای تحت

عنوان وکالت‌نامه جهت عقد ازدواج رسمی دریافت می‌نمایند. این نوع رسم زمانی اتفاق می‌افتد که معمولاً خانواده عروس با ازدواج موافق نباشند و در واقع عروس و داماد با رضایت خود اقدام به ازدواج می‌کنند (فتوحی‌اصل، ۱۳۸۳: ۹۲-۹۳).

ایگیت چارشنبه (چهارشنبه جوان)

در منطقه زنجان به دلیل اعتقاد به نحسی روزهای چهارشنبه، هر چهارشنبه ماه اسفند را جشن گرفته و پایکوبی می‌کنند. در عین حال به درگاه خداوند مَنان برای رفع نحسی و به سامان شدن زندگی نیایش می‌کنند. بر این اساس چهارشنبه اول را ایگیت چارشنبه (چهارشنبه جوان) می‌گفتند و در این روز داخل باغچه‌ها و جلوی ناودانی‌ها و یا هرکجای دیگری که در مسیر آب باران باشد تعدادی گندم و یا ذرت یا عدس و ماش می‌ریختند و اعتقاد داشتند باران آن‌ها را با خود به طبیعت خواهد سپرد و آذوقه یک‌ساله فراهم خواهد شد و بعد در سفره ایگیت چارشنبه میوه هفت مغز و «قاووت» می‌خوردند. این مراسم در برخی از روستاها از جمله دیزج‌آباد، نیماور، ینگجه و زرین‌آباد اجرا می‌شود ولی در حال منسوخ شدن است (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۶۷).

قودوخ چارشنبه (بچه چهارشنبه)

چهارشنبه دوم ماه اسفند را قودوخ چهارشنبه می‌گویند و اینکه به چه مناسبت نام قودوخ چهارشنبه بر آن اتلاق شده معلوم نیست. اما گمان می‌رود نوعی عدم تکامل و در مرحله بلوغ نبودن است. در چهارشنبه دوم بیشتر به احشام و چارپایان می‌پردازند و به نوعی آن‌ها را نیز برای ایام سال نو آماده می‌کنند. یعنی موی گردن و دم آن‌ها را چیده و کوتاه و بعد آن‌ها را طومار می‌کنند و آن روز احشام را به صحرا نمی‌برند و بدین وسیله آمدن فصل بهار را به حیوانات نیز نوید می‌دهند و در شب چهارشنبه دوم خوردنی‌های گوناگون بر سر سفره مهیا بوده و اقوام بعد از خوردن به تفریح، شادی، پایکوبی و جشن می‌پردازند. این مراسم در برخی از روستاها از جمله دیزج‌آباد، نیماور، ینگجه و زرین‌آباد اجرا می‌شود ولی در حال منسوخ شدن است (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۶۷).

کوله چارشنبه (چهارشنبه کوتاه)

چهارشنبه سوم به کوله چارشنبه معروف است و نام‌گذاری چهارشنبه سوم به «کوله» نوعی کوتاه‌شدن و سپری شدن و مدت کمی از چیزی باقی ماندن را در ذهن متبادر می‌کند. کوله یعنی کوتاه و نوعی به‌آخر رسیدن زمستان را در ذهن تداعی می‌کند. در این روز مراسم و جشن‌هایی بر پا شده و مردم در روستاها به باغ رفته و از وضعیت درختان و باغ میوه و رستنی‌ها اطلاع پیدا می‌کنند و پای درختان را تمیز کرده و از شاخه درختان با طناب،

سنگ آویزان می‌کنند و بدین وسیله هرچه سریع‌تر به بار نشستن درختان را به آن‌ها گوشزد می‌کنند. بعد از آن در پای درختان به تفریح و سرگرمی و جشن و شادی می‌پردازند. این مراسم در برخی از روستاها، از جمله دیزج‌آباد، نیماور، ینگجه و زرین‌آباد اجرا می‌شود ولی در حال منسوخ شدن است (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۶۸).

جشن هالا

این جشن در منطقه انگوران در شهرستان ماهنشان برپا می‌شود و مخصوص دهقانان و کشاورزان است و در ارتباط با جمع‌آوری محصولات کشاورزی بوده و کهن‌ترین سنت رایج در منطقه است که احتمالاً ریشه در آیین زرتشتی دارد. در اوایل فصل پاییز پس از اینکه محصولات کشاورزی از مناطق کشت و زرع و خرمگاه جمع‌آوری می‌شود، این مراسم اجرا می‌شود. بدین ترتیب که هنگام برداشت محصول، هر خانوار به مقدار ۲۰ متر مربع از مزرعه گندم خود را به عنوان «هالا» باقی می‌گذارند.

در روز مراسم تعدادی از همسایگان زمین زراعی و فامیل را به «هالا» دعوت می‌کنند و مراسم را در زمین زراعی، با طراوت خاصی تدارک می‌بینند. زنان در این مراسم جایگاهی ندارند. میهمانان با صرف ناهار که توام با «مبارک باد» و «پربرکت باد» است با همراه داشتن نانی ضخیم به نام «نَزیک» که از شیر پُرچرب گوسفند تهیه شده است به محل باقیمانده گندم مراجعه می‌کنند. این افراد با در دست داشتن داس خود، دور گندم باقیمانده حلقه می‌زنند و یکی از ریش سفیدان پس از ذکر اسماءالله و صلوات شروع به دروکردن گندم کرده و بقیه هم مقداری از گندم را درو می‌کنند. پس از ذکر چند قطعه شعر در ارتباط با کار کشاورزی و تکرار چندین مرتبه «هالا» گندم را درو می‌کنند و هرکس هرقدر درو کرده را به عنوان تبرک و برکت انبار گندم به همراه خود می‌برد. سپس نان «نَزیک» و میوه را ریش سفیدان بین حاضران تقسیم می‌کنند و آن‌ها با ذکر «برکت به خرمن» محل «هالا» را ترک کرده و مراسم را به پایان می‌رسانند (فتحی‌اصل، ۱۳۸۳: ۹۴).

تکم گردانی

نمایش عروسکی تکم گردانی یکی از نمایش‌های آیینی و سنتی ویژه نوروز می‌باشد و به نام‌های «تکم اویونی» و «تکمچی اویونی» نیز معروف است و ۱۵ تا ۲۰ روز قبل از نوروز شروع می‌شود. تکم، بُزی است که از چوب و انواع پارچه‌های رنگی و مخمل قرمز رنگ و پولک و آینه و زنگوله و سکه و منجوق ساخته و تزئین می‌شود و چوب باریکی به صورت پایه به طول حدود ۵۰ سانتی‌متر به زیر شکم آن متصل می‌شود و تکم‌چی (کسی که تکم را می‌رقصاند) با حرکاتی بسیار هماهنگ آن را به رقص درمی‌آورد و شعرهای دلنشین

در وصف عید نوروز و بهار می‌خوانند: «تکم تکم ناز ائیلر/ چوبانا آواز ائیلر/ یغار قویون قوزونو/ بایراما پشسواز ائیلر/ بیزیم یرده یومورتانی یووار لار/ اونی دونوب یئددی رنگه بویار لار/ یئددی سینده تحویل اوسته قویار لار/ سیزون بو تازه بایراموز مبارک/ آیوز، ائلوز، هفتوز، گونوز مبارک» (فتوحی اصل، ۱۳۸۳: ۹۵).

شال آتما

«شال آتما» یا «شال سالاما» یکی از مراسم حاشیه‌ای شب چهارشنبه آخر سال است. این مراسم باید قبل از برچیده شدن سفره چهارشنبه اتفاق بیفتد. بدین ترتیب که جوانان و نوجوانان شالی را از باجه اطاق (سوراخی که در قدیم از سقف خانه‌ها برای تهویه هوا تعبیه می‌شد) آویزان می‌کردند و بزرگ‌ترهای خانه با دیدن شال متوجه می‌شدند که شال انداز خواسته‌ای دارد و، بلافاصله، هر آن چیزی که در دستشان بود را همراه با هدیه‌ای به سر شال می‌بندند و شال را تکان می‌دهند و شال انداز متوجه می‌شود که هدیه به سر شال بسته شده است و شال را بالا می‌کشند. مراسم شال اندازی را «کجاوه اندازی» نیز می‌گویند (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۶۹ - ۷۰).

قاشق زنی

قاشق زنی هم یکی از مراسم حاشیه‌ای شب چهارشنبه است و اقوام پس از برچیده شدن سفره چهارشنبه به در منزل همدیگر می‌روند و به‌طور ناشناس شروع به کوبیدن کاسه می‌کنند. یعنی یک کاسه یا قابلمه و یک قاشق را برداشته و به در منازل دوست و آشنا می‌روند و بعد شروع می‌کنند به قاشق زنی و به‌همراهی آن آواز می‌خوانند. صاحب‌خانه با شنیدن صدای آواز قاشق زن باید بلافاصله درب را باز کرده و بعد ریش سفید و بزرگ خانه باید هدیه‌ای را در کاسه قاشق زن بیندازند (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۷۰ - ۷۱).

عزاداری محرم

مراسم عزاداری محرم به‌خصوص تاسوعا و عاشورا با شکوه خاصی در استان زنجان برگزار می‌شود. یکی از این مراسم که هر ساله در ایام تاسوعا و عاشورا برگزار می‌شود و دارای جلوه‌های بسیار باشکوهی است، مراسم هیئت عزاداری مسجد حسینیه اعظم زنجان می‌باشد. شکوه مراسم در این است که اولاً دارای قدمت زیادی است و دوم اینکه خیل عزاداران آن به حدی است که همانند امواجی خروشان در رثای سالار شهیدان، نوحه‌سرایی می‌کنند و در دسته‌ای منظم به سینه‌زنی و زنجیرزنی می‌پردازند (فتوحی اصل، ۱۳۸۳: ۹۳ - ۹۴).

پوشاک

علاوه بر پوشاک معمول سایر نقاط ایران، در استان زنجان پوشاک خاص و محلی نیز وجود دارد که در نوع خود در سرتاسر ایران بی نظیر می باشد. تعدادی از این پوشاک عبارت‌اند از:

- چارقاد: روسری مخصوص زنان از جنس تترون یا حریر که به رنگ‌های مختلف دوخته می شود. این روسری‌ها را فقط پیرزنها استفاده می کنند (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۱: ۲۳۸ - ۲۳۹).
- یاراخ: کلاهی است گرد و بسیار کوچک مخصوص مردان که روی جمجه سر قرار می گیرد و جنس این کلاه از مخمل ناصریه است. این کلاه، ساده و بدون طرح و دارای رنگ‌های متنوع است. دور تا دور این کلاه را با نوار سفیدی زینت می دهند و یک کش سفیدرنگ از یک طرف کلاه به طرف دیگر کلاه وصل می شود (همان: ۲۴۰).
- کلاغی یا کالاجی: پوششی است زنانه که به دور سر می بندند و در ابعاد دو متر در دو متر از جنس پنبه که به زبان محلی به آن «ایپک» می گویند. این روسری زمینه مشکی یا تیره دارد و دارای طرح‌های رنگارنگ و متنوعی می باشد. این روسری مخصوص پیرزنان است (همان: ۲۴۰ - ۲۴۱).
- لچک: روسری از جنس پارچه نخی و در طرح‌ها و رنگ‌های مختلف است که در روستاهای استان و توسط زنان مسن مورد استفاده قرار می گیرد (همان: ۲۴۲).
- کچه بُورک: این کلاه از جنس نمد و به شکل نیمه استوانه است. رنگ این کلاه بیشتر رنگ طبیعی و از پشم گوسفند است. این کلاه مردانه است و از گذشته‌ای دور تا امروز مورد استفاده بوده است (همان: ۲۵۵).
- آرخالخ: کت تن پوشی از جنس مخمل و به رنگ قرمز و مخصوص عروس‌هاست. قسمت پیش کت را با پولک‌های رنگارنگ و گاهی سکه‌های نقره و سکه‌های قدیمی تزیین می کنند. این کت عروس در روستاهای استان زنجان بیشتر رایج بوده و این کت را روی پیراهن می پوشند (همان: ۲۶۴).
- تومان: دامن کوتاه و چین دار از جنس چیت که در روستاهای استان زنجان از آن استفاده می کنند (همان: ۲۶۶).

آیین گل ریزان

در زورخانه‌های زنجان مراسم خاصی هم به غیر از ورزش‌های متداول انجام می شود که برگرفته از آیین فتوت و مردانگی است. اصلی ترین این مراسم «گل ریزان» است. در این

مراسم که به مناسبت‌های مختلف برگزار می‌شود، مبالغی پول جمع‌آوری می‌شود تا به مستمندان و نیازمندان اهدا گردد.

آشتی دادن پیش کسوتان، دستگیری از نیازمندان و یاری‌رساندن به آسیب‌دیدگان بلایای طبیعی از دیگر بهانه‌های برگزاری «گل‌ریزان» است (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۲: ۷۰۰).

قارا بایرام

یکی از مراسمی که در استان زنجان اجرا می‌شود رسم «نوعید» یا «قارا بایرام» (عید سیاه) است. بدین صورت که در اولین عید پس از درگذشت فرد، صاحبان عزا در خانه خود نشسته و سایر اقوام و بستگان برای قرائت فاتحه، تلاوت قرآن و تسلی به خانه ایشان می‌روند. در این مجلس با حلوا، خرما، چایی و گلاب از مهمان‌ها پذیرایی می‌شود. با برگزاری این مراسم صاحبان عزا از عزاداری درآمده و پس از آن می‌توانند به برگزاری مجالس شادی خویش پردازند.

در برخی از مناطق استان زنجان، بر پشت‌بام خانه متوفی آتش روشن کرده و به قرائت فاتحه می‌پردازند. مراسم با گفتن جملاتی چون «خدا به شما صبر دهد»، «غم آخرتان باشد»، «ما را در غم خود سهیم بدانید» و از این دست جملات برای تسلی خاطر بازماندگان به اعضای خانواده متوفی، به پایان می‌رسد (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۲: ۹۷۱).

بایرام لیخ (عیدی)

اگر در خانواده‌ای دختری را به‌تازگی به عقد یا نامزدی پسرشان درآورده باشند یک یا دو روز مانده به عید، مادر داماد هدایایی را تهیه کرده و در یک سینی بزرگ چیده و سپس پارچه قرمزی بر روی آن انداخته و در حالی که خواهر داماد آن را بر روی سر می‌گیرد به‌همراه تنی چند از زنان اقوام نزدیک به خانه عروس رفته و هدایا را تقدیم او می‌کنند (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۲: ۱۰۰۸).

برخی اعتقادات خاص استان زنجان

اعتقادات و رسم‌هایی در بین اهالی استان زنجان وجود دارند که شاید بتوان ادعا کرد در سایر استان‌ها وجود نداشته باشند. تعدادی از این عقاید عبارت‌اند از:

- اگر پس از پخت نان، تنور را خاموش کنند پری‌ها و اجنه ناراحت می‌شوند و باید تنور خودش خاموش شود.
- اگر هنگام ورز دادن خمیر، تکه‌ای از آن بیرون بپرد می‌گویند مهمان می‌آید.

- اگر به شکل اتفاقی آب از دست بریزد می گویند نشانه روشنایی است و آن را به فال نیک می گیرند.
- اگر هنگام نان پختن از داخل تنور صدای ترقه مانندی بیاید می گویند نشانه مهمان است.
- نمک مهریه حضرت زهرا (س) است.
- وقتی سفره پهن می کنند ابتدا نان را به نشانه روزی و برکت می گذارند.
- اولین نان را تکه نمی کنند، زیرا معتقدند تا آخر نانشان تکه می شود.
- غار غار کلاغ خبر خوش و نشانه برگشتن سفر کرده از مسافرت به خانه است.
- اگر لقمه در گلو گیر کند، نشانه گرسنگی فرزندان نشان است.
- روزه را حتماً باید با نمک باز کنند و می گویند که حضرت علی (ع) روزه اش را با نمک باز می کرده است.
- در تاریکی نباید آب خورد، چون جن و پری بر سرت می زنند.
- خواب قاشق و خواب استکان نشانه خیر و برکت است.
- اگر صبح زود در را باز کرده و آب بریزند برکت خانه زیاد می شود.
- اگر شب زود در را ببندند درد و بلا دور می شود.
- قوری و کتری در خواب نشانه هدیه است.
- اگر در خواب ببینیم یک فرد مرده به ما نان می دهد نشانه خیر و برکت است.
- پختن نان در عاشورا و تاسوعا حرام است.
- غروب ترازو، نمک و تخم مرغ را به همسایه یا فامیل نمی دهند و می گویند این کار برکت را با خودش می برد.
- اگر نان در تنور پُف کند می گویند هوا بارانی و خراب می شود.
- پوست سیر و تخم مرغ را زمین نمی ریزند چون می گویند جادو می شوند.
- موقع پختن نان اگر آن را بشمارند احساس می کنند که برکت آن رفته و کم می شود.
- اگر کسی نان سوخته بخورد عمرش کم می شود.
- اگر در خواب فرد مرده ای از ما خوردنی بگیرد عزیزی از ما می میرد.
- برای پخت نان حتماً باید وضو داشته باشند.
- دیدن خواب گندم نشانه برکت و خیر در زندگی است.
- دیدن انگور در خواب باعث حادثه و اتفاق می شود.
- به نان و نمک قسم می خورند (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۱: ۲۲۹ - ۲۳۳).

- هنگام تحویل سال هر فردی باید در خانه خودش باشد.
- هنگام تحویل سال جدید هیچ کس نباید با کسی دیگر در قهر باشد.
- خوردن پیاز و سیر در شب عید بدیمنی می‌آورد.
- در روز سیزده‌به‌در باید رو به طرف قبله ایستاد و چند سنگ پرتاب نمود.
- قبل از تحویل سال باید آیینۀ جدید برای سفرۀ عید خریداری شود (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۲: ۱۰۱۳ - ۱۰۱۵).
- شیردوشیدن روز عاشورا را بدیمن می‌دانند.
- با آمدن سیل چند خانوار گوسفند و بز قربانی می‌کنند تا سیل از آن‌ها رد شود.
- اگر پیش گوسفند سوت بزنند شیرش خشک می‌شود (رضوانفر و دیگران، ۱۳۸۸، ج ۱: ۴۶۱ - ۴۶۲).

معرفی گروه‌ها و جریان‌های برجسته و شاخص فرهنگی استان

عزاداری حسینیۀ اعظم زنجان

حسینیۀ اعظم زنجان یکی از پایگاه‌های مذهبی مردم زنجان است که در طول سال خصوصاً در ایام مذهبی برنامه‌های فرهنگی - مذهبی برگزار می‌کند. مراسم زیارت عاشورا در شب‌های جمعه و جشن‌های شعبانیه از برنامه‌های این حسینیۀ است. مهم‌ترین و اصلی‌ترین برنامه این مرکز عزاداری دهۀ محرم است.

مسجد حسینیۀ اعظم زنجان به‌عنوان دومین قربانگاه جهان اسلام بعد از منا و مرکز پایتخت شور و شعور حسینی در ایران شناخته شده است. ثبت دستۀ عزاداری هشتم محرم برابر با شب تاسوعای حسینی، به‌عنوان دهمین میراث معنوی ایران، دلیل منحصر به فرد بودن این برنامه و آستان مقدس و صد البته توجهات خاصۀ حضرت سیدالشهداء (ع) به این مکان مذهبی است که شهرت و آوازه آن را به برکت معنویت خاص این مسجد و اعتقاد قلبی ارادتمندان حضرت امام حسین (ع) جهانی کرده است.

این دستۀ عظیم عزاداری که از آن به‌عنوان بزرگ‌ترین تجمع عزاداران حضرت سیدالشهداء (ع) در ایران نام برده می‌شود، به نام و یاد برادر بزرگوار و علم‌دار آن حضرت یعنی حضرت ابوالفضل العباس (ع) در روزی که در تقویم سوگواری محرم زنجان به «یوم‌الابوالفضل و یوم‌العباس» معروف است، به حرکت درمی‌آید و هزاران قربانی به‌یاد دستان بریده آن بزرگوار در مسیر دستۀ حسینیۀ ذبح یا به مسجد اهدا می‌شود.

مراسم دستۀ عزاداری شب تاسوعای حسینی که همه‌ساله با حضور صدها هزار نفری عزاداران حسینی برگزار می‌شود، در ۱۵ دی‌ماه ۱۳۸۷ به‌عنوان دهمین میراث معنوی کشور

در فهرست میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به ثبت رسید (وبسایت مسجد حسینه اعظم، ۱۳۹۸).

عزاداری مسجد زینبیه زنجان

مسجد زینبیه اعظم زنجان محل تجمع عاشقان خاندان عصمت و طهارت و مشتاقان حقیقت است که همه ساله روز یازدهم محرم در قالب دسته عزاداری زینبیه اعظم زنجان، زیر بیرق‌های رنگی این مسجد گرد هم می‌آیند تا بر مصیبت زینب کبری، دخت علی مرتضی، بگریند و پیام قیام کربلا را که نسل به نسل و سینه به سینه نقل شده را بر خیابان‌های این شهر فریاد کنند.

در روز یازدهم محرم، هر سال، دسته عزاداری مسجد زینبیه اعظم زنجان با حضور هزاران تن از اهالی شهر، محل گردهمایی آن‌هایی است که می‌خواهند هم‌صدا با زینب (س) قیام عاشورا را به گوش جهانیان برسانند (وبسایت مسجد زینبیه اعظم، ۱۳۹۸).

انجمن خیریه حمایت از بیماران مبتلا به سرطان (مهرانه)

انجمن خیریه حمایت از بیماران مبتلا به سرطان استان زنجان (مهرانه) به شماره ثبت ۲۷۰ در شهریورماه سال ۱۳۸۵ به پیشنهاد خانم دکتر مینوش مقیمی (فوق تخصص خون و آنکولوژی) و آقای مهندس اصغر وثوق و با همت والای خیرین زنجان شکل گرفت و پس از اخذ مجوزهای قانونی از آذرماه همان سال فعالیت‌های خود را در سطح استان زنجان آغاز کرد.

مهرانه، تشکلی است غیردولتی، غیرسیاسی و غیرانتفاعی که با اتکا به فضل خداوند و مشارکت و حمایت مردم نیکوکار بر آن است تا با یاری نیروهای داوطلب مردمی امکان بهبودی بیماران مبتلا به سرطان را بیش از پیش فراهم نموده و از طریق ارتقای کمی و کیفی سلامت جسمی و روانی بیماران، روح امید به زندگی را در آنان ایجاد نماید. مهرانه بر آن است که حامی مستمر بیماران مبتلا به سرطان و خانواده آنان در استان زنجان باشد. مهرانه می‌کوشد با حمایت همه‌جانبه، هیچ بیمار مبتلا به سرطان از پرداخت هزینه‌های درمان و خدمات رفاهی ناتوان نباشد. مهرانه قصد آن دارد با ثبت مشخصات وضعیت جسمی و درمانی بیماران، بانک اطلاعاتی جهت استفاده آماری و پژوهشی ایجاد کند. بیماران سرطانی استان زنجان می‌توانند از خدمات رادیوتراپی و دارویی و تزریق داروی شیمی‌درمانی به صورت رایگان استفاده کنند. برای بیماران خارج از استان زنجان نیز خدمات رادیوتراپی به صورت رایگان انجام می‌شود (وبسایت انجمن خیریه حمایت از بیماران مبتلا به سرطان استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره بین‌المللی غذای کشورهای عضو اکو - جاده ابریشم

جشنواره بین‌المللی غذای کشورهای عضو اکو - جاده ابریشم از سال ۱۳۹۴ به صورت پربار و با استقبال بی‌نظیر شرکت‌کنندگان و علاقه‌مندان در استان زنجان برگزار می‌گردد. این جشنواره به دلیل قرارگرفتن استان در مسیر جاده ابریشم با موضوع غذاهای محلی کشورهای مختلف شرکت‌کننده هر سال نسبت به سال گذشته به صورت پربارتر برگزار می‌شود.

انتخاب کشورهای شرکت‌کننده به صورت هدفمند بوده است و از میان کشورهای همسایه و مشخصاً از اعضای سازمان اکو در مسیر جاده ابریشم طی ادوار مختلف تاریخی انتخاب شده‌اند. این جشنواره در سطح بین‌المللی برنامه‌ریزی شده و طی سال‌های برگزاری تعداد شرکت‌کنندگان آن اضافه شده است.

اهداف برگزاری این جشنواره عبارت‌اند از:

- ارائه غذاهای محلی کشورهای شرکت‌کننده؛
- ایجاد زمینه آشنایی فرهنگی بین کشورهای شرکت‌کننده؛
- ایجاد امکان ثبت جشنواره در فهرست جشنواره‌های بین‌المللی سازمان جهانی گردشگری؛
- ایجاد زمینه حضور گردشگران بین‌المللی در استان به واسطه این رویداد فرهنگی.
- توا و برنامه‌های این جشنواره عبارت‌اند از:
- ارائه غذاهای سنتی کشورهای مدعو؛
- آشنایی با فرهنگ و آداب و سنن کشورهای عضو؛
- معرفی جاذبه‌های گردشگری کشورهای شرکت‌کننده؛
- اجرای موسیقی محلی.

پنجمین دوره این جشنواره در ۲۹ فروردین لغایت یکم اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۸ در نمایشگاه بین‌المللی کاسپین زنجان برگزار شد (وبسایت جشنواره بین‌المللی غذای اکو، ۱۳۹۸).

جشنواره سیر

این جشنواره یک‌روزه برای نخستین بار در سال ۱۳۹۶ در شهرستان طارم و با مشارکت دستگاه‌های اجرایی استان (جهاد کشاورزی، اداره کل میراث‌فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان و فرمانداری طارم) برپا شد.

زمان برگزاری این جشنواره با توجه به زمان برداشت محصول سیر در شهرستان طارم که بازه زمانی اردیبهشت‌ماه است برگزار می‌گردد (وبسایت اداره کل میراث‌فرهنگی،

گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره گیلاس

جشنواره ۲ روزه گیلاس از سال ۱۳۹۵ با محوریت گردشگری روستاهای شیت - ولیدر و با هدف معرفی جاذبه‌های بکر و ناشناخته شهرستان طارم با استفاده از طبیعت زیبا و اقلیم متنوع این شهرستان برگزار می‌شود. تاکنون ۲ بار این جشنواره به صورت پربار و با استقبال بی نظیر علاقه‌مندان برگزار شده است.

هدف از برگزاری این جشنواره عبارت است از:

- معرفی جاذبه‌های گردشگری شهرستان؛
- معرفی محصول گیلاس در حوزه آگروتوریسم؛
- ایجاد نشاط اجتماعی؛
- تلاش در جهت تحقق هدف توسعه گردشگری پایدار.

محتوا و برنامه‌های این جشنواره عبارت است از:

- عرضه مستقیم محصول گیلاس؛
- امکان برداشت گیلاس توسط گردشگران از باغات گیلاس؛
- عرضه محصولات کشاورزی شهرستان؛
- عرضه صنایع دستی؛
- اجرای موسیقی محلی و برگزاری آیین‌های محلی؛
- برگزاری برنامه‌های شاد و متنوع.

محل برگزاری این جشنواره روستای شیت - ولیدر در شهرستان طارم می‌باشد. این رویداد با توجه به زمان برداشت محصول (محدوده زمانی خرداد تا اوایل تیرماه) برای این جشنواره در نظر گرفته می‌شود (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره ترش و شیرین

در راستای توسعه گردشگری روستایی و پیوند شهرنشینان با روستا در سال ۱۳۹۶ نخستین جشنواره روستایی با عنوان «ترش و شیرین» در سه رشته عکاسی، گرافیکی و چیدمان به صورت پایلوت در روستای سوکهریز از توابع استان زنجان برگزار گردید. این روستا به دلیل داشتن شرایط مناسب آب‌وهوایی، مراتع و باغات و محصولات غوره، انگور و کشمش و سایر محصولات مرتبط با آن در عالی‌ترین سطح و مهم‌تر از همه همکاری اهالی مشتاق به عنوان محل برگزاری این جشنواره انتخاب شد.

هدف از برگزاری این جشنواره عبارت است از:

- برگزاری جشنواره در سه زمینه عکاسی، چیدمان، نقاشی؛
- اجرای موسیقی سنتی؛
- برگزاری مسابقه؛
- عرضه مستقیم محصولات کشاورزی؛
- غرفه عرضه صنایع دستی.

محتوا و برنامه‌های این جشنواره عبارت است از:

- گسترش توریسم روستایی؛
- معرفی بهترین و باکیفیت‌ترین محصولات روستایی؛
- ایجاد و توسعه کارآفرینی از طریق جذب سرمایه‌گذاری افراد خارج از روستا؛
- افزایش شادی و نشاط مردم روستا و ایجاد انگیزه برای جوانان روستایی؛
- تبلیغ و توجه به فرهنگ غنی روستایی و تقویت و معرفی آن به شهرنشینان؛
- حفظ، صرفه‌جویی و فرهنگ‌سازی در زمینه منابع طبیعی.

این جشنواره در روستای سوکهریز در شهرستان خرمدره و با توجه به فصل برداشت محصولات سیب و انگور در شهرستان خرمدره در آخرین ماه از فصل تابستان (شهریور) برگزار می‌شود (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره ملی آش ایرانی

جشنواره ملی آش ایرانی از سال ۱۳۸۴ با موضوع معرفی آش‌ها و غذاهای محلی استان‌های مختلف شرکت‌کننده در استان زنجان برگزار می‌شود. این جشنواره به صورت پربار همراه با برنامه‌های جانبی و با استقبال بی‌نظیر شرکت‌کنندگان و علاقه‌مندان در محل مجموعه تفریحی گاوآزننگ زنجان اجرا می‌شود. این رویداد از زمان شروع برگزاری در بازه‌های زمانی بهمن، فروردین، اردیبهشت، خرداد و شهریور برگزار شده است.

هدف از برگزاری این جشنواره عبارت است از:

- معرفی سنت غذایی ایران؛
- معرفی زنجان به عنوان یک مقصد گردشگری؛
- ترویج گردشگری غذایی؛
- نمایش الگوهای سکونت‌عشایری و روستایی؛
- احیای سنت غذای ایرانی؛
- تاکید بر سنت غذایی صحیح؛

- استفاده از محصولات طبیعی در تهیه غذا؛
- معرفی آش‌های محلی کشور؛
- ایجاد نشاط اجتماعی؛
- تلاش در جهت توسعه گردشگری پایدار.

محتوا و برنامه‌های این جشنواره عبارت است از:

- ارائه آش‌های محلی استان‌های کشور؛
- برگزاری مسابقه پخت آش‌های محلی؛
- اجرای موسیقی محلی، سنتی و آیینی استان‌ها؛
- برگزاری برنامه‌های آیینی و شب‌های فرهنگی؛
- نمایش الگوهای سکونت عشایری و روستایی؛
- نمایشگاه صنایع دستی و سوغات محلی استان‌های کشور؛
- سیاه‌چادر و الگوهای سنتی معیشت اقوام ایرانی؛
- شب‌های فرهنگی استان‌ها.

این جشنواره به صورت مستمر در ۱۴ سال گذشته (از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۸) در فصل تابستان با حضور استان‌های کشور در محل مجموعه تفریحی گاوازننگ زنجان و با تنوعی از آش‌های محلی، حضور اقوام مختلف، برگزاری مراسم آیینی، موسیقی محلی، برنامه‌های شاد و متنوع و نمایشگاه صنایع دستی استان‌ها برگزار می‌شود (وبسایت جشنواره آش استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره روستا

جشنواره روستا برای نخستین بار در سال ۱۳۹۶ و به منظور ایجاد ارتباط دوسویه بین روستاییان و شهرنشینان و آشنایی هرچه بیشتر با نحوه زندگی و آداب و رسوم مردم در روستاها، در استان زنجان برگزار شد. این رویداد شش‌روزه همراه با برنامه‌های جانبی و برگزاری برنامه‌های آیینی، نمایش آداب و رسوم و بازی‌های محلی روستا برگزار شد. این جشنواره به نمایش نمادین سبک زندگی روستاییان می‌پردازد. عرضه مستقیم محصولات تازه و ارگانیک کشاورزی، دامی، صنایع دستی، طبخ و عرضه غذاهای محلی، نمایش آداب و رسوم هر شهرستان و روستا، اجرای موسیقی سنتی و برنامه‌های شاد و متنوع از بخش‌های دیگر این جشنواره است.

هدف از برگزاری این جشنواره عبارت است از:

- معرفی توانمندی‌های روستایی - گردشگری و صنایع دستی؛
- معرفی آیین‌های محلی؛

- اطلاع‌رسانی جاذبه‌های گردشگری؛
  - ایجاد نشاط اجتماعی.
- محتوا و برنامه‌های این جشنواره عبارت است از:**
- معرفی جاذبه‌های گردشگری؛
  - معرفی محصولات کشاورزی و دامی؛
  - معرفی توانمندی‌های صنایع دستی روستایی برای عرضه توسط روستاییان شرکت‌کننده در جشنواره؛
  - اجرای موسیقی سنتی؛
  - برگزاری آیین‌های محلی به صورت زنده؛
  - ایجاد نشاط اجتماعی در جامعه میزبان با هدف جذب گردشگر؛
  - برگزاری مسابقه نان و نمک؛
  - برگزاری برنامه‌های آیینی و جشن‌ها در سینمای روباز گوازننگ.
- این جشنواره از سال ۱۳۹۶ تاکنون (سه دوره) برگزار شده است (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره انگور

در سال ۱۳۹۵ نخستین دوره جشنواره در روستای درسجین با حضور دهیاران ۱۷ روستا و با نمایش توانمندی‌های روستای خود در قالب جشنواره انگور و محصول انگور برگزار گردید. در سال ۱۳۹۶ دور دوم این جشنواره برگزار شد. در این جشنواره سه‌روزه که با حضور روستاهایی، چون چشین، قروه، میمون‌دره، ازناب، نورین، آقچه‌کند، شیورین، کینه‌ورس، کوی نیک، عمیدآباد، قمچ‌آباد، الگزیر، رازمجین، کلنگرز، پیرسقا، درسجین برگزار شد، ۵۶ نوع انگور معرفی و در مسابقه شرکت داده شدند. هدف این جشنواره توانمندسازی جوامع محلی است. با توجه به باکیفیت بودن محصولات کشاورزی ابهر، به‌خصوص انگور این شهرستان، برگزاری چنین جشنواره‌هایی ضروری است.

هدف از برگزاری این جشنواره عبارت است از:

- معرفی محصول انگور در حوزه آگروتوریسم؛
- ایجاد نشاط اجتماعی؛
- معرفی مسیرهای گردشگری در جاذبه‌های روستا و مناطق هدف.

محتوا و برنامه‌های این جشنواره عبارت است از:

- امکان برداشت محصول از باغات توسط گردشگران؛

- موسیقی محلی؛
- عرضه محصولات کشاورزی؛
- عرضه صنایع دستی محلی.

محل برگزاری این جشنواره روستای درسجین در شهرستان ابهر و با توجه به زمان برداشت محصول در محدوده زمانی شهریورماه برگزار شد (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره یلدا

این جشنواره از سال ۱۳۹۴ هم‌زمان با نزدیک شدن به روزهای پایانی فصل پاییز و جایگاه ویژه شب یلدا، به‌عنوان طولانی‌ترین شب سال، نزد ایرانیان از سوی شهرداری و با مشارکت اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان برگزار می‌شود. این رویداد همراه با برنامه‌های متنوع برای بازدیدکنندگان و علاقه‌مندان همراه بوده و گامی در جهت حفظ و احیای سنت‌ها و آداب و رسوم می‌باشد.

هدف از برگزاری این رویداد عبارت است از:

- احیای سنت‌های قدیمی و معرفی آداب و رسوم میراث معنوی شب یلدا؛
- معرفی صنایع دستی استان؛
- ایجاد نشاط اجتماعی؛
- استفاده از ظرفیت‌های شب یلدا برای معرفی صنایع دستی.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت است از:

- برگزاری بازارچه‌های موقت صنایع دستی به‌منظور عرضه مستقیم محصولات؛
- طراحی و نمایش نمادین سفره یلدا با استفاده از صنایع دستی خاص استان؛
- طراحی فضاهای کاملاً سنتی برای سفره یلدا؛
- نمایش کالاهای منتخب صنایع دستی مختص استان؛
- موسیقی زنده سنتی.
- نمایشگاه تزیینات شب یلدا.

محل برگزاری این جشنواره در کارخانه کبریت سابق واقع در شهر زنجان و در شب یلدا می‌باشد (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره خلعت بهار

این جشنواره از سال ۱۳۹۴ از طرف شهرداری زنجان با مشارکت اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان به‌مناسبت آغاز سال نو و شروع سال جدید همراه با

برنامه‌های جانبی و پربار و با استقبال بی‌نظیر علاقه‌مندان برگزار می‌شود.

هدف از برگزاری این رویداد عبارت است از:

- ایجاد نشاط اجتماعی؛
- تحقق اهداف توسعه پایدار گردشگری؛
- احیای سنن قدیمی؛
- نمایش آداب و رسوم در برگزاری مراسم سال نو.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت است از:

- برگزاری مسابقه سبزه‌آرایی؛
  - نمایش شیوه‌های چیدمان سفره عید؛
  - برگزاری برنامه‌های آیینی؛
  - اجرای موسیقی سنتی؛
  - اجرای ویژه‌برنامه برای شهروندان و مسافران.
- محل برگزاری این جشنواره در کارخانه کبریت سابق واقع در شهر زنجان و در ۲۸ اسفند تا ۱۳ فروردین می‌باشد (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

شب‌های فرهنگی شهرستان ماهنشان

اولین دوره این رویداد در ۱۹ و ۲۰ مردادماه ۱۳۹۸ در شهر دندی و ماهنشان واقع در شهرستان ماهنشان برگزار گردید.

مهم‌ترین اهداف این رویداد فرهنگی عبارت است از:

- معرفی ظرفیت‌های گردشگری شهرستان ماهنشان؛
- معرفی صنایع دستی و محصولات محلی شهرستان ماهنشان؛
- معرفی آداب و رسوم و آثار تاریخی شهرستان ماهنشان؛
- ایجاد شور و نشاط اجتماعی.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت است از:

- اجرای برنامه‌های آیینی و محلی؛
- اجرای بازی‌های بومی و محلی؛
- برگزاری مسابقه؛
- برپایی غرفه و نمایشگاه (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

شب فرهنگی شهرستان ایجرود

اولین دوره این رویداد در ۱۲ و ۱۳ مردادماه ۱۳۹۸ در شهر حلب واقع و زرین‌آباد در شهرستان ایجرود برگزار گردید.

مهم‌ترین اهداف این رویداد فرهنگی عبارت است از:

- معرفی ظرفیت‌های گردشگری شهرستان ایجرود؛
- معرفی صنایع دستی و محصولات محلی شهرستان ایجرود؛
- معرفی آداب و رسوم و آثار تاریخی شهرستان ایجرود؛
- ایجاد شور و نشاط اجتماعی.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت است از:

- اجرای برنامه‌های آیینی و محلی؛
- اجرای بازی‌های بومی و محلی؛
- برگزاری مسابقه؛
- برپایی غرفه و نمایشگاه (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

هفته فرهنگی شهرستان زنجان

اولین دوره این رویداد در ۵ الی ۱۱ مردادماه ۱۳۹۸ در شهرستان زنجان برگزار گردید.

مهم‌ترین اهداف این رویداد فرهنگی عبارت است از:

- معرفی ظرفیت‌های گردشگری شهرستان زنجان؛
- معرفی صنایع دستی و محصولات محلی شهرستان زنجان؛
- معرفی آداب و رسوم و آثار تاریخی شهرستان زنجان؛
- ایجاد شور و نشاط اجتماعی.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت است از:

- اجرای برنامه‌های آیینی و محلی؛
- اجرای بازی‌های بومی و محلی؛
- برگزاری مسابقه؛
- برپایی غرفه و نمایشگاه (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

هفته فرهنگی شهرستان خرمدره

اولین دوره این رویداد در ۲۹ مرداد لغایت ۲ شهریور ۱۳۹۸ در شهرستان خرمدره برگزار گردید.

مهم‌ترین اهداف این رویداد فرهنگی عبارت است از:

- معرفی ظرفیت‌های گردشگری شهرستان خرمدره؛
- معرفی صنایع دستی و محصولات محلی شهرستان خرمدره؛
- معرفی آداب و رسوم و آثار تاریخی شهرستان خرمدره؛
- ایجاد شور و نشاط اجتماعی.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت است از:

- اجرای برنامه‌های آیینی و محلی؛
- اجرای بازی‌های بومی و محلی؛
- برگزاری مسابقه؛
- برپایی غرفه و نمایشگاه (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

هفته فرهنگی شهرستان سلطانیه

اولین دوره این رویداد در ۱۰ لغایت ۱۵ تیرماه ۱۳۹۸ در شهرستان سلطانیه و سایت گنبد سلطانیه و چلبی اوغلی برگزار گردید.

مهم‌ترین اهداف این رویداد فرهنگی عبارت است از:

- - معرفی ظرفیت‌های گردشگری شهرستان سلطانیه؛
- - معرفی صنایع دستی و محصولات محلی شهرستان سلطانیه؛
- معرفی آداب و رسوم و آثار تاریخی شهرستان سلطانیه؛
- ایجاد شور و نشاط اجتماعی.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت است از:

- اجرای برنامه‌های آیینی و محلی؛
- اجرای بازی‌های بومی و محلی؛
- برگزاری مسابقه؛
- برپایی غرفه و نمایشگاه (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

جشنواره بازی‌های بومی و محلی (قره‌اوغلانلو)

اولین دوره این جشنواره در ۶ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۸ در روستای قره‌اوغلانلو در شهرستان زنجان برگزار گردید.

محتوا و برنامه‌های این رویداد عبارت بود از:

- اجرای برنامه‌های آیینی و محلی؛
- اجرای بازی‌های بومی و محلی؛
- برگزاری مسابقه (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

نوروزگاه

دومین دوره این جشنواره یکم لغایت ۱۵ فروردین سال ۱۳۹۸ در محل سایت‌های گردشگری استان (رخت‌شوی‌خانه، گنبد سلطانیه و غار کتله‌خور) برگزار گردید. نوروز فرصت مناسبی برای آشنایی با آداب و رسوم و سنن یک مقصد توسط گردشگران و بازدیدکنندگان است. جشن‌های نوروزگاه که در سایت‌های گردشگری سلطانیه، رخت‌شوی‌خانه و کتله‌خور استان زنجان برگزار می‌شود تلاشی برای این آشنایی است. نقالی، موسیقی آشقی، نمایش موزیکال کودکان و نمایش آیینی و سنتی از جمله این برنامه‌هاست (وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

معرفی کوتاه اهالی برجسته فرهنگ و هنرمندان معاصر استان

حسین منزوی

در مهرماه سال ۱۳۲۵ در زنجان متولد شد. وی در سال ۱۳۴۴ وارد دانشکده ادبیات دانشگاه تهران شد. سپس این رشته را رها کرد و به جامعه‌شناسی روی آورد اما این رشته را نیز ناتمام رها کرد. اولین دفتر شعرش در سال ۱۳۵۰ با همکاری انتشارات بامداد به چاپ رسید و با این مجموعه به‌عنوان بهترین شاعر جوان دوره شعر فروغ برگزیده شد. سپس وارد رادیو و تلویزیون ملی ایران شد و در گروه ادب امروز در کنار نادر نادرپور شروع به فعالیت کرد. چندی مسئول صفحه شعر مجله ادبی رودکی بود و در سال نخست انتشار مجله سروش نیز با این مجله همکاری داشت. در سال‌های پایانی عمر به زادگاه خود بازگشت و تا زمان مرگ در این شهر باقی ماند. وی در سال ۱۳۸۳ بر اثر آمبولی ریوی و سرطان در تهران درگذشت و در کنار مزار پدرش در زنجان به خاک سپرده شد. از وی به‌عنوان پدر غزل معاصر ایران یاد می‌شود (افشاری، ۱۳۸۸ الف).

تعدادی از مهم‌ترین آثار وی عبارت‌اند از:

- از ترمه و تغزل. تهران: روزبهان، ۱۳۹۷.
- حنجره زخمی تغزل. تهران: آفرینش، ۱۳۸۲.
- به همین سادگی: شعرهای سپید. بندرعباس: چی‌چی‌کا، ۱۳۷۹.
- از شوکران و شکر. تهران: آفرینش، ۱۳۸۵.

- با عشق تاب می‌آورم. تهران: پاژنگ، ۱۳۷۱.
- تیغ زنگ‌زده: مجموعه هجده قصه از افسانه‌های آذربایجان. تهران: آفرینش، ۱۳۸۳.
- با سیاوش از آتش. تهران: پاژنگ، ۱۳۷۴.
- از کهریا و کافور. تهران: کتاب زمان، ۱۳۷۷.
- از خاموشی‌ها و فراموشی. زنجان: مهدیس، ۱۳۸۱.
- این ترک پارسی‌گوی: بررسی شعر شهریار
- این کاغذین جامه. تهران: نغمه زندگی، ۱۳۸۰.
- حیدر بابا: ترجمه نیمایی کتاب «حیدر بابایا سلام» اثر شهریار. تهران: آفرینش، ۱۳۶۹.
- دومان: تورکو شعرلر. تهران: فصل پنجم، ۱۳۹۵.
- صفرخان: یک شعر بلند. زنجان: یکتا رصد زنجان.

هوشنگ جعفری

از هنرمندان معاصر شهر زنجان با اولین شعر خود به نام «سفرچی‌لر» در اواخر دهه ۱۳۶۰، کار خود را در حوزه شعر آغاز کرد و پس از سرودن شعری برای زلزله‌زدگان طارم در سال ۱۳۶۹ شهرت پیدا کرد و پس از آن کار خود را در این زمینه به صورت جدی دنبال نمود و در سال ۱۳۷۰ اولین کتاب خود را با نام «آغ آتیم» به چاپ رساند. ایشان علاوه بر شعر، با هنر نقاشی، خط و کاریکاتور نیز آشنایی کامل دارد و در این خصوص صاحب آثار ارزشمندی می‌باشد. از دیگر آثار مکتوب ایشان، می‌توان از گلجک بی‌زیمدیر، سولماز و مجموعه شعر «گونش» نام برد (افشاری، ۱۳۸۸ ب).

کریم زعفری

مرحوم کریم زعفری از شخصیت‌های برجسته و فرهنگی شهر زنجان در عالم مطبوعات و نشر کتاب بوده است که خدمات ادبی - فرهنگی زیادی انجام داده است. وی به سال ۱۳۰۰ در شهر زنجان به دنیا آمد و عمر پر بار خود را صرف خدمات فرهنگی این شهر نمود. وی در سال‌های ۱۳۲۸ الی ۱۳۳۲ نشریه «شهنواز» را به صورت هفته‌ای و در روزهای سه‌شنبه منتشر می‌نمود و اصناف و اقشار مختلف شهر را به سوی آگاهی می‌کشاند و در ارتقای سطح فرهنگی جامعه تلاش می‌کرد. ایشان همچنین کتاب شعری با نام «نوبر» در سال ۱۳۵۷ که شامل اشعار فارسی او می‌شد و کتاب ترکی «ایلانچی» که داستان فولکلوریک را به زبان ترکی و با نظمی شیرین بیان می‌کرد، در سال ۱۳۷۴ منتشر نمود. وی کتاب‌فروشی معتبری نیز در بازار زنگان دایر کرده بود که انتشار کتاب‌های ارزشمندی چون دیوان اقبالی، دیوان غریق، دیوان عازم زنجانی و سخنوران و خطاطان زنجان حاصل

کار آن کتاب‌فروشی بود.

زعفری در سال‌های آخر عمرش با نشریات زنجان همکاری نمود و در نشر آثار ترکی به لهجه زنجانی سعی وافری به کار برد (عارف، ۱۳۹۴ الف).

عباس بابایی

عباس بابائی یکی از سرشناس‌ترین شاعران فارسی‌گوی و ترکی سرای زنجان است که به سال ۱۳۲۳ در زنگان به دنیا آمد و نخستین اشعارش را به سال ۱۳۴۴ سرود. او در همان سال‌ها با نشریات مهم روز مانند فردوسی، روشنفکر، چاپار، صدا، امید زنجان و غیره به همکاری پرداخت. نخستین دفتر شعرش به سال ۱۳۵۰ با نام «چراغ و چاه» چاپ شد، اما قبل از پخش توسط اداره ساواک جمع‌آوری و از پخش آن جلوگیری شد و به کارخانه کارتن‌سازی منتقل شد (عارف، ۱۳۹۴ ب).

تعدادی از مهم‌ترین آثار وی عبارت‌اند از:

- گلیره‌م: سچلمیش شعرلر. زنجان: زنگان، ۱۳۷۷.
- رد خون بر سنگ: مجموعه شعر. زنجان: زنگان، ۱۳۷۷.
- آییق گئجه‌لر. زنجان: پینار، ۱۳۸۵.
- دیمه سم اوللم. تبریز: اختر، ۱۳۹۶.

کریم نیرومند

وی یکی از مفاخر فرهنگی استان زنجان بود. که بیش از نیم‌قرن تحقیق و پژوهش در زمینه بزرگان، تاریخ، جغرافیا و اماکن تاریخی انجام داد. وی پس از پیروزی انقلاب در استان البرز ساکن شد، با این وجود تلاش‌های این محقق زنجانی در زمینه معرفی تاریخ استان تداوم داشت. از او ۱۴ کتاب در خصوص بزرگان، تاریخ، جغرافیا و اماکن تاریخی به جا مانده است.

کتاب شرح زندگانی دانشمندان و روات رجال کشوری و لشکری استان زنجان (زنگان) یکی از مشهورترین آثار این هنرمند و نویسنده زنجانی است که به‌عنوان آخرین کتاب استاد نیرومند بسیار قابل توجه بوده و منبع مناسبی برای محققان و پژوهشگران تاریخ و فرهنگ و هنر استان محسوب می‌شود.

از مهم‌ترین آثار وی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تاریخ مفصل استان زنگان «زنجان»: استان زنگان در مسیر تاریخ کشور ایران. کرج: محقق زنگان، ۱۳۹۲.
- سخنوران و خطاطان زنجان از قرن چهارم تا عصر حاضر. با همکاری

کریم زعفری. زنجان: زعفری، ۱۳۴۷.

- شرح زندگانی دانشمندان: روات رجال لشکری و کشوری استان زنجان (زنگان). زنجان: عود، ۱۳۸۵
- مشاهیر (عرفا، حکما، شعرا و هنرمندان) شهرستان تاریخی خدابنده استان زنجان (زنجان). زنجان: محقق زنگان: دانش زنجان، ۱۳۸۸.

ساسان قجر

ساسان قجر از هنرمندان تئاتر می‌باشد که در سینما نیز فعالیت عمده‌ای دارد. وی از ذهنیت تصویری بسیار بالایی برخوردار است. تعدادی از کارهای ارزنده او عبارت‌اند از:

- طراحی صحنه فیلم شاخ گاو نوشته و کارگردانی کیانوش عیاری.
- طراح صحنه فیلم شاه‌رگ با کارگردانی علی غفاری.
- طراحی صحنه فیلم بالاتر از خطر با کارگردانی سعید علم‌زاده.
- دستیار کارگردان فیلم مرد پنجم با کارگردانی محسن شهابی.
- نویسندگی و کارگردانی بیش از ده تئاتر موزیکال در زمینه کودکان و نوجوانان (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۱۹۷).

فرهاد عندلیبی

وی از هنرمندان خوش ذوق و صاحب‌قریحه‌ای است که به چندین هنر آراسته است و به‌جز کار سینما در زمینه‌های شعر، نقاشی و تئاتر نیز فعالیت عمده‌ای دارد.

او از جمله چهره‌هایی است که کار هنری را از تئاتر شروع کرده و در دیگر قالب‌های هنری از جمله سینما نیز طبع‌آزمایی کرده است. وی در چند اثر سینمایی و تلویزیونی از جمله «روح» کار رضا میرکریمی، «درنا» کار حسن‌زاده، «وکیل» کار مجید جعفری و دیگر آثار به ایفای هنر پرداخته است. وی در کار فیلم‌سازی و سریال‌سازی نیز کارهایی را انجام داده است.

از کارهای او، می‌توان به تشنه جاری، چهار محراب، قصه ناتمام، یک پروانه، آخرین روز و یسنا اشاره کرد (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۱۹۶).

داریوش کاردان

وی متولد سال ۱۳۳۵ در ابهر می‌باشد. وی مجری، گوینده، دوبلور، کارگردان، بازیگر و طنزپر داز صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران است. شهرتش بیشتر به‌خاطر داشتن صراحت لهجه و لحن انتقادی در اجرای برنامه‌های رادیو و تلویزیونی است.

داریوش کاردان دیپلم ریاضی و لیسانس کامپیوتر دارد و کار در رادیو و تلویزیون را درست

پس از پیروزی انقلاب با گویندگی شروع کرد و تا سال ۱۳۵۹ به صورت پراکنده و از طریق نوشتن با رادیو تلویزیون همکاری داشت.

وی در اغلب کارها نظیر دوبلاژ و نویسندگی و کارگردانی فعالیت داشته است. از سال ۱۳۶۸ به مدت ۵ سال برنامه عصرانه را به صورت زنده در رادیو اجرا کرد که شخصیت رادیویی «استاد خرناس» هم در این برنامه متولد شد. برنامه تلویزیونی نوروز ۱۳۷۲ از کارهای او و خسروی بود. در همین سال نویسندگی و سردبیری نشریه «زائر» ویژه حجاج را نیز بر عهده داشت. همین طور برنامه ۳۹ و برنامه طنز رادیویی آینه که از سال ۱۳۷۴، صبح‌های پنجشنبه از رادیو تهران پخش می‌شد، از دیگر کارهای اوست.

داریوش کاردان در رادیو پیام هم یک نوبت برنامه داشت. «بخش صورتی» رادیو پیام که مشکلات رانندگی و... را بیان می‌کرد از ابتکارات او در برنامه رادیو پیام بود. همچنین سابقه نویسندگی در روزنامه جام‌جم از آغاز انتشار و نویسندگی در صفحات «نیشخند» مجله همشهری را در کارنامه خود دارد. کاردان در حوزه دوبله نیز فعال بود؛ در این زمینه می‌توان به دوبله برنامه دیدنی‌ها، سریال جنگجویان کوهستان، دوقلوهای افسانه‌ای، این خانه دور است، جنگ سرد و آتیه اشاره کرد.

وی اجرای برنامه جنجالی و جذاب «صندلی داغ» شبکه دو را در سال ۱۳۸۴ انجام داد. کمی بعد، مجموعه طنز «شبکه سه‌ونیم» را در شبکه ۳ راه انداخت که نویسندگی و کارگردانی و بازیگری در آن را به عهده داشت. در همین سال‌ها، مجری برنامه «نقد اول» - که سریال‌های پخش شده از شبکه یک را نقد و تحلیل می‌کرد - بود. همچنین پس از مدت‌ها دوری از دوبله، چند فیلم را در مجموعه «سینما و ماوراء» دوبله کرد.

کاردان مجری مراسم افتتاحیه بیست‌وهفتمین جشنواره فیلم فجر بود و در سال ۱۳۸۶، نویسنده ستون «خرّ و پُف روزنامه تهران امروز و ستون «عصرانه» در روزنامه همشهری چاپ سوم (شنبه و سه‌شنبه) بود. در سال ۱۳۸۸ بود که پس از مدت‌ها دوری از رادیو، بار دیگر برنامه عصرانه را آغاز کرد. نویسندگی و سردبیری و بازیگری و اجرای برنامه «عصرانه» عصرهای پنجشنبه در رادیو ایران را از سر گرفت (ویکی‌پدیا، ۲۰۱۹).

مهدی افضلی

متولد سال ۱۳۴۵ در شهر زنجان است. وی یکی از چهره‌های علمی و فرهنگی تاثیرگذار در استان زنجان بوده که خدمات ارزنده‌ای را انجام داده است. رئوس مهم‌ترین اقدامات و سوابق علمی و فرهنگی وی عبارت‌اند از:

تحصیلات دانشگاهی

- کاردانی کتابداری از دانشگاه تهران (۱۳۶۵-۱۳۶۷).
- کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی از دانشگاه تهران (۱۳۷۰-۱۳۷۲).
- کارشناسی ارشد مدیریت اطلاعات از دانشگاه حاجت‌تپه، آنکارا، ترکیه (۲۰۰۱-۲۰۰۳).
- دیپلم زبان و ادبیات ترکی از دانشگاه آنکارا، انستیتو زبان‌های خارجی (۲۰۰۳).
- دکترای مدیریت اطلاعات از دانشگاه حاجت‌تپه، آنکارا، ترکیه (۲۰۰۳-۲۰۰۹).

فعالیت‌های فرهنگی

- عضو هیئت‌مؤسس و مدیرعامل انجمن دوستداران تاریخ و فرهنگ زنجان از سال ۱۳۹۵ تاکنون.
- عضو هیئت‌مدیره مؤسسه خیریه مهدی موعود (عج) از سال ۱۳۹۲ تاکنون.
- مدیرمسئول و صاحب‌امتیاز انتشارات زنگان از سال ۱۳۷۶ لغایت ۱۳۸۵.

سوابق پژوهشی

- عضو شورای عالی اطلاع‌رسانی استان زنجان از سال ۱۳۹۸.
- عضو اصلی کارگروه توسعه دولت الکترونیک مستقر در استانداری زنجان از سال ۱۳۹۳ تاکنون.
- عضویت در شورای پژوهشی دانشگاه آزاد واحد زنجان در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ و ۱۳۹۴ تاکنون.
- عضویت در شورای پژوهشی سازمان تبلیغات اسلامی استان زنجان از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱.

کتاب و مقالات

- افضل‌لی، مهدی. آموزش مبتنی بر وب. زنجان: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زنجان، معاونت پژوهشی، (زیر چاپ).
- افضل‌لی، مهدی؛ بازرگانی، مهدی (۱۳۷۶). روش پژوهش و ارائه در مهندسی. زنجان: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد زنجان، معاونت پژوهشی.
- حقیقی، محمود؛ رضایی، باسمه؛ مرادی، محمود؛ امیرحسینی؛ مازیار؛ و مهدی افضل‌لی (۱۳۸۲). کتاب‌شناسی اعتیاد. تهران: نهاد ریاست جمهوری، ستاد مبارزه با مواد مخدر، پژوهشکده ملی مواد مخدر ایران.
- انتشار بیش از ۱۰۰ عنوان مقاله در مجلات علمی و پژوهشی داخل کشور و مجلات ISI به زبان‌های فارسی، انگلیسی و ترکی.

وی اکنون در دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان و گروه آموزشی مهندسی فن آوری اطلاعات به عنوان استاد مشغول تدریس و تحقیق و مشاوره دانشجویان می باشد (منبع: مصاحبه توسط محقق).

امیر نعمتی

وی فارغ التحصیل رشته مدیریت فرهنگی که در سال ۱۳۵۳ در زنجان به دنیا آمد و با توجه به علاقه وافری که به کار هنر داشت از همان ایام نوجوانی فعالیت هنری خود را در قالب تئاتر شروع کرد. نعمتی در زمینه نویسندگی، کارگردانی و بازیگری فعال بوده و در بیشتر جشنواره های سوره و بچه های مسجد، شرکتی فعال داشته است که حاصل آن حضور در حدود ۳۰ نمایش صحنه ای به عنوان نویسنده یا کارگردان یا بازیگر و نیز همکاری در ۹ فیلم کوتاه است که در بعضی از این آثار عناوین و جوایزی به شرح زیر دریافت کرده است:

- کسب مقام اول کارگردانی از جشنواره دانش آموزی برای نمایش «دست های رنگی» در سال ۱۳۶۹.

- کسب مقام اول نویسندگی و کارگردانی و بازیگری از جشنواره دانش آموزی برای نمایش «میراث» در سال ۱۳۶۹.
- کسب مقام اول کارگردانی از جشنواره دانش آموزی برای نمایش «توکایی در قفس» در سال ۱۳۶۹.
- کسب مقام دوم کارگردانی از جشنواره سوره در کرمان برای کارگردانی نمایش «صبح طلوع می کند» نوشته ابراهیم مکی.
- کسب مقام برتر طراحی صحنه از جشنواره سراسری زندان های کشور برای نمایش «کنار شیر آتش نشانی» نوشته دکتر ناظم زاده کرمانی در سال ۱۳۷۷.
- کسب مقام دوم کارگردانی از جشنواره سراسری بچه های مسجد برای نمایش «فتاح شاه» نوشته حسین عباسی نیا در سال ۱۳۸۰.
- کسب مقام برتر کارگردانی از جشنواره حماسه هنر در تهران برای نمایش «سبز و سرخ» نوشته حسین عباسی نیا در سال ۱۳۸۱ (عباسی نیا، ۱۳۹۴: ۲۸۲).

صدیقه شریف پور

وی کارشناس هنرهای نمایشی، در سال ۱۳۲۶ در یک خانواده فرهنگی و هنری به دنیا آمد و از ایام کودکی با کارهای فرهنگی و هنری آشنا شده و از دانشکده هنرهای زیبا فارغ التحصیل شد. او از کارشناسان باتجربه و بسیار پرتلاش عرصه تئاتر زنجان بود. وی برای تکمیل آموزه های هنری خود از محضر بزرگانی چون دکتر مهدی نامور، دکتر

برکشلی، دکتر آریانپور، استاد حمید سمندریان، بهرام بیضائی، پروین ممنون، داود رشیدی، علی نصیریان، رکن‌الدین خسروی و داریوش صفوت کسب فیض کرده است. او از اولین کارشناسان تئاتر در بعد از انقلاب در زنجان بوده و از بهار سال ۱۳۵۸ کار خود را در مرکز زنجان آغاز کرده است. طرح برگزاری جشنواره تئاتر را برای اولین بار ایشان به اداره کل فعالیت‌های هنری پیشنهاد کرده و این طرح پس از بررسی و پذیرش از سال ۱۳۵۲ به مرحله اجرا درآمد.

از مهم‌ترین آثار وی عبارت‌اند از:

- نگارش و کارگردانی «نقل سیاوش» به سفارش معاونت بهداشتی سازمان منطقه‌ای بهداشت و درمان استان.
- نگارش نمایشنامه «این هم یه جورشه» با کارگردانی محمود عرنجانی.
- کارگردانی نمایش «واقعه در واقعه» نوشته صادق عاشورپور (عباسی‌نیا، ۱۳۹۴: ۲۸۱).

ابراهیم آل اسحق

شیخ ابراهیم آل اسحق فرزند شیخ یوسف (روحانی و شاعر اهل بیت با تخلص نائح) در سال ۱۲۸۰ هجری شمسی در خوئین زنجان (امروزه از توابع شهرستان ایجرود می‌باشد) متولد شده و در حوزه علمیه آنجا به تحصیلات حوزوی و آموختن علم پرداخت و از محضر استادان و روحانیون برجسته‌ای چون سیدرضی و آیت‌الله شیخ عبدالکریم خوئینی (عمویش) و شیخ یوسف (پدرش) و سایر روحانیون بزرگ وقت تلمذ نمود و به درجه والایی از علم رسید.

ایشان از همان ابتدای تأسیس اولین مدرسه در سال ۱۳۱۴ شمسی در آن منطقه که توسط اسحق صائینی به‌آموزگاری آقای سیدجلال تدریسی تشکیل گردیده بود به معلمی پرداخت و دانش‌آموزان زیادی را جذب مدرسه کرد. به‌طوری‌که در آن سال مدرسه با حدود ۲۰۰ دانش‌آموز با ۵ کلاس درس اداره گردید. در سال‌های ۱۳۱۵ و ۱۳۱۶ اولین مدرسه دولتی را در روستای سعیدآباد ایجرود با نام «قآنی» در حسینیه آن محل راه‌اندازی کرده و مدیریت و آموزگاری آن را عهده‌دار شد.

ملا ابراهیم آل اسحاق تا حدود سال ۱۳۲۰ به معلمی در مدرسه خوئین ادامه داد و در آن سال بنا به فتوای آیت‌الله العظمی شیخ عبدالکریم آل اسحق خوئینی زنجان که دریافت حقوق از دستگاه‌های دولتی را حرام کرده بود از آموزش و پرورش استعفا داد و کناره‌گیری کرد.

این شیخ بزرگوار پس از شغل معلمی در آموزش و پرورش، کلاس‌های درسی در

روستای خوئین و سایر نقاط آن منطقه از جمله روستای شیرین بلاغ دایر کرد و بدین ترتیب دانش‌آموختگان زیادی را تحویل جامعه داد (محمدی‌خواه؛ ثبوتی؛ و سعادت، ۱۳۹۰: ۵۴).

سیامک ریحانی (نوازندهٔ تار، سه‌تار، تنبور، شورانگیز - خوشنویس)

سیامک ریحانی از هنرمندان برجستهٔ استان زنجان، متولد ۱۳۵۰ در شهر زنجان، با فعالیت جدی و خستگی‌ناپذیر خود توانسته در رشته‌های خوش‌نویسی، شعر و موسیقی به مهارت‌های درخور تحسین و تمجیدی دست یابد.

ایشان در خوش‌نویسی از محضر استاد حبیب‌الله فضائلی در اصفهان بهره برده و در هر چهار خط (نستعلیق، شکسته، نسخ و ثلث) جزء خوش‌نویسان ممتاز (در سال ۱۳۷۲) می‌باشد.

سیامک ریحانی از سال ۱۳۶۶ موسیقی را با ساز سنتور شروع کرد و در کنار آن با ساز تنبک نیز آشنا شد. همچنین از سال ۱۳۶۹ هم از محضر استاد عطا جنگوک در نواختن ساز سه‌تار و تنبور تلمذی نمود. وی تجربیات موفقی هم در ساختن سازهای سه‌تار و سنتور دارد.

در زیر قسمتی از فعالیت‌های هنری ایشان ذکر می‌شود:

- اجرای کنسرت پژوهشی آموزشی سه‌تار، یادوارهٔ علی محمد صفائی در سال ۱۳۷۲ در زنجان.
- برگزاری کنسرت موسیقی به نفع سالمندان در سال ۱۳۷۴ در شهر زنجان.
- برگزاری کنسرت هم‌نوازان سه‌تار در سال ۱۳۷۴ در شهر زنجان.
- عضو پیوستهٔ خانهٔ موسیقی.
- عضو انجمن موسیقی دانان فرهنگ‌سرای نیاوران.
- مسئول انجمن موسیقی استان زنجان در سال ۱۳۷۴ تا ۱۳۷۵.
- اجرای کنسرت پژوهشی آموزشی موسیقی در ایران به همراه فرهود صفرزاده و ایمان لطفی در سال ۱۳۸۳ در شهر زنجان.
- تشکیل گروه موسیقی عشیران و اجرای کنسرت در سال ۱۳۸۴.
- ایجاد آموزشگاه آزاد موسیقی در زنجان.
- تدریس تار و سه‌تار در شهرهای زنجان، تهران، شهر ری و شهرهای دیگر ایران (افشاری، ۱۳۸۸ ت).

ابوالفضل برجی

استاد و هنرمند نامی زنجان آقای حاج ابوالفضل برجی در سال ۱۳۱۲ شمسی در زنجان دیده به جهان گشود و دورهٔ ابتدایی را در دبستان خاقانی زنجان به پایان رساند و از دبیرستان

امیرکبیر زنجان موفق به اخذ مدرک دیپلم شد و با مدرک دانش سرای مقدماتی در سال ۱۳۳۱ وارد اداره فرهنگ آن زمان شد و پس از خدمت در دبستان‌های خاقانی، شاهپور و دبیرستان امیرکبیر از مهرماه ۱۳۳۷ به دانش سرای عالی تهران راه یافت و در سال ۱۳۴۰ با مدرک لیسانس آموزش ابتدایی فارغ‌التحصیل گردید. ایشان پس از بازگشت از تحصیل به سمت راهنمای تعلیماتی اداره آموزش و پرورش منصوب گردید و از سال ۱۳۴۵ تا پایان خدمت در دایره آموزش ابتدایی و سپاه دانش اداره ذی ربط به ادامه خدمت خود پرداخت. این معلم هنرمند از ابتدای نوجوانی علاقه بسیاری به هنر خوش‌نویسی داشت و این علاقه‌مندی او عاملی شد تا بتواند از محضر استادانی چون استاد امیرخانی و استاد میرخانی تعلیم دیده و موفق به کسب درجه ممتاز خوش‌نویسی شود و شاگردان و هنرمندان زیادی را تربیت و وارد عرصه هنر کند. استاد برجی پس از بازنشستگی در سال ۱۳۵۹ بقیه عمر بابرکت خود را صرف آموزش خطوط نستعلیق، نسخ و ثلث و کتابت کرد. این هنرمند برجسته استان زنجان در سال ۱۳۸۶ در سن ۷۴ سالگی دار فانی را وداع گفت (محمدی‌خواه؛ ثبوتی؛ و سعادتی، ۱۳۹۰: ۵۹).

یعقوب تاور

یعقوب تاور متولد اول اسفند ۱۳۵۶ در خانواده هنری در زنجان می‌باشد. وی فعالیت هنری خود را با نوازندگی سنتور در ۱۵ سالگی نزد برادر خود یوسف تاور (که هم‌اکنون از خوانندگان بنام آذربایجانی در استان زنجان می‌باشد) آغاز کرد.

وی طی سال‌های ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۹ در گروه‌های مختلف موسیقی اصیل ایرانی به‌همراه نوازندگانی چون مرحوم شاپورخان سیروسی (نوازنده روشندل ویلن) و مرحوم ذبیح‌الله گلدوست (خواننده) و جلال شاهین‌فر (نوازنده آکاردئون) و استاد و حمیدرضا بیات (نوازنده تار) فعالیت نمود. وی پس از فراگیری ردیف‌های موسیقی ایرانی و چندین سال فعالیت حرفه‌ای در نوازندگی سنتور و اجراهای مختلف رادیویی و زنده دوران طلایی هنری ایشان با قدم گذاشتن به دنیای بزرگ موسیقی آذربایجانی آغاز گردید.

در سال ۱۳۷۸ با تشکیل گروه موسیقی آذری آیلاز زنگان به سرپرستی و خوانندگی یوسف تاور (برادر ایشان و خواننده آذری) زندگی هنری یعقوب تاور رنگ و بوی تازه‌ای به‌خود گرفت. وی ابتدا با نوازندگی کیبورد و تنظیم ترانه‌های آذری و فولکلوریک و هدایت نوازندگان و گروه کرال مشغول شد و چندین سال متمادی با اجراهای مختلف اقصی نقاط کشور مورد توجه بسیاری از علاقه‌مندان و هنرمندان موسیقی گردید و سپس به پیشنهاد یکی از دوستان نزدیک خود نوازندگی قارمون را آغاز نمود. برای فراگیری فنون اولیه

قارمون نزد استاد یوسف عبدالعظیمزاده به تبریز رفت. چندین سال نوازندگی در رشته سنتور و کیبورد و آشنایی قبلی با موسیقی آذری موجب گردید تا یعقوب تاور هرچه سریع‌تر تکنیک‌های قارمون را فرا بگیرد و هم‌اکنون نیز وی تنها نوازنده قارمون در زنجان است. وی به درخواست بسیاری از علاقه‌مندان وظیفه سنگین آموزش قارمون و آکاردئون را در زنجان به عهده دارد.

اجراهای رسمی وی عبارت‌اند از:

- جشنواره موسیقی فجر در سال‌های مختلف؛
- اجرای کنسرت‌های مختلف در شهرهای زنجان، ابهر، تهران، تبریز، سنندج، قزوین، قشم، کیش، کاشان، کرمان، کرج، رشت و شهرهای دیگر ایران.
- اجرای آهنگ‌های مختلف تصویری و صوتی برای صداوسیما مرکز زنجان؛
- کنسرت‌های مختلف در کشور ترکیه (افشاری، ۱۳۸۸ پ).

میرعمادالدین حجازی

از اولین و موثرترین و دلسوزترین معلمان و از فعالان فرهنگی ابهر در سال ۱۳۰۵ در سمت آموزگاری اولین دبستان ابهر با نام «سپهر» خدمت فرهنگی خود را آغاز نمود و مدتی نیر به‌عنوان نماینده فرهنگ زنجان در ابهر فعالیت نمود. ایشان در طول خدمت فرهنگی خود بالاخص در اولین سال‌های تأسیس دبستان «بدر» در شکل‌گیری و تثبیت مدرسه رسمی و جذب و نگهداری دانش‌آموز در مدرسه خدمات و تلاش‌های فراوانی نمود. حجازی به‌جهت علاقه‌مندی فراوان به کتاب و شخصیت‌های فرهنگی در سال ۱۳۳۷ هجری شمسی کتابی با عنوان «مجموعه فرهنگ ابهر» به رشته تحریر درآورد که در آن به بخشی از مسائل فرهنگی و شخصیت‌های فرهنگی شهرستان ابهر پرداخته است (محمدی‌خواه؛ ثبوتی؛ و سعادت، ۱۳۹۰: ۱۵۲).

میرزا ابراهیم حکمی زنجان

میرزا ابراهیم فلکی حکمی زنجان معروف به میرزا ابراهیم ریاضی در سال ۱۲۷۲ هجری قمری در یک خانواده ثروتمند در شهر زنجان به دنیا آمد. او از حکما و از شخصیت‌های بزرگ فلسفی در زمان خود بوده و در عرفان و فقه و به‌خصوص ریاضیات تبحر ویژه‌ای داشته است.

میرزا ابراهیم ابتدا در بازار به‌مدت کوتاهی مشغول به شاگردی شد. بعد به توصیه یکی از دوستان پدر او به مسجد سید زنجان رفت و در آنجا مشغول تحصیل شد و

تحصیلات خود را ادامه داد. در ابتدای تحصیلات او در زنجان، شیخ حسن نامی، استاد او، به خاطر جثه لاغر و اندام کوچک او چندان رغبتی برای تدریس به او نشان نمی‌داده است، اما پس از مدت کوتاهی، پی به نبوغ و استعداد فوق‌العاده او برد. میرزا ابراهیم برای ادامه تحصیلات به تهران رفت و در مسجد سپهسالار تهران حجره‌ای گرفت و در آنجا مشغول به تحصیل شد. از استادان او میرزا محمدحسن آشتیانی، فقیه نامدار، میرزا حسین سبزواری، آقا علی، آقا محمدرضا و میرزا ابوالحسن جلوه بوده‌اند. میرزا ابراهیم در علوم عقلی و نقلی با استفاده از آن استادان به استادی مسلم رسید و در فقه از میرزا محمدحسن آشتیانی درجه اجتهاد گرفت. او در سال ۱۳۴۰ هجری قمری تحت تاثیر آخوند ملاقربانعلی زنجانی به زنجان بازگشت. از استادان دیگر میرزا ابراهیم حکمی در زنجان میرزا مجید حکمی را می‌توان نام برد. وی در ۱۳ رمضان ۱۳۵۱ هجری قمری در سن ۷۹ سالگی در تهران درگذشت و در رواق ورودی حرم امامزاده سیدابراهیم زنجان به خاک سپرده شد (بیات، ۱۳۸۳).

آیت‌الله العظمی سیدعزالدین حسینی زنجانی

سیدمحمد عزالدین حسینی زنجانی (تولد ۱۳۰۰ خورشیدی در زنجان، وفات ۲۴ اردیبهشت ۱۳۹۲ در مشهد)، از مراجع تقلید شیعه ایران بود. سیدمحمد حسینی زنجانی (از مراجع تقلید شیعه) فرزند وی است.

عزالدین حسینی زنجانی تحصیلات خود را در زنجان آغاز کرده و در قم و نجف پی گرفته بود. حسینی زنجانی امام‌جمعه شهر زنجان بود او تا پایان عمرش در مشهد اقامت داشت. سرانجام سید عزالدین حسینی زنجانی روز ۲۴ اردیبهشت ۱۳۹۲ در منزل شخصی خود در مشهد درگذشت و پیکرش روز ۲۶ اردیبهشت تشییع و در دارالزهد حرم علی‌بن‌موسی‌الرضا به خاک سپرده شد.

سیدمحمد عزالدین حسینی زنجانی در سال ۱۲۹۸ هجری شمسی (۱۳۳۷ قمری) در شهر زنجان دیده به جهان گشود. نماز جمعه زنجان در سال‌های متمادی به وسیله اجداد او اقامه می‌شد. جد اعلای زنجانی، سید محمد مجتهد سردانی از مجتهدین بنام زنجان در عصر خود بود که در طرد و دفع بابیت از زنجان نقش بسیار مهمی داشت. عبدالله میرزا (پسر فتحعلی‌شاه و حاکم زنجان) که شیفته و مرید سید محمد مجتهد شده بود، مسجد سیدزنجان را برای اقامه نماز جمعه و جماعت به امامت وی بنا کرد. پدر او میرزا محمود حسینی زنجانی از علمای برجسته ایران و نماینده زنجان در مجلس مؤسسان بود. مادر او، دختر شیخ‌الاسلام زنجان و میرزا ابو عبدالله زنجانی (نخستین عضو ایرانی

فرهنگستان دمشق و مترجم «تاریخ القرآن» و حبیب‌الله مجد ضیایی (نماینده زنجان در مجلس شورای ملی) دایی‌های وی بودند. پسر دایی‌های پدرش سید رضا زنجان‌ی و سید ابوالفضل زنجان‌ی نیز از روحانیون برجسته و اعضای عالی‌رتبه جبهه ملی ایران بودند و پسر عمه پدرش عبدالکریم زنجان‌ی از مبلغان اتحاد اسلام به شمار می‌رفت و سال‌ها در حرم علی‌بن‌ابی‌طالب نماز جماعت برگزار می‌کرده است.

وی نخست تحت تربیت پدرش میرزا محمود حسینی، امام جمعه زنجان، مدارج علمی را طی کرد و هم‌زمان به تحصیلات کلاسیک و فراگیری زبان فرانسه نزد میرزا مهدی خان وزیری پرداخت. او بر زبان فرانسه مسلط بود. قبل از تشکیل حوزه علمیه قم به وسیله عبدالکریم حائری یزدی حوزه‌های شهرهای ایران فعال بوده و حوزه علمیه زنجان موقعیت خاصی داشته است. وی دوران مقدمات، سطح و مقداری از درس خارج را در حوزه زنجان و در نزد این استادان گذراند.

بنا به درخواست جمعی از مؤمنان و فضلاء حوزه در سال ۱۳۵۴ اولین رساله عملیه آیت‌الله زنجان‌ی با عنوان رساله جامع الاحکام در مشهد مقدس انتشار یافت. رساله‌های که برخلاف بسیاری از مراجع که بیشتر، تعلیقاتشان بر کتاب «عروه الوثقی» است، تعلیقات او بر کتاب «وسیله النجاة» سید ابوالحسن اصفهانی است. از این جهت به رساله عملیه سید روح‌الله خمینی که تعلیقات بر «تحریر الوسیله» است، شباهت دارد. پس از رحلت حضرت آیت‌الله العظمی اراکی، رساله عملیه او با عنوان رساله توضیح المسائل در سال ۱۳۷۳ منتشر شد (موسوی، ۱۳۹۸ الف).

آیت‌الله محمد اسماعیل صائنی

ایشان در فروردین سال ۱۳۱۱ در زنجان متولد شد. از روحانیون شیعه بود. پدر او شیخ اسحق صائنی از علمای زنجان بود. اجداد پدری او نیز عموماً از سلسله روحانیون بودند و جد مادری او آخوند شیخ محمد کهریزی از علمای معروف آن زمان به شمار می‌رفت. آیت‌الله صائنی تحصیلات اولیه خود را در شهر زنجان با حضور در مدارس جدید آن زمان آغاز کرد و پس از اتمام دوره ابتدایی وارد دبیرستان گردید و در این زمان، به‌طور هم‌زمان، تحصیلات خود را در مدرسه و حوزه ادامه داد. او موفق شد در اندک زمانی با استفاده از پدر خود و سایر استادان حوزوی زنجان، علوم ادبیات عرب، منطق، فقه، اصول و غیره را فراگیرد. او فلسفه و فقه عالی را نیز در همان‌جا فراگرفت.

آیت‌الله صائنی در سال ۱۳۲۹ به‌دستور پدرش جهت ادامه تحصیل وارد حوزه علمیه قم شد. مقدمات بیتوته صائنی جوان در مدرسه حجّیه فراهم شد اما جوان بودن او و عدم

احراز شرایط اقامت در مدرسه موجب شد تا این اقامت با یک سال تاخیر یعنی از نیمه دوم سال ۱۳۳۰ آغاز شود. او پس از ورود به مدرسه حجتیه نزدیک به پانزده سال از عمر خود را وقف تحصیل و تدریس و مطالعه در حوزه علمیه کرد.

آیت‌الله صائنی سطوح عالی تحصیلات خود را از اساتید معروف حوزه علمیه فرا گرفت. او ابتدا رسائل و مکاسب شیخ انصاری و کفایه‌الاصول آخوند را نزد آیت‌الله مجاهدی، درس خارج و فقه و اصول را نزد آیت‌الله سلطانی و شیخ عبدالجواد اصفهانی، جلد دوم کفایه درس خارج را نزد آیت‌الله خمینی و عمده درس خارج را از آیت‌الله محقق داماد که از مدرسین معروف حوزه علمیه بود فراگرفت. علاوه بر آن، مدتی در درس خارج آیت‌الله بروجردی نیز شرکت کرد و هیئت و ریاضیات را نزد شیخ محمدعلی اردبیلی و سفر نفس‌اسفار را از سیدابوالحسن قزوینی فراگرفت. او در یک دوره درس خارج که علامه طباطبایی به‌طور خصوصی با تعداد محدودی از فراگیران در منزل درس می‌داد شرکت نمود و درایه، هیئت، نجوم، عمده علوم عقلی، منظومه‌الهیئت شفاء، یک دوره کامل اسفار و در عرفان نظری، فصوص‌الحکم محی‌الدین عربی و مصباح‌الانس ابن‌فناری را در نزد علامه طباطبایی خواند. او در عرفان عملی شاگرد علامه طباطبایی و برادر او سید حسن الهی بود. همچنین جلساتی در منزل علامه طباطبایی تشکیل می‌شد که درباره مسائل فلسفی و اعتقادی بود و اداره آن‌ها از نظر تعیین وقت بر عهده آیت‌الله صائنی بود که نتیجه آن جلسات کتاب‌های روش رئالیسم و کتاب بدایه‌الحکمه و نهایه‌الحکمه، اثر علامه طباطبایی گردید. او در قم به کار تدریس نیز مشغول بود. آیت‌الله صائنی در سال ۱۳۴۴ به درخواست مردم زنجان و فتوای آیت‌الله میلانی مبنی بر ماندن در زنجان برخلاف میل خود و آیت‌الله خمینی و علامه طباطبایی و آیت‌الله محقق داماد در زنجان اقامت گزید. وی در ۱۵ تیر ۱۳۷۷ در شهر زنجان درگذشت. از آثار او کتاب محبت الهی که درباره رسیدن به خدا و قطع علایق دنیوی است و همچنین شرح دعای کمیل در ۴۰ قسمت در روزنامه بهار زنجان به چاپ رسیده است (موسوی، ۱۳۹۸ ب).

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان

معرفی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی زنجان

این اداره قبل از انقلاب اسلامی و از حدود سال ۱۳۴۰ با نام اداره فرهنگ و هنر شبه فعالیت کرده و در آن زمان، شامل بخش‌های کتابخانه‌های عمومی، ایران‌گردی و جهان‌گردی، شورای حج و زیارت بوده است.

بعد از انقلاب اسلامی با تغییر عنوان اداره به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی تغییر نام و فعالیت خود را آغاز نمود.

اسامی مدیران کل به ترتیب عبارت‌اند از: آقایان همتیان، نبوی، امیرجهانی، راحمی، سهندی، جاودانی، شاکری، اجلی، دینی، اسماعیل‌پور، سهندی، مقدم و خانم کرباسی (مدیر کل فعلی).

۱. وضعیت فعلی و عملکرد اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان و

شهرستان‌ها

در این بخش وضعیت فعلی فضاها، اداری، نیروی انسانی و بودجه ۱۰ سال گذشته اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان و شهرستان‌ها مورد توجه قرار گرفته است. نتایج حاصل از این بخش در ادامه نمایش داده می‌شود.

– ساختمان

در این بخش وضعیت ساختمان‌های اداری و مسائل مرتبط با آن (مساحت، فضاها، مختلف، وضعیت ملکی و...) مربوط به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان و

شهرستان‌ها مورد توجه قرار گرفته است.

لازم به توضیح است با توجه به استیجاری بودن اکثر ساختمان‌های مربوط به ادارات کل فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان‌ها یا به صورت نمایندگی بودن آن‌ها و همچنین نبود شناسنامه مستند در خصوص وضعیت ساختمان‌های مورد استفاده در شهرستان‌ها، در ده سال گذشته، تنها اطلاعات مربوط به سال تأسیس شعبات شهرستانی در ادامه ذکر می‌شود:

- اداره کل شهرستان ابهر، سال تأسیس ۱۳۶۹؛
- اداره کل شهرستان ایجرود، سال تأسیس ۱۳۹۲؛
- اداره کل شهرستان خداپنده، سال تأسیس ۱۳۷۲؛
- اداره کل شهرستان خرمدره، سال تأسیس ۱۳۷۹؛
- اداره کل شهرستان سلطانیه، سال تأسیس ۱۳۹۴؛
- اداره کل شهرستان طارم، سال تأسیس ۱۳۷۴؛
- اداره کل شهرستان ماهنشان، سال تأسیس ۱۳۸۲.

در ادامه وضعیت ساختمان‌های ستاد و ادارات کل فرهنگ و ارشاد شهرستان‌های استان

زنجان به شرح جداول ذیل نمایش داده می‌شود:

جدول ۱: وضعیت ساختمان‌های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک شهرستان‌ها در سال ۱۳۹۸

ردیف	نام شهرستان	نام ساختمان	وضعیت مالکیت		مساحت زمین (عرضه) متر مربع	مساحت بنا (اعیان) متر مربع	درصد سطح اشغال
			ملکی	استیجاری			
۱	زنجان	اداره کل	۱	-	۲۰۰۰	۱۴۵۰	۷۳
۲	زنجان	اداری	۱	-	-	۳۵۰	-
۳	ابهر	اداری	۱	-	۴۰۰	۳۰۰	۷۵
۴	خرمدره	اداری	-	۱	۲۹۵	۲۳۱	۷۸
۵	خداپنده	اداری	۱	-	۵۰۰	۲۴۰	۴۸
۶	ایجرود	اداری	-	۱	-	-	-
۷	طارم	اداری	-	۱	-	۳۰	-

بر اساس جدول فوق، در ۶ شهرستان استان زنجان، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی دایر بوده و تنها شهرستان سلطانیه فاقد اداره کل می باشد (سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان، ۱۳۹۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

جدول ۲: مساحت فضاهای اداری موجود ساختمان های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک شهرستان ها در سال ۱۳۹۸

مساحت فضاهای اداری موجود «متر مربع»						نام شهرستان	ردیف
فضای ارباب رجوع	فضاهای اختصاصی	فضاهای گردش	فضاهای رفاهی و پشتیبانی	فضاهای وابسته	فضاهای اصلی		
۳۰	۲۰	۴۰۰	۲۶۵	۱۲۰	۶۱۵	زنجان (ستاد)	۱
۱۰	-	۱۰۰	۲۰	-	۲۲۰	زنجان	۲
۱۰	-	۵۰	۱۳۰	-	۱۱۰	ایهر	۳
۱۰	-	۲۰	۱۰	-	۱۹۱	خرمدره	۴
۱۰	-	۵۰	۵۰	-	۱۳۰	خدابنده	۵
-	-	-	-	-	۱۲	ایجرود	۶
-	-	-	-	-	۳۰	طارم	۷

بر اساس جدول فوق، در ۶ شهرستان استان زنجان، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی دارای فضاهای مناسب رفاهی و پشتیبانی، فضاهای گردش، فضاهای اختصاصی و فضاهای ارباب رجوع به اندازه نیاز وجود دارد (سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان، ۱۳۹۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

جدول ۳: تعداد کل افراد مستقر در ساختمان به تفکیک شاغلین ساختمان‌های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک شهرستان‌ها در سال ۱۳۹۸

تعداد کل افراد مستقر در ساختمان به تفکیک شاغلین															
در سطح شهرستان			در سطح ستادی و استانی												
مشتبانی‌نویس	منصوبی امور دفتری	کارمندان (شاغلین پست‌های کارشناسی و سایر پست‌های سازمانی)	مدیران یا رؤسای ادارات	مشتبانی‌نویس	منصوبی امور دفتری	مسئول دفتر	رئیس دفتر	کارمندان (شاغلین پست‌های کارشناسی و سایر پست‌های سازمانی)	رئیس گروه و مشاغل هم‌تراز	معاونین مدیرکل و مشاغل هم‌تراز	مدیران کل و مشاغل هم‌تراز	تعداد کل شاغلین در ساختمان	تعداد کل شاغلین در دستگاه	نام شهرستان	ردیف
-	-	-	-	۱	۱	۱	-	۲۴	۲	۴	۱	۴۳	-	زنجان (ستاد)	۱
-	-	-	-	۱	۱	-	-	۲۱	۱	-	-	۲۴	-	زنجان	۲
۱	۱	۶	-	۱	۱	-	-	-	-	-	-	۸	-	ابهر	۳
-	-	۹	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۹	-	خرمدره	۴
-	-	۱۲	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۲	-	خدابنده	۵
-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-	ایجرود	۶
-	-	۷	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۷	-	طارم	۷

بر اساس جدول فوق، بیشترین افراد شاغل با تعداد ۲۴ نفر در اداره کل شهرستان زنجان و کمترین افراد شاغل با تعداد ۱ نفر در اداره کل شهرستان ایجرود مشغول فعالیت

هستند (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان، ۱۳۹۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

– نیروی انسانی

در این بخش وضعیت نیروی انسانی (از حیث جنسیت، مدارک تحصیلی و نوع قرارداد) مربوط به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۷ مورد توجه قرار گرفته است. نتایج حاصل از این بخش در ادامه نمایش داده می‌شود.

جدول ۴: وضعیت نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان به تفکیک جنسیت بین سال‌های ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۷

ردیف	سال	جنسیت		درصد کارکنان مرد	درصد کارکنان زن	جمع کارکنان
		مرد	زن			
۱	۱۳۸۹	۶۷	۲۸	۷۳	۲۷	۹۲
۲	۱۳۹۰	۶۷	۲۸	۷۳	۲۷	۹۲
۳	۱۳۹۱	۶۷	۲۸	۷۳	۲۷	۹۲
۴	۱۳۹۲	۶۴	۲۳	۷۴	۲۶	۸۷
۵	۱۳۹۳	۶۵	۷	۹۰	۱۰	۷۲
۶	۱۳۹۴	۶۵	۷	۹۰	۱۰	۷۲
۷	۱۳۹۵	۶۲	۲۲	۷۴	۲۶	۸۴
۸	۱۳۹۶	۶۵	۲۶	۷۱	۲۹	۹۱
۹	۱۳۹۷	۶۸	۲۵	۷۳	۲۷	۹۳

برطبق جدول فوق، نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی برحسب جنسیت از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۷ نشان داده می‌شود. بیشترین نیروی انسانی مربوط به سال ۱۳۹۷ و به تعداد ۹۳ نفر و کمترین نیروی انسانی مربوط به سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ به تعداد ۷۲ نفر می‌باشد (جلیل‌خانی و دیگران، ۱۳۹۰؛ جلیل‌خانی و دیگران، ۱۳۹۱؛ محمدلو و دیگران، ۱۳۹۸؛ مرادی و دیگران، ۱۳۹۲؛ مرادی و دیگران، ۱۳۹۴؛ میرزایی و دیگران، ۱۳۹۶؛ میرزایی و دیگران، ۱۳۹۷ و میرزایی و دیگران، ۱۳۹۷).

جدول ۵: وضعیت نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان به تفکیک مدارک تحصیلی بین سال‌های ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۷

ردیف	سال	مدارک تحصیلی					جمع کارکنان
		زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	
۱	۱۳۸۹	۱۸	۱۸	۹	۳۹	۸	۹۲
۲	۱۳۹۰	۱۸	۱۸	۹	۳۹	۸	۹۲
۳	۱۳۹۱	۱۸	۱۸	۹	۳۹	۸	۹۲
۴	۱۳۹۲	۱۷	۱۳	۱۱	۳۵	۱۱	۸۷
۵	۱۳۹۳	۱۷	۱۲	۷	۳۸	۱۲	۸۶
۶	۱۳۹۴	۱۷	۱۲	۷	۳۸	۱۲	۸۶
۷	۱۳۹۵	۱۵	۱۰	۶	۳۵	۱۸	۸۴
۸	۱۳۹۶	۱۱	۱۲	۱۰	۳۶	۲۱	۹۱
۹	۱۳۹۷	۱۱	۱۲	۸	۳۶	۲۵	۹۳

برطبق جدول فوق، نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک مدارک تحصیلی از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۷ نشان داده می‌شود. بیشترین نیروی انسانی متعلق به مدرک لیسانس مربوط به سال‌های ۱۳۸۹، ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و به تعداد ۳۹ نفر و کمترین نیروی انسانی مربوط به مدرک تحصیلی دکترا و به تعداد ۱ نفر در سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ می‌باشد (جلیل خانی و دیگران، ۱۳۹۰؛ جلیل خانی و دیگران، ۱۳۹۱؛ محمدلو و دیگران، ۱۳۹۸؛ مرادی و دیگران، ۱۳۹۲؛ مرادی و دیگران، ۱۳۹۴؛ میرزایی و دیگران، ۱۳۹۶؛ میرزایی و دیگران، ۱۳۹۷ و میرزایی و دیگران، ۱۳۹۷).

جدول ۶: وضعیت نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان به تفکیک کارکنان ستادی و اجرایی بین سال‌های ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۷

ردیف	سال	تعداد کارکنان			
		واحدهای شهرستانی		ستاد	
		درصد	تعداد	درصد	تعداد
۱	۱۳۸۹	۴۲	۳۹	۵۳	۵۸
۲	۱۳۹۰	۴۲	۳۹	۵۳	۵۸
۳	۱۳۹۱	۴۲	۳۹	۵۳	۵۸
۴	۱۳۹۲	۴۵	۳۹	۴۸	۵۵
۵	۱۳۹۳	۲۴	۲۱	۶۵	۷۶
۶	۱۳۹۴	۲۴	۲۱	۶۵	۷۶
۷	۱۳۹۵	۵۰	۴۲	۴۲	۵۰
۸	۱۳۹۶	۵۸	۵۳	۳۸	۴۲
۹	۱۳۹۷	۶۶	۶۱	۳۲	۳۴

برطبق جدول فوق، نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک کارکنان ستادی و اجرایی از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۷ نشان داده می‌شود. بیشترین نیروی انسانی ستادی مربوط به سال ۱۳۹۷ و به تعداد ۶۱ نفر و کمترین نیروی انسانی ستادی مربوط به سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ به تعداد ۲۱ نفر می‌باشد. بیشترین نیروی انسانی شهرستانی (اجرایی) مربوط به سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ و به تعداد ۶۵ نفر و کمترین نیروی انسانی اجرایی مربوط به سال ۱۳۹۷ و به تعداد ۳۲ نفر است (جلیل‌خانی و دیگران، ۱۳۹۰؛ جلیل‌خانی و دیگران، ۱۳۹۱؛ محملو و دیگران، ۱۳۹۸؛ مرادی و دیگران، ۱۳۹۲؛ مرادی و دیگران، ۱۳۹۴؛ میرزایی و دیگران، ۱۳۹۶؛ میرزایی و دیگران، ۱۳۹۷ و میرزایی و دیگران، ۱۳۹۷).

جدول ۷: وضعیت نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان به تفکیک نوع استخدام بین سال‌های ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۷

ردیف	سال	انواع استخدام				جمع کل کارکنان	
		رسمی	پیمانی	قرارداد کار معین	قرارداد کارگری		سایر
۱	۱۳۸۹	۳۱	۶	۵۱	۴	۰	۹۲
۲	۱۳۹۰	۳۱	۶	۵۱	۴	۰	۹۲
۳	۱۳۹۱	۲۸	۱۴	۴۹	۱	۰	۹۲
۴	۱۳۹۲	۳۰	۷	۵۰	۰	۰	۸۷
۵	۱۳۹۳	۳۱	۸	۴۷	۰	۰	۸۶
۶	۱۳۹۴	۳۱	۸	۴۷	۰	۰	۸۶
۷	۱۳۹۵	۲۶	۱۳	۴۵	۰	۰	۸۴
۸	۱۳۹۶	۲۷	۲۳	۳۶	۱	۴	۹۱
۹	۱۳۹۷	۲۶	۲۰	۳۶	۰	۱۱	۹۳

برطبق جدول فوق، نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک نوع استخدام از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۷ نشان داده می‌شود. بیشترین نیروی انسانی با نوع قرارداد کار معین مربوط به سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ به تعداد ۵۱ نفر و کمترین نیروی انسانی با نوع قرارداد کارگری مربوط به سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۶ به تعداد ۱ نفر می‌باشد (جلیل‌خانی و دیگران، ۱۳۹۰؛ جلیل‌خانی و دیگران، ۱۳۹۱؛ محملو و دیگران، ۱۳۹۸؛ مرادی و دیگران، ۱۳۹۸؛ میرزایی و دیگران، ۱۳۹۷).

پیمانی												تفکیک شهرستانی
دکتری		فوق لیسانس		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		زیر دیپلم		
مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
-	-	-	۱	۱	-	-	-	-	-	-	-	ابه‌ر
-	-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	خرمدره
-	-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	خدابنده
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	طارم
-	-	۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ماه‌ش‌ان
-	-	-	-	۲	-	-	-	-	-	-	-	ایجرود
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سلطانیه
۰	۰	۴	۵	۵	۴	۱	۰	۱	۰	۰	۰	جمع
۰		۹		۹		۱		۱		۰		
۲۰												

بر اساس جدول فوق، تعداد کل نیروی انسانی پیمانی مربوط به ادارات کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان ۲۰ نفر می‌باشد (محمدلو و دیگران، ۱۳۹۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

جدول ۱۰: وضعیت نیروی انسانی قرارداد کار معین اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک شهرستان‌ها در سال ۱۳۹۸

قرارداد کار معین												تفکیک شهرستانی
دکتری		فوق لیسانس		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		زیر دیپلم		
مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
-	-	-	۲	۵	۲	۱	۱	۲	۱	۵	۱	ستاد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	زنجان
-	-	-	-	-	-	-	۱	۱	-	۱	-	ابه‌ر
-	-	۲	-	۱	۲	-	-	-	-	-	-	خرمدره
-	-	-	-	۱	-	-	-	۱	-	۲	-	خدابنده

قرارداد کار معین												تفکیک شهرستانی
دکتری		فوق لیسانس		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		زیر دیپلم		
مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
-	-	-	-	۲	۱	-	-	-	-	۱	-	طارم
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ماه نشان
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ایجرود
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سلطانیه
۰	۰	۲	۲	۹	۵	۱	۲	۴	۱	۹	۱	جمع
۰		۴		۱۴		۳		۵		۱۰		
۳۶												

بر اساس جدول فوق، تعداد کل نیروی انسانی قرارداد کار معین مربوط به ادارات کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان ۳۶ نفر می باشد (محمدلو و دیگران، ۱۳۹۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

جدول ۱۱: وضعیت نیروی انسانی سایر قراردادهای کارگری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک شهرستانها در سال ۱۳۹۸

سایر قراردادها												تفکیک شهرستانی
دکتری		فوق لیسانس		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		زیر دیپلم		
مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
-	-	۱	-	۲	-	۲	-	۱	۱	-	-	ستاد
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	زنجان
-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-	-	-	ابهر
-	-	-	-	۱	-	-	-	-	-	۱	-	خرمدره
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	خدابنده
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	طارم
-	-	-	-	-	-	-	-	۱	-	-	-	ماه نشان

سایر قراردادها												تفکیک شهرستانی
دکتری		فوق لیسانس		لیسانس		فوق دیپلم		دیپلم		زیر دیپلم		
مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ایجرود
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	سلطانیه
۰	۰	۱	۰	۳	۰	۲	۰	۳	۱	۱	۰	جمع
۰		۱		۳		۲		۴		۱		
۱۱												

بر اساس جدول فوق، تعداد کل نیروی انسانی با سایر قراردادهای مربوط به ادارات کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان ۱۱ نفر می‌باشد (محمدلو و دیگران، ۱۳۹۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

– اعتبارات هزینه‌ای (جاری) و سرمایه‌ای (عمرانی) ۱۰ سال گذشته

در این بخش وضعیت اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان در ده سال گذشته مورد توجه قرار گرفته است. منظور از اعتبارات هزینه‌ای (جاری)، اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله، به‌صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به‌تفکیک، برای تأمین هزینه‌های جاری دولت و همچنین هزینه نگهداری سطح فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی دولت پیش‌بینی می‌شود. در ادامه، جدول مربوط به اعتبارات هزینه‌ای (جاری) اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۷ نشان داده می‌شود:

جدول ۱۲: عملکرد اعتبارات هزینه‌ای (جاری) اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۷

اعتبارات هزینه‌ای (جاری) «میلیون ریال»										سال
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	
۵۲۴۴۷	۴۸۵۸۶	۴۳۶۴۵	۳۶۶۱۰	۲۹۵۷۱	۲۳۴۳۲	۲۲۷۰۰	۲۳۱۵۲	۲۳۱۷۶	۱۳۲۵۳	میزان اعتبارات

بر اساس جدول فوق، بالاترین عملکرد اعتبارات هزینه‌ای اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان مربوط به سال ۱۳۹۷ با مبلغ ۵۲۴۴۷ میلیون ریال و کمترین عملکرد اعتبارات مربوط به سال ۱۳۸۸ با مبلغ ۱۳۲۵۳ میلیون ریال می‌باشد (سالنامه‌های آماری

استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۷؛ محمدی مشفق؛ اکبری، ۱۳۹۰؛ استانداری زنجان، ۱۳۸۸؛ استانداری زنجان، ۱۳۹۲؛ اکبری و دیگران، ۱۳۸۷).

اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی)، مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی، فنی، اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود، طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه توسعه پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای اجرا می‌گردد و منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود و به دو نوع انتفاعی و غیرانتفاعی تقسیم می‌شود.

در ادامه، جدول مربوط به اعتبارات سرمایه‌ای (عمرانی) اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۷ نشان داده می‌شود.

جدول ۱۳: عملکرد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۷

اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) «میلیون ریال»										سال
۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	
۴۶۶۸	۶۱۲۷	۱۱۲۵۱	۶۲۷۵	۵۶۰۰	۳۶۰۰	۵۱۱۰	۲۵۰۰	۳۸۷۷	۶۱۰۵	میزان اعتبارات

بر اساس جدول فوق، بالاترین عملکرد اعتبارات دارایی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان مربوط به سال ۱۳۹۵ با مبلغ ۱۱۲۵۱ میلیون ریال و کمترین عملکرد اعتبارات مربوط به سال ۱۳۹۰ با مبلغ ۲۵۰۰ میلیون ریال می‌باشد (سالنامه‌های آماری استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۸ لغایت ۱۳۹۷؛ استانداری زنجان، ۱۳۸۸؛ استانداری زنجان، ۱۳۹۳؛ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان، ۱۳۹۴؛ اکبری، ۱۳۸۷).

۲. آمار و شاخص‌های کمی

در این قسمت آمار و شاخص‌های کمی چهارگانه زیر مورد مطالعه قرار گرفته است:

۱. کتاب و نشر، شامل مؤلفه‌های کتاب‌های منتشر شده؛ ناشران؛ محافل شعر و ادب؛ کتاب‌فروشی‌ها؛ مراکز پخش کتاب؛ وضعیت کتابخانه‌های عمومی؛ کتابخانه‌های کانون پرورشی فکری کودکان و نوجوانان و همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات در حوزه مربوط به این حوزه.

۲. مطبوعات و رسانه، شامل مؤلفه‌های رسانه‌های چاپی؛ رسانه‌های الکترونیکی؛ مجوز رسانه‌های چاپی و الکترونیکی؛ کانون‌های تبلیغاتی؛ خبرگزاری‌ها (نماینده‌ها)؛ پایگاه‌های خبری؛ دکه‌های مطبوعاتی؛ مؤسسات مطبوعاتی و انجام‌های مرتبط و همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات در حوزه مربوط به این حوزه.

۳. هنر و سینما، شامل مؤلفه‌های سینماها؛ فیلم‌های تولیدشده؛ فیلم‌های اکران‌شده؛ سالن تئاتر؛ اجرای موسیقی و کنسرت؛ گالری‌های هنری؛ مجوزهای سینمایی و نمایشی و هنری؛ آموزشگاه‌های سینما، تئاتر، موسیقی و سایر حوزه‌های هنری؛ خانه مد (مزون‌های دارای مجوز) و همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات در حوزه مربوط به این حوزه.

۴. حوزه قرآن و عترت، شامل مؤلفه‌های آموزشگاه‌های قرآنی؛ مؤسسه‌های فرهنگی قرآن و عترت؛ انجمن‌های قرآنی؛ کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد؛ کتابخانه‌های مساجد؛ خانه‌های نور و همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات در حوزه مربوط به این حوزه.

– کتاب و نشر

در این بخش شاخص‌های توصیفی فرهنگی و هنری مربوط به کتاب و نشر در استان زنجان مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا، شاخص‌های توصیفی کتب منتشر شده؛ ناشران؛ کتاب‌فروشی‌ها و مراکز پخش کتاب؛ کتابخانه‌های عمومی؛ محافل شعر و ادب و در نهایت شاخص‌های توصیفی همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج حاصل در ادامه نمایش داده می‌شود.

کتاب‌های منتشرشده

طبق آمار خانه کتاب ایران، وضعیت کتاب‌های منتشرشده در استان زنجان از اول سال ۱۳۶۰ تا پایان سال ۱۳۹۸ بر اساس مؤلفه‌های موضوع، تالیفی یا ترجمه‌ای بودن و شمارگان کل به شرح ذیل است:

جدول ۱۴: وضعیت کلی کتاب‌های منتشرشده استان زنجان از سال ۱۳۶۰ تا پایان سال ۱۳۹۸

موضوع	تعداد عنوان	تألیف	ترجمه	شمارگان کل
کلیات	۹۱	۷۲	۱۹	۱۰۶۳۰۰
فلسفه	۸۵	۶۰	۲۵	۱۱۶۴۰۰

موضوع	تعداد عنوان	تألیف	ترجمه	شمارگان کل
دین	۲۳۶	۲۲۸	۸	۴۴۰۹۰۰
علوم اجتماعی	۲۶۵	۲۲۲	۴۳	۲۹۷۱۰۰
زبان	۶۷	۵۹	۸	۸۲۹۰۰
علوم طبیعی و ریاضیات	۱۰۴	۸۶	۱۸	۱۲۰۵۷۰
علوم عملی	۳۷۱	۲۸۸	۸۳	۹۶۴۳۴۴
هنر	۶۶	۴۷	۱۹	۷۱۸۵۰
ادبیات	۵۵۷	۴۹۳	۶۴	۷۵۸۷۰۴
تاریخ و جغرافیا	۹۵	۹۱	۴	۱۲۱۴۴۵
کودک و نوجوان	۱۸۷	۱۴۰	۴۷	۵۶۵۲۰۰
کمال آموزشی	۲۶۶	۲۵۵	۱۱	۳۵۷۴۵۰
جمع کل	۲۳۹۰	۲۰۴۱	۳۴۹	۳۴۹۹۲۷۱

طبق داده‌های جدول فوق، از ابتدای سال ۱۳۶۰ تا پایان سال ۱۳۹۸ تعداد ۲۳۹۰ عنوان کتاب با شمارگان کل ۳۴۹۹۲۷۱ نسخه در استان زنجان منتشر شده است. از این تعداد عنوان منتشر شده، تعداد ۲۹۴۱ عنوان به صورت تألیفی و تعداد ۳۴۹ عنوان به صورت ترجمه‌ای می‌باشد. از این تعداد عنوان منتشر شده، کمترین تعداد منتشر شده در موضوع هنر به تعداد ۶۶ عنوان و بیشترین تعداد منتشر شده در موضوع ادبیات به تعداد ۵۵۷ عنوان می‌باشد. همچنین بیشترین شمارگان منتشر مربوط به موضوع علوم عملی به تعداد ۹۶۴۳۴۴ و کمترین شمارگان مربوط به موضوع هنر به تعداد ۷۱۸۵۰ نسخه می‌باشد (خانه کتاب، ۱۳۹۹).

طبق آمار خانه کتاب ایران، وضعیت کلی کتاب‌های منتشر شده در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ (تا مورخ ۱۳۹۹/۴/۳۱) بر اساس مؤلفه‌های موضوع، تألیفی یا ترجمه‌ای بودن و شمارگان کل به شرح جدول ذیل است.

جدول ۱۵: وضعیت کلی کتاب‌های منتشرشده استان زنجان تا مورخ ۳۱ تیرماه سال ۱۳۹۹

موضوع	تعداد عنوان	تألیف	ترجمه	شمارگان کل
کلیات	۰	۰	۰	۰
فلسفه	۲	۲		۲۰۰۰
دین	۱۱	۱۱		۱۰۵۰۰
علوم اجتماعی	۸	۶	۲	۷۳۰۰
زبان	۲	۱	۱	۱۱۰۰
علوم طبیعی و ریاضیات	۰	۰	۰	۰
علوم عملی	۹	۹	۰	۹۳۵۰
هنر	۱	۱	۰	۱۰۰۰
ادبیات	۱۱	۸	۳	۱۱۰۰۰
تاریخ و جغرافیا	۳	۳	۰	۳۰۰۰
کودک و نوجوان	۱۰	۷	۳	۶۰۰۰
کمک آموزشی	۲	۲	۰	۱۸۰۰
جمع کل	۵۹	۵۰	۹	۵۳۰۵۰

طبق داده‌های جدول فوق، از ابتدای سال ۱۳۹۹ تا مورخ ۳۱ تیرماه ۱۳۹۹ تعداد ۵۹ عنوان کتاب با شمارگان کل ۵۳۰۵۰ نسخه در استان زنجان منتشر شده است. از این تعداد عنوان منتشرشده، تعداد ۵۰ عنوان به صورت تألیفی و تعداد ۹ عنوان به صورت ترجمه‌ای است. از این تعداد عنوان منتشرشده، کمترین تعداد منتشرشده در موضوع هنر به تعداد ۱ عنوان و بیشترین تعداد منتشرشده در موضوع دین و ادبیات به تعداد ۱۱ عنوان می‌باشد. همچنین بیشترین شمارگان منتشر مربوط به موضوع ادبیات به تعداد ۱۱۰۰۰ و کمترین شمارگان مربوط به موضوع هنر به تعداد ۱۰۰۰ نسخه می‌باشد. همچنین در موضوعات کلیات و علوم طبیعی و ریاضیات هیچ کتابی تا تاریخ ۳۱ تیرماه سال ۱۳۹۹ منتشر نشده است (خانه کتاب، ۱۳۹۹).

ناشران

طبق آمار خانه کتاب ایران، وضعیت کلی ناشران در استان زنجان تا سال ۱۳۹۹ به تفکیک شهرستان به شرح جدول ذیل است.

جدول ۱۶: وضعیت کلی ناشران استان زنجان تا سال ۱۳۹۹

ردیف	شهرستان	تعداد
۱	ابهر	۴
۲	ایجرود	۰
۳	خدابنده	۰
۴	خرمدره	۲
۵	زنجان	۴۱
۶	سلطانیه	۰
۷	طارم	۰
۸	ماهانشان	۰
جمع کل		۴۷

طبق داده‌های جدول فوق، تا سال ۱۳۹۹ تعداد ۴۷ ناشر در استان زنجان مجوز فعالیت دریافت نمودند. بیشترین تعداد مجوز مربوط به شهرستان زنجان با ۴۱ مورد و کمترین مجوز صادرشده مربوط به شهرستان خرمدره با ۲ مورد می‌باشد. همچنین لازم به ذکر است که تاکنون در شهرستان‌های ایجرود، خدابنده، سلطانیه، طارم و ماهانشان مجوزی برای فعالیت انتشاراتی صادر نشده است (خانه کتاب، ۱۳۹۹).

طبق آمار و اطلاعات خانه کتاب ایران، وضعیت مدیریتی ناشران استان زنجان (دولتی یا خصوصی) به شرح جدول زیر است.

جدول ۱۷: وضعیت مدیریتی ناشران استان زنجان تا سال ۱۳۹۹

ردیف	وضعیت مدیریت	
	دولتی	خصوصی
تعداد	۳	۴۴
جمع کل	۴۷	

طبق داده‌های جدول فوق، تا سال ۱۳۹۹ از تعداد ۴۷ ناشر در استان زنجان، ۳ مورد متعلق به بخش دولتی و ۴۴ مورد متعلق به بخش خصوصی هستند (خانه کتاب، ۱۳۹۹).

بر اساس جدول زیر وضعیت ناشران فعال استان زنجان تا سال ۱۳۹۹ به تفکیک جنسیت به شرح جدول ذیل است.

جدول ۱۸: تعداد ناشران فعال به تفکیک جنسیت در سال ۱۳۹۹

شهرستان	زن	مرد
ابهر	۲	۱
ایجرود	-	-
خدابنده	۱	-
خرمدره	۱	-
زنجان	۵	۱۱
سلطانیه	-	-
طارم	-	-
ماه‌نشان	-	-
جمع کل	۹	۱۲

بر اساس جدول فوق، تعداد ناشران فعال در استان زنجان تا سال ۱۳۹۹ تعداد ۲۱ مورد می‌باشند که از این تعداد، ۹ نفر زن و ۱۲ نفر مرد هستند. بیشترین حجم ناشران مربوط به شهرستان زنجان با ۵ نفر زن و ۱۱ نفر مرد و کمترین ناشران مربوط به شهرستان‌های خرمدره و خدابنده با ۱ ناشر می‌باشند (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

در ادامه، طبق آمار خانه کتاب ایران، اسامی ۲۸ ناشری که دارای مجوز فعالیت در استان زنجان هستند نشان داده می‌شود.

جدول ۱۹: تعداد ناشران مجوزدار استان زنجان به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۹

ردیف	شهرستان	تعداد
۱	ابهر	۴
۲	ایجرود	۰
۳	خدابنده	۰

ردیف	شهرستان	تعداد
۴	خرمدره	۲
۵	زنجان	۴۱
۶	سلطانیه	۰
۷	طارم	۰
۸	ماهانشان	۰
جمع کل		۴۷

بر اساس جدول فوق، ناشران دارای مجوز در استان زنجان تا سال ۱۳۹۹ به تعداد ۴۷ مورد می‌باشند. بیشترین تعداد ناشر در شهرستان زنجان با قم ۴۱ مورد و کمترین در شهرستان خرمدره به تعداد ۲ مورد می‌باشد. لازم به ذکر است طبق فهرست خانه کتاب ایران، تاکنون در شهرستان‌های ایجرود، خدابنده، سلطانیه، طارم و ماهانشان مجوز فعالیت نشر صادر نگردیده است (خانه کتاب، ۱۳۹۹).

محافل شعر و ادب

اسامی انجمن‌ها و محافل شعر و ادب استان زنجان دارای مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک شهرستان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۲۰: تعداد انجمن‌های شعر و ادب مجوزدار استان زنجان در سال ۱۳۹۹

ردیف	شهرستان	تعداد
۱	ابهر	۱
۲	ایجرود	۰
۳	خدابنده	۴
۴	خرمدره	۲
۵	زنجان	۵
۶	سلطانیه	۰
۷	طارم	۰
۸	ماهانشان	۰
جمع کل		۱۲

بر اساس جدول فوق، تعداد ۱۲ انجمن و محفل شعر و ادب مجوزدار از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در سال ۱۳۹۹ در استان زنجان وجود دارد. بیشترین حجم محافل شعر و ادب مربوط به شهرستان زنجان با تعداد ۵ محفل و کمترین آن مربوط به شهرستان ابهر با تعداد ۱ محفل می‌باشند. لازم به توضیح است که تاکنون مجوزی برای انجمن‌های شعر و ادب برای شهرستان‌های ایجرود، سلطانیه، طارم و ماهنشان صادر نشده است (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۹۹).

عملکرد انجمن‌ها و محافل شعر و ادب در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۲۱: عملکرد محافل شعر و ادب در سال ۱۳۹۸

ردیف	شهرستان	برگزاری شعر	برگزاری نقد و بررسی	برگزاری کارگاه
۱	ابهر	۳	۱	۲
۲	ایجرود	-	-	-
۳	خدابنده	۶	۱	۱
۴	خرمدره	۴	۰	۱
۵	زنجان	۸	۵	۴
۶	سلطانیه	-	-	-
۷	طارم	-	-	-
۸	ماهنشان	-	-	-
	جمع کل	۲۱	۷	۸

بر اساس جدول فوق، در سال ۱۳۹۸، تعداد ۲۱ مورد برگزاری جلسه شعرخوانی، تعداد ۷ مورد برگزاری نقد و بررسی و تعداد ۸ مورد برگزاری کارگاه در حوزه شعر و ادب اتفاق افتاده است. بیشترین جلسه برگزاری شعر در شهرستان زنجان با ۸ مورد و کمترین جلسه برگزاری شعر در شهرستان ابهر با ۳ مورد بوده است. بیشترین جلسه برگزاری نقد و بررسی در شهرستان زنجان با ۸ مورد و کمترین جلسه برگزاری شعر در شهرستان ابهر با

۱ مورد بوده است. بیشترین جلسه برگزاری کارگاه در شهرستان زنجان با ۴ مورد و کمترین جلسه برگزاری شعر در شهرستان خداپنده و خرمدره با ۱ مورد بوده است (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

محافل شعر و ادب استان زنجان در سال ۱۳۹۸ با موضوعات ذیل برگزار شده است:

- رحلت حضرت امام خمینی (ره)؛
- روز قدس و آزادی فلسطین؛
- ماه مبارک رمضان؛
- هفته هنر انقلاب اسلامی؛
- ایام الله دهه مبارک فجر؛
- شهادت سردار سرافراز اسلام سپهبد قاسم سلیمانی.
- محرم و عزای حسینی.

کتاب‌فروشی‌ها

وضعیت کتاب‌فروشی‌های مستقر در استان زنجان به تفکیک شهرستان به شرح جدول ذیل است.

جدول ۲۲: تعداد کتاب‌فروشی‌های استان زنجان در سال ۱۳۹۹

شهرستان	کتاب‌فروشی‌ها
زنجان	۲۸
ابهر	۷
خرمدره	۴
خداپنده	۱۲
طارم	۱
جمع کل	۵۲

بر اساس جدول فوق، تعداد ۵۲ کتاب‌فروشی در سال ۱۳۹۹ در استان زنجان وجود دارد. بیشترین تعداد کتاب‌فروشی‌ها مربوط به شهرستان زنجان به تعداد ۲۸ مورد و کمترین تعداد مربوط به شهرستان طارم با ۱ مورد می‌باشد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

مراکز پخش کتاب

وضعیت مراکز پخش کتاب در استان زنجان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۲۳: تعداد مراکز پخش کتاب در سال ۱۳۹۹

شهرستان	پخش کتاب
زنجان	۲
جمع کل	۲

بر اساس جدول فوق، تعداد ۲ مرکز پخش کتاب در سال ۱۳۹۹ در استان زنجان وجود دارد که آن هم در شهرستان زنجان قرار دارد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

وضعیت کتابخانه‌های عمومی

وضعیت کتابخانه‌های عمومی استان زنجان از حیث تعداد؛ تعداد کتب و تعداد اعضا، به تفکیک سال و شهرستان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۲۴: وضعیت کتابخانه‌های عمومی به تفکیک سال و تا سال ۱۳۹۷

سال	تعداد کتابخانه‌ها	تعداد کتب	تعداد اعضا
۱۳۹۵	۷۵	۱۰۲۴۴۳۸	۴۸۳۶۹
۱۳۹۶	۷۵	۱۰۱۹۸۱۳	۵۲۱۹۲
۱۳۹۷	۷۷	۱۰۷۰۶۶۵	۵۹۹۷۷

جدول ۲۵: وضعیت کتابخانه‌های عمومی به تفکیک شهرستان در سال ۱۳۹۸

شهرستان	تعداد کتابخانه‌ها	تعداد کتب	تعداد اعضا
ابهر	۱۲	۱۹۴۲۲۹	۹۵۴۸
ایچرود	۶	۷۳۰۲۹	۳۶۳۶
خدابنده	۱۴	۱۳۵۵۷۱	۶۴۳۸
خرمدره	۷	۱۰۰۴۴۷	۴۵۸۳
زنجان	۲۳	۳۹۶۷۰۱۷	۲۳۰۱۸
سلطانیه	۸	۹۲۱۱۰	۳۸۷۳
طارم	۴	۷۱۹۸۶	۱۹۶۸
ماه‌نشان	۴	۵۰۵۱۳	۱۷۱۲
جمع کل	۷۸	۱۱۱۴۹۰۲	۵۴۷۷۶

بر اساس جدول فوق، تعداد ۷۸ کتابخانه عمومی در استان زنجان تا سال ۱۳۹۸ وجود دارد. تعداد کتب این کتابخانه‌ها ۱۱۱۴۹۰۲ می‌باشد و اعضای آن‌ها تعداد ۵۴۷۷۶ می‌باشد. بیشترین تعداد کتابخانه‌های عمومی مربوط به شهرستان زنجان با ۲۳ باب و کمترین تعداد مربوط به شهرستان‌های طارم و ماهنشان با ۴ باب می‌باشد. همچنین بیشترین حجم کتب مربوط به شهرستان زنجان با ۳۹۶۷۰۱۷ کتب و کمترین کتب مربوط به شهرستان ماهنشان با ۵۰۵۱۳ کتب می‌باشد. همچنین بیشترین تعداد اعضا، مربوط به شهرستان زنجان به تعداد ۲۳۰۱۸ نفر و کمترین تعداد مربوط به شهرستان طارم به تعداد ۱۷۱۲ نفر می‌باشد (حیدری، ۱۳۹۹: ۶۱۴؛ اداره کل امور کتابخانه‌های عمومی استان زنجان، ۱۳۹۸).

گزارش عملکرد شاخص اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان زنجان در سال ۱۳۹۸ به شرح موارد ذیل می‌باشد.

۱. اجرای بیش از ۱۲۰۰۰ برنامه فرهنگی و آموزشی در کتابخانه‌های عمومی استان زنجان، شامل نشست کتاب‌خوان، نشست‌های تخصصی کتاب‌خوان، قصه‌گویی، معرفی و نقد کتاب، مسابقات کتاب‌خوانی، آموزش نقاشی، آموزش کاردستی، تهیه روزنامه دیواری، شعرخوانی، روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم و... می‌باشد.
۲. تعداد منابع کتاب کتابخانه‌های عمومی استان زنجان: تعداد ۱۳۷۰۰۰۰ نسخه کتاب در کتابخانه‌های عمومی استان زنجان موجود می‌باشد.
۳. تعداد اعضای کتابخانه‌های عمومی استان زنجان: تعداد ۸۰۰۰۰ نفر در کتابخانه‌های عمومی استان عضو می‌باشند.
۴. تعداد امانت کتابخانه‌های عمومی استان زنجان: تعداد ۱۰۰۰۰۰۰ جلد کتاب توسط اعضا از کتابخانه‌های عمومی استان به امانت برده شده است.
۵. اهدای کتاب، اهدای دانایی: در این طرح تعداد ۴۵۰۰۰ نسخه کتاب به کتابخانه‌های عمومی استان زنجان اهداء شده است.
۶. پیشرفت فیزیکی ۹۰ درصدی کتابخانه مرکزی امام علی (ع) در شهرستان خدابنده شهر قیدار: این کتابخانه در زمینی به مساحت ۱۵۰۰ متر مربع با زیربنای ۸۵۰ متر مربع در دست ساخت است و پیشرفت ۹۰ درصدی داشته و در زمان حاضر ۱۱ کتابخانه عمومی و یک کتابخانه سیار در خدابنده وجود دارد که از این تعداد، ۵ کتابخانه در روستاها فعالیت دارند.
۷. افتتاح ساختمان اداری اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان زنجان: این ساختمان

- در مساحت ۳۵۳ متر مربع و با اعتبار ۱۲ میلیارد ریال افتتاح شد.
۸. افتتاح آشیانه کتاب‌رسان سیار پیک دانایی زنجان: آشیانه کتاب‌رسان پیک دانایی زنجان با مساحت ۳۰ متر مربع با اعتبار ۱ میلیارد ریال توسط مسئولان استان افتتاح شد.
۹. بهسازی نمای کتابخانه سهروردی زنجان: بهسازی نمای کتابخانه عمومی سهروردی شهرستان زنجان با اعتبار ۱ میلیارد و ۵۰۰ میلیون ریال انجام گرفت.
۱۰. آیین گرامیداشت روز کتاب، کتابدار و کتاب‌خوانی: آیین گرامیداشت روز کتاب، کتاب‌خوانی و کتابدار با تقدیر از کتابداران و کتاب‌خوانان برتر در زنجان برگزار شد.
۱۱. اختتامیه نهمین جشنواره کتاب‌خوانی رضوی: اختتامیه نهمین جشنواره کتاب‌خوانی رضوی با معرفی ۶۳ برگزیده شهرستان زنجان و ۱۳ برگزیده شهرستان طارم برگزار شد. ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی، نشر و نهادینه کردن سیره رضوی، معرفی ابعاد شخصیتی و علمی کریمان اهل بیت بالاخص امام رئوف، حضرت علی بن موسی الرضا (ع)، از مهم‌ترین اهداف جشنواره کتاب‌خوانی رضوی است. ۲۸ هزار و ۶۰۴ نفر از مردم این استان در نهمین جشنواره کتاب‌خوانی رضوی شرکت کردند.
۱۲. افتتاح هشتمین کتابخانه خیرساز در روستای دیزج‌آباد زنجان: همزمان با چهل‌ویکمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی و در دهمین روز از ایام الله دهه فجر آیین افتتاح نودوهفتمین کتابخانه عمومی و هشتمین کتابخانه عمومی خیرساز شهدای بانک سپه در روستای دیزج‌آباد شهرستان زنجان برگزار شد.
- اقدامات در پیش روی اداره کل نهاد کتابخانه‌های عمومی استان زنجان بر اساس اهداف برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شرح ذیل می‌باشد:
- افزایش زیربنای کتابخانه‌های عمومی؛
  - افزایش سرانه کتاب کتابخانه‌های عمومی؛
  - افزایش عضویت در کتابخانه‌های عمومی استان؛
  - بهبود و افزایش سرانه کتابخانه‌های عمومی؛
  - افزایش سرانه سندلی‌های موجود در کتابخانه‌های عمومی؛
  - افزایش امانت‌دهی کتاب در کتابخانه‌های عمومی؛
  - افزایش میزان مراجعه به کتابخانه‌های عمومی؛

- برنامه‌ریزی جهت احداث ۱۰ باب کتابخانه در شهرستان‌های استان؛
- برنامه‌ریزی جهت دستیابی به افق برنامه ۱۴۰۴ تا سال ۱۴۰۰.

کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

وضعیت کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان زنجان از حیث تعداد کتابخانه، تعداد منابع و تعداد استفاده‌کنندگان، به تفکیک شهرستان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۲۶: تعداد کتابخانه‌های عمومی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان به تفکیک شهرستان‌ها در سال ۱۳۹۷

شهرستان	تعداد کتابخانه‌ها	تعداد کتب	تعداد اعضا
ابهر	۳	۲۱۴۲۴	۲۲۰۶
ایجرود	۱	۱۰۱۸۶	۳۰۴
خدابنده	۶	۴۳۳۸۴	۶۰۴۴
خرمدره	۱	۹۸۲۵	۱۳۱۸
زنجان	۱۲	۸۰۹۱۶	۱۷۲۶۱
سلطانیه	۱	۸۶۰۸	۶۵۱
طارم	۳	۱۹۱۱۰	۲۸۱۷
ماه‌نشان	۲	۱۲۵۴۱	۱۱۹۲
جمع کل	۲۹	۲۰۵۹۹۴	۳۱۷۹۳

بر اساس جدول فوق، تعداد ۲۹ کتابخانه عمومی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در استان زنجان تا سال ۱۳۹۷ وجود دارد. تعداد کتب این کتابخانه‌ها ۲۰۵۹۹۴ می‌باشد و دارای ۳۱۷۹۳ اعضا می‌باشد. بیشترین تعداد کتابخانه‌های عمومی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان مربوط به شهرستان زنجان با ۱۲ باب و کمترین تعداد مربوط به شهرستان‌های ایجرود، خرمدره و سلطانیه با ۱ باب می‌باشد. همچنین بیشترین حجم کتب کتابخانه‌ای مربوط به شهرستان زنجان با ۸۰۹۱۶ و کمترین کتب کتابخانه‌ای

مربوط به شهرستان ایجرود با ۱۰۱۸۶ کتب می‌باشد. همچنین بیشترین استفاده‌کننده از کتابخانه، مربوط به شهرستان زنجان به تعداد ۱۷۲۶۱ نفر و کمترین تعداد مربوط به شهرستان ایجرود به تعداد ۳۰۴ نفر می‌باشد (حیدری، ۱۳۹۹: ۶۱۴؛ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان زنجان، ۱۳۹۷).

گزارش عملکرد شاخص کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان زنجان به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- خرید خودرو، قفسه‌بندی، تجهیز و راه‌اندازی کتاب‌رسان سیار روستایی طارم؛
- تأسیس شعبه دوم کانون زبان ایران ویژه کودک و نوجوان در زنجان؛
- تحویل ساختمان، نوسازی، تجهیز و راه‌اندازی مرکز فراگیر شماره ۴ زنجان (ویژه کودکان و نوجوانان با نیازهای خاص)؛
- خرید خودرو، قفسه‌بندی و تجهیز و راه‌اندازی کتابخانه سیار روستایی سجاج؛
- خرید خودرو، قفسه‌بندی و تجهیز و راه‌اندازی کتاب‌رسان سیار روستای دندی و روستای چورزق؛
- تحویل بنا، بازسازی، تجهیز و توسعه و راه‌اندازی فروشگاه شماره ۲ زنجان؛
- اهدای ۵۰۰۰ جلد کتاب، تجهیز و راه‌اندازی کتابخانه درون‌مدرسه‌ای نور (شهید باکری) در منطقه گلشهر زنجان (مدارس کم‌برخوردار، محروم و دور از دسترس شهری)؛
- اهدای ۵۰۰۰ جلد کتاب، تجهیز و راه‌اندازی کتابخانه درون‌مدرسه‌ای باران در کوی فرهنگ زنجان (مدارس کم‌برخوردار، محروم و دور از دسترس شهری)؛
- تجهیز و راه‌اندازی مرکز فرهنگی هنری شماره ۶ زنجان ویژه کودک و مادر (مشارکت با شهرداری در محل فرهنگ‌سرای زندگی)؛
- تجهیز اتوبوس، قفسه‌بندی و راه‌اندازی کتابخانه سیار شهری شماره ۲ زنجان (تحویل خودروی اتوبوس از شهرداری)؛
- خرید خودرو، قفسه‌بندی و تجهیز و راه‌اندازی کتاب‌رسان سیار روستایی زنجان‌رود؛
- اهدای ۵۰۰۰ جلد کتاب، تجهیز و راه‌اندازی کتابخانه درون‌مدرسه‌ای انصار در منطقه بی‌سیم زنجان؛ ۵۰۰۰ جلد کتاب، تجهیز و راه‌اندازی کتابخانه درون‌مدرسه‌ای شهید بیات در منطقه کوی وحدت (خاندره) و ۵۰۰۰ جلد کتاب، تجهیز و راه‌اندازی کتابخانه درون‌مدرسه‌ای شهید فهمیده در روستای دست‌جرده

- شهرستان طارم (مدارس کم‌برخوردار، محروم و دور از دسترس شهری)؛
- تأسیس شعبه سوم کانون زبان ایران (شعبه آزادی) در زنجان.
- اقدامات در پیش روی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان زنجان بر اساس اهداف برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شرح ذیل می‌باشد:
- شناساندن درست کانون به مخاطبان و ایجاد امکانات لازم جهت رشد و پرورش فکری و ذوقی کودکان و نوجوانان؛
- ارتقای ارتباط و تعامل فرهنگی با نهادهای برون‌سازمانی؛
- توسعه و تعمیق فعالیت‌های فرهنگی، هنری، ادبی، علمی، دینی و تربیتی؛
- توسعه مراکز فرهنگی در بخش‌های مختلف، ثابت، سیار و پستی؛
- تجهیزکردن مراکز به لحاظ امکانات آموزشی و رفاهی موردنیاز و بازسازی مراکز فرسوده؛
- شناساندن جایگاه فرهنگی کودکان به جامعه و پاسخگویی به مخاطبان با توجه به نیاز روز آن‌ها؛
- عرضه محصولات فرهنگی، آموزشی کانون به روش‌های مختلف و مناسب به مخاطبان؛
- راه‌اندازی انجمن‌های سرود (آوا و نوا) و نمایش (تئاتر زنده و نمایش عروسکی) به منظور حمایت از هنرمندان، استادان و کشف استعدادها و کودکان و نوجوانان استان؛
- تأسیس مراکز عرضه کتاب و آموزش‌های فرهنگی و هنری مخصوص کودکان و نوجوانان در نقاط مختلف کشور؛
- کمک به توسعه و تکمیل کتابخانه‌های مساجد، مدارس، کتابخانه‌های عمومی و سایر مؤسسات برای ایجاد بخش‌های مخصوص کودکان و نوجوانان؛
- ایجاد کتاب‌رسان‌های سیار جهت عرضه کتاب به کودکان و نوجوانان در روستاها و همکاری با سازمان‌هایی که خدمات مشابه ارائه می‌نمایند؛
- کمک به توسعه و ترویج ادبیات کودکان و نوجوانان از طریق تشویق نویسندگان، طراحان، هنرمندان و ناشران؛
- تولید تئاتر و برگزاری جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های هنری مخصوص کودکان و نوجوانان.

همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات

وضعیت همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در حوزه کتاب و نشر در استان زنجان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۲۷: تعداد همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در سال ۱۳۹۸

تعداد	عناوین
۳۵	جشنواره‌های کتاب
۱	نمایشگاه کتاب
۳۶	جمع

بر اساس جدول فوق، تعداد ۳۶ همایش، نمایشگاه، جشنواره و مسابقه در خصوص موضوع کتاب در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ اجرا گردیده است (اداره کل امور کتابخانه‌های عمومی استان زنجان، ۱۳۹۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

– مطبوعات و رسانه

در این بخش شاخص‌های توصیفی فرهنگی و هنری بخش مربوط به مطبوعات و رسانه در استان زنجان مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا شاخص‌های توصیفی: رسانه‌های چاپی؛ رسانه‌های الکترونیکی؛ مجوز رسانه‌های چاپی و الکترونیکی؛ کانون‌های تبلیغاتی؛ خبرگزاری‌ها (نماینده‌ها)؛ پایگاه‌های خبری؛ دهک‌های مطبوعاتی؛ مؤسسات مطبوعاتی و انجام‌های مرتبط و همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات این بخش مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج حاصل از این بخش در ادامه نمایش داده می‌شود.

رسانه‌های چاپی

وضعیت کلی رسانه‌های چاپی استان زنجان بر اساس انواع قطع به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۲۸: وضعیت رسانه‌های چاپی استان زنجان تا سال ۱۳۹۷

شمارگان (تیراژ)	تعداد عنوان	شرح
		روزنامه، هفته‌نامه، دو هفته‌نامه
۴۶۵۰۰۰۰	۲۸	۱۳۹۵
۵۴۰۰۰۰۰	۳۵	۱۳۹۶
۷۲۵۰۰۰۰	۳۹	۱۳۹۷

شمارگان (تیراژ)	تعداد عنوان	شرح
		روزنامه، هفته‌نامه، دوهفته‌نامه
شمارگان (تیراژ)	تعداد عنوان	ماهنامه، فصلنامه، دوفصلنامه
۴۸۰۰۰	۱۶	۱۳۹۵
۸۵۰۰۰	۱۷	۱۳۹۶
۶۹۵۰۰	۲۵	۱۳۹۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۳۹ عنوان رسانه چاپی در قطع روزنامه، هفته‌نامه و دوهفته‌نامه در استان زنجان در سال ۱۳۹۷ منتشر می‌شود. همچنین تعداد ۲۵ عنوان رسانه چاپی در قطع ماهنامه، فصلنامه و دوفصلنامه در استان زنجان در سال ۱۳۹۷ منتشر می‌شود (حیدری، ۱۳۹۹: ۶۱۳).

در ادامه، وضعیت کلی رسانه‌های چاپی استان زنجان در سال ۱۳۹۸ به تفکیک شهرستان نشان داده می‌شود.

جدول ۲۹: تعداد رسانه‌های چاپی در سال ۱۳۹۸

تعداد عنوان	شهرستان
۴۵	زنجان
۱۱	ابهر
۳	خرمدره
۴	خدابنده
۱	طارم
۱	سلطانیه
۶۴	جمع کل

بر اساس جدول فوق، تعداد ۶۴ عنوان رسانه چاپی در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ وجود دارد. بیشترین وضعیت رسانه‌های چاپی مربوط به شهرستان زنجان با ۴۵ عنوان و کمترین میزان مربوط به شهرستان‌های طارم و سلطانیه با ۱ مورد می‌باشد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

رسانه‌های الکترونیکی

وضعیت رسانه‌های الکترونیکی استان زنجان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۰: تعداد رسانه‌های الکترونیکی در سال ۱۳۹۹

تعداد عنوان	شرح
۲۳	رسانه‌های الکترونیکی

بر اساس جدول فوق، تعداد ۲۳ عنوان رسانه الکترونیکی در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ وجود دارد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

مجوز رسانه‌های چاپی و الکترونیکی

وضعیت کلی مجوزهای مربوط به رسانه‌های چاپی و الکترونیک استان زنجان به شرح

جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۱: تعداد مجوز رسانه‌های چاپی و الکترونیکی در سال ۱۳۹۹

تعداد مجوز	شرح
۶۴	رسانه‌های چاپی
۲۳	رسانه‌های الکترونیکی
۸۷	جمع

بر اساس جدول فوق، تعداد ۸۷ رسانه در قالب چاپی و الکترونیکی در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مجوز فعالیت دارند (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

چاپخانه‌های تحت نظارت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی

وضعیت کلی چاپخانه‌های تحت نظارت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان

به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۲: وضعیت چاپخانه‌های تحت نظارت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان برحسب نوع مالکیت تا سال ۱۳۹۸

جمع	سال و شهرستان
۱۰۹	۱۳۹۵
۱۱۱	۱۳۹۶
۱۱۵	۱۳۹۷
۱۱۵	۱۳۹۸

سال و شهرستان	جمع
ابهر	۱۹
ایجرود	۰
خدابنده	۱۴
خرمدره	۸
زنجان	۷۰
سلطانیه	۰
طارم	۲
ماهانشان	۲

بر اساس جدول فوق، تا سال ۱۳۹۸ تعداد ۱۱۵ چاپخانه تحت نظارت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان وجود دارد. بر اساس داده‌های این جدول، بیشترین چاپخانه مربوط به شهرستان زنجان با ۷۰ مورد و کمترین تعداد مربوط به شهرستان‌های طارم و ماهانشان با ۲ مورد می‌باشد. همچنین لازم به ذکر است که تاکنون در شهرستان‌های ایجرود و سلطانیه مجوز چاپخانه‌ای صادر نشده است (حیدری، ۱۳۹۹: ۶۱۲).

کانون‌های تبلیغاتی

وضعیت کانون‌های تبلیغاتی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۳: تعداد کانون‌های تبلیغاتی در سال ۱۳۹۹

شهرستان	کانون
زنجان	۶۱
ابهر	۳
خرمدره	۲
جمع کل	۶۶

بر اساس جدول فوق، تعداد ۶۶ کانون تبلیغاتی در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مجوز فعالیت دارند. بیشترین تعداد کانون تبلیغاتی مربوط به شهرستان زنجان با تعداد ۶۱ و کمترین تعداد کانون مربوط به شهرستان خرمدره با ۲ کانون می‌باشد (اداره کل فرهنگ و

ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

خبرگزاری‌ها (نماینده‌ها)

وضعیت خبرگزاری‌ها (نماینده‌ها) استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل است.

جدول ۳۴: تعداد خبرگزاری‌ها و نماینده‌ها در سال ۱۳۹۹

شهرستان	خبرگزاری‌ها
زنجان	۱۷
جمع کل	۱۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۱۷ خبرگزاری (نماینده‌ها) در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مجوز فعالیت دارند که تمامی این ۱۷ مورد در شهرستان زنجان فعالیت می‌کنند. اسامی خبرگزاری‌های فعال استان زنجان عبارت‌اند از: آریا؛ ایرنا؛ ایسنا؛ ایکننا؛ ایلنا؛ باشگاه خبرنگاران بسیج؛ پانا؛ تسنیم؛ شبستان؛ فارس؛ برنا؛ مهر و رضوی (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

پایگاه‌های خبری

وضعیت پایگاه‌های خبری استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۵: تعداد پایگاه‌های خبری در سال ۱۳۹۹

شهرستان	پایگاه‌های خبری
زنجان	۱۵
ابهر	۱
خرمدره	۱
خدابنده	۱
جمع کل	۱۸

بر اساس جدول فوق، تعداد ۱۷ پایگاه خبری در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مشغول فعالیت هستند. بیشترین تعداد پایگاه خبری مربوط به شهرستان زنجان به تعداد ۱۵ مورد و کمترین تعداد پایگاه خبری مربوط به شهرستان‌های ابهر، خرمدره و خدابنده به تعداد ۱ مورد می‌باشند (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

دکه‌های مطبوعاتی

وضعیت دکه‌های مطبوعاتی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۶: تعداد دکه‌های مطبوعاتی در سال ۱۳۹۹

دکه مطبوعاتی	شهرستان
۲۸	زنجان
۱	ابهر
۱	خدابنده
۱	طارم
۳۱	جمع کل

بر اساس جدول فوق، تعداد ۳۱ دکه مطبوعاتی در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مشغول فعالیت می‌باشند. بیشترین دکه مطبوعاتی مربوط به شهرستان زنجان به تعداد ۲۸ مورد و کمترین دکه مطبوعاتی مربوط به شهرستان‌های ابهر، خرمدره و طارم به تعداد ۱ مورد می‌باشند (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

مؤسسات مطبوعاتی

وضعیت مؤسسات مطبوعاتی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۷: تعداد مؤسسات مطبوعاتی در سال ۱۳۹۹

مؤسسات مطبوعاتی	شهرستان
۱	زنجان
۱	جمع کل

بر اساس جدول فوق، تعداد ۱ مؤسسه مطبوعاتی در استان زنجان تا سال ۱۳۹۹ وجود دارد که در شهرستان زنجان مشغول فعالیت می‌باشد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات

وضعیت همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در حوزه مطبوعات و رسانه در استان زنجان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۸: تعداد همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در سال ۱۳۹۸

تعداد	عناوین
۱	جشنواره‌های مطبوعات
۱	نمایشگاه مطبوعات
۲	جمع

بر اساس جدول فوق، تعداد ۲ همایش، نمایشگاه، جشنواره و مسابقه در موضوع مطبوعات در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ اجرا گردیده است (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

– هنر و سینما

در این بخش شاخص‌های توصیفی فرهنگی و هنری مربوط به هنر و سینما در استان زنجان مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا شاخص‌های توصیفی، مانند سینماها؛ فیلم‌های تولید شده؛ فیلم‌های اکران شده؛ سالن تئاتر؛ اجرای موسیقی و کنسرت؛ گالری‌های هنری؛ مجوزهای سینمایی و نمایشی و هنری؛ آموزشگاه‌های سینما، تئاتر، موسیقی و سایر حوزه‌های هنری؛ خانه مد و همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات این بخش مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج حاصل در ادامه، نمایش داده می‌شود.

سینماها

وضعیت سینماهای استان زنجان از نظر تعداد، ظرفیت و تماشاگران به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۳۹: وضعیت سینماهای استان زنجان به تفکیک سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸

سال	تعداد سینما	کنجایش (تعداد صندلی)	تعداد تماشاگر (هزار نفر)
۱۳۹۵	۱	۳۲۱	۱۳۳
۱۳۹۶	۱	۳۲۱	۶۰۴
۱۳۹۷	۴	۴۸۲	۱۵۵

جدول ۴۰: وضعیت سینماهای استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها در سال ۱۳۹۸

شهرستان	تعداد سینما	گنجایش (تعداد صندلی)	تعداد تماشاگر (هزار نفر)
ابهر	۰	۰	۰
ایجرود	۰	۰	۰
خدابنده	۱	۷۵۰	۰
خرمدره	۱	۴۰۵	۱۰۰۰
زنجان	۲	۵۲۵	۳۵۲۰۶۱
سلطانیه	۰	۰	۰
طارم	۱	۲۴۰	۲۴۰۱
ماه‌نشان	۰	۰	۱۰۰۰
جمع کل	۵	۱۹۲۰	۳۵۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۵ سینما با ظرفیت ۱۹۲۰ نفر با تعداد تماشاگر ۳۵۷ هزار نفر در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ مشغول فعالیت بودند. لازم به ذکر است که شهرستان‌های ابهر، ایجرود، سلطانیه و ماه‌نشان فاقد سینما و سالن سینما می‌باشند (حیدری، ۱۳۹۹: ۶۱۰؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

فیلم‌های اکران‌شده

وضعیت فیلم‌های اکران‌شده در استان زنجان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴۱: تعداد فیلم‌های اکران‌شده در سال ۱۳۹۸

استان	فیلم‌های اکران‌شده
زنجان	۳۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۳۷ فیلم در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ اکران شده است (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

سالن تئاتر و نمایش

وضعیت سالن‌های وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و برنامه‌های اجراشده استان زنجان به تفکیک شهرستان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان | ۱۱۱

جدول ۴۲: وضعیت سالن‌های وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و برنامه‌های اجرا شده از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷

سال	تعداد	گنجایش (صندلی)	تعداد برنامه تئاتر	تعداد اجرای تئاتر	تعداد تماشاگر
۱۳۹۵	۷	۲۱۵۸	۶۱	۲۸۹	۳۷۶۶۰
۱۳۹۶	۷	۲۱۵۸	۸۴	۴۴۷	۸۴۴۷۰
۱۳۹۷	۷	۲۱۵۸	۴۸	۴۷۳	۵۶۰۲۲

جدول ۴۳: وضعیت سالن‌های وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و برنامه‌های اجرا شده در سال ۱۳۹۸

شهرستان	تعداد	گنجایش صندلی	تعداد برنامه تئاتر	تعداد اجرای تئاتر	تعداد تماشاگر
ابهر	۱	۲۲۰	۲۰	۴۸	۶۶۹۰
ایجرود	۰	۰	۰	۰	۰
خدابنده	۱	۷۰۰	۶۱	۱۲۷۱	۶۸۰۰۴
خرمدره	۱	۴۰۰	۷	۱۷	۶۸۰۰
زنجان	۲	۴۹۸	۳۱	۲۳۰	۵۳۳۵۴
سلطانیه	۰	۰	۲	۶	۵۰۰
طارم	۱	۲۵۰	۲	۶	۴۰۰
ماه‌نشان	۱	۱۰۰	۰	۰	۰
جمع کل	۷	۲۱۶۸	۱۳۳	۱۵۷۸	۱۳۵۷۴۸

بر اساس جدول فوق، تعداد ۷ سالن نمایش با ظرفیت ۲۱۶۸ نفر در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ وابسته به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی مشغول فعالیت می‌باشند. بیشترین مورد، مربوط به شهرستان زنجان با ۲ سالن و کمترین مورد مربوط به شهرستان‌های ابهر، خدابنده، خرمدره، طارم و ماهنشان با ۱ سالن نمایش می‌باشند. تعداد برنامه تئاتر در سال ۱۳۹۸ در استان زنجان به تعداد ۱۳۳ مورد می‌باشد. همچنین تعداد اجراهای تئاتر در سال ۱۳۹۸ در استان زنجان به تعداد ۱۵۷۸ اجرا می‌باشد. تعداد تماشاگرهای تئاترها به تعداد ۱۳۵۷۴۸ نفر در سال ۱۳۹۸ می‌باشند (حیدری، ۱۳۹۹: ۶۱۱؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

اجرای موسیقی و کنسرت

وضعیت اجرای موسیقی و کنسرت در استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴۴: تعداد اجرای موسیقی (کنسرت) از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷

سال	تعداد برنامه موسیقی	تعداد اجرای موسیقی	تعداد تماشاگر
۱۳۹۵	۳۲	۱۰۲	۳۳۹۲۵
۱۳۹۶	۱۲	۵۹	۸۵۹۰
۱۳۹۷	۴۹	۷۹	۱۷۲۷۰

جدول ۴۵: تعداد اجرای موسیقی (کنسرت) در سال ۱۳۹۸

شهرستان	تعداد برنامه موسیقی	تعداد اجرای موسیقی	تعداد تماشاگر
ابهر	۷	۷	۷۹۸۴
ایجرود	۰	۰	۰
خدابنده	۰	۰	۰
خرمدره	۴	۴	۱۴۶۰
زنجان	۳۷	۴۰	۹۴۰۷
سلطانیه	۰	۰	۰
طارم	۰	۰	۰
ماه‌نشان	۰	۰	۰
جمع کل	۴۸	۵۱	۱۴۸۸۵۱

بر اساس جدول فوق، تعداد ۴۸ اجرای موسیقی (کنسرت) در استان زنجان برگزار شده است. بیشترین اجرا در شهرستان زنجان با ۳۷ کنسرت و کمترین اجرا در شهرستان خرمدره با ۴ کنسرت بوده است. لازم به ذکر است در شهرستان‌های ایجرود، خدابنده، سلطانیه، طارم و ماهنشان هیچ کنسرتی برگزار نشده است (حیدری، ۱۳۹۹: ۶۱۱؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

گالری‌های هنری

وضعیت گالری‌های هنری استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴۶: تعداد گالری‌های هنری در سال ۱۳۹۹

شهرستان	تعداد
زنجان	۲
ابهر	۱
خرمدره	۱
خدابنده	۱
طارم	۱
ماه‌نشان	۱
جمع کل	۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۹ گالری هنری در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مشغول فعالیت می‌باشند. از این تعداد، ۲ مورد گالری هنری مربوط در شهرستان زنجان و ۱ مورد گالری در شهرستان‌های ابهر، خرمدره، خدابنده، طارم و ماه‌نشان مستقر می‌باشند (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

مجوزهای سینمایی و نمایشی و هنری

وضعیت مجوزهای سینمایی و نمایشی و هنری اعطاشده در استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴۷: تعداد مجوزهای سینمایی و نمایشی و هنری در سال ۱۳۹۹

شهرستان	تعداد
زنجان	۳۱
ابهر	۱۹
خرمدره	۷
خدابنده	۷
طارم	۲
جمع کل	۶۶

بر اساس جدول فوق، تعداد ۷۳ مجوز سینمایی و نمایشی و هنری در استان زنجان در

سال ۱۳۹۹ صادر شده است. بیشترین مجوز برای شهرستان زنجان با ۳۱ مورد و کمترین مجوز برای شهرستان طارم با ۲ مورد اعطا شده است (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

آموزشگاه‌های سینما، تئاتر، موسیقی و سایر حوزه‌های هنری
وضعیت آموزشگاه‌های سینما، تئاتر، موسیقی و نمایش استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴۸: تعداد آموزشگاه‌های سینما، تئاتر، موسیقی و سایر حوزه‌های هنری در سال ۱۳۹۹

شهرستان	آموزشگاه سینما	آموزشگاه تئاتر	آموزشگاه موسیقی	آموزشگاه نمایش
زنجان	۱	۱۱	۱۴	۴
ابهر	۰	۶	۴	۰
خرمدره	۰	۳	۲	۰
طارم	۰	۱	۰	۰
جمع کل	۱	۲۱	۲۰	۴

بر اساس جدول فوق، تعداد ۴۶ آموزشگاه آزاد هنر و تعداد ۱ هنرستان هنرهای زیبا در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مشغول فعالیت می‌باشند. بیشترین آموزشگاه‌های مربوط به سینما (۱ مورد)، تئاتر (۱۱ مورد)، موسیقی (۱۴ مورد) و نمایش (۴ مورد) مربوط به شهرستان زنجان و کمترین تعداد مربوط به شهرستان طارم (تئاتر ۱ مورد) می‌باشد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

خانه مد (مزون‌های دارای مجوز)

وضعیت خانه مد (مزون‌های دارای مجوز) در استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۴۹: تعداد خانه مد (مزون‌های دارای مجوز) در سال ۱۳۹۹

شهرستان	تعداد
زنجان	۲
جمع کل	۲

بر اساس جدول فوق، تعداد ۲ مورد خانه مد در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ دارای

مجوز فعالیت هستند که آن هم در شهرستان زنجان مستقر می‌باشد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات
وضعیت همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در حوزه هنر و سینما در استان زنجان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵۰: تعداد همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در سال ۱۳۹۹

تعداد	عناوین
۸	جشنواره‌های هنری
۵۶	نمایشگاه هنرهای تجسمی
۲	جشنواره‌های سینمایی
۱	جشنواره فرهنگی و هنری رمضان
۱	جشن انقلاب
۱	آیین بزرگداشت موسیقی آشنیقی زنجان
۱۵۰	نمایشگاه‌های تجسمی و معماری اسلامی
۲۰	برگزاری رویدادهای ادبی حوزه هنری
۲۳۹	جمع کل

بر اساس جدول فوق، تعداد ۲۳۹ همایش، نمایشگاه، جشنواره و مسابقه در خصوص هنر در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ اجرا شده است (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹؛ حوزه هنری استان زنجان، ۱۳۹۸).

– حوزه قرآن و عترت

در این بخش شاخص‌های توصیفی فرهنگی و هنری بخش مربوط به هنر و سینما در استان زنجان مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا شاخص‌های توصیفی، از قبیل آموزشگاه‌های قرآنی؛ مؤسسه‌های فرهنگی قرآن و عترت؛ انجمن‌های قرآنی؛ کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد؛ کتابخانه‌های مساجد؛ خانه‌های نور و همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات این بخش مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج حاصل از این بخش در ادامه نمایش داده می‌شود.

آموزشگاه‌های قرآنی

وضعیت آموزشگاه‌های قرآنی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵۱: تعداد آموزشگاه‌های مذهبی و قرآنی در سال ۱۳۹۹

شهرستان	تعداد
زنجان	۵
ابهر	۲
خرمدره	۱
خدابنده	۴
طارم	۲
ماه‌نشان	۱
ایجرود	۱
سلطانیه	۱
جمع کل	۱۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۱۷ آموزشگاه مذهبی و قرآنی در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مشغول فعالیت هستند. بیشترین آموزشگاه‌های قرآنی در شهرستان زنجان به تعداد ۵ مورد و کمترین مورد مربوط به شهرستان‌های خرمدره، ماه‌نشان، ایجرود و سلطانیه با ۱ مورد می‌باشد (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

مؤسسه‌های فرهنگی قرآن و عترت

وضعیت مؤسسه‌های قرآن و عترت استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل است.

جدول ۵۲: تعداد مؤسسه‌های فرهنگی قرآن و عترت در سال ۱۳۹۹

شهرستان	تعداد
ابهر	۴
ایجرود	۱
خدابنده	۵
خرمدره	۲
زنجان	۱۵
سلطانیه	۱
طارم	۲
جمع کل	۳۰

بر اساس جدول فوق، تعداد ۳۵۷ مؤسسه قرآن و عترت در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مشغول فعالیت هستند. بیشترین مؤسسات قرآن و عترت در شهرستان زنجان با ۱۵ مورد و کمترین مورد در شهرستان‌های سلطانیه و ایجرود با ۱ مورد قرار دارند (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

انجمن‌های قرآنی

وضعیت انجمن‌های قرآنی استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵۳: تعداد انجمن‌های قرآنی در سال ۱۳۹۹

شهرستان	تعداد
ابهر	۲
ایجرود	۱
خداپنده	۲
خرمدره	۱
زنجان	۵
طارم	۱
ماهانشان	۱
جمع کل	۱۳

بر اساس جدول فوق، تعداد ۱۴ انجمن قرآنی در استان زنجان در سال ۱۳۹۹ مشغول فعالیت هستند. بیشترین تعداد انجمن‌های قرآنی در شهرستان زنجان با ۵ مورد و کمترین در شهرستان‌های خرمدره، طارم، ماهانشان و ایجرود با ۱ مورد می‌باشند.

کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد

وضعیت کانون‌های فرهنگ و هنری مساجد استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵۴: تعداد کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد در سال ۱۳۹۸

شهرستان	تعداد
ابهر	۲۲
ایجرود	۸
خداپنده	۸۱
خرمدره	۲۷
زنجان	۱۵۶
سلطانیه	۱۰
طارم	۲۹
ماهانشان	۲۴
جمع کل	۳۵۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۳۵۷ کانون فرهنگی و هنری مساجد در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ مشغول فعالیت هستند. بیشترین تعداد کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد در شهرستان زنجان به تعداد ۱۵۶ مورد و کمترین در شهرستان سلطانیه با ۸ مورد قرار دارند (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

کتابخانه‌های مساجد

وضعیت کتابخانه‌های مساجد استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵۵: تعداد کتابخانه‌های مساجد در سال ۱۳۹۸

شهرستان	تعداد
ابهر	۹
خدابنده	۱۲
خرمدره	۶
زنجان	۲۲
طارم	۸
جمع کل	۵۷

بر اساس جدول فوق، تعداد ۵۱ کتابخانه مسجد در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ وجود دارد. بیشترین تعداد کتابخانه‌های مساجد در شهرستان زنجان با ۲۲ مورد و کمترین تعداد در شهرستان خرمدره با ۶ مورد وجود دارند.

خانه‌های نور

وضعیت خانه‌های نور استان زنجان به تفکیک شهرستان‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵۶: تعداد خانه‌های نور و عالم در سال ۱۳۹۸

عنوان	تعداد
خانه‌های نور و عالم	۷۲

بر اساس جدول فوق، تعداد ۷۲ خانه نور و عالم در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ وجود دارد (اداره کل تبلیغات اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۸).

همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات

وضعیت همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در حوزه قرآن و عترت در استان زنجان به شرح جدول ذیل می‌باشد.

جدول ۵۷: تعداد همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات برگزار شده در سال ۱۳۹۸

تعداد	عناوین
۴۴۲	همایش تشکل‌های دینی
۳۹	نمایشگاه‌های قرآن و عترت
۱	جشنواره فرهنگی و هنری رمضان
۱	همایش نادیان ماندگار: پیش‌کسوتان مؤذن روستایی
۱	جشنواره رضوی با موضوع نماز
۱	همایش داعیان راستین
۷۰	برنامه تعمیق و توسعه هنر دینی
۵۵۵	جمع

بر اساس جدول فوق، تعداد ۵۵۵ همایش، نمایشگاه، جشنواره و مسابقه در حوزه قرآن و عترت در استان زنجان در سال ۱۳۹۸ اجرا شده است (حاجیان سه‌پله، ۱۳۹۸: ۸۵؛ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان با همکاری دستگاه‌های اجرایی استان، ۱۳۹۷: ۱۷۸؛ اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹؛ اداره کل تبلیغات اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۸).

۳. گزارش کیفی از مهم‌ترین اقدامات و برنامه‌های ویژه اداره کل و واحدهای تابع و گزارش مهم‌ترین برنامه‌ها و اقدامات فرهنگی و هنری در حال اجرا در استان در راستای تحقق گسترش دسترسی همگانی به کالا و خدمات فرهنگی

مقدمه

فرهنگ و هنر بنیان جامعه را پی‌ریزی می‌کند و هر جامعه‌ای هر قدر هم که نوپا باشد، دوام و بقای آن مبتنی بر اصول فرهنگ است که هویت جامعه و افراد آن را می‌سازد؛ بنابراین مهم‌ترین رکن هویت‌بخش در هر جامعه، پیشینه و غنای فرهنگی آن است. با توجه به این امر و تاکید بر این نکته که کشور ایران دارای یکی از کهن‌ترین و اصیل‌ترین فرهنگ‌های جهان است، سیاست‌گذاران و مسئولان کشور را بر آن می‌دارد که فرهنگ را از ارکان اساسی جامعه محسوب کنند و جایگاه ویژه‌ای برای آن در تدوین و تعیین اهداف و سیاست‌های کلان و بلندمدت کشور قائل باشند. این رویکرد تا جایی پیش رفته است که روح حاکم بر چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران نیز مبتنی بر فرهنگ و

مؤلفه‌های هویت‌بخش آن است؛ تاحدی که در اولین بند از ۸ بند این سند، بر فرهنگ و عناصر آن و به‌ویژه فرهنگ عمومی جامعه تاکید شده و در بندهای دیگر نیز، به تناسب موضوع، به فرهنگ اشاره شده است.

بند اول افق چشم‌انداز ۲۰ ساله، ویژگی‌های ذیل را برای جامعه ایرانی برشمرده است: توسعه‌یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود و متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی، تاکید بر مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادی‌های مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی.

همچنین در بند ۵ این سند آمده است: فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مومن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.

علاوه بر بندهای مذکور که صراحتاً به فرهنگ و مؤلفه‌های آن اشاره دارد، در سایر بندها نیز به‌نوعی حضور فرهنگ احساس می‌شود. به‌طور مثال در بند دوم با موضوع «برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه‌ی اجتماعی در تولید ملی» به اهمیت دانش و فناوری در توسعه‌ی کشور اشاره شده است، اما کیست که نداند دانش، بخش مهم نیاز فرهنگ هر کشور محسوب می‌شود. در بند ۳ با موضوع «امن، مستقل، مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم و حکومت» باز هم ملاحظه می‌شود که امنیت و استقلال گفته‌شده ریشه در هویت تاریخی و ملی و غنای فرهنگی دارد.

در بند ۴ نیز که صحبت از «برخوردار از سلامت، رفاه و امنیت غذایی، تامین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب» شده است، گذشته از مقولاتی چون سلامت و امنیت غذایی، مقولاتی چون فرصت‌های برابر، نهاد مستحکم خانواده، دوری از فقر و فساد و تبعیض ریشه در فرهنگ دارند.

در بند ۵ «دست‌یافتن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی» آورده شده است که با اغماض از جایگاه اقتصادی و علمی، در جایگاه فناوری، سایه‌ی بخش فرهنگ را می‌بینیم و در انتهای بند نیز به «رسیدن به اشتغال کامل» برمی‌خوریم که بدیهی است بخش فرهنگ در اشتغال‌زایی سهمی بسزا دارد. در بند آخر نیز که صحبت از «دارای تعامل سازنده و موثر با جهان بر اساس اصول

عزت، حکمت و مصلحت» شده، مبرهن است که تحقق مفاد مبتنی بر توسعه عناصر و مؤلفه‌های فرهنگ ایرانی و اسلامی و معرفی آن در سطح بین‌المللی است.

استان زنجان را می‌توان کانون تلاقی فرهنگ‌ها و زبان‌ها دانست و شاید بتوان موقعیت جغرافیایی آن را در این زمینه منحصر به فرد تلقی کرد. فرهنگ آذربایجان و زبان آذری، فرهنگ مردم استان گیلان و زبان گیلکی، استان کردستان با زبان کردی و همچنین نزدیکی با مرکزیت سیاسی کشور (پایتخت) به‌نحوی این استان را چهارراه فرهنگ‌ها، زبان‌ها و قومیت‌های متفاوت نموده است. فرهنگ به‌عنوان سرمایه معنوی، مادی و متراکم‌شده جوامع و اصلی‌ترین عامل حفظ و تقویت هویت ملی و تاریخی یک کشور و جامعه شناخته می‌شود.

متخصصان امور فرهنگ و هنر استان زنجان، اتفاق نظر دارند لایه زیرین فرهنگ است که باعث ایجاد فضایل اخلاقی و احساسات ملی در افراد می‌شود؛ لذا سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی و طراحی اقدامات و فعالیت‌ها در حوزه مدیریت فرهنگی، می‌باید همواره بعد زیرین فرهنگ را مورد توجه قرار دهد؛ زیرا هرگونه برنامه‌ریزی در این حوزه بدون توجه به بعد معنوی فرهنگ اثربخش نخواهد بود. از سوی دیگر اثرات ابعاد معنوی فرهنگ را از طریق محصولات، آثار، فعالیت‌ها و مصرف فرهنگی، در قالب سطح مشهود آن می‌توان مورد ارزیابی قرار داد. بنابراین برای بهبود آثار سیاست‌ها و اقدامات فرهنگی توجه متعادل به هر دو بعد فرهنگ الزامی است. علاوه بر این، هرگونه برنامه‌ریزی در حوزه فرهنگ باید به کمال‌رساندن استعدادها و شایستگی‌های انسان را در تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی مورد توجه قرار دهد. از این حیث نیز می‌باید میان برنامه‌ریزی فرهنگی و برنامه‌ریزی در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی ارتباطی زنده و پویا طراحی شود تا از مجرای آن امکان استفاده از ظرفیت‌های متقابل در راستای توسعه همه‌جانبه جامعه و کشور فراهم شود. این امر نشان می‌دهد که اولاً برنامه‌ریزی در حوزه فرهنگ، گستره بیشتری را در مقایسه با دیگر حوزه‌ها دربرمی‌گیرد. ثانیاً برای برنامه‌ریزی در حوزه فرهنگ، باید دیدگاه‌ها و نگرش کلان و فرابخشی را همواره مدنظر قرار داد. ثالثاً در طراحی برنامه‌ها و اقدامات مرتبط با سطح مشهود فرهنگ، همواره باید این تعاملات در نظر گرفته شود.

مأموریت‌ها و رسالت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان در بخش مربوط به فرهنگ، هنر و رسانه دارای مأموریت‌ها و رسالت‌های زیر می‌باشد:

۱. اجرای برنامه‌ها و دستورالعمل‌های صادره در خصوص سیاست‌های رسمی نظام

جمهوری اسلامی در زمینه فرهنگ عمومی.

۲. حمایت، نظارت و صدور مجوز و پروانه فعالیت‌ها و اجرای قوانین و مقررات و ضوابط مربوط به فعالیت‌های فرهنگی و هنری، اعم از مطبوعات و نشریات، نشر کتاب، چاپخانه‌ها و مؤسسات وابسته، مؤسسات تبلیغاتی، سینما، ویدئو، موسیقی و سرود، هنرهای تجسمی، هنرهای نمایشی، مسابقات فرهنگی، روابط فرهنگی، تبلیغات فرهنگی، اطلاع‌رسانی فرهنگی، صنوف فرهنگی و هنری، مؤسسات و انجمن‌ها و مراکز فرهنگی و هنری و نیز نظارت بر فعالیت اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در زمینه‌های یادشده بر اساس قوانین و مقررات و دستورالعمل‌های مربوطه.

۳. انجام اقدامات لازم به‌منظور ثبت آثار مندرج در قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان و پژوهشگران و قانون حمایت از پدیدآوردندگان نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای بر اساس دستورالعمل‌های ابلاغی.

۴. کمک به تشکیل و تقویت و حمایت از کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد، و نیز مساعد برای آماده‌سازی و تجهیز کتابخانه، سالن نمایش، مرکز آموزش فرهنگی و هنری، کتاب‌فروشی، نشر کتاب و مطبوعات، محل عرضه محصولات فرهنگی و هنری، نگارخانه و مرکز بازی‌های رایانه‌ای و تشکل‌ها و انجمن‌های مردمی در کنار مساجد و پشتیبانی و حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و هنری کانون‌ها و مراکز یادشده.

۵. انجام امور دبیرخانه‌ای شورای فرهنگ عمومی استان زنجان.

۶. برنامه‌ریزی، سازماندهی و انجام فعالیت‌های قرآنی در سطح استان و انجام فعالیت‌های فرهنگی، تبلیغی، ترویجی و پژوهشی به‌منظور توسعه فرهنگ قرآنی و حمایت و تقویت انجمن‌ها، کانون‌ها، مؤسسات، نویسندگان و هنرمندان و نهادهای غیردولتی قرآنی در سطح استان زنجان.

اهداف کلی و راهبردهای توسعه بخش فرهنگ، هنر و رسانه

اهداف کلی و راهبردهای توسعه بخش فرهنگ، هنر و رسانه در استان زنجان که ذیل فعالیت‌های اصلی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان قرار دارد به شرح ذیل می‌باشد.

جدول ۵۸: اهداف کلی و راهبردهای توسعه بخش فرهنگ، هنر و رسانه در استان زنجان

ردیف	اهداف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی
۱	ارتقای فرهنگ اسلامی، معنویت و رشد فضائل اخلاقی	- توسعه فرهنگ دینی - تقویت انس و تمسک آحاد جامعه به قرآن و عترت
۲	فرهنگ‌سازی اقتصاد مقاومتی	- ترویج و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و عناصر فرهنگی اقتصاد مقاومتی - ارتقاء اخلاق و فرهنگ کار، قانون‌گرایی، مسئولیت‌پذیری
۳	مقاوم‌سازی، بالندگی، پویایی، اعتلا و توانمندسازی فرهنگی و تربیتی	- ارتقای ذائقه‌ها و سلیقه فرهنگی و هنری اقشار مختلف جامعه به‌ویژه جوانان و نوجوانان - ایجاد امنیت لازم برای تولید و عرضه محصولات و خدمات فرهنگی و هنری دارای مجوز - ارتقای منزلت و صلاحیت حرفه‌ای و مرجعیت فرهنگی اصحاب فرهنگ و هنر رسانه
۴	صیانت از مبانی و ارزش‌های انقلاب اسلامی، اندیشه‌های امام و رهبری	- تبیین و ترویج گفتمان انقلاب اسلامی اندیشه‌های امام و رهبری - ارتقای کمی و کیفی شیوه‌های تبلیغی و ترویجی انقلاب اسلامی، اندیشه‌های امام و رهبری
۵	تحکیم هویت ملی و وفای فرهنگی و مبانی دینی	- استفاده از ظرفیت هنرمندان و آثار و تولیدات فرهنگی و هنری در جهت تقویت هویت و انسجام ملی - اشاعه نمادها، نشان‌ها و مؤلفه‌های هویت ایرانی - اسلامی - توسعه فعالیت‌های بین‌فرهنگی و چندفرهنگی با توجه به ظرفیت‌های قومی و مذهبی، زبانی، دینی
۶	تحکیم و پایدارسازی اقتصاد فرهنگ و هنر	- فرهنگ‌سازی و گفتمان‌سازی در زمینه اقتصاد مقاومتی - توسعه بازارهای فرهنگی در عرصه داخلی - صیانت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار فرهنگی (مکتوب و دیجیتال) و فراهم کردن زمینه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی آنان - به‌کارگیری توان و تخصص بخش‌های غیردولتی در اداره و همچنین تولید محتوای فرهنگی، هنری و رسانه‌ای - حمایت از ایجاد شرکت‌های کارآفرین در حوزه فعالیت‌های فرهنگی، هنری و رسانه‌ای

برنامه‌های فرهنگی، هنری و قرآنی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان فعالیت‌ها و برنامه‌های قرآنی، فرهنگی و هنری ذیل را در دستور کار قرار دارد:

۱. برنامه‌ریزی برای رشد و اعتلای فرهنگ و هنر ایران و اسلام به‌عنوان عناصر هویت ملی در استان زنجان.
۲. برنامه‌ریزی در زمینه فرهنگ عمومی و اصول سیاست فرهنگی استان زنجان.
۳. برنامه‌ریزی و ایجاد بسترهای لازم به‌منظور پرورش استعداد، انگیزه و ذوق فرهنگی

- و هنری و تقویت روحیه ابتکار و تحقیق آحاد جامعه به ویژه نسل جوان.
۴. برنامه ریزی برای توسعه، تعمیق و ترویج فرهنگ قرآن کریم و عترت طاهرین (علیهم السلام).
  ۵. برنامه ریزی در راستای زنده نگاه داشتن و تبیین اندیشه دینی، فرهنگی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره).
  ۶. تدوین راهکارهای عملی در جهت تحقق منویات و تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی در حوزه فرهنگ و هنر در استان زنجان.
  ۷. برنامه ریزی جهت بهره گیری از ابزار و امکانات متناسب برای رویارویی با جنگ نرم فرهنگی و تبلیغات سوء رسانه های بیگانه.
  ۸. برنامه ریزی به منظور فراهم سازی زمینه کارآفرینی، اشتغال پویا و رونق اقتصادی بخش فرهنگی و هنری استان زنجان.
  ۹. برنامه ریزی و هماهنگی در زمینه همکاری با مراجع تصمیم گیر و تاثیرگذار استانی در ارتباط با مهندسی فرهنگی استان زنجان.
  ۱۰. برنامه ریزی، هدایت و حمایت از رشد و توسعه فعالیت های فرهنگی، هنری، مطبوعاتی و اطلاع رسانی در استان زنجان.
  ۱۱. برنامه ریزی برای صدور مجوز تأسیس، توسعه یا انحلال مراکز، مؤسسات، کانون ها، انجمن ها، مجامع و سایر تشکل های فرهنگی، هنری، مطبوعاتی و اطلاع رسانی در استان زنجان.
  ۱۲. برنامه ریزی و نظارت بر اداره امور مربوط به دوره های آموزش عالی علمی - کاربردی فرهنگ و هنر در استان زنجان.
  ۱۳. برنامه ریزی و نظارت بر ایجاد و گسترش فضا های فرهنگی و هنری شامل کانون های فرهنگی و هنری مساجد، سالن های نمایش، موزه های فرهنگی و هنری، مراکز دائمی نمایشگاه های فرهنگی و هنری و نظایر آن در استان زنجان.
  ۱۴. نظارت بر برگزاری جشنواره ها، نمایشگاه ها، مراسم و مسابقات فرهنگی و هنری در استان زنجان.
  ۱۵. برنامه ریزی و حمایت از توسعه کمی و کیفی و بهره مندی از فناوری اطلاعات، ارتباطات و رسانه های دیجیتال در بخش فرهنگ و هنر، اعم از فضای واقعی و مجازی.
  ۱۶. برنامه ریزی و نظارت بر اجرای قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان، هنرمندان

و پژوهشگران قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزارهای چندرسانه‌ای و ایجاد مراکزی برای ثبت آثار پدیدآورندگان.

۱۷. برنامه‌ریزی، نظارت و حمایت از امور مربوط به معرفی و بزرگداشت عالمان و متفکران عرصه فرهنگ و تمدن اسلام و ایران در استان زنجان و احیا و انتشار آثار ارزنده آنان.

۱۸. تعیین اهداف کمی و کیفی در جهت غنی‌سازی اوقات فراغت آحاد جامعه با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط در استان زنجان.

۱۹. تنظیم برنامه‌های فرهنگی، هنری و تبلیغاتی برای انعکاس مناسب فعالیت‌ها و اقدامات دولت و دستگاه‌های اجرایی و نهادهای انقلاب اسلامی و مؤسسات عمومی غیردولتی استان زنجان در سطح جامعه.

۲۰. برنامه‌ریزی برای حمایت از صدور محصولات فرهنگی و هنری به استان‌های هم‌جوار.

۲۱. نظارت بر امور حج و زیارت در چارچوب قوانین و مقررات مصوب مربوطه.

۲۲. نظارت بر فعالیت‌های اوقاف و امور خیریه بر اساس قوانین و مقررات مربوطه.

۲۳. فراهم‌ساختن زمینه رشد و شکوفایی و گسترش هنر مبتنی بر معرفت اسلامی و متعهد به ارزش‌های انقلاب اسلامی، بهره‌گرفتن از هنر در تبیین و ترویج مبانی و ارزش‌های اسلامی و فضایل اخلاقی در استان زنجان.

۲۴. تعمیق باورهای دینی و گسترش ارزش‌های اسلامی و مواضع نظام مقدس جمهوری اسلامی.

۲۵. تأسیس مراکز تبلیغی و اطلاع‌رسانی فرهنگی دینی در استان زنجان.

۲۶. برگزاری همایش‌ها، گردهمایی‌ها، یادواره‌ها و نمایشگاه‌های هنری، فرهنگی، دینی، مذهبی.

۲۷. اجرای برنامه‌ها و دستورالعمل‌های صادره در خصوص سیاست‌های رسمی نظام جمهوری اسلامی در زمینه فرهنگ عمومی.

دستاوردها و اقدامات چهل‌ساله اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان

دستاوردهای دینی، فرهنگی، هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی زنجان در طول چهل سال انقلاب اسلامی ایران به شرح ذیل می‌باشد.

جدول ۵۹: دستاوردها و اقدامات چهل ساله اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان

شرح	اقدام
<p>دهه اول ۱۳۵۸-۶۷</p>	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری جشن های انقلاب به صورت سالانه. - تأسیس واحد سیار جهت نمایش فیلم در روستاها.
<p>دهه دوم ۱۳۶۸-۷۷</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ساخت و افتتاح مجتمع های فرهنگی و هنری به تعداد ۷ مورد. - حمایت از هنرمندان تئاتر با برگزاری جشنواره تئاتر استانی. - حمایت از برگزاری تعزیه. - پخش فیلم در مناطق روستایی. - اجرای کارگاه های آموزشی در رشته های فرهنگی و هنری. - افزایش فضای کتابخانه ای. - برگزاری اردو های متنوع فرهنگی و هنری. - فیلم برداری از مراسم های مذهبی گوناگون در سطح استان. - افتتاح و حمایت از انجمن های فرهنگی و هنری. - برگزاری نمایشگاه بزرگ کتاب ناشران. - برگزاری شب های شعر. - برگزاری کارگاه های ادبی. - صدور مجوز های مطبوعات. - تشکیل شورای پژوهشی. - برگزاری مسابقات کتاب خوانی.
<p>دهه سوم ۱۳۷۸-۸۷</p>	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری جلسات شورای فرهنگ عمومی استان. - حمایت و افتتاح مراکز عرضه محصولات فرهنگی. - برگزاری هفته فیلم و عکس با رویکرد نقد فیلم. - نظارت بر سینماها و اعطای مجوز اکران فیلم. - حمایت از تولید و ساخت فیلم کوتاه. - حمایت از نویسندگان و ناشران استانی در قالب خرید کتاب. - برگزاری همایش ها و نکوداشت ها. - انتشار فصلنامه فرهنگ زنجان. - برگزاری همایش سیره علوی. - برگزاری همایش مناظرات و بیانات رضوی. - نظارت بر چاپخانه ها، مؤسسات فرهنگی. - بزرگداشت هفته کتاب. - تجلیل از فعالان عرصه چاپ.

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان | ۱۲۷

شرح	اقدام
دهه چهارم ۱۳۸۸-۹۷	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری آفرین‌واره فیلم محرم در استان، سال ۱۳۹۳. - برگزاری آیین برزگداشت موسیقی آشیقی زنجان در سال‌های ۹۵ - ۱۳۹۳ و سال ۱۳۹۷. - طراحی و برگزاری جشنواره موسیقی آوای امید (گروه‌نوازی و تک‌نوازی) در طی سال‌های ۹۶ - ۱۳۹۲. - طراحی و تشکیل کارگروه‌های ۱۴ گانه تخصصی «فرهنگ و هنر» و «فرهنگ و جامعه» استان در طی سال‌های ۹۷ - ۱۳۹۳. - برگزاری جشنواره فرهنگی و هنری رمضان طی سال‌های ۹۷ - ۱۳۹۳. - برگزاری جشنواره تئاتر استانی طی ۳۰ سال گذشته. - طراحی و برگزاری جشنواره و نمایشگاه مطبوعات استان در سال‌های ۹۷ - ۱۳۹۳. - برگزاری همایش نادیان ماندگار، تجلیل از پیش‌کسوتان مؤذن روستایی. - برگزاری نمایشگاه بزرگ کتاب ناشران کشوری. - برگزاری مراسم جشن انقلاب در تمامی شهرستان‌ها به مناسبت دهه فجر. - برگزاری جشنواره رضوی با موضوع نماز، سبک زندگی در مناظرات و بیانات رضوی و داستان‌نویسی رضوی به زبان ترکی آذری. - نکوداشت علما و مشاهیر زنجان. - برگزاری کلاس‌های خبرنگاری. - برگزاری همایش داعیان راستین. - برگزاری کارگاه‌های ادبی و شب شعر. - برگزاری آزمون‌های قرآنی.

بررسی عملکرد گذشته بخش فرهنگ و هنر و رسانه در طی سال‌های برنامه پنجم
 عملکرد بخش فرهنگ و هنر و رسانه استان زنجان در طی سال‌های برنامه پنجم توسعه
 اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۹۴ - ۱۳۹۰) به شرح جدول زیر
 می‌باشد.

جدول ۶۰: عملکرد اهداف کمی بخش فرهنگ و هنر استان زنجان در برنامه پنجم (۹۴ - ۱۳۹۰)

رشد متوسط برنامه پنجم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					واحد	عنوان شاخص
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۴/۲	۶۲۵۰۲	۶۹۸۱۱	۶۱۲۶۵	۵۲۸۴۲	۵۰۹۷۱	نفر	تعداد اعضای کتابخانه‌های عمومی
۳	۳۱۳۸۴	۳۰۷۱۵	۳۰۳۵۸	۲۸۹۵۰	۲۷۰۴۷	متر مربع	زیربنای کتابخانه‌های عمومی
۰/۴	۲۶۳۲	۲۶۴۷	۲۶۷۱	۲۶۰۹	۲۵۷۸	هزار نفر	تعداد مراجعه‌کنندگان به کتابخانه‌های عمومی
۶/۹	۱۱۰۷	۱۰۳۹	۹۸۶	۸۹۹	۷۹۳	هزار نسخه	تعداد کتاب‌های موجود در کتابخانه‌های عمومی

رشد متوسط برنامه پنجم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم					واحد	عنوان شاخص
	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰		
۷/۱	۸۹	۸۲	۷۹	۷۳	۶۳	باب	تعداد کتابخانه‌های عمومی
۸/۱-	۱۰۰۸	۱۲۱۶	۱۲۰۵	۱۳۶۴	۱۵۴۱	نسخه	تعداد کتاب‌های امانت داده شده در کتابخانه‌های عمومی
۳	۲۰۱	۱۳۹	۱۲۱	۱۴۶	۱۷۳	عنوان	تعداد عناوین کتاب‌های منتشر شده
۲۹/۸	۸۱	۶۰	۱۴	۳۲	۲۲	دفعه	تعداد اجرای صحنه‌ای موسیقی
۱۲/۵	۷۴	۵۴	۴۷	۳۷	۴۱	عنوان	تعداد عناوین نمایش‌های اجرا شده
۲/۸	۳۱	۲۹	۳۳	۳۳	۲۷	عنوان	تعداد عناوین فیلم‌های اکران شده
۳/۹	۲۳	۲۳	۲۱	۱۹	۱۹	باب	تعداد مؤسسات فرهنگی قرآن و عترت
۲۲/۶	۶۱	۴۵	۴۲	۳۹	۲۴	عنوان	تعداد عناوین نشریات
۲/۸	۱۰۲	۹۱/۵	۸۱	۸۹	۸۹	ورق کاغذ	ظرفیت چاپخانه‌ها
۴/۴	۸۲	۸۰	۷۴	۷۰	۶۶	کانون	تعداد کانون‌های تبلیغاتی
۷/۶	۲۸۶	۲۸۱	۲۴۱	۲۱۵	۱۹۴	کانون	تعداد کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد
۲/۴	۳۶۰۰	۳۵۰۰	۳۴۰۰	۳۳۰۰	۳۲۰۰	نفر	اعزام مبلغ و مبلغه
۲۶/۲	۹۶	۳۳	۳۹	۱۷	۳۰	موقوفه	تعداد موقوفات
۱/۱	۱۵۱۵	۱۴۷۳	۱۲۸۷	۱۵۵۶	۱۴۳۱	ساعت	تولید برنامه‌های تلویزیونی در طبقات گوناگون
۱/۶	۳۶۷۵	۳۵۵۶	۳۳۵۸	۳۶۸۶	۳۳۹۸	ساعت	تولید برنامه‌های رادیویی در ساختارهای گوناگون
۱۴-	۲۴	۳۴	۲۸	۳۱	۵۱	ساعت	تولید برنامه‌های نمایشی تلویزیونی
۰	۰	۰	۷۰	۲۰	۲۳۸	دقیق	برنامه‌های تلویزیونی ویژه کودکان و نوجوانان و انیمیشن
۱/۱	۴۶۹	۶۷۳	۵۵۹	۴۶۲	۴۴۵	ساعت	میزان تولید برنامه و محصولات خبری
۰/۳	۹۸/۲۲	۹۸/۲۲	۹۸/۲۲	۹۸/۲۲	۹۶/۸۱	درصد جمعیت	درصد پوشش شبکه استانی (آنالوگ)

بررسی عملکرد بخش فرهنگ و هنر و رسانه در طی سال‌های برنامه ششم
 عملکرد بخش فرهنگ و هنر و رسانه استان زنجان در طی سال‌های برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۹۹ - ۱۳۹۵) به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۶۱: عملکرد اهداف کمی بخش فرهنگ و هنر استان زنجان در برنامه ششم (۹۹ - ۱۳۹۵)

سال‌های برنامه ششم						واحد	عنوان
جمع	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵		
۱۵۷۲	۳۹۵	۳۴۰	۲۹۹	۲۸۶	۲۵۲	عنوان	عناوین کتب منتشر شده
	۲۰/۱۸	۱۹/۶	۱۹/۵۱	۲۱/۰۸	۲۰/۹۹	عنوان به هر ۱۰۰ هزار نفر	سرانه عناوین کتب منتشر شده
۱۰۹	۱۰۹	۱۰۷	۱۰۶	۱۰۵	۱۰۳	ورق	ظرفیت چاپخانه‌ها
۱۰۱	۱۰۱	۹۲	۸۴	۷۶	۶۹	هزار نفر	تعداد اعضای کتابخانه‌های عمومی
۴۰۰۵۵	۴۰۰۵۵	۳۸۱۴۷	۳۶۳۳۱	۳۴۶۰۱	۳۲۹۵۳	متر مربع	زیربنای کتابخانه‌های عمومی
۳۵۲۲	۳۵۲۲	۳۳۲۳	۳۱۳۵	۲۹۵۷	۲۷۹۰	هزار نفر	تعداد مراجعه‌کنندگان به کتابخانه‌های عمومی
۱۶۴۹	۱۶۴۹	۱۵۲۳	۱۴۰۶	۱۲۹۸	۱۱۹۹	هزار نسخه	تعداد کتاب‌های موجود در کتابخانه‌های عمومی
۹۸	۹۸	۹۶	۹۴	۹۳	۹۱	باب	تعداد کتابخانه‌های عمومی
۱۶۲۳	۱۶۲۳	۱۴۷۶	۱۳۴۲	۱۲۲۰	۱۱۰۹	نسخه	تعداد کتاب‌های امانت‌داده شده در کتابخانه‌های عمومی
۸۲	۸۲	۸۱	۷۵	۶۸	۶۵	عنوان	عناوین نشریات
۹۰	۹۰	۸۸	۸۶	۸۶	۸۴	کانون	تعداد کانون‌های تبلیغاتی
۲۱۰	۴۹	۴۵	۴۲	۳۹	۳۵	عنوان	تعداد عناوین فیلم‌های اکران شده
۴۱۱	۸۶	۸۵	۸۲	۸۰	۷۸	هزار نفر	تعداد تماشاگران فیلم‌های سینمایی

عنوان	واحد	سال های برنامه ششم				
		۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵
تعداد اجرای صحنه ای موسیقی	اجرا	۱۰۲	۹۸	۹۴	۹۰	۸۵
تعداد عناوین نمایش های اجرا شده	عنوان	۹۹	۹۲	۸۷	۸۳	۷۸
تعداد موقوفات	موقوفه					
تعداد مؤسسات فرهنگی قرآن و عترت	مؤسسه	۲۸	۲۶	۲۵	۲۵	۲۴
تعداد کانون های فرهنگی و هنری مساجد	کانون	۳۰۵	۳۰۲	۲۹۷	۲۹۵	۲۸۸
اعزام مبلغ و مبلغه	نفر	۳۶۴۰	۳۶۳۵	۳۶۳۰	۳۶۲۵	۳۶۲۰

عملکرد اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی به تفکیک حوزه ها در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

عملکرد اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان به تفکیک حوزه ها در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸ به شرح ذیل می باشد.

جدول ۶۲: عملکرد حوزه معاونت فرهنگی در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

ردیف	نام حوزه	عنوان فعالیت	تعداد فعالیت
۱	معاونت فرهنگی	شعر	۱۶
۲		داستان و قصه	۲
۳		نقد و بررسی و رونمایی کتاب	۶
۴		نمایشگاه های کتاب	۴
۵		برنامه های ترویجی کتاب و مسابقات کتاب خوانی	۲۱
۶		جشنواره های فرهنگی	۳
۷		نشست های فرهنگی	۱۹
۸		کارگاه های آموزشی فرهنگی	۱۱

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان | ۱۳۱

جدول ۶۳: عملکرد حوزه معاونت هنری در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

ردیف	نام حوزه	نام هنرها	عنوان فعالیت	تعداد فعالیت
۱	معاونت هنری	هنرهای نمایشی	تئاتر (تعداد اجراهای صحنه‌ای، خیابانی، نمایشنامه‌خوانی)	۷۱
۲			تعداد مجوزهای نمایش	۱۳
۳			جشنواره‌های نمایشی (استانی، منطقه‌ای، فجر، مقاومت، کودک، عروسکی، سنتی و...)	۱
۴			کارگاه‌های تخصصی نمایشی	۷
۵			نشست‌های هنری در حوزه نمایشی	۹
۶		هنرهای موسیقی	موسیقی (کلیه اجراهای موسیقی اعم از سنتی، پاپ، محلی و...)	۱۸
۷			تعداد مجوزهای موسیقی	۱۶
۸			جشنواره‌های موسیقی (فجر، نواحی، مقاومت، جوان، کودکان و...)	۱
۹			حمایت از تولید آلبوم موسیقی	۱
۱۰			کارگاه‌های آموزشی موسیقی	۲۱
۱۱			نشست‌های هنری در حوزه موسیقی	۱
۱۲		هنرهای تجسمی	کارگاه‌های آموزشی (نقاشی، مجسمه‌سازی، نگارگری، خوش‌نویسی، عکاسی، کاریکاتور، پوستر، تصویرسازی، سرامیک هنری)	۱۱
۱۳			برگزاری نمایشگاه‌های هنرهای تجسمی	۴۸
۱۴			جشنواره‌های هنرهای تجسمی (فجر، جوانان ایران و...)	۱
۱۵			نشست‌های هنری در حوزه تجسمی	۵
۱۶		مُد و لباس	برگزاری نمایشگاه مُد و لباس	۲
۱۷			جشنواره‌های مُد و لباس (فجر، دانشجویی و...)	۱
۱۸			نشست‌های هنری در حوزه مُد و لباس	۱

جدول ۶۴: عملکرد حوزه سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

ردیف	نام حوزه	عنوان فعالیت	تعداد فعالیت
۱	سازمان امور سینمایی و سمعی و بصری	نقد و بررسی فیلم و فیلمنامه	۱
۲		نمایش فیلم	۸
۳		جشنواره‌ها و هفته‌های فیلم و عکس	۳
۴		نشست‌های حوزه سینمایی	۱

جدول ۶۵: عملکرد حوزه معاونت مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

ردیف	نام حوزه	عنوان فعالیت	تعداد فعالیت
۱	معاونت مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی	مجوزهای کانون‌ها و مؤسسات تبلیغاتی	۴
۲		مجوزهای صدور نشریات و یا پایگاه‌های خبری (سایت) جدید در سال جاری	۵
۳		مجوزهای تبلیغات و آگهی‌ها (رسانه‌ای، پیک‌های تبلیغاتی، آگهی‌نامه‌ها و...)	۶۰۰
۴		جشنواره‌های مطبوعاتی (فجر، استانی و...)	۱
۵		جشن‌ها و مناسبت‌های مطبوعاتی (رویدادها، همایش‌ها، گردهمایی، نشست‌ها و روز خبرنگار)	۳

جدول ۶۶: عملکرد حوزه معاونت قرآن و عترت در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

ردیف	نام حوزه	عنوان فعالیت	تعداد فعالیت
۱	معاونت قرآن و عترت	نمایشگاه‌های قرآنی	۵
۲		جشنواره‌ها و هفته‌های قرآنی	۸
۳		محافل قرآنی	۲۷
۴		کارگاه‌های آموزشی قرآنی	۶
۵		نشست‌های هنری در حوزه قرآن و عترت	۶

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان | ۱۳۳

جدول ۶۷: عملکرد حوزه معاونت توسعه مدیریت و منابع در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

ردیف	نام حوزه	فعالیت‌ها	عنوان فعالیت	تعداد فعالیت
۱	معاونت توسعه مدیریت و منابع	آموزش نیروی انسانی	تعداد دوره‌های آموزشی نیروی انسانی	۶
۲			تعداد نفرات آموزش دیده نیروی انسانی	۲۵۲
۳			ساعات دوره‌های آموزشی نیروی انسانی	۵۴
۴		اشتغال	مجوزهای اشتغال خانگی	۱۵
۵			تعداد وام‌های خوداشتغالی	۱۵
۶			آزمون‌های مهارتی	۲

جدول ۶۸: عملکرد سایر حوزه‌های فرهنگی، هنری و قرآنی در شش ماهه اول سال ۱۳۹۸

ردیف	نام حوزه	عنوان فعالیت	تعداد فعالیت
۱	سایر فعالیت‌های فرهنگی، هنری و قرآنی	کلیه جشن‌ها و مناسبت‌های چندجانبه (فرهنگی، هنری، تجسمی، مناسبتی و...)	۲۳
۲		بزرگداشت مفاخر و مشاهیر و شخصیت‌های فرهنگ و هنر	۹
۳		تعداد استارت‌آپ‌های فعال در حوزه فرهنگی، هنری و دینی	۵
۴		تعداد طرح‌های پذیرفته‌شدگان در استارت‌آپ‌ها	۱

اقدامات پیش روی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان

اقدامات دینی، فرهنگی، هنری و رسانه‌ای در پیش روی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی زنجان به شرح ذیل می‌باشد:

- حمایت از اجراهای صحنه‌ای تئاتر و موسیقی؛
- استقرار دفاتر نمایندگی انجمن سینمای جوان در شهرستان‌های مستعد؛
- راه‌اندازی سینمای خصوصی در زنجان؛
- افزایش سرانه فضاهای فرهنگی و هنری در قالب سینما، کتابخانه تخصصی و سینمای سیار؛
- کمک و حمایت از تولید فیلم‌های کوتاه، نیمه‌بلند و بلند؛
- پیوستن به سامانه تأیید صلاحیت‌های حرفه‌ای هنرمندان کشور؛
- تشکیل بانک اطلاعات هنرمندان استان زنجان؛

- واگذاری و تفویض اختیارات به بخش خصوصی در اجرای برنامه‌ها و مدیریت فضاهای فرهنگی در اختیار اداره کل؛
- توجه به بنیه مالی هنرمندان و ارتقای اقتصاد هنر از طریق برگزاری استارت‌آپ‌ها و توسعه صنایع هنری خلاق؛
- برگزاری اکسپوهای هنری و حراجی‌های آثار هنری در استان زنجان؛
- برپایی نمایشگاه کتاب زنجان با حضور ناشران کشوری؛
- برگزاری جشنواره مطبوعات و رسانه‌های استان؛
- برگزاری جشنواره داستان‌نویسی رضوی به زبان ترکی؛
- شرکت در جشنواره پایتخت کتاب ایران؛
- تجلیل از فعالان فرهنگی؛
- نکوداشت علما و مشاهیر استان؛
- تشکیل جلسات شورای فرهنگ عمومی استان و شورای عالی قرآنی در استان؛
- برپایی و برگزاری جشنواره‌های قرآنی؛
- برگزاری آزمون‌های قرآنی؛
- تشکیل جلسات هم‌اندیشی با اصحاب فرهنگ و رسانه استان؛
- بر اساس قانون برنامه ششم توسعه، بخش ۱۷ ماده ۹۵ بند «ج» وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و به تبع آن ستاد عالی کانون‌های مساجد کشور و دبیرخانه‌های استانی موظف به تشکیل کانون فرهنگی و هنری در مساجد روستاها و شهرهای بالای ۱۰۰۰ نفر جمعیت شده‌اند؛
- پژوهش و تبیین مضامین هنری دینی؛
- برنامه‌ریزی برای تولید آثاری مثل نقاشی، تصویرسازی، نگارگری و... برگرفته از محتوا و باطن قرآن؛
- برگزاری جشنواره‌های هنری - معرفی در جهت ارتقای سطح فکری و معرفت هنرمندان؛
- تولید آثاری متناسب با کاهش معضلات اجتماعی جهت تربیت سطح فرهنگی عموم مخاطبان؛
- توسعه و تعمیق باور هنر دینی؛
- توسعه فضاهای اداری، فرهنگی هنری، از قبیل پردیس سینمایی، آمفی‌تئاتر، نگارخانه؛
- توجه جدی به قابلیت‌های نمایش‌های آیینی و بومی؛
- تولید و معرفی موسیقی فاخر و نیز نمونه‌های برجسته موسیقی محلی و بومی؛

- ابداع و نمونه‌آفرینی در آثار تجسمی بر اساس فرهنگ غنی اسلامی - ایرانی؛
- هدایت قابلیت‌های هنرمندان متعهد در جهت خلق آثاری منطبق بر فرهنگی دینی؛
- ارائه و ترویج محصولات برجسته سینمایی و ارزشی کشور به عموم؛
- تبیین حقیقت سینمای دینی و بررسی آن؛
- تولید آثار شعر و داستان‌های بیانگر ارزش‌های اسلامی و آرمان‌های انقلاب اسلامی؛
- بسترسازی علمی فرهنگی هنری و حمایتی جهت آفرینش هنر متعهد؛
- چاپ انتشار کتاب و اهتمام به ترویج مطالعه در بین مردم، به‌ویژه نسل جوان؛
- ترویج روحیه‌ی ایثار و اشاعه‌ی فرهنگ دفاع مقدس از طریق گردآوری خاطرات تاریخ شفاهی؛
- تولید آثار هنری با مضامین سبک زندگی ایرانی اسلامی برگرفته از آداب و سنن و فرهنگ پیشینیان.

مهم‌ترین اقدامات هنری، فرهنگی انجام‌شده در استان زنجان

اقدامات ارزشمند بی‌شماری در حوزه‌های قرآن و عترت، فرهنگی، هنری و سایر حوزه‌های هنری وابسته در استان زنجان انجام گرفته است. در ادامه به مهم‌ترین اقدامات دینی و مذهبی و فرهنگی و هنری استان زنجان در سال ۱۳۹۸ اشاره می‌شود.

- برگزاری همایش تئاتر بچه‌های مسجد

همایش استانی تئاتر مردمی بچه‌های مسجد با گرایش موضوعات مختلف دینی و اجتماعی، شامل تاریخ اسلام و ادیان آسمانی، قصص قرآن، زندگی پیامبران (ص) و بزرگان دین، روایات و احادیث، سبک زندگی ایرانی - اسلامی، انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و با حضور ۱۱ گروه فعال نمایشی متشکل از کارگردانان و مربیان تئاتر و جمع کثیری از هنرجویان علاقه‌مند به هنرهای نمایشی در گروه سنی جوانان و نوجوانان، در مساجد و مدارس سطح شهر با نمایش‌های «نافرجام»، «پیراهن مشکی»، «آیین»، «روزی که بهشتی شدم»، «الف»، «ماه نشان»، «فانوس»، «عبادت و عنایت»، «همه‌اگرهای من»، «آخرین قلب» و «چراغ جادو» اجرا گردید.

- نمایشگاه آثار برگزیده مسابقه بین‌المللی «ترامپیسیم ۲» در زنجان

همزمان با ایام‌الله مبارک دهه فجر، نمایشگاه آثار برگزیده مسابقه بین‌المللی کارتون و کاریکاتور «ترامپیسیم ۲» در نگارخانه جهاد دانشگاهی واقع در دانشگاه زنجان برپا شد. در این نمایشگاه ۴۱ اثر، شامل کارتونها و کاریکاتورهایی از آثار منتخب هنرمندان ملی و

بین‌المللی شرکت‌کننده در «مسابقه بین‌المللی کارتون و کاریکاتور ترامپ‌سم ۲» با مضامین «ترامپ و سیاست‌های دولت امریکا»، «ترامپ و خشونت علیه زنان»، «ترامپ علیه رسانه‌ها»، «صحبت‌های ترامپ به نقل از سیاسیون و کارشناسان که همانند هیتلر است»، در معرض دید عموم علاقه‌مندان قرار گرفت.

– مسابقه عکاسی «زن در آینه تصویر» در زنجان

به‌مناسبت چهل و یکمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی و بزرگداشت مقام زن و مادر فراخوان مسابقه عکاسی «زن در آینه تصویر» با موضوعات زنان خانه‌دار، زنان کارآفرین، مادران شهدا، همسران ایثارگران و حضور زنان در عرصه اجتماعی و فرهنگی برگزار شد.

– جشنواره شعر و داستان «طلوع» در زنجان

این جشنواره در دو بخش شعر و داستان کوتاه با موضوعات «شخصیت‌های تاثیرگذار انقلاب، امام خمینی (ره)، شهید بهشتی، شهید مطهری، مرحوم آیت‌الله طالقانی و...»، «وقایع و اتفاقات صدر انقلاب، شهدا و دفاع مقدس»، «سردار شهید حاج قاسم سلیمانی»، «میلاد حضرت فاطمه زهرا (س) و گرامیداشت روز زن و مقام مادر» و موضوع آزاد برگزار شد.

– بیش از ۴۰ اجرای تئاتر در سطح مساجد و مدارس شهر زنجان

«همایش تئاتر مردمی بچه‌های مسجد» با هدف کشف، جذب، تربیت و پرورش نسل جدیدی از هنرمندان تئاتر و تولید آثار فاخر مبتنی بر ارزش‌های فرهنگ غنی ایرانی – اسلامی با گرایش به موضوعات مختلف دینی و اجتماعی، انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در سینما بهمن زنجان برگزار گردید.

– پویش مردمی «سلام سردار...»

پویش مردمی «سلام سردار...»، به‌مناسبت ایام اربعین شهادت سردار سپهبد حاج قاسم سلیمانی، در راستای تحقق اهداف والای انقلاب اسلامی، ثبت احساسات و اندیشه‌های مردم ولایت‌مدار استان زنجان و الگوپذیری هر چه بیشتر آنان از پایداری و مقاومت سردار سلیمانی با اهداف شناسایی و جذب استعدادها، هنری جوانان و نوجوانان، جریان‌سازی شاخه‌های هنری منطبق بر ارزش‌های انقلاب اسلامی و معرفی چهره‌های جوان در عرصه ادبیات انقلاب اسلامی برگزار شد.

– «وقتی که بهشتی شدم» در حسینیه اعظم زنجان

این نمایشنامه دارای مضامین دینی و مذهبی است و نویسنده سعی بر آن دارد که به زبان نمایش، سیره رفتاری حضرت فاطمه زهرا (س) و خاندان نبوت و تلاش و مجاهدت آن

بزرگواران را برای گروه سنی جوانان و نوجوانان روایت کند.

– نشست نقد و بررسی کتاب «چشم‌هایش می‌خندید»

نشست نقد کتاب «چشم‌هایش می‌خندید» به‌نویسنده‌گی مریم بیات‌تبار، توسط حوزه هنری زنجان و با مشارکت سازمان فرهنگی اجتماعی و ورزشی شهرداری زنجان در سالن اجتماعات کارخانه کبریت زنجان برگزار گردید.

– نمایش «عبادت و عنایت» در حسینیه قرارگاه فرهنگی خاتم‌الاولیاء زنجان

این نمایش روایتگر این است که فریضه نماز به‌سبب ثمرات احیای نماز دارای آثار ارزشمند فردی و اجتماعی فراوانی از جمله اتحاد، همبستگی عمیق دینی و پیشگیری آسیب‌های اجتماعی در جامعه است.

– شب شعر مردمی «سردار دل‌ها»

به‌مناسبت شهادت سردار رشید اسلام سپهد قاسم سلیمانی، شب شعر مردمی «سردار دل‌ها»، در سالن حسینیه اعظم زنجان، با حضور شاعر برجسته ملی، حاج ولی‌الله کلامی زنجان، و مردم ولایت‌مدار استان برگزار شد.

– اکران و رونمایی فیلم‌های کوتاه حوزه هنری زنجان

پنج فیلم کوتاه تولیدشده با موضوع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی در سینما به‌من زنجان اکران و رونمایی شد. «سیب سرخ» به کارگردانی وریا نیک‌منش و مریم هاشم‌نژاد، «شکاف» و «چراغ‌ها را من خاموش می‌کنم» به کارگردانی جبار اوجاقلو، «پل» و «پاگرد» به کارگردانی بهزاد علوی و سوسن سلامت عناوین فیلم‌های کوتاه تولیدشده در حوزه هنری زنجان با موضوع کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی است که با همکاری و مشارکت حوزه هنری زنجان، اداره کل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری زنجان و سازمان امور اجتماعی کشور تهیه و تولید شده است.

– برگزاری کارگاه منطقه‌ای شب خاطره در زنجان

به‌همت واحد ادبیات پایداری حوزه هنری، کارگاه منطقه‌ای شب خاطره در راستای بررسی عملیاتی اجرای شب‌های خاطره با حضور مسئولین دفاتر ادبیات پایداری استان‌ها، در حوزه هنری زنجان برگزار شود. هدف از برگزاری این کارگاه یک‌روزه، تبادل نظر، هم‌افزایی و توجیه عملیاتی مسئولین برگزاری شب‌های خاطره در استان‌ها می‌باشد.

– برپایی نمایشگاه پوستر حماسه ۹ دی در حسینیه اعظم زنجان

آثار به‌نمایش گذاشته‌شده در این نمایشگاه با هدف تبیین حضور پرشور مردم حماسه‌ساز و ولایت‌مدار ایران اسلامی در ۹ دی‌ماه سال ۱۳۹۸، در معرض بازدید عموم شرکت‌کنندگان

در مراسم گرامیداشت ۹ دی در حسینیه اعظم زنجان قرار گرفت.

– نمایشنامه «الف»

نمایشنامه «الف»، نوشته مرتضی سخاوت و به کارگردانی فاطمه کرمی است که گروه تئاتر مردمی بچه‌های مسجد مؤسسه قرآنی بینات، در گروه سنی نوجوانان برای اجرای عمومی در مساجد سطح شهر آماده شده است. این نمایشنامه دارای مضامین دینی و مذهبی است.

– نمایش «خوخانلار»

نمایش «خوخانلار»، نمایشی طنز، فولکلور و شاد بر پایه قصه‌ها و ادبیات شفاهی آذربایجان و به زبان آذری و بر اساس آیین‌های سنتی زنجان نوشته شده است. این نمایش با همکاری حوزه هنری استان زنجان و اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان و انجمن هنرهای نمایشی زنجان توسط گروه تئاتر پوپک در تالار هنر فرهنگ‌سرای امام خمینی (ره) اجرا گردید.

– نمایشگاه «تصویر نگاشت»

در این نمایشگاه، ۴۰ اثر از آثار هنری «تصویر نگاشت» یا پیکتوگرام در قالب نمایشگاه گروهی با همکاری حوزه هنری و جهاد دانشگاهی زنجان در معرض بازدید عموم دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی قرار گرفت. «تصویر نگاشت» یا پیکتوگرام، تکنیکی از شاخه‌های هنری رشته گرافیک است، که در خلق این تصاویر هنری از علائم آشنا برای عموم مردم استفاده می‌شود.

– مستند «اتاق سرد»

مستند «اتاق سرد» به سفارش معاونت اجتماعی و پیشگیری از جرم دادگستری استان زنجان و شبکه مستند به‌نویسندگی الناز مهدی‌زاده، با حضور منتقدین و هنرمندان سینمای کوتاه زنجان، در حوزه هنری زنجان اکران و نقد و بررسی شد. این فیلم، با مدت‌زمان نمایش ۲۰ دقیقه، حول محور آسیب‌های اجتماعی با موضوع طلاق تولید شده است.

– نشست تخصصی زیبایی و زیبای‌شناسی در هنر

این نشست با رویکرد تئاتر شرقی و تئاتر دفاع مقدس، به‌منظور بهره‌مندی کلیه علاقه‌مندان به تئاتر در سطح استان در حوزه هنری زنجان برگزار شد. برگزاری این نشست، به‌دنبال سلسله نشست‌های تخصصی هنرهای نمایشی حوزه هنری زنجان که در سال‌های گذشته با محوریت تولید محتوا در راستای اندیشه‌ها و مضامین اولویت‌دار حوزه هنری، ایجاد بستر رشد و ارتقای آثار مکتوب نمایشی نویسندگان و فراهم‌ساختن زمینه‌ای جهت تمرین و تجربه نوشتاری همراه با کسب اطلاعات تئوری در خصوص نمایشنامه‌نویسی، برگزار شد.

- برگزاری نمایشگاه آثار گروهی کاریکاتور

نمایشگاه ۴۰ اثر کاریکاتور در موضوع مباحث اجتماعی، با همکاری حوزه هنری و جهاد دانشگاهی زنجان در نگارخانه باشگاه علمی و فرهنگی دانشجویان جهاد دانشگاهی زنجان برگزار شد.

- برگزاری نمایش «آینه»

این نمایش در جهت ترغیب و تشویق نوجوانان و جوانان به اهمیت فریضه نماز است که دارای پیام‌های دینی و اخلاقی می‌باشد که با مشارکت و همکاری حوزه هنری استان زنجان، سازمان امور اجتماعی فرهنگی و ورزشی شهرداری، ستاد اقامه نماز و دانشگاه آزاد اسلامی زنجان ویژه دانش‌آموزان زنجان اجرا شد. این نمایش در سال ۱۳۹۸ در اجلاس سراسری نماز موفق به کسب مقام اول شده است.

- تولید فیلم کوتاه «پاگرد» روایتی از مسائل یک زندگی زناشویی

فیلم کوتاه ۱۰۰ ثانیه‌ای «پاگرد» با محوریت کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی به تهیه‌کنندگی حوزه هنری زنجان و سازمان امور اجتماعی وزارت کشور تولید شده است.

- نمایشگاه آثار تجسمی هنرواره ملی انقلاب اسلامی

به‌همت واحد هنرهای تجسمی حوزه هنری زنجان، نمایشگاه آثار منتخب هنرهای تجسمی هنرواره ملی «انقلاب اسلامی، روایت ایرانی» در گالری جهاد دانشگاهی زنجان افتتاح شد. در این نمایشگاه ۵۰ اثر در بخش مختلف هنرهای تجسمی (پوستر، اینفوگرافی، کاریکاتور و عکاسی) از آثار منتخب هنرواره ملی «انقلاب اسلامی، روایت ایرانی» از آثار هنرمندان شاخص کشوری به نمایش گذاشته شده است. این نمایشگاه با همکاری و مشارکت حوزه هنری استان اردبیل، حوزه هنری استان زنجان و معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی زنجان برگزار شد. این هنرواره با هدف ایجاد جریانی گسترده و فراگیر برای ارتقای آگاهی مردم جهت آشنایی با موفقیت‌ها و دستاوردهای انقلاب اسلامی در مقایسه با دوران اسفناک رژیم پهلوی با استفاده از تولید آثار هنری در سطح ملی برگزار شد.

- فیلم کوتاه «طیبه»

به‌همت واحد هنرهای تصویری حوزه هنری زنجان، فیلم کوتاه «طیبه» با محوریت کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی تولید شد. این فیلم در زمینه کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی و مشخصاً معضل اعتیاد در برخی خانواده‌ها پرداخته است که با مشارکت حوزه هنری زنجان و اداره کل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری زنجان تولید شده است.

– نمایش «برجک شماره ۳۷»

نمایش «برجک شماره ۳۷» به مناسبت گرامیداشت یاد و خاطره هفته دفاع مقدس به روی صحنه رفت. این نمایش، تأثیری ماندگار از حوادث و رویدادهای پس از هشت سال دفاع مقدس می‌باشد که تاثیر دوران جنگ و آثار مخرب آن بر جامعه و مردمان آن دوران را، بر روی صحنه، روایت می‌کند. این نمایش با همکاری حوزه هنری و اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس، سازمان فرهنگی اجتماعی ورزشی شهرداری و انجمن هنرهای نمایشی زنجان در تالار هنر فرهنگ‌سرای امام خمینی (ره) اجرا شد.

– برگزاری عصر شعر «پای در ره» در بخش‌های شعر ترکی و فارسی

عصر شعر استانی «پای در ره» با موضوع دفاع مقدس و بخش ویژه عاشورایی با همکاری جهاد دانشگاهی زنجان با هدف و مضامین ارزش‌های دفاع مقدس، انتقال و نشر ارزش‌ها و فرهنگ ایثار و شهادت به نسل‌های آینده برگزار گردید.

– نمایشگاه مصور افشای حقوق بشر آمریکایی

این نمایشگاه با ۴۰ اثر از آثار منتخب جشنواره بین‌المللی حقوق بشر آمریکایی در قالب پوستر، اینفوگرافی، کاریکاتور و عکس از آثار هنرمندان شاخص کشوری و بین‌المللی با محتوای جنایات آمریکا در جهان به‌ویژه بر ضد ملت ایران در دانشگاه زنجان بر پا گردید. هدف از برگزاری این نمایشگاه آشنایی اقشار مختلف مردم با زوایای پنهان و آشکار حقوق بشر آمریکایی، افشای اهداف شوم و اعمال تروریستی جریان‌ها و گروه‌های تکفیری و ایادی استکبار بود.

– برگزاری نمایشگاه کاریکاتور به مناسبت روز جهانی قدس

در هفتادویکمین سالگرد اشغال فلسطین و روز جهانی قدس، حوزه هنری با همکاری جهاد دانشگاهی استان زنجان نمایشگاه کاریکاتور با حضور ۵۰ اثر از هنرمندان کاریکاتوریست مطرح کشور در نگارخانه علمی و فرهنگی دانشجویان جهاد دانشگاهی برگزار شد.

– نمایش آثار برتر جشنواره بین‌المللی هولوکاست در دانشگاه زنجان

نمایشگاه کاریکاتور هولوکاست به مناسبت هفته هنر انقلاب اسلامی در نگارخانه‌ی باشگاه علمی – فرهنگی دانشجویان جهاد دانشگاهی در دانشگاه زنجان برگزار گردید. در این نمایشگاه ۴۵ اثر منتخب جشنواره بین‌المللی هولوکاست به نمایش درآمد.

– برگزاری جایزه کتاب شیخ اشراق

جایزه کتاب شیخ اشراق، همزمان با روز بزرگداشت شیخ شهاب‌الدین سهروردی و روز

ملی زنجان، در سالن اجتماعات کتابخانه عمومی سهروردی برگزار شد.

- برگزاری اولین جشنواره قرآنی در شهرستان طارم

اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان طارم با همکاری سپاه ناحیه طارم و اداره اوقاف و امور خیریه، اولین جشنواره قرآنی را در محل مجتمع فرهنگی و هنری شهید بهشتی آب‌بر برگزار کردند.

- دهمین نمایشگاه کتاب

دهمین نمایشگاه بزرگ ناشران کتاب در آبان‌ماه ۱۳۹۸ در شهر زنجان برگزار گردید. در این نمایشگاه بیش از ۴۰ میلیارد تومان کتاب به فروش رفت.

- جشنواره یلدا

این جشنواره هم‌زمان با نزدیک شدن به روزهای پایانی فصل پاییز و جایگاه ویژه شب یلدا نزد ایرانیان از سوی شهرداری زنجان و با مشارکت اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان برگزار گردید. هدف از برگزاری این رویداد عبارت است از: احیای سنت‌های قدیمی و معرفی آداب و رسوم میراث معنوی شب یلدا؛ معرفی صنایع دستی استان؛ ایجاد نشاط اجتماعی و استفاده از ظرفیت‌های شب یلدا برای معرفی صنایع دستی (وب‌سایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان، ۱۳۹۸).

پتانسیل فضاها و عملکرد فرهنگی و هنری در دسترس مردم استان زنجان

ظرفیت موجود تولید و توزیع و مصرف کالا و خدمات فرهنگی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی

اماکن فرهنگی

اماکن و ظرفیت‌های موجود فرهنگی تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات فرهنگی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان به شرح موارد ذیل است:

- مجتمع فرهنگی و هنری امام خمینی (زنجان)

این مجتمع در سال ۱۳۶۸ شروع شده و در سال ۱۳۷۵ با زیربنای ۵۵۰۰ متر مربع در حال استفاده است. دارای سالن اجتماعات (۳۰۰ صندلی)، کتابخانه عمومی، کلاس‌های آموزشی و فضای برگزاری نمایشگاه می‌باشد.

- مجتمع فرهنگی و هنری اشراق (خداآباد)

این مجتمع در سال ۱۳۷۰ شروع شده و در سال ۱۳۸۳ با زیربنای ۳۴۰۰ متر مربع در حال استفاده است. دارای سالن اجتماعات (۶۸۰ صندلی)؛ کلاس‌های آموزشی و فضای برگزاری نمایشگاه می‌باشد.

- مجتمع فرهنگی و هنری شهید بهشتی (آب بر طارم)

این مجتمع در سال ۱۳۷۰ شروع شده و در سال ۱۳۷۴ مورد بهره‌برداری قرار گرفت. این فرهنگسرا دارای زیربنای ۱۸۰۰ متر مربع می‌باشد. دارای سالن اجتماعات (۲۴۰ صندلی)، کلاس‌های آموزشی و فضای برگزاری نمایشگاه می‌باشد.

- مجتمع فرهنگی و هنری نور (ابهر)

این مجتمع در سال ۱۳۷۸ شروع شده و در سال ۱۳۸۳ مورد بهره‌برداری قرار گرفت. این فرهنگسرا دارای زیربنای ۲۰۸۰ متر مربع می‌باشد. دارای سالن اجتماعات (۲۲۰ صندلی)، کلاس‌های آموزشی و فضای برگزاری نمایشگاه می‌باشد.

- مجتمع فرهنگی هنری (ماهانشان)

این مجتمع دارای زیربنای ۱۸۵۰ متر مربع می‌باشد. دارای سالن اجتماعات (۱۹۸ صندلی)، کلاس‌های آموزشی و فضای برگزاری نمایشگاه می‌باشد.

- سینما بهمن زنجان

این سینما با ظرفیت ۲۳۱ صندلی، یک سالن و بالکن بوده و در شهر زنجان است. سالن شماره ۲ سینما بهمن با گنجایش ظرفیت حدود ۳۰ صندلی به جمع تعداد سالن‌های سینمایی و صندلی‌های استان در حال اضافه‌شدن می‌باشد. امکانات این سینما عبارت است از: کارت‌خوان، فودکورت، چاپ بلیت، دسترسی معلولین و سیستم پخش کننده دیجیتال.

- سینما قدس زنجان

این سینما متعلق به حوزه هنری زنجان می‌باشد و در شهر زنجان قرار دارد و در سال ۱۳۵۳ با ۱ سالن افتتاح شده است (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹).

عملکرد فرهنگی و هنری

عملکرد فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- برگزاری نمایشگاه کتاب استانی؛
- غبارروبی گلزار شهدا به مناسبت دهه مبارک فجر در شهرستان طارم؛
- برگزاری اولین جشنواره قرآنی در شهرستان طارم؛
- برگزاری عصر شعر انقلاب در ماهانشان؛
- برگزاری مسابقه ساخت آدم‌برفی در شهرستان ایجرود؛

- برگزاری جشن انقلاب در شهرستان طارم؛
- برگزاری جشن بزرگ انقلاب در ابهر؛
- برگزاری عصری با شعر و خاطره به مناسبت ایام الله دهه فجر در ابهر؛
- برگزاری جشنواره مد و لباس زنجان پیوشیم؛
- برگزاری جشن بزرگ انقلاب در ماهنشان؛
- برگزاری نمایشگاه گروهی نقاشی در شهرستان ایجرود؛
- اکران هم‌زمان سی و دومین جشنواره بین‌المللی فیلم‌های کودکان و نوجوانان زنجان؛
- برگزاری جشن شب فرهنگی ماهنشان در جشنواره ملی روستا در زنجان؛
- برگزاری برنامه طارم گنجه‌لری (شب‌های طارم)؛
- پویش مردمی یاشماق همراه با نمایشگاه مد و لباس؛
- برگزاری سومین نمایشگاه عکس یارات (ویژه هنرجویان هنرستان هنرهای زیبا)؛
- برگزاری جشنواره رمضان؛
- برگزاری جشنواره شکوه شکیبایی؛
- برگزاری نمایشگاه منطقه‌ای گروهی عکس موبایلی باخیش - بینره؛
- برگزاری پاسداشت موسیقی آشیقی؛
- همایش قرآنی تقدیر از نفرات برگزیده آزمون و مدیران برتر مؤسسات قرآن؛
- برگزاری جشنواره داستان‌نویسی به زبان ترکی؛
- برگزاری جشنواره مطبوعات؛
- برگزاری عصر شعر رضوی «ارادت»؛
- برگزاری نمایشگاه بانوی ایرانی (مد و لباس ایرانی و اسلامی) با رویکرد حجاب و عفاف؛
- برگزاری نخستین سوگواره عکس آسمانی‌ترین زمینی؛
- برگزاری شب شعر فاطمی؛
- برگزاری چهل نمایشگاه، چهل شهر (هم‌زمان با یازدهمین جشنواره هنرهای تجسمی فجر)؛
- برگزاری دهمین جشنواره شعر و قصه استان زنجان (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان، ۱۳۹۹)

بخش چهارم: گزارش تحلیلی از وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان

تجزیه و تحلیل عوامل محیطی اثرگذار بر توسعه بخش فرهنگ و هنر استان

در این قسمت مهم‌ترین عوامل استراتژیک محیط بیرونی و درونی بخش فرهنگ و هنر استان زنجان به تفکیک موضوعات مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

تحلیل SWOT کوتاه‌سازی شده قوت (Strength)، ضعف (Weakness)، فرصت (Opportunity)، تهدید (Threat) است. روش‌ها و تکنیک‌های زیادی برای تحلیل موارد راهبردی در فرایند مدیریت راهبردی می‌تواند به کار برده شود که در این میان تحلیل SWOT که فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط قوت و ضعف را ارزیابی می‌کند متداول‌ترین است.

تحلیل SWOT یک ابزار مهم در امر تصمیم‌گیری است و عموماً برای تحلیل نظام‌مند مسائل راهبردی و شناسایی عوامل داخلی و خارجی محیط سازمان‌ها به کار می‌رود. از طریق تحلیل SWOT سازمان‌ها می‌توانند عوامل مثبت و منفی خود را شناسایی کنند و سپس به توسعه و تطبیق راهبردهای خود به منظور مناسب‌سازی این عوامل پردازند. به همین جهت، به کارگیری فرصت‌ها و تهدیدهای خارجی و همچنین قوت‌ها و ضعف‌های داخلی تحلیل SWOT، برای شکل‌گیری و توسعه راهبردی مهم است. گذشته از این، تحلیل SWOT را نه تنها در مرحله سنجش وضعیت، بلکه، می‌توان در مرحله تدوین راهبرد نیز مورد استفاده قرار داد.

در تحلیل SWOT عوامل موثر بر محیط بخش‌های مختلف فرهنگ و هنر به دو دسته عوامل بیرونی یا خارجی و عوامل درونی یا داخلی تقسیم می‌شود:

الف. عوامل بیرونی یا خارجی

عوامل بیرونی خارج از سازمان‌های مرتبط با مسائل فرهنگ و هنر بوده است و بر فعالیت‌های آن‌ها تاثیر دارند، اما در اختیار سازمان‌ها نبوده و هیچ‌گونه تاثیری بر آن‌ها ندارند. هدف از بررسی محیط خارجی تهیه فهرستی محدود از فرصت‌هایی است که می‌تواند به نهادهای مرتبط با فرهنگ و هنر سود رسانده یا تهدیداتی است که باید از آن‌ها اجتناب شود. عوامل بیرونی، خود، به دو دسته عوامل تقسیم می‌شوند: فرصت‌ها: موقعیت‌های مهم و مطلوب در محیط نهادهای مرتبط با فرهنگ و هنر را فرصت می‌نامند.

تهدیدها: موقعیت‌های نامطلوب اما مهم در محیط نهادهای مرتبط با فرهنگ و هنر که موانعی اساسی برای موفقیت جاری یا آینده مورد نظر بخش‌های مختلف فرهنگ و هنر ایجاد می‌کنند.

ب. عوامل درونی یا داخلی

عوامل درونی یا داخلی خود به دو دسته عوامل تقسیم می‌شوند:

نقاط قوت: وجود یک منبع مهارت و یا مزیت نسبت به رقبا در محیطی که نهادهای مرتبط با فرهنگ و هنری در آن فعالیت می‌کند و یا پیش‌بینی می‌کند که در آینده در آن فعالیت کند.

نقاط ضعف: محدودیت‌ها یا عدم کارایی در استفاده از منابع، مهارت‌ها و توانایی‌ها، که موانعی جدی برای عملکرد موفقیت‌آمیز نهادهای مرتبط با فرهنگ و هنر در محیط رقابت ایجاد می‌کند، با عنوان ضعف شناخته می‌شوند. در ادامه نتایج مربوط به تجزیه و تحلیل هرکدام از بخش‌های مرتبط با فرهنگ و هنر استان زنجان بیان می‌گردد.

حوزه کتاب

نقاط قوت

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- وجود علما و نویسندگان برجسته، در حال و گذشته.
- بالا بودن نسبی میزان تحصیلات تکمیلی همراه با جوانی جمعیت.
- جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های در حوزه کتاب و کتاب‌خوانی.
- وجود دانشگاه‌های متعدد دارای کتابخانه‌های مجهز.

- تجهیز کتابخانه‌ها به سیستم‌های IT.
- بالابودن سرانه مطالعه در استان و سطح مناسب دانایی و آگاهی مردم.
- وجود فضای نمایشگاهی به منظور عرضه و ترویج فعالیت‌های کتاب و کتاب‌خوانی.

نقاط ضعف

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- عدم بهره‌برداری کامل از ظرفیت کتابخانه‌های موجود و کمبود نیروی انسانی کارآمد.
  - فقدان کتابخانه‌های تخصصی.
  - فقدان کتابخانه مرکزی.
  - ناکافی بودن فعالیت‌ها در حوزه کتاب و کتاب‌خوانی.
  - کمبود منابع مالی و محدودیت اعتبارات بخش عمومی و دولتی برای حوزه‌های کتابخانه، کتاب و کتاب‌خوانی.
  - کمبود کتابخانه عمومی در مراکز شهری و روستایی.
  - پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری، به‌ویژه بخش خصوصی، در حوزه‌های کتاب و کتاب‌خوانی.
  - کمبود ناشر.
  - کمبود کتابخانه‌های مساجد.
  - ناکافی بودن آموزش و پژوهش در حوزه‌های مختلف کتاب و کتاب‌خوانی.
  - ضعف در شناسایی و استعدادیابی نوجوانان و جوانان در زمینه‌های نویسندگی.
  - حمایت ناکافی از تولیدات علمی نویسندگان.
  - کم‌توجهی به مفاخر و نویسندگان.
  - کم‌توجهی به ادبیات و زبان محلی.
  - عدم همکاری برخی دستگاه‌ها در واگذاری فضاهای مازاد در روستاهای فاقد کتابخانه جهت احداث کتابخانه.
  - عدم دسترسی اعضای کتابخانه‌های عمومی به کتاب‌های ناشرین بومی استان.
  - عدم توجه به ذائقه مطالعه شهروندان استان در تالیف و انتشار کتاب.
  - کم‌توجهی به مقوله کتاب و کتاب‌خوانی در رسانه‌های گروهی استان.
  - عدم وجود کارگروه کتاب و کتاب‌خوانی با مشارکت دستگاه‌های اجرایی استان.

فرصت‌ها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- وجود مفاخر و نویسندگان در سطح ملی و بین‌المللی در گذشته و حال.
- فراهم بودن زمینه‌های قانونی در خصوص کاهش تصدیگری در امر کتاب و کتاب‌خوانی.
- رویکرد دولت و مجلس به تقویت بخش کتاب و کتاب‌خوانی.
- توسعه سیستم‌های اطلاعاتی و ارتباطی.
- توسعه کمی آموزش عالی و وجود جمعیت جوان تحصیل کرده در استان.

تهدیدها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- پایین بودن هزینه‌های کتاب و کتاب‌خوانی در سبد اقتصادی خانوارها.
- پایین بودن سرانه مطالعه در جامعه.
- مشارکت ضعیف بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش کتاب و کتاب‌خوانی.
- عقب‌ماندگی در عرصه تعلیم و تربیت.
- عدم شناسایی نیازها و اولویت‌های مطالعه.
- بروز مشکلات در عرصه رسانه‌ها.
- توسعه مصرف‌گرایی در جامعه و بالا رفتن هزینه‌های زندگی.
- تجمیع امکانات و فضاهای کتابخانه‌ای در پایتخت و استان‌های برخوردار.
- رواج مدرک‌گرایی به جای معلومات واقعی و گسترش تعمیق بی‌سوادی پنهان در جامعه.
- عدم بهره‌برداری کافی از منابع انسانی، مالی از قبیل زحمات مؤلفان زیرساخت‌های فرهنگی مانند فضای کتابخانه‌ای، مجتمع‌های فرهنگی و هنری، مساجد، هزینه‌های چاپ و کاهش انگیزه در حوزه فکر و اندیشه.
- عدم بهره‌برداری لازم از تکنولوژی.
- کاهش رشد پرسشگری و نقد در حوزه فکر و اندیشه و کاهش شکوفایی استعدادها.
- عدم شناخت شخصیت و تولیدات فکری مفاخر و اندیشمندان به عنوان الگوهای فرهنگی جامعه.

- متضرر شدن اصحاب صنعت چاپ و نشر و عدم تمایل به سرمایه‌گذاری در این بخش.
- نهادینه‌نشدن جایگاه نویسندگان و نخبگان در ساختار تصمیم‌گیری استان.
- بی‌توجهی به سرمایه‌های انسانی و علمی.
- استقبال کم از تولیدات علمی استانی و استقبال از آثار خارج از استان.
- امنیت حرفه‌ای ضعیف برای نویسندگان و اندیشمندان.
- مخاطره‌آمیز بودن سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در حوزه کتابخانه، کتاب و کتاب‌خوانی.
- مخاطره‌آمیز بودن سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در حوزه چاپ و نشر.
- توزیع ناعادلانه فضای کتاب‌خوانی با پراکندگی جمعیتی با توجه به نقاط حاشیه شهرها و روستاها.
- کمبود کتاب در کتابخانه‌های عمومی و به‌روزر نبودن کتاب‌ها.
- کاهش رغبت مراجعان به منابع مکتوب در مقایسه با سایر منابع.
- کمبود اعتبارات جهت بازسازی و نوسازی فضاهای کتابخانه‌های موجود.
- رغبت افراد به گشت‌وگذار در محیط‌های مجازی به جای مطالعه.

حوزه مطبوعات، رسانه خبری و تبلیغات

نقاط قوت

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- برخورداری شهرستان‌های استان از فعالین حوزه مطبوعات و رسانه‌ها.
  - وجود خبرنگاران و نویسندگان برجسته، در حال و گذشته.
  - بالابودن نسبی میزان تحصیلات تکمیلی همراه با جوانی جمعیت.
  - جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های مطبوعاتی و رسانه‌ای و تبلیغات.
  - وجود رسانه‌های متعدد و تاثیرگذار در بخش فرهنگ عمومی.
  - وجود رسانه‌های خبری متعدد.
  - وجود فعالین برجسته در حوزه تبلیغات.
  - وجود فضای نمایشگاهی به‌منظور عرضه و ترویج محصولات این حوزه.
  - توسعه کمی آموزش عالی و وجود جمعیت جوان تحصیل کرده در استان.
  - موقعیت استان به‌لحاظ اقلیمی و جغرافیایی.

- افزایش تقاضای اجتماعی (تولید و مصرف) در قشر جوان تحصیل کرده و بیکار برای فعالیت‌های مطبوعاتی و رسانه‌ها و تبلیغات.
- ضریب بالای جوانی جمعیت در استان و وجود ظرفیت‌های متکثر در حوزه مطبوعات و رسانه‌ها.

نقاط ضعف

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- ناکافی و نامناسب بودن آموزش‌های تخصصی و دانشگاهی با نیازهای این بخش.
- عدم بهره‌برداری کامل از ظرفیت فعالین حوزه مطبوعات و رسانه‌ها.
- کمبود منابع مالی و محدودیت اعتبارات بخش عمومی و دولتی برای حوزه‌های مختلف مطبوعات و رسانه‌ها.
- فقدان دبیرستان‌های ویژه مطبوعات و خبرنگاری.
- وجود ارگان‌های همسو در اجرای برنامه‌ها و نبود سیاست‌گذاری هماهنگ بین آن‌ها.
- پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری به‌ویژه بخش خصوصی در حوزه‌های مطبوعات و رسانه‌های خبری.
- کمبود نشریات چاپی و الکترونیکی در استان.
- ناکافی بودن پژوهش در حوزه‌های مختلف مطبوعاتی و رسانه‌ها.
- کم‌توجهی به نگهداشت استعدادها در حوزه مطبوعات و رسانه‌ها.
- فقدان حمایت موثر از فعالیت‌ها و دستاوردهای حوزه مطبوعات و رسانه‌ها.
- عدم وجود کارگروه مطبوعات با مشارکت دستگاه‌های اجرایی استان.
- نبود تشکّل‌های متعدد و مختلف در حوزه‌های مطبوعات، رسانه‌های خبری و تبلیغات.
- نهادینه‌نشدن جایگاه فعالین حوزه مطبوعات در ساختار تصمیم‌گیری استان.

فرصت‌ها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- فراهم‌شدن زمینه‌های قانونی حمایت، مانند بیمه، سهام عدالت، تعاونی مسکن، صندوق اعتباری و... از فعالان حوزه مطبوعات، رسانه‌های خبری و تبلیغات.
- توسعه سیستم‌های اطلاعاتی و ارتباطی.
- وجود زیرساخت‌های رسانه‌ای و تأثیر آن در تعیین رویکرد و الگوسازی.

تهدیدها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- نبود انجمن‌ها و مؤسسات مختلف در حوزه مطبوعات، رسانه‌های خبری و تبلیغات.
- پایین بودن هزینه‌های فرهنگی در سبد اقتصادی خانوارها.
- نبود مجتمع‌های فرهنگی و هنری همراه با سالن اجتماعات و گالری.
- پایین بودن سرانه مطالعه در جامعه.
- مشارکت ضعیف بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش مطبوعات، رسانه‌های خبری و تبلیغات.
- دخالت نهادهای رسمی و غیررسمی در امر فرهنگ و مطبوعات.
- الگوبرداری از فرهنگ‌های بیگانه.
- گسترش و رواج هرج و مرج به‌جای گفتمان.
- عدم شناسایی نیازها و اولویت‌های فرهنگی و هنری.
- بروز مشکلات در عرصه مطبوعات و رسانه‌ها.
- به‌وجود آمدن زمینه‌های پذیرش فرهنگ و رسانه‌های بیگانه.
- عدم توانایی در استفاده صحیح از ابزارهای فرهنگی روز.
- توسعه مصرف‌گرایی در جامعه و بالارفتن هزینه‌های زندگی.
- عدم رشد مهارت‌های زندگی فرد در جامعه و خانواده.
- توسعه تعصبات قشری و صنفی.
- توزیع ناعادلانه زیرساخت‌ها و امکانات مطبوعاتی و تجمیع امکانات و فضاهای مطبوعاتی در پایتخت و استان‌های برخوردار.
- عدم بهره‌برداری لازم از تکنولوژی و به‌روزشدن افراد.
- کاهش رشد پرسشگری و نقد در حوزه فکر و اندیشه و کاهش شکوفایی استعدادها.
- عدم شناخت شخصیت و تولیدات فکری مفاخر و اندیشمندان به‌عنوان الگوهای فرهنگی جامعه.
- متضرر شدن اصحاب صنعت چاپ و نشر و عدم تمایل به سرمایه‌گذاری در این بخش.
- امنیت حرفه‌ای ضعیف برای دست‌اندرکاران، مولدان و آفرینندگان حوزه مطبوعات و رسانه‌ها.

- مخاطره آمیز بودن سرمایه گذاری بخش غیردولتی در حوزه مطبوعات و رسانه‌ها.
- ضعف فضای نقد و گفت‌وگوی فرهنگی و هنری.
- بروز و گرایش روحیه فردگرایی و سردرگمی و التهاب و تزلزل فرهنگی.
- تغییر نگرش‌ها و رفتارها به ارزش‌ها، الگوها، نمادها، نشانه‌ها و آیین‌ها.

حوزه تئاتر، سینما و انیمیشن

نقاط قوت

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- وجود هنرمندان، نویسندگان و کارگردان‌های توانمند و برجسته.
- دسترسی آسان به مراکز فرهنگی و هنری به دلیل نزدیکی به آن‌ها در مراکز کشور و استان‌ها.
- قرارگرفتن استان در مسیر جاده ترانزیت بین‌المللی و سهولت دسترسی در روابط هنری.
- وجود مجتمع‌های هنری همراه با سالن اجتماعات و گالری.
- جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های هنری.
- وجود زمین‌های خالی با کاربری فرهنگی و هنری در محدوده‌های شهری.
- وجود آموزشگاه‌های متعدد هنری در زمینه تئاتر و سینما.
- وجود استعدادهای هنری در جامعه.
- همگونی فرهنگی، مذهبی و قومی در استان.
- ضریب بالای جوانی جمعیت در استان و وجود ظرفیت‌های متکثر در حوزه هنر.
- وجود فضای نمایشگاهی به منظور عرضه و ترویج محصولات هنری.
- تکثر فرهنگی به‌ویژه دوزبانه بودن.

نقاط ضعف

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- ناکافی بودن آموزش‌های تخصصی و دانشگاهی مرتبط با بخش هنر.
- عدم بهره‌برداری کامل از ظرفیت نیروی انسانی کارآمد در حوزه هنر و سینما و تئاتر.
- فقدان کتابخانه‌های تخصصی در زمینه هنر و تئاتر و سینما و انیمیشن.

- کمبود منابع مالی و محدودیت اعتبارات بخش عمومی و دولتی برای حوزه‌های مختلف هنری.
- کمبود امکانات فرهنگی و هنری برای حوزه‌های مختلف هنری.
- پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری به‌ویژه بخش خصوصی در حوزه‌های هنری.
- کمبود سینما در شهرهای استان.
- کمبود سالن تئاتر در شهرهای استان.
- ضعف بنیۀ مالی مؤسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی تولیدکننده کالاهای خدمات هنری.
- ناکافی بودن آموزش و پژوهش در حوزه‌های مختلف هنری.
- ضعف در شناسایی و استعدادیابی نوجوانان و جوانان در زمینه‌های هنری.
- کم‌توجهی به نگهداشت استعدادهاى هنری.
- ضعف محتوایی یا کیفی برنامه‌های هنری.
- نبود اطلس هنری در استان.
- حمایت ناکافی از تولیدات هنری.
- عدم برنامه‌ریزی جامع در حوزه هنر.
- کم‌توجهی به ادبیات و زبان محلی در برنامه‌های هنری.
- نهادینه‌نشدن جایگاه هنرمندان در ساختار تصمیم‌گیری استان.
- عدم وجود کارگروه هنر با مشارکت دستگاه‌های اجرایی استان.

فرصت‌ها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- فراهم شدن زمینه‌های قانونی حمایت – مانند بیمه، سهام عدالت، تعاونی مسکن، صندوق اعتباری – از فعالان هنری.
  - فراهم بودن زمینه‌های قانونی در خصوص کاهش تصدیگری در امر هنر.
  - توسعه سیستم‌های اطلاعاتی و ارتباطی.
  - افزایش تقاضای اجتماعی در قشر جوان تحصیل کرده و بیکار برای فعالیت‌های هنری (تولید و مصرف).

تهدیدها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه،

نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- وجود ارگان‌های همسو در اجرای برنامه‌های هنری و نبود سیاست‌گذاری هماهنگ بین آن‌ها.
- مشارکت ضعیف بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش هنر.
- دخالت نهادهای رسمی و غیررسمی در امر هنر.
- الگوبرداری از فرهنگ‌های بیگانه.
- رشد خرافات و انحرافات هنری.
- به‌روزشدن مدیریت فرهنگی و هنری در جامعه.
- عدم شناسایی نیازها و اولویت‌های هنری.
- به‌روزشدن تولیدات و محصولات هنری.
- بی‌هویت‌شدن و رواج خودباختگی هنری.
- شیوع استفاده از محصولات و تولیدات هنری کشورهای غربی.
- توسعه مصرف‌گرایی در جامعه و بالارفتن هزینه‌های زندگی.
- تجمع امکانات و فضاهای هنری در پایتخت و استان‌های برخوردار.
- عدم بهره‌برداری لازم از تکنولوژی و به‌روزشدن افراد در زمینه تولید انیمیشن.
- متضررشدن اصحاب هنر و عدم تمایل به سرمایه‌گذاری در این بخش.
- تأثیر ناپیوستگی مدنیت و مهاجرت بر رفتارهای غالب هنری.
- تقویت روحیه سودجویی در بخش هنر.
- ضعف در مشارکت اجتماعی در بخش هنر.
- بی‌توجهی به سرمایه‌های انسانی و علمی در زمینه‌های مختلف هنر.
- استقبال کم از تولیدات هنری استانی و استقبال از آثار خارج از استان.
- افزایش هزینه‌های تولید آثار هنری.
- امنیت حرفه‌ای ضعیف برای دست‌اندرکاران، مولدان و آفرینندگان هنر.

حوزه موسیقی

نقاط قوت

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه،

نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- برخوردار بودن استان از گنجینه‌های عظیم موسیقی بومی و محلی.
- وجود هنرمندان برجسته در حال و گذشته.

- دسترسی آسان به مراکز موسیقی به دلیل نزدیکی به آن‌ها در مراکز کشور و استان‌ها.
- وجود فرهنگ غنی موسیقی در استان.
- جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های موسیقی.
- ضریب بالای جوانی جمعیت در استان و وجود ظرفیت‌های متکثر در حوزه موسیقی.
- موقعیت استان به لحاظ اقلیمی و جغرافیایی.
- وجود استعداد‌های موسیقی در جامعه.

نقاط ضعف

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- ناکافی و نامناسب بودن آموزش‌های تخصصی و دانشگاهی مرتبط با موسیقی.
  - عدم بهره‌برداری از ظرفیت نیروی انسانی کارآمد.
  - فقدان کتابخانه‌های تخصصی موسیقی.
  - کمبود منابع مالی و محدودیت اعتبارات بخش عمومی و دولتی برای حوزه‌های مختلف موسیقی.
  - فقدان دبیرستان‌های ویژه موسیقی و آموزشگاه‌های آزاد موسیقی.
  - وجود ارگان‌های همسو در اجرای برنامه‌های موسیقی و نبود سیاست‌گذاری هماهنگ بین آن‌ها.
  - کم‌توجهی و در مواقعی بی‌توجهی مسئولین استانی به موسیقی.
  - کم‌توجهی و بی‌توجهی مسئولین استانی به موسیقی آشیقی و محلی.
  - استقبال کم از تولیدات هنرمندان استانی و استقبال از آثار خارج از استان.
  - شکل‌گیری نیازها و بازارهای جدید موسیقی و سهم کم موسیقی استان در آن‌ها.
  - پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری به‌ویژه بخش خصوصی در حوزه‌های مختلف موسیقی.
  - کمبود سالن ضبط موسیقی در شهرهای استان.
  - کمبود کلاس‌های ویژه تدریس موسیقی در مجتمع‌های فرهنگی.
  - ضعف بنیة مالی مؤسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی تولیدکننده آثار موسیقایی.
  - ناکافی بودن پژوهش در حوزه‌های مختلف موسیقی.

- کم توجهی به نگهداشت استعداد های موسیقی.
- حمایت ناکافی از تولیدات موسیقی.
- بی تفاوتی و پایین بودن مسئولیت پذیری در بین مسئولین نسبت به موسیقی.
- کم توجهی و بهره نگر فتن از سرمایه های انسانی در زمینه موسیقی.
- کم توجهی به ادبیات و زبان محلی در آثار موسیقی.
- عدم وجود کارگروه موسیقی با مشارکت دستگاه های اجرایی استان.

فرصت ها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده های مربوط به مصاحبه ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می باشد:
- وجود مفاخر ارزشمند موسیقی در سطح ملی و بین المللی.
  - افزایش تقاضای اجتماعی در قشر جوان تحصیل کرده و بیکار برای فعالیت های موسیقی (تولید و مصرف).

تهدیدها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده های مربوط به مصاحبه ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می باشد:
- تأثیر پذیری از وجوه منفی فرهنگ های دیگر (گرایش به فرهنگ های غیر خودی).
  - پایین بودن سرانه استفاده از موسیقی در جامعه.
  - مشارکت ضعیف بخش خصوصی به سرمایه گذاری در بخش موسیقی.
  - دخالت نهادهای رسمی و غیر رسمی در امر موسیقی.
  - الگو برداری از فرهنگ های بیگانه.
  - وجود شکاف فرهنگی بین مسئولین و نسل جدید.
  - عقب ماندگی در عرصه تعلیم و تربیت موسیقی.
  - به روز نشدن مدیریت فرهنگی جامعه.
  - بروز مشکلات در عرصه عرضه آثار موسیقایی.
  - شیوع استفاده از محصولات و تولیدات موسیقی کشورهای غربی.
  - به وجود آمدن زمینه های پذیرش فرهنگ بیگانه.
  - توسعه تعصبات قشری و صنفی.
  - جمع امکانات و فضاهای موسیقی در پایتخت و استان های برخوردار.
  - تقویت روحیه سودجویی.

- ضعف در مشارکت اجتماعی.
- از بین رفتن نشاط اجتماعی.
- بی توجهی به سرمایه‌های انسانی و علمی در زمینه موسیقی.
- پایین بودن سهم آثار موسیقی در سبد خرید خانواده‌ها.
- امنیت حرفه‌ای ضعیف برای دست‌اندرکاران، مولدان و آفرینندگان حوزه موسیقی.
- مخاطره‌آمیز بودن سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در حوزه موسیقی.
- تغییر نگرش‌ها و رفتارها به ارزش‌ها، الگوها، نمادها، نشانه‌ها و آیین‌ها.

حوزه قرآن و عترت

نقاط قوت

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- برخورداری شهرستان‌های استان از گنجینه‌های عظیم منابع و مآخذ دینی.
- وجود حوزه‌های علمی متعدد در استان.
- وجود علمای برجسته در حال و گذشته.
- وجود امامزاده‌ها، بقعه‌ها، اماکن مذهبی و مساجد متعدد.
- وجود تشکلهای متعدد و مختلف مذهبی.
- وجود کانون‌ها، انجمن‌ها و مؤسسات مختلف مذهبی، قرآنی.
- وجود فضاهای مذهبی، قرآنی در مراکز شهرستان و بخش‌ها.
- همگونی فرهنگی، مذهبی و قومی در استان.
- ضریب بالای جوانی جمعیت در استان و وجود ظرفیت‌های زیاد در حوزه قرآن و عترت.
- وجود فضای نمایشگاهی به منظور عرضه و ترویج محصولات قرآنی.
- وجود شخصیت‌های مشهور و تاریخی در امور مختلف دینی، فلسفه، حکمت، عرفان و ...
- دسترسی آسان به مراکز دینی و قرآنی به دلیل نزدیکی به آن‌ها در مراکز کشور و استان‌ها.
- فرهنگ غنی دینی.
- جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های دینی و قرآنی.
- وجود رسانه‌های متعدد و تاثیرگذار در بخش فرهنگ دینی و قرآنی.

- تبدیل استان به پایتخت شور و شعور حسینی.
- روحیه بالای شهادت طلبی مردم.
- وجود استعداد های دینی و قرآنی در جامعه.
- بالابودن نشاط اجتماعی در استان و روحیه نیکوکاری، نوع دوستی و گرایش به خیر.

نقاط ضعف

با توجه به تجزیه و تحلیل داده های مربوط به مصاحبه ها با استادان و نخبگان این حوزه نتایج به شرح موارد ذیل می باشد:

- کمبود تجهیزات قرآنی در مراکز، کانون ها و مساجد.
- ناکافی بودن پژوهش در حوزه های مختلف دینی، قرآنی و مذهبی.
- اطلاع رسانی ناکافی به مردم برای آشنایی آنان با وظایف دستگاه های متولی فعالیت های قرآنی.
- ضعف در شناسایی و استعدادیابی نوجوانان و جوانان در زمینه های قرآنی
- کم توجهی به نگهداشت استعداد های دینی.
- نبود اطلس جامع قرآنی در استان.
- عدم برنامه ریزی جامع در حوزه قرآنی.

فرصت ها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده های مربوط به مصاحبه ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می باشد:

- وجود مفاخر ارزشمند دینی، فرهنگی و هنری در سطح ملی و بین المللی.
- وجود زمینه های فرهنگی و مذهبی در مردم و استقبال از برنامه های متعدد.
- رویکرد دولت و مجلس به تقویت بخش قرآن و عترت.
- دینی بودن جامعه و تأثیرگذاری مثبت دین در فرهنگ عمومی و گرایش غالب مردم به باورهای دینی.
- ارادت و علاقه به اهل بیت و وفاداری به حاکمیت و نظام اسلامی.
- وجود گروه های مرجع تأثیرگذار بر فرهنگ عمومی جامعه (روحانیت، جامعه فرهنگیان، مفاخر علمی، مسئولین، هنرمندان و...).
- وجود زیرساخت های رسانه ای و تأثیر آن در تعیین رویکرد و الگوسازی اسلامی.

تهدیدها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده های مربوط به مصاحبه ها با استادان و نخبگان این حوزه،

نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- الگوبرداری از فرهنگ‌های بیگانه.
- کم‌توجهی به مفاخر و الگوهای رفتاری درست و آداب و سنن و ارزش‌های بومی.
- وجود شکاف مذهبی و دینی بین نسل جدید و نسل گذشته.
- رشد خرافات و انحرافات دینی.
- عدم شناسایی نیازها و اولویت‌های دینی و قرآنی.
- بی‌هویت‌شدن و رواج خودباختگی فرهنگی.
- رواج بزهکاری و ناهنجاری‌های اجتماعی در بین نوجوانان و جوانان.
- به‌وجودآمدن زمینه‌های پذیرش فرهنگ بیگانه.
- عدم توانایی در استفاده صحیح از ابزارهای فرهنگی روز جهت تبلیغ فرهنگ قرآنی.
- توسعه مصرف‌گرایی در جامعه و بالا رفتن هزینه‌های زندگی.
- عدم رشد مهارت‌های زندگی فرد در جامعه و خانواده.
- سطحی‌نگری به مسائل جامعه و رواج فرهنگ خرافه‌گرایی به جای فرهنگ اصیل.
- کاهش سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی.
- وجود روحیه دستیابی به سود بالا با تلاش کمتر.
- دوگانگی در رفتارهای فردی و اجتماعی.
- محافظه‌کاری و فقدان صراحت در رفتارهای اجتماعی.
- گسستگی بین نسلی.
- بروز آسیب‌های اجتماعی.
- از بین رفتن نشاط اجتماعی.
- بی‌توجهی به سرمایه‌های دینی.
- تضعیف اعتقادات باورها و ایمان.

حوزه فرهنگ عامه و سبک زندگی

نقاط قوت

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه،

نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- وجود کانون‌ها و انجمن‌ها و مؤسسات مختلف فرهنگی، هنری.
- وجود فضاها و فرهنگ‌ها و هنری در مراکز شهرستان و بخش‌ها.
- وجود شخصیت‌های مشهور و تاریخی در امور مختلف.

- دسترسی آسان به مراکز فرهنگی و هنری به دلیل نزدیکی به آن‌ها در مراکز کشور و استان‌ها.
- وجود مکان‌های تاریخی و میراث فرهنگی (آثار باستانی) متعدد و مشهور.
- بالابودن نسبی میزان تحصیلات تکمیلی همراه با جوانی جمعیت.
- قرارگرفتن استان در مسیر جاده ترانزیت بین‌المللی و سهولت دسترسی در روابط فرهنگی، هنری.
- فرهنگ غنی دینی.
- وجود دانشگاه‌های متعدد.
- اهتمام جدی متولیان فرهنگی به امر استمرار و تقویت فعالیت‌های فرهنگی.
- وجود رسانه‌های متعدد و تاثیرگذار در بخش فرهنگ عمومی.
- روحیه بالای شهادت‌طلبی مردم.
- وجود استعداد‌های فرهنگی در جامعه.
- وجود مراکز، نهادها و گروه‌هایی که قابلیت بسیج مردم در موقعیت‌های خاص را دارند (گرایش به فعالیت‌های عمومی متشکل).
- همگونی فرهنگی، مذهبی و قومی در استان.
- وجود همبستگی اجتماعی.
- وجود فضای نمایشگاهی به‌منظور عرضه و ترویج محصولات فرهنگی.
- تکثر فرهنگی به‌ویژه دوزبانه بودن.
- بالابودن نشاط اجتماعی در استان و روحیه نیکوکاری، نوع‌دوستی و گرایش به خیر.

نقاط ضعف

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- موازی‌کاری ارگان‌ها و نهادهای متولی برنامه‌های فرهنگی.
  - ناکافی بودن آموزش و پژوهش در این حوزه‌ها.
  - اطلاع‌رسانی ناکافی به مردم برای آشنایی آنان با وظایف دستگاه‌های متولی این بخش.
  - کم‌توجهی به نگهداشت استعداد‌های فرهنگی، هنری و دینی.
  - فراگیر نبودن برنامه‌های فرهنگی.
  - ضعف محتوایی یا کیفی در برنامه‌های فرهنگی.

- کم‌توجهی و اهتمام لازم به حفظ و اشاعه فرهنگ، آداب و سنن بومی.
- کمبود و کاربردی نبودن پژوهش‌ها در حوزه فرهنگ و هنر.
- کم‌توجهی به ذائقه‌های فرهنگی و هنری مردم به‌ویژه نسل نوجوان و جوان.
- نبود اطلس فرهنگی در استان.
- کم‌توجهی به ادبیات و زبان محلی.

فرصت‌ها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- وجود مفاخر ارزشمند دینی، فرهنگی و هنری در سطح ملی و بین‌المللی در گذشته و حال.
- فراهم بودن زمینه‌های قانونی در خصوص کاهش تصدیگری در امر فرهنگ.
- وجود زمینه‌های فرهنگی و مذهبی در مردم و استقبال از برنامه‌های متعدد.
- رویکرد دولت و مجلس به تقویت بخش فرهنگ.
- دینی بودن جامعه و تأثیرگذاری مثبت دین در فرهنگ عمومی و گرایش غالب مردم به باورهای دینی.
- ارادت و علاقه به اهل بیت و وفاداری به حاکمیت و نظام اسلامی.
- وجود گروه‌های مرجع تأثیرگذار بر فرهنگ عمومی جامعه.

تهدیدها

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:

- بی‌تفاوتی و پایین بودن مسئولیت‌پذیری.
- عیب‌جویی و برجسته کردن و بزرگ‌نمایی ضعف‌ها و کاستی‌ها.
- تأثیرپذیری از وجوه منفی فرهنگ‌های دیگر (گرایش به فرهنگ‌های غیرخودی).
- کم‌توجهی به مفاخر و الگوهای رفتاری درست و آداب و سنن و ارزش‌های بومی.
- پایین بودن هزینه‌های فرهنگی در سبد اقتصادی خانوارها.
- دخالت نهادهای رسمی و غیررسمی در امر فرهنگ.
- الگوبرداری از فرهنگ‌های بیگانه.
- وجود شکاف فرهنگی بین نسل جدید و نسل گذشته.
- عقب‌ماندگی در عرصه تعلیم و تربیت.
- گسترش و رواج هرج و مرج به‌جای گفتمان.

- رشد خرافات و انحرافات فرهنگی و دینی.
- به‌روزشدن مدیریت فرهنگی جامعه.
- عدم شناسایی نیازها و اولویت‌های فرهنگی.
- به‌روزشدن تولیدات و محصولات فرهنگی.
- از بین رفتن انگیزه و وجدان کاری و نظم اجتماعی.
- بی‌هویت شدن و رواج خودباختگی فرهنگی و هنری.
- شیوع استفاده از محصولات و تولیدات فرهنگی و هنری کشورهای غربی.
- رواج بزهکاری و ناهنجاری‌های اجتماعی در بین نوجوانان و جوانان.
- رواج فساد اداری.
- به‌وجود آمدن زمینه‌های پذیرش فرهنگ بیگانه.
- عدم توانایی در استفاده صحیح از ابزارهای فرهنگی روز.
- توسعه مصرف‌گرایی در جامعه و بالارفتن هزینه‌های زندگی.
- عدم رشد مهارت‌های زندگی فرد در جامعه و خانواده.
- عدم توسعه متوازن در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی.
- توسعه تعصبات قشری و صنفی.
- رواج مدرک‌گرایی به‌جای معلومات واقعی و گسترش تعمیق بی‌سوادی پنهان در جامعه.
- سطحی‌نگری به مسائل جامعه و رواج فرهنگ خرافه‌گرایی به‌جای فرهنگ اصیل.
- متوقف شدن تولید و عدم دستیابی به طرح‌های خوب و سازنده و امکان از بین رفتن رقابت در حوزه‌های فرهنگی، هنری و علمی در سطح ملی و فراملی.
- کاهش رشد پرسشگری و نقد در حوزه فکر و اندیشه و کاهش شکوفایی استعدادها.
- کاهش سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی.
- وجود روحیه دستیابی به سود بالا با تلاش کمتر.
- ضعف در مشارکت اجتماعی مردم و ترجیح منافع فردی به منافع عمومی.
- دوگانگی در رفتارهای فردی و اجتماعی.
- محافظه‌کاری و فقدان صراحت در رفتارهای اجتماعی.
- تأثیر ناپیوستگی مدنیت و مهاجرت بر رفتارهای غالب فرهنگی.
- تنزل جایگاه اجتماعی برخی الگوهای رفتاری جامعه.
- ضعف در مشارکت اجتماعی.

- گسستگی بین نسلی.
- بروز آسیب‌های اجتماعی.
- بی‌بهره ماندن از دستاوردهای مثبت جهانی.
- مغفول ماندن حقوق و فرهنگ شهروندی.
- از بین رفتن نشاط اجتماعی.
- تضعیف انگیزه و وجدان کاری و نظم اجتماعی.
- ضعف فضای نقد و گفت‌وگوی فرهنگی و هنری.
- فقدان تعادل فرهنگی و اجتماعی.
- بروز و گرایش روحیه فردگرایی و سردرگمی و التهاب و تزلزل فرهنگی.
- تغییر نگرش‌ها و رفتارها به ارزش‌ها، الگوها، نمادها، نشانه‌ها و آیین‌ها.
- تضعیف اعتقادات، باورها و ایمان.

حوزه شعر و ادبیات

نقاط قوت

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- برخورداری از گنجینه‌های عظیم شاعران.
  - وجود آثار متعدد شعر منتشر شده.
  - وجود تشکّل‌ها، انجمن‌ها و کانون‌های متعدد و مختلف شعر و ادبیات.
  - وجود رشته‌های ادبیات در دانشگاه‌های مختلف استان.
  - وجود شخصیت‌های مشهور و تاریخی در امور مختلف شعر و ادبیات.
  - جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های شعر و ادبیات.
  - اهتمام جدی متولیان فرهنگی به امر استمرار و تقویت فعالیت‌های شعر و ادبیات.
  - ضریب بالای جوانی جمعیت در استان و وجود ظرفیت‌های متکثر در حوزه شعر و ادبیات.
  - تکثر فرهنگی به‌ویژه دوزبانه بودن.

نقاط ضعف

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- عدم بهره‌برداری کامل از ظرفیت شاعران و ادیبان استان.

- فقدان کتابخانه‌های تخصصی در زمینه شعر و ادبیات.
- ناکافی بودن فعالیت‌ها و محصولات شعر و ادبیات به‌ویژه برای جمعیت جوان و بانوان.
- فقدان حمایت موثر از فعالیت‌ها و دستاوردهای شعر و ادبیات.
- کم‌توجهی به ادبیات و زبان محلی.

فرصت‌ها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- وجود مفاخر ارزشمند شعر و ادبیات در سطح ملی و بین‌المللی در گذشته و حال.
  - وجود اندیشمندان و بزرگان شعر و ادب در کشور.
  - وجود آثار ادبی گران‌بها و ارزشمند در سطح ملی و بین‌المللی.

تهدیدها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- پایین بودن هزینه‌های شعر و ادبیات در سبد اقتصادی خانوارها.
  - پایین بودن سرانه مطالعه در جامعه.
  - مشارکت ضعیف بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش شعر و ادبیات.
  - به‌روزشدن مدیریت فرهنگی جامعه.
  - عدم شناخت شخصیت و تولیدات فکری مفاخر و اندیشمندان به‌عنوان الگوهای فرهنگی جامعه.
  - نبود حمایت دولتی از انتشار آثار شعر و ادبیات.

حوزه عکس و هنرهای تجسمی

نقاط قوت

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- وجود انجمن‌ها و مؤسسات مختلف فرهنگی، هنری.
  - وجود شخصیت‌ها و هنرمندان مشهور در زمینه عکس و هنرهای تجسمی.
  - دسترسی آسان به مراکز فرهنگی و هنری به‌دلیل نزدیکی به آن‌ها در مراکز کشور و استان‌ها.

- ضریب بالای جوانی جمعیت در استان و وجود ظرفیت‌های متعدد در حوزه عکس و هنرهای تجسمی.
- وجود فضای نمایشگاهی به‌منظور عرضه و ترویج محصولات عکس و هنرهای تجسمی.
- بالا بودن نسبی میزان تحصیلات تکمیلی همراه با جوانی جمعیت.
- قرارگرفتن استان در مسیر جاده ترانزیت بین‌المللی و سهولت دسترسی در روابط فرهنگی، هنری.
- وجود مجتمع‌های فرهنگی و هنری همراه با سالن اجتماعات و گالری.
- جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های عکس و هنرهای تجسمی.
- اهتمام جدی متولیان فرهنگی به امر استمرار و تقویت فعالیت‌های عکس و هنرهای تجسمی.

نقاط ضعف

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- ناکافی و نامناسب بودن آموزش‌های تخصصی و دانشگاهی با نیازهای بخش عکس و هنرهای تجسمی.
  - فقدان کتابخانه‌های تخصصی در زمینه عکس و هنرهای تجسمی.
  - ناکافی بودن فعالیت‌ها و محصولات فرهنگی به‌ویژه برای جمعیت جوان و بانوان.
  - کمبود منابع مالی و محدودیت اعتبارات بخش عمومی و دولتی برای حوزه‌های مختلف عکس و هنرهای تجسمی.
  - فقدان آموزشگاه‌های آزاد و دبیرستان‌های ویژه عکس و هنرهای تجسمی.
  - پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری به‌ویژه بخش خصوصی در حوزه‌های عکس و هنرهای تجسمی.
  - ضعف بنیة مالی مؤسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی تولیدکننده کالاها و خدمات عکس و هنرهای تجسمی.
  - ناکافی بودن آموزش و پژوهش در حوزه‌های مختلف عکس و هنرهای تجسمی.
  - استقبال کم از تولیدات عکس و هنرهای تجسمی استانی و استقبال از آثار خارج از استان.
  - ضعف در شناسایی و استعدادیابی نوجوانان و جوانان در زمینه‌های عکس و

هنرهای تجسمی.

- حمایت ناکافی از تولیدات عکس و هنرهای تجسمی.
- فقدان حمایت موثر از فعالیت‌ها و دستاوردهای عکس و هنرهای تجسمی.

فرصت‌ها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- فراهم شدن زمینه‌های قانونی برای افراد علاقه‌مند جهت ایجاد تشکل‌ها و مؤسسات غیردولتی در زمینه‌های عکس و هنرهای تجسمی.
  - وجود زیرساخت‌های رسانه‌ای و تأثیر آن در تعیین رویکرد و الگوسازی.
  - وجود هنرمندان و استادان صاحب‌نام در کشور.
  - پیشینه غنی استان‌های هم‌جوار در این زمینه.

تهدیدها

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها با استادان و نخبگان این حوزه، نتایج به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- پایین بودن هزینه‌های فرهنگی در سبد اقتصادی خانوارها.
  - مشارکت ضعیف بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش عکس و هنرهای تجسمی.
  - الگوبرداری از فرهنگ‌های بیگانه.
  - به‌روزشدن مدیریت فرهنگی جامعه.
  - پایین بودن سهم آثار عکس و هنرهای تجسمی در سبد خرید خانواده‌ها.
  - افزایش هزینه‌های تولید آثار عکس و هنرهای تجسمی.
  - مخاطره‌آمیز بودن سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در حوزه عکس و هنرهای تجسمی.

نیازهای فرهنگی و هنری استان زنجان چیست؟

- با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها، با استادان و نخبگان، نیازهای فرهنگی و هنری مورد تأکید ایشان برای استان زنجان به شرح موارد ذیل می‌باشد:
- ارتقای فرهنگ اسلامی - ایرانی.
  - تقویت فرهنگ بومی.
  - غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان و جوانان.
  - ایجاد و ارتباط بین نسل‌های گذشته و حال.

- ایجاد زمینه‌های نخبه‌پروری در جامعه.
- توسعه و ارتقای بهره‌وری از فضاها و فرهنگ و هنری.
- نشر و تقویت فضایل انسانی بر پایه دین‌مداری و فرهنگ دینی.
- ارتقا و گسترش آموزش‌های فرهنگی، هنری و دینی.
- ارتقا و گسترش آموزش‌های دینی.
- ارتقا و گسترش آموزش‌های سبک زندگی سالم.
- ارتقا و گسترش مهارت‌های مطالعه و پژوهش.
- توسعه، عرضه و مصرف محصولات فرهنگی و هنری.
- توسعه و تقویت فعالیت‌های فرهنگی و هنری.
- توسعه و تقویت فعالیت‌های قرآنی و دینی.
- حمایت از تشکل‌ها، مؤسسات و انجمن‌های قرآنی و دینی.
- حمایت از تشکل‌ها و هیئت‌های مذهبی.
- حمایت از فعالیت‌های مساجد و مراکز دینی و قرآنی.
- حمایت از کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد.
- حمایت از حوزه‌های علمیه.
- حمایت از کانون‌های فرهنگی قرآنی و دینی.
- حمایت از اعزام مبلغ به مساجد، تکایا و حسینیه‌ها.
- حمایت از برگزاری برنامه‌ها، محافل و مسابقات قرآنی و دینی.
- برگزاری مسابقات قرآنی و تواشیح.
- برگزاری محافل قرآنی و دینی.
- برگزاری نشست‌های تخصصی و همایش‌های قرآنی و دینی.
- برگزاری مسابقات نماز و اذان.
- برگزاری مراسم تجلیل از خادمان قرآن کریم.
- مبارزه با خرافه‌گرایی در حوزه دین.
- شناسایی جریان‌های انحرافی و مفاهیم خرافی در حوزه دین.
- مطالعه و پژوهش جهت شناسایی جریان‌های انحرافی و مفاهیم خرافی در حوزه دین.
- نقد جریان‌های خرافی در حوزه دین.
- برگزاری نشست‌های تخصصی و جلسات نقد.
- فعال‌سازی رسانه‌های دیداری و شنیداری.

- حمایت از تولید و نشر محصولات فرهنگی در نقد خرافه‌گرایی (فیلم، عکس، انیمیشن و...).
- توسعه و گسترش شعایر اسلامی و هویت ملی.
- بزرگداشت ایام و مناسبت‌های اسلامی، دینی و ملی.
- بزرگداشت روز استان و مناسبت‌های خاص استانی.
- توسعه و گسترش فعالیت‌های فرهنگی و هنری.
- حمایت از تولید، اجرا و پخش برنامه‌های فرهنگی و هنری.
- حمایت از تولید فیلم و انیمیشن.
- حمایت از تولید عکس و کاریکاتور.
- حمایت از تولید آثار تجسمی.
- حمایت از تولید آثار سینمایی و تئاتر.
- حمایت از تولید و اجرای نمایش صحنه‌ای و خیابانی.
- حمایت از تولید و اجرای تعزیه.
- حمایت از تولید و اجرای موسیقی بومی و محلی.
- حمایت از تولید شعر و داستان و شعرخوانی.
- برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و مسابقات فرهنگی و هنری.
- برگزاری جشنواره موسیقی بومی و محلی.
- برگزاری جشنواره تئاتر.
- برگزاری جشنواره فیلم.
- برگزاری جشنواره انیمیشن.
- برگزاری جشنواره عکس.
- برگزاری جشنواره آثار تجسمی.
- برگزاری جشنواره کتاب.
- برگزاری جشنواره مطبوعات.
- حمایت از کتابخانه‌های عمومی.
- حمایت از انجمن‌های ادبی.
- حمایت از انجمن‌های نمایشی و سینمایی و تئاتر.
- حمایت از انجمن‌های موسیقی.
- حمایت از انجمن‌های کتاب‌خوانی.

- احداث پردیس سینمایی.
- راه‌اندازی رشته‌های فرهنگی و هنری در دانشگاه‌ها.
- احداث تالار شهر.
- احداث گالری‌های فرهنگی و هنری.
- احداث موزه معاصر.
- تهیه اطلس فرهنگی استان.
- برگزاری نمایشگاه کتاب، مطبوعات، چاپ و نشر.
- حمایت از انتشار ماهنامه و فصلنامه تخصصی فرهنگ و هنر.
- حمایت از احیای موسیقی سنتی.
- حمایت از احیای هنرهای اصلی ایرانی و اسلامی.
- برگزاری مراسم‌های پرده‌خوانی و نقالی.
- برگزاری مراسم‌های شهریار، شاهنامه، مولوی و حافظ‌خوانی.
- برگزاری دوره‌های نگارگری.
- برگزاری دوره‌های تذهیب، صحافی و کتاب‌سازی.
- برگزاری دوره‌های ساخت کاغذ دستی.
- شناسایی، احیا و حفظ باورهای سازنده و اثربخش.
- بررسی و پژوهش آداب و رسوم و مراسم آیینی.
- شناسایی موسیقی بومی و محلی.
- شناسایی پوشش بومی و محلی.
- شناسایی غذاهای بومی و محلی.
- شناسایی معماری بومی و محلی.
- تأسیس بنیاد زنجان‌شناسی.
- حفظ و تقویت فرهنگ بومی و محلی.
- ایجاد موزه مردم‌شناسی در شهرستان‌های استان.
- برگزاری مراسم نکوداشت مفاخر و برجستگان فرهنگی و هنری.
- برگزاری مراسم نکوداشت مفاخر و برجستگان اسلامی و دینی.
- ایجاد بانک اطلاعات موسیقی بومی و محلی.
- برگزاری مراسم پیرغلامان حسینی.
- برگزاری سمینار عاشورا پژوهی.

- ترویج فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی.
- برگزاری مسابقات کتاب‌خوانی.
- حمایت از اصحاب کتاب و رسانه.
- حمایت از مؤلفان با خرید کتاب.
- توسعه فضاهای مطالعه.
- راه‌اندازی کتابخانه‌های سیار.
- ایجاد کتابخانه‌های عمومی دیجیتال.
- حمایت از نشریات محلی.
- اعطای وام و تسهیلات بانکی کم‌بهره به اصحاب فرهنگ و هنر.
- ایجاد بستر مناسب برای فعالیت قشر جوان و بانوان در امور فرهنگی و هنری.
- تشویق و حمایت بخش خصوصی برای تأسیس آموزشگاه و تولید محصولات فرهنگی.
- راه‌اندازی و تجهیز کتابخانه تخصصی هنر و ادبیات و موسیقی.
- تقویت نظام اطلاع‌رسانی از طریق راه‌اندازی سایت فرهنگی و هنری و اتصال به شبکه سراسری اطلاع‌رسانی.
- تشویق قشر جوان و بانوان در فعالیتهای فرهنگی و هنری.
- فراهم کردن حداقل امکانات برای اقشار علاقه‌مند و کم‌درآمد جامعه در امور فرهنگی و هنری.
- معرفی الگوها و مفاخر و مشاهیر فرهنگی از طریق برگزاری مراسم بزرگداشت.
- راه‌اندازی، احداث و تجهیز کانون‌های فرهنگی و هنری در روستاها.
- راه‌اندازی، احداث و تجهیز کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد.
- تأسیس و راه‌اندازی کتابخانه در مراکز دهستان‌ها و روستاهای پرجمعیت.
- برگزاری دوره‌های تخصصی برای کارگزاران فعالیتهای فرهنگی و هنری.
- ارتقای آگاهی‌های عمومی با استفاده صحیح از مطبوعات و امکانات فرهنگی و هنری.
- اعتلای جایگاه اهل قلم و فرهنگ و هنر.
- اختصاص منابع مالی موردنیاز برای اجرای برنامه‌های فرهنگی و هنری.
- تفویض اختیارات لازم به شهرستان‌ها جهت صدور مجوز فعالیتهای فرهنگی و هنری.
- ایجاد زمینه لازم برای رشد و تعالی فرهنگ اسلامی و ایرانی.

- توجه بیشتر به امور فرهنگی نوجوانان و جوانان.
- راه‌اندازی رشته‌های هنر در دانشگاه‌های استان.
- خرید تجهیزات تخصصی در حوزه‌های فرهنگی و هنری.
- پرداخت یارانه کافی به بخش خصوصی جهت فعالیت‌های فرهنگی و هنری.
- اعتلای فرهنگ مکتوب جامعه.
- گسترش فعالیت‌های قرآنی و تقویت انجمن‌ها و تشکل‌های مردمی.
- جذب نیروی انسانی متخصص در حوزه‌های فرهنگی و هنری در دستگاه‌های متولی این امر.
- صدور مجوز روزنامه، نشریه، هفته‌نامه و فصلنامه.
- صدور مجوز چاپخانه.
- صدور مجوز کانون‌های آگهی تبلیغاتی.
- احداث سالن آمفی‌تئاتر.
- توسعه فرهنگ دینی.
- تقویت انس و تمسک آحاد جامعه به قرآن و عترت.
- ترویج و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و عناصر فرهنگی اقتصاد مقاومتی.
- ارتقای اخلاق و فرهنگ کار، قانون‌گرایی، مسئولیت‌پذیری.
- بهبود نظام حکمروایی خوب در بخش فرهنگی – هنری و رسانه‌ای.
- ارتقای ذائقه‌ها و سلیق فرهنگی و هنری اقشار مختلف جامعه به‌ویژه جوانان و نوجوانان.
- ایجاد امنیت لازم برای تولید و عرضه محصولات و خدمات فرهنگی و هنری دارای مجوز.
- ارتقای منزلت و صلاحیت حرفه‌ای و مرجعیت فرهنگی اصحاب فرهنگ و هنر رسانه.
- تبیین و ترویج گفتمان انقلاب اسلامی اندیشه‌های امام و رهبری.
- ارتقای کمی و کیفی شیوه‌های تبلیغی و ترویجی انقلاب اسلامی، اندیشه‌های امام و رهبری.
- استفاده از ظرفیت هنرمندان و آثار و تولیدات فرهنگی و هنری جهت تقویت هویت و انسجام ملی.
- اشاعه نمادها، نشان‌ها و مؤلفه‌های هویت ایرانی – اسلامی.
- توسعه فعالیت‌های بین فرهنگی با توجه به ظرفیت‌های قومی، مذهبی، زبانی و دینی.

- فرهنگ‌سازی و گفتمان‌سازی در زمینه اقتصاد مقاومتی.
- توسعه بازارهای فرهنگی در عرصه داخلی.
- صیانت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار فرهنگی (مکتوب و دیجیتال) و فراهم کردن زمینه‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی آنان.
- به‌کارگیری توان و تخصص بخش‌های خصوصی در تولید محتوای فرهنگی، هنری و رسانه‌ای.
- حمایت از ایجاد شرکت‌های کارآفرین در حوزه فعالیت‌های فرهنگی، هنری و رسانه‌ای.

وضعیت فرهنگی و هنری استان زنجان از چه ظرفیت‌های بومی‌ای برخوردار است؟

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به مصاحبه‌ها، با استادان و نخبگان، ظرفیت‌های فرهنگی و هنری بومی به شرح موارد ذیل شناسایی گردید:

- موقعیت جغرافیایی استان و دسترسی آسان به مراکز فرهنگی و هنری به دلیل نزدیکی به آن‌ها در مراکز کشور و استان‌ها.
- وجود صنایع دستی متنوع و غنی، از قبیل انواع فرش دستباف پشمی و ابریشمی، صنایع مسی، چاقوسازی، ملیله‌کاری (اشیاء و ظروف نقره‌ای)، چاروق دوزی، کفش دوزی، گیوه‌بافی، قالی‌بافی، گلیم‌بافی، جاجیم‌بافی، مسگری، سرامیک‌سازی و غیره که دارای ریشه‌های عمیق فرهنگ، آداب و رسوم و هنر بومی اسلامی است.
- وجود دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی جهت بهره‌مندی از نیروی جوان و نیز تحصیل کرده و ایده‌های نو در بخش فرهنگی و هنری.
- وجود گمرک و پایانه حمل و نقل.
- وجود نمایشگاه بین‌المللی کاسپین.
- نزدیکی به عمده‌ترین کانون‌های جمعیتی و قطب‌های فرهنگی و هنری و وجود بازار مصرف برای محصولات فرهنگی و هنری استان.
- داشتن زیرساخت‌های ارتباطی مناسب (حلقه اتصال استان‌های مرکزی و جنوبی کشور با استان‌های شمال غرب و شمال کشور با کشورهای آذربایجان و ترکیه و منطقه قفقاز).
- داشتن راه‌های مواصلاتی قوی بین‌المللی (آزادراه‌های زنجان - قزوین، زنجان - تبریز، راه‌های ترانزیت و...) و شبکه راه‌آهن سراسری، فرودگاه و قرارگیری در مسیر کریدور شرق به غرب کشور.

- برخورداری از زمینه‌های مناسب فرهنگی، جاذبه‌های گردشگری تاریخی و جاذبه‌های طبیعی.
- وجود مراکز دانشگاهی متعدد از قبیل مرکز علوم پایه زنجان، دانشگاه زنجان، دانشگاه‌های آزاد اسلامی و دانشگاه پیام نور و مرکز غیرانتفاعی.
- وجود زیرساخت‌های مناسب از امکانات ارتباطی، از قبیل تلفن، خطوط اینترنت و ...
- وجود زیرساخت‌ها و شبکه ارتباطی مناسب، از جمله بزرگراه، فرودگاه و خطوط راه‌آهن.
- وجود مناطق و مسیرهای شاخص اکوتوریستی.
- وجود تعداد زیادی اثر فرهنگی، تاریخی، شامل محوطه‌ها، قلاع، گورستان و ابنیه ارزشمند تاریخی به‌عنوان جاذبه‌های منحصربه‌فرد گردشگری (بازار زنجان، بنای رخت‌شوی‌خانه، مسجد جامع (سید)، امامزاده سیدابراهیم، مسجد خانم، عمارت ذوالفقاری، پل میربهاءالدین، پل سید محمد، پل سرداد، کاروان‌سرای سنگی، مسجد میرزایی، مسجد ولیعصر، خانه توفیقی، بقعه میرزا مهدی، عمارت دارایی، گنبد سلطانیه و ...).
- برخورداری استان از توان نمایشگاهی برای برگزاری جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های تخصصی فرهنگ و هنر.
- توانمندی و وجود امکانات بالقوه برای راه‌اندازی موزه‌های تخصصی (مردم‌شناسی، فرهنگی، هنری، صنایع‌دستی و آثار فرهنگی تاریخی).
- وجود موزه‌های متعدد در استان.
- وجود آموزشگاه‌ها و کلاس‌های کافی در مناطق شهری و روستایی استان.
- وجود جنگل‌های انبوه با گونه‌های نادر گیاهی و جانوری و امکانات بالقوه زیست محیطی.
- وجود انجمن‌های فرهنگی و هنری.
- وجود جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های فرهنگی و هنری.
- وجود مریبان جوان و بانگیزه در بخش‌های مختلف فرهنگی و هنری و فنی و حرفه‌ای.
- قابلیت جمعیت‌پذیری جمعیت شهری.
- برخورداری شهرستان‌های استان از گنجینه‌های عظیم منابع و مآخذ دینی.
- وجود حوزه‌های علمی متعدد.

- وجود علمای برجسته در قید حیات.
- وجود امامزاده‌ها، بقعه‌ها، اماکن مذهبی و مساجد متعدد.
- وجود تشکّل‌های متعدد و مختلف مذهبی.
- وجود انجمن‌ها، مؤسسات، کانون‌های مختلف فرهنگی، هنری.
- وجود فضاهای فرهنگی و هنری در مراکز شهرستان و بخش‌ها.
- وجود شخصیت‌های مشهور و تاریخی در امور مختلف.
- بالابودن نسبی میزان تحصیلات تکمیلی همراه با جوانی جمعیت.
- فرهنگ غنی دینی.
- وجود مجتمع‌های فرهنگی و هنری همراه با سالن اجتماعات و گالری.
- جوانان علاقه‌مند به فعالیت‌های فرهنگی و هنری.
- وجود رسانه‌های متعدد و تاثیرگذار در بخش فرهنگ عمومی.
- وجود کتابخانه‌های متعدد در استان.
- ضریب بالای جوانی جمعیت در استان و وجود ظرفیت‌های متکثر در حوزه فرهنگ و هنر.
- وجود فضاهای نمایشگاهی به‌منظور عرضه و ترویج محصولات فرهنگی و هنری.
- دینی‌بودن جامعه و تأثیرگذاری مثبت دین در فرهنگ عمومی و گرایش غالب مردم به باورهای دینی.
- وجود زیرساخت‌های توسعه تکنولوژی و فناوری اطلاعات.
- افزایش تقاضای اجتماعی در قشر جوان تحصیل کرده و بیکار برای فعالیت‌های هنری (تولید و مصرف).

بخش پنجم:

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

با تمرکز بر بحث گسترش عدالت فرهنگی

مقدمه

در فصل سوم با استفاده از روش کیفی و با رویکرد تجزیه و تحلیل SWOT که یکی از روش‌های کیفی می‌باشد، محققان اقدام به احصای نقاط ضعف و قوت، فرصت‌ها و تهدیدها در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری استان زنجان با استفاده از دیدگاه متخصصان و نخبگان نمودند. همچنین اولویت‌ها و نیازهای عاجل فرهنگی استان زنجان از طریق مصاحبه با اصحاب حوزه‌های هنری مشخص شدند.

در این بخش، محققان با استفاده از روش تحقیق دلفی کیفی اقدام به جمع‌آوری دیدگاه و آرای صاحب‌نظران و نخبگان این حوزه جهت رسیدن به توافق نهایی در سه راند مطالعه ادامه یافت. روش دلفی به‌عنوان یکی از روش‌های ساخت‌یافته برای ایجاد وفاق ابداع شده است. دلفی رویکرد یا روشی سیستماتیک در پژوهش برای استخراج نظرات از یک گروه متخصصان در مورد یک موضوع یا یک سؤال یا رسیدن به اجماع گروهی از طریق یک سری از داده‌های پرسش‌نامه‌ای با حفظ گمنامی پاسخ‌دهندگان و بازخورد نظرات به اعضای پانل است.

هدف اصلی پژوهشگران از این تحلیل، شناسایی راهکارهایی عملی برای برنامه‌ریزی در جهت عدالت فرهنگی است. عدالت «محکم‌ترین شالوده»، «برترین سیاست» است؛ در این میان «عدالت فرهنگی» شالوده حرکت جهت رسیدن به نقطه مطلوب «عدالت اجتماعی» است، با الگوگیری از فرهنگ «علوی».

عدالت فرهنگی (Cultural Justice)، عبارت است از: ارزشی که فراگیر شدن آن، موجب تساوی و یکسانی موقعیت شهروندان در دستیابی به امتیازها، اطلاعات و داده‌های فرهنگی می‌شود. عدالت فرهنگی شاخه‌ای از عدالت اجتماعی (social Justice) است که خود از مفاهیم مبهم در عرصه علوم انسانی و اجتماعی می‌باشد.

برخی از مشکلاتی که در جامعه به وجود می‌آید را باید در ریشه‌ها و شالوده‌های آن جست‌وجو کرد. فهم پدیده‌هایی که در جوامع بشری رخ می‌دهد، برخلاف آنچه بر سر زبان‌هاست، کار آسانی نیست و نیاز به کارشناسی دقیق و ریشه‌یابی دارد، فهم فرهنگ‌ها، ارزش‌ها و هنجارها، در این میان نقشی قابل‌اعتنا بازی می‌کند. از این رو برای فهم ناعدالتی و بسترهایی که آن را در جامعه به وجود می‌آورد، باید پیش از هر چیز، زمینه‌ها را در بخش فرهنگ که به نوعی همه بنیادهای اندیشگی جامعه را دربرمی‌گیرد، بررسی کرد. بنابراین در این فصل با اشاره به مهم‌ترین نقاط ضعف و تهدیدها، سعی خواهیم نمود تا با تکیه بر نقاط قوت و فرصت‌ها به ارائه پیشنهادهایی برای حوزه‌های فرهنگی و هنری با رعایت اصل عدالت فرهنگی بپردازیم.

اگر حوزه فرهنگ و ساحت نرم‌افزاری جامعه سامان یابد، با اطمینان خاطر بیشتر، می‌توان راه‌های دیگر در سایر حوزه‌ها را برای حرکت به سوی اجرای عدالت اجتماعی، جست‌وجو و کاوید. در حوزه فرهنگ، ما بیش از هر چیز با روح و روان آدمی، ارزش‌ها، دغدغه‌ها و هنجارهای او سر و کار داریم و از این رو، گویی برای شناخت برخی از شاخصه‌های جامعه عدل‌محور و عدالت‌جو، باید نقبی به معرفت آدمی نیز زد و برای شناخت او کوشید.

بزرگ‌ترین نقاط ضعف و چالش‌های فرهنگ و هنر در استان زنجان

پس از تحلیل داده‌های مورد توافق استادان و نخبگان که با استفاده از روش دلفی کیفی انجام شده، مهم‌ترین نقاط ضعف و چالش‌های حوزه‌های کتاب؛ مطبوعات، رسانه خبری و تبلیغات؛ تئاتر، سینما و انیمیشن؛ موسیقی؛ شعر و ادبیات؛ عکس و هنرهای تجسمی و فرهنگ عامه و سبک زندگی به شرح موارد ذیل احصاء و گزارش می‌گردد:

یکی از موارد مهم در بخش‌های مختلف فرهنگی و هنری، کمبود منابع مالی و محدودیت اعتبارات بخش عمومی و دولتی می‌باشد که این موضوع باعث افت شدید سطح کمی و کیفی فعالیت‌ها و برنامه‌های حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری در استان زنجان می‌شود. لزوم توجه به این امر در تخصیص اعتبارات کافی از محل بودجه‌های ملی ضروری به نظر می‌رسد. یکی از موضوعات رکنی در جامعه، مباحث فرهنگی است و

غفلت از این موضوع و عدم تخصیص اعتبارات کافی باعث شیخون فرهنگی به فرهنگ، اعتقادات، پیشینه و آداب و رسوم کشور خواهد شد.

یکی دیگر از چالش‌های مهم در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری، نبود سرمایه‌گذاری در این بخش خصوصی می‌باشد. قطعاً بی‌توجهی و نبود رغبت بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در این حوزه‌ها، باعث وارد شدن صدمات زیاد خشکیده شدن ریشه کسب و کارهای مربوط به این حوزه‌ها و، به موازات آن، شاهد روی آوردن علاقه‌مندان این حوزه به فعالیت‌های دیگر خواهیم بود. آفت اساسی این امر، قطعاً همراه با ورود و نفوذ فرهنگ‌ها و هنرهای منحط و مخالف با آداب و رسوم ایرانی و اسلامی به کشور خواهد بود.

یکی دیگر از نقاط ضعف اساسی در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری، نبود کارگروه‌های تخصصی حوزه‌های فرهنگی و هنری با مشارکت دستگاه‌های اجرایی در سطح استان زنجان می‌باشد. لزوم وجود این کارگروه‌ها جهت برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی و هنری لازم به نظر می‌رسد و در غیاب این کارگروه‌ها، تصمیم‌گیری‌های سطحی و دور از تخصص برای این حوزه‌ها اتخاذ خواهد شد که این امر باعث تنزل سطح کمی و کیفی فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی و هنری در استان زنجان خواهد شد.

اجرای سیاست‌های متمرکز دولت در زمینه فرهنگ و هنر و عدم حمایت سازمان‌های دولتی و مردم از فرهنگ و هنر در این استان موجب شکل‌گیری نابرابری فرهنگی شده است. در راستای گسترش عدالت فرهنگی ضروری است که مسئولان سیاست‌های فرهنگی خود را اصلاح نمایند و به حمایت‌های مادی و معنوی از هنرمندان در شهرها و استان‌های دیگر بپردازند.

نبود انجمن‌ها، مؤسسات و تشکل‌های مختلف در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری، متأسفانه به شدت در استان زنجان مشاهده می‌گردد. این امر در کنار فقدان حمایت موثر از فعالیت‌ها و دستاوردهای حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری باعث شده است که انگیزه و رغبت در اهالی فرهنگ و هنر کاهش پیدا کرده و عملاً فعالیت‌های فرهنگی و هنری نتواند راه به جایی برد. این مشکل و مسئله زمانی خود را بیشتر نمایان می‌سازد که هر روز شاهد هجوم فرهنگ‌های بیگانه از طریق برنامه‌های فرهنگی و هنری به جامعه می‌شویم که متأسفانه تیشه بر ریشه فرهنگ و آداب و سنن و اعتقاد مردم می‌زند.

موضوع دخالت نهادهای رسمی و غیررسمی در امر فرهنگ و هنر، یکی از مسائل و مشکلات اصلی در استان زنجان می‌باشد. این امر باعث تصویب برنامه‌های دستوری در حوزه‌های فرهنگی و هنری از طرف دستگاه‌ها و نهادهای مختلف خواهد شد که

هیچ سنخیتی با نیازهای واقعی شهروندان نداشته و به موازات آن بی میلی و بی انگیزگی شهروندان را نسبت به استفاده از این فعالیت‌ها باعث می‌شود.

در سطح استان زنجان کمبود شدید سینما و سالن تئاتر مشاهده می‌شود. این موضوع علاوه بر اینکه باعث می‌شود نوجوانان و جوانان و علاقه‌مندان نتوانند اوقات فراغت خود را به صورت بهینه برنامه‌ریزی و پُر نمایند، از سوی دیگر باعث خواهد شد تا این قشر به دنبال پُر نمودن اوقات فراغت خود از راه‌های غیرهنری باشند که بعضاً این راه‌ها منجر به برخی فعالیت‌های خطرناک و بعضاً هنجارشکنانه می‌شود.

تا به امروز هیچ اطلس فرهنگی و هنری در استان زنجان مطالعه و تدوین نشده است؛ بنابراین هیچ چشم‌انداز و نقشه راهی که بر اساس نیازهای واقعی مردم و اطلس فرهنگی باشد در استان وجود ندارد و برنامه‌های فرهنگی و هنری صرفاً روزمره بوده و به موازات فعالیت‌های جاری و سالانه دستگاه‌های ذی‌ربط دنبال می‌گردد که در آن نیازهای واقعی شهروندان لحاظ نشده است.

یکی دیگر از چالش‌ها و ضعف‌های اساسی در حوزه‌های مختلف فرهنگ و هنر در استان زنجان، ضعف در برگزاری جشنواره‌ها و برنامه‌های فرهنگی و هنری می‌باشد. به دلیل نبود عدالت فرهنگی، اکثر جشنواره‌های ملی و بین‌المللی در پایتخت و برخی کلان‌شهرها برگزار می‌شود و سهم استان‌ها و به خصوص استان زنجان از برگزاری این جشنواره‌ها تقریباً صفر است.

یکی دیگر از ضعف‌های حوزه فرهنگ و هنر در استان زنجان ضعف فعالیت رسانه‌های جمعی در این حوزه است. تقویت رسانه‌های جمعی و گسترش آن‌ها یکی از شاخص‌های اصلی عدالت فرهنگی محسوب می‌شود و ضروری است که مسئولان و سازمان‌های مختلف فرهنگی بدین امر توجه نمایند، اما متأسفانه در استان زنجان، رسانه‌های جمعی کمتر به مباحث حوزه فرهنگ و هنر می‌پردازند. علت ضعف رسانه‌های جمعی در این استان، سیاست‌های دولت در دهه‌هایی می‌باشد که بیشتر بر تقویت و گسترش رسانه‌های جمعی در پایتخت، کلان‌شهرها و مناطق مرکزی کشور می‌باشد. در این راستا، نبود عدالت فرهنگی در زمینه رسانه‌های جمعی در استان زنجان خودنمایی می‌کند.

با توجه به افزایش هزینه‌های تولید آثار فرهنگی و هنری، این موضوع باعث افت شدید سطح کمی و کیفی برنامه‌های فرهنگی و هنری در استان زنجان شده است. متأسفانه در این بین نیز حمایت‌های دولتی در پایین‌ترین حد خود بوده و این حمایت‌ها صرفاً مختص پایتخت و کلان‌شهرها می‌باشد که نمونه بارز بی‌عدالتی فرهنگی در کشور

می‌باشد. همچنین نبود هیچ حمایت تسهیلاتی از طرف بانکها و مؤسسات و نهادهای مالی، این مشکل را دو صدچندان می‌نماید.

واقعیت این است که با توجه به بالا رفتن سرسام‌آور هزینه‌های زندگی خانوارهای ایرانی، سهم آثار فرهنگی و هنری در سبد خرید خانواده‌ها بسیار پایین آمده و متأسفانه هیچ یارانه فرهنگی‌ای از طرف نهادهای دولتی ذی‌ربط به این موضوع اختصاص داده نمی‌شود. در چنین شرایطی ترجیحات خانوارها به تامین هزینه‌های اساسی زندگی خود معطوف می‌گردد تا اختصاص هزینه به فعالیت‌های فرهنگی و هنری.

در استان زنجان، آموزش‌های تخصصی و دانشگاهی مرتبط با نیازهای حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری، ناکافی و نامناسب بوده و جواب‌گوی نیازهای فرهنگی و هنری شهروندان استان زنجان نیست.

یکی دیگر از چالش‌ها و ضعف‌های اساسی در حوزه‌های مختلف فرهنگ و هنر در استان زنجان کمبود امکانات فرهنگی و هنری می‌باشد. به دلیل نبود عدالت فرهنگی، اکثر امکانات فرهنگی و هنری در پایتخت و برخی کلان‌شهرها متمرکز شده و سهم استان‌ها و به‌خصوص استان زنجان از این امکانات بسیار اندک و حتی تقریباً در حد صفر می‌باشد.

بزرگ‌ترین نقاط قوت و فرصت‌های فرهنگ و هنر در استان زنجان

پس از تحلیل داده‌های مورد توافق استادان و نخبگان که با استفاده از روش دلفی کیفی انجام شده است، مهم‌ترین نقاط قوت و فرصت حوزه‌های کتاب؛ مطبوعات، رسانه خبری و تبلیغات؛ تئاتر، سینما و انیمیشن؛ موسیقی؛ شعر و ادبیات؛ عکس و هنرهای تجسمی و فرهنگ عامه و سبک زندگی به شرح موارد ذیل احصاء و گزارش می‌شود:

استان زنجان دارای علما، دانشمندان و نویسندگان برجسته در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری می‌باشد که لزوم استفاده از ظرفیت‌های علمی، فرهنگی و هنری این بزرگان در پیشبرد اهداف فرهنگی و هنری در استان ضروری به نظر می‌رسد.

استان زنجان از نعمت بالابودن نسبی میزان تحصیلات تکمیلی همراه با جوانی جمعیت برخوردار می‌باشد که در صورت برنامه‌ریزی صحیح برای این قشر، می‌توان به آفرینش‌های فرهنگی و هنری بالا با سطح کیفیت قابل قبول امیدوار بود.

در استان زنجان فضاهای نمایشگاهی مناسبی به‌منظور عرضه و ترویج فعالیت‌های فرهنگی و هنری وجود دارد که در صورت برگزاری نمایشگاه‌ها می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. همچنین این فضاها در حد استانداردهای ملی بوده و در صورت تمایل مسئولین پایتخت می‌توان نمایشگاه‌های مفیدی برگزار نمود.

حضور زنان هنرمند در استان زنجان از نقاط قوت دیگر این استان می‌باشد. می‌توان ادعا کرد زنان فعال در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری در این استان نسبت به سایر استان‌های هم‌جوار بیشتر می‌باشد. در عرصه هنرهای دستی و خصوصاً گلیم‌بافی، فرش‌بافی، گیپوربافی، جاجیم‌بافی، ملبله‌دوزی و هنرهای دستی دیگر، زنان استان زنجان در درجه بالایی از مهارت و استادی قرار دارند و حتی محصولات این قشر به خارج از مرزهای ایران نیز صادر می‌شود. همچنین در عرصه موسیقی زنان استان زنجان دارای آوازه و شهرت خاصی هستند.

برخورداری شهرستان‌های استان از فعالین حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری، از نقاط قوت دیگر این استان می‌باشد. در صورتی که برای این اقشار بتوان برنامه‌ریزی درستی انجام داد و تحت حمایت نهادهای ذی‌ربط قرار گیرند، قطعاً شاهد خلق آثار فرهنگی و هنری شایسته و ارزشمند از ایشان خواهیم بود.

وجود زمین‌های خالی با کاربری فرهنگی و هنری در محدوده‌های شهری، از نقاط قوت و همچنین فرصت برای این استان می‌باشد که مسئولین ذی‌ربط در حوزه‌های فرهنگی و هنری می‌بایست، با رایزنی‌های مناسب، این فضاها را تحت تملک درآورده و در جهت مصارف فرهنگی و هنری به کار بگیرند.

هم‌جواری استان زنجان با هفت استان، از جمله گیلان، قزوین، همدان، کردستان، آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و اردبیل مزیت‌های نسبی خاصی را برای این استان پدید آورده است، چراکه بعد از استان اصفهان، همانند استان لرستان تنها استانی است که با هفت استان کشور هم‌جوار است و از این نظر دارای بیشترین تعداد هم‌جواری با سایر استان‌ها است. از ۷ استان همسایه با استان زنجان، ۴ استان از استان‌های مرزی کشور هستند که به دلیل پاره‌ای ملاحظات سیاسی، امنیتی دفاعی، انجام برخی فعالیت‌ها و استقرار برخی امکانات با محدودیت‌هایی مواجه است و از این نظر، استان زنجان به‌عنوان نزدیک‌ترین همسایه به این استان‌ها محل مناسبی برای انجام این فعالیت‌ها و استقرار این امکانات می‌باشد. استان زنجان از شمال شرق با استان گیلان؛ از شمال و غرب با استان‌های اردبیل، آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی؛ از جنوب غرب با استان کردستان؛ از جنوب با استان همدان و از شرق با استان قزوین هم‌جوار است که این هم‌جواری عاملی گردید تا با ترکیبی از هم‌وطنان با فرهنگ و زبان ترکی، تاتی و فارسی همسایه آشناگشته و با آن‌ها در ارتباط و تعامل مستمر قرار گیرد. این موقعیت منحصربه‌فرد باعث شده است تا استان زنجان در کانون این تبادل و تعامل اجتماعی

و فرهنگی قرار گیرد. استان زنجان با قرارگیری در شمال غرب کشور و هم‌جواری با ۷ استان، از نظر حمل‌ونقل به‌عنوان گلوگاه ارتباطی مرکز با شمال و شمال غرب کشور محسوب می‌شود.

استان زنجان امامزاده‌ها و بقاع متبرکه بسیاری دارد که دارای بسترها و جاذبه‌های ایجاد زمینه برای توسعه گردشگری مذهبی در استان است؛ به‌گونه‌ای که طی سال‌های اخیر توجه ویژه به این بحث شده است تا در فصول مختلف سال، به‌خصوص در بهار فاطمی، پذیرای مشتاقان و مسافران نوروزی باشد. طبق آخرین آمار مربوط به اداره کل اوقاف و امور خیریه استان زنجان تعداد ۱۵۶ امامزاده و ۱۳۳ بقعه متبرکه در استان وجود دارد.

استان زنجان به‌عنوان یکی از سرزمین‌های باستانی کشور از جمله مناطق توانمند و پراستعداد برای توسعه انواع مختلف گردشگری طبیعی، تاریخی و فرهنگی است. این استان با قرارگیری در منطقه شمال غرب کشور و با عبور کریدور بین‌المللی کشور از این استان، پل ارتباطی مرکز کشور با شمال و شمال غرب آن است. هم‌جواری استان زنجان با هفت استان گیلان، قزوین، همدان، کردستان، آذربایجان غربی و شرقی و اردبیل همراه با موقعیت منحصربه‌فرد آن، از دیرباز، این استان را در کانون تبادلات و تعاملات فرهنگی و اجتماعی قرار داده است و نقش توقفگاهی و منزلگاهی بسیار مناسبی برای استان فراهم کرده است. از سوی دیگر تنوع اقلیمی و تنوع زیستی بالای استان با وجود وسعت کم و اختلاف دمای زیاد، استان را از نظر منابع طبیعی بسیار ارزشمند ساخته است؛ به‌ویژه آنکه این قابلیت فرصت مناسبی برای توسعه اکوتوریسم و ژئوتوریسم پدید آورده است. استان زنجان از صدها جاذبه طبیعی و تاریخی برخوردار است، اما بر اساس اسناد، تنها ۷۰ اثر به‌طور مشخص به‌عنوان جاذبه گردشگری طبیعی و انسان‌ساخت تعریف شده است. از بین ۷۰ جاذبه یاد شده، ۵۶ جاذبه در شمار جاذبه‌های گردشگری با توان جذب گردشگر در سطح فراملی، ملی و محلی است. در این میان، مجموعه آثار تاریخی شهر سلطانیه، شامل گنبد و ارگ سلطانیه و آثار وابسته به آن، گنبد چلبی اوغلی، مقبره ملاحسن کاشی، معبد داش کسن، بازار زنجان، رخت‌شوی‌خانه، عمارت ذوالفقاری و غار کتله‌خور بیش از همه شناخته شده است و گردشگران را به خود جذب می‌کند.

وجود دانشگاه‌های متعدد در استان زنجان از نقاط قوت این استان می‌باشد که لزوم استفاده از ظرفیت‌های بالقوه این مراکز را در فعالیت‌های فرهنگی و هنری پررنگ‌تر می‌کند.

وجود مجتمع‌های فرهنگی و هنری همراه با سالن اجتماعات و گالری در این استان از نقاط قوت دیگری است که لزوم برنامه‌ریزی برای برگزاری فعالیت‌های فرهنگی و هنری مختلف در سطح محلی، استانی، منطقه‌ای و ملی را ضروری می‌نماید.

وجود استعداد‌های مختلف فرهنگی و هنری در جامعه و افزایش تقاضای اجتماعی در قشر جوان تحصیل کرده و بیکار برای فعالیت‌های فرهنگی و هنری از نقاط قوت و همچنین فرصت برای استان زنجان می‌باشد. چنانچه برنامه‌ریزی درست برای جذب و به‌کارگیری از این قشر به‌عمل نیاید، قطعاً این افراد جذب استان‌ها و مناطق دیگر شده و یا کلاً به فعالیت‌های دیگری مشغول خواهند شد.

رسم‌ها، خصلت‌ها و خلق و خوی اقوام مختلف با توجه به تاریخ و قدمت منطقه در طی سال‌های طولانی شکل گرفته است، سینه‌به‌سینه به افراد یک جامعه منتقل می‌شود و در طول سال‌ها، زنده و پابرجا می‌ماند. مردم استان زنجان نیز با توجه به قدمت تاریخی و فراز و نشیب‌های بسیار، در طول زمان خود، دارای آداب و رسوم و فرهنگ و خصلت‌های ویژه‌ای هستند.

معرفی و نام‌گذاری و ثبت رسمی استان زنجان به‌عنوان «پایتخت شور و شعور حسینی» فرصت مغتنم و خوبی است تا بتوان توانمندی این استان را در ایام خاصی از سال، از جمله ایام محرم به نمایش گذاشت.

مسجد حسینیه اعظم زنجان به‌عنوان دومین قربانگاه جهان اسلام بعد از منا و مرکز توجه کل ایرانیان در ایام شهادت امام حسین (ع) در ماه محرم می‌باشد.

وجود مفاخر ارزشمند دینی، فلسفه، حکمت، فرهنگی و هنری در سطح ملی و بین‌المللی در استان زنجان فرصت مغتنمی در شناساندن این استان به‌عنوان مهد علم و ادب و هنر و فرهنگ می‌باشد. از جمله این مفاخر می‌توان به شیخ شهاب‌الدین سهروردی؛ آیت‌الله العظمی سید عزالدین حسینی زنجانی؛ آیت‌الله محمد اسماعیل صائنی؛ میرزا ابراهیم حکمی زنجانی؛ استاد کریم نیرومند؛ استاد کریم زعفری، استاد حسین منزوی؛ استاد عباس بابایی؛ پروفسور یوسف ثبوتی؛ پروفسور امیراعلم غضنفریان؛ شهید دکتر شهریاری؛ استاد هوشنگ جعفری و مفاخر دیگر اشاره کرد.

پیشنهادات و اولویت‌های فرهنگی و هنری کوتاه‌مدت

پس از تحلیل داده‌های مورد توافق استادان و نخبگان که با استفاده از روش دلفی کیفی انجام شده است، مهم‌ترین پیشنهادات و اولویت‌های فرهنگی و هنری کوتاه‌مدت برای استان زنجان با لحاظ نمودن فرهنگی، به شرح موارد ذیل احصاء و گزارش می‌گردد:

استعدادها و ظرفیت‌های فرهنگی: جوان‌بودن ترکیب جمعیتی، سبقت فرهنگی و داشتن علما، مفاخر و اندیشمندان، علاقه‌مندی و استقبال مردم از برنامه‌های فرهنگی در کنار وجود فضاهای فرهنگی، مانند حوزه‌های علمی، کتابخانه‌ها، مجتمع‌های فرهنگی و هنری، مساجد، بقاع متبرکه، دارالقرآن کریم و نمایشگاه بزرگ کاسپین و رسانه‌هایی، مانند شبکه اشراق و نشریات و تبدیل شدن استان به پایتخت شور و شعور حسینی، استعدادها و ظرفیت‌های بسیار مناسبی در استان می‌باشد. پیش‌بینی می‌گردد در صورت بی‌توجهی به این موضوع، جوانان دچار تضاد فرهنگی شده و استعداد بالفعل و بالقوه آنان رشد نخواهد یافت و در عین حال امکانات و فضاهای موجود مورد بهره‌برداری قرار نگرفته است و هزینه‌های انجام گرفته عملاً از بین خواهد رفت و همین امر موجب عدم رشد کمی و کیفی برنامه‌ها، از بین رفتن امکان رقابت و شکوفایی استعدادها، پایین آمدن حضور جوانان در عرصه رقابت‌های ملی و بین‌المللی در حوزه‌های مختلف فرهنگی، هنری، دینی و در نتیجه عقب‌ماندگی و عدم رشد فرهنگی استان زنجان خواهد بود.

حمایت نهادهای دولتی: با توجه به تمرکز ساختاری که در کشور وجود دارد، اکثر برنامه‌ها و سیاست‌های دولت در بخش‌های مختلف، به‌ویژه در بخش فرهنگ و هنر، در پایتخت و کلان‌شهرها متمرکز است و همین امر موجب شده است که سیاست‌مداران و مسئولان حوزه فرهنگ، هنرمندان و سازمان‌های فرهنگی، این مناطق را بیشتر از سایر مناطق، مورد حمایت مادی و مالی قرار دهند و کمتر به استان‌ها توجه کنند. در این راستا پیشنهاد می‌شود که اهالی فرهنگ و هنر استان زنجان به لحاظ مالی مورد حمایت دولت قرار گیرند تا نابرابری فرهنگی در کشور کاهش یابد و زمینه خلاقیت و کنشگری فرهنگی در سطح هنرمندان استان فراهم شود.

آموزش‌های فرهنگی، هنری و دینی: امروزه آموزش به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی در تمام بخش‌ها به‌ویژه حوزه فرهنگ و هنر مطرح می‌باشد و این امر به دو صورت رسمی و غیررسمی انجام می‌پذیرد. در بخش غیررسمی کلیه افراد جامعه تحت پوشش آنان هستند و در واقع آموزش‌های عمومی دینی، فرهنگی و هنری در آن جای می‌گیرد، هم‌اکنون رادیو و تلویزیون، حوزه‌های علمیه و اصحاب فرهنگ و هنر این وظیفه خطیر را به‌عهده دارند. پیش‌بینی می‌شود روند آینده در صورت نپرداختن به آموزش‌های فرهنگی، هنری و دینی شامل موارد ذیل باشد:

۱. عدم رقابت در جوامع انسانی؛

۲. رواج هرج و مرج و عدم توان در تطبیق خود با دانش‌های روز؛

۳. فراهم شدن زمینه ادامه زندگی در ابهام و تاریکی؛
۴. رواج بزهکاری و ناهنجاری‌های اجتماعی و فساد اداری؛
۵. به وجود آمدن زمینه‌های پذیرش فرهنگ بیگانه؛
۶. عدم توانایی در استفاده صحیح از ابزارهای فرهنگی روز؛
۷. توسعه مصرف‌گرایی در جامعه و بالارفتن هزینه‌های زندگی؛
۸. عدم رشد مهارت‌های زندگی فرد در جامعه و خانواده؛
۹. فراگیر نشدن زمینه اجرای فرهنگی و اجتماعی؛
۱۰. عدم توسعه متوازن در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی؛
۱۱. توسعه تعصبات قشری و صنفی.

تولید و عرضه محصولات فرهنگی (اقتصاد فرهنگ): اصولاً در اقتصاد فرهنگ، مسئله تامین کالاهای فرهنگی، توزیع آن‌ها و دخالت یا عدم دخالت دولت، از امور مهم است. فقدان سیاست‌گذاری و اتخاذ راهبردهای صحیح و منطقی در حوزه عرضه و توزیع در کنار نبود نهادهای متولی برای انجام عملیات گسترده عرضه و توزیع محصولات فرهنگی در عدم توجه به محتوا و ظاهر محصولات فرهنگی، همچنین پایین بودن ارزش‌های فرهنگی، هنری و دینی از عوامل بی‌توجهی مردم و زیان‌دهی اقتصاد فرهنگ می‌باشد. اگر به این مسئله عنایت نشود، زمینه‌های قانونی برای کاهش تصدیگری دولت بی‌حاصل بوده و دولت همچنان باید وقت خود را صرف انجام با هزینه‌های بالا نماید و از وظیفه اصلی خود که همان نظارت و حمایت و هدایت است، غافل بماند؛ همین امر باعث عدم رقبت بیش از پیش بخش غیردولتی برای سرمایه‌گذاری در این بخش بوده است و موجب از بین رفتن انگیزه‌های خلاق و رقابت سالم در تولیدات فرهنگی و هنری و گسترش تشکل‌های صنفی در این زمینه خواهد بود.

حمایت از تولید محصولات فرهنگی و هنری: درخصوص حمایت از محصولات فرهنگی و هنری در استان زنجان می‌توان به این موارد اشاره نمود: حمایت از تولید فیلم؛ حمایت از تولید عکس و آثار تجسمی؛ حمایت از تولید و اجرای نمایش صحنه‌ای و خیابانی؛ حمایت از تولید و اجرای تعزیه؛ حمایت از تولید شعر و داستان و شعرخوانی و موارد دیگر.

برگزاری مسابقات و جشنواره‌های فرهنگی و هنری: درخصوص حمایت از محصولات فرهنگی و هنری در استان زنجان می‌توان به این موارد اشاره نمود: برگزاری جشنواره و مسابقه موسیقی بومی و محلی؛ برگزاری جشنواره و مسابقه تئاتر؛ برگزاری جشنواره و

مسابقه انیمیشن؛ برگزاری جشنواره و مسابقه فیلم و عکس؛ برگزاری جشنواره و مسابقه هنرهای تجسمی و خوش‌نویسی؛ برگزاری جشنواره لباس‌های محلی؛ برگزاری جشنواره غذاهای محلی؛ برگزاری جشنواره آداب و رسوم محلی؛ برگزاری جشنواره و مطبوعات؛ برگزاری جشنواره کتاب؛ برگزاری جشنواره و مسابقه عکس؛ برگزاری مراسم‌های پرده‌خوانی و نقالی؛ برگزاری مراسم‌های شهریار، شاهنامه، مولوی و حافظ‌خوانی؛ برگزاری دوره‌های نگارگری؛ برگزاری دوره‌های تذهیب، صحافی و کتاب‌سازی و ساخت کاغذ دستی؛ برگزاری مراسم نکوداشت مفاخر و برجستگان فرهنگی و هنری و موارد دیگر. حمایت مالی از طریق اعطای تسهیلات ارزان: دستگاه‌های ذی‌ربط حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری باید تدابیر ویژه جهت بهره‌مندی و دریافت تسهیلات ارزان از بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری را توسط هنرمندان و فعالین فرهنگی فراهم نمایند. در این مسیر لازم است که مسئولین امر، شرایط سخت و طاقت‌فرسای قوانین بانک‌ها را تسهیل کرده و رفع موانع را در دستور کار خود قرار دهند.

رفع موانع صدور مجوزها: دستگاه‌های مرتبط با فعالیت‌های فرهنگی و هنری باید به مانع‌زدایی در صدور مجوزهای مربوط به فعالیت‌های روزنامه، نشریه، هفته‌نامه و فصلنامه؛ صدور مجوز چاپخانه؛ صدور مجوز کانون‌های آگهی تبلیغاتی اقدامات عاجل نمایند.

پیشنهادات و اولویت‌های فرهنگی و هنری بلندمدت

پس از تحلیل داده‌های مورد توافق استادان و نخبگان که با استفاده از روش دلفی کیفی انجام شده، مهم‌ترین پیشنهادات و اولویت‌های فرهنگی و هنری کوتاه‌مدت برای استان زنجان با لحاظ نمودن فرهنگی، به شرح موارد ذیل احصاء و گزارش می‌گردد:

توسعه فرهنگی: توسعه فرهنگی یعنی، ارتقاء و اعتلای زندگی فرهنگی در جامعه با هدف دستیابی به ارزش‌های متعالی فرهنگی. در این رویکرد، توسعه انسانی، داشتن انسان‌های پویا، سرزنده، آگاه، درست‌کردار، ارزش‌گرا و... جزء اهداف اصلی و کلی توسعه فرهنگی می‌باشد و در واقع تمامی انسان‌ها را در برمی‌گیرد. این فرایندی است به‌منظور ایجاد آگاهی، شناخت، مهارت و... تا انسان بتواند در جهت استعلای فرهنگی و، به یک معنی، تکامل ارزش‌های متعالی فرهنگی و دینی گام بردارد. پیش‌بینی می‌شود روند آینده در صورت نپرداختن به توسعه فرهنگی شامل موارد ذیل باشد:

۱. عقب‌ماندگی در عرصه تعلیم و تربیت؛

۲. گسترش و رواج هرج و مرج به‌جای گفت‌وگو؛

۳. رشد خرافات و انحرافات فرهنگی و دینی؛
  ۴. به‌روزشدن مدیریت جامعه؛
  ۵. عدم شناسایی نیازها و اولویت‌های فرهنگی و هنری؛
  ۶. به‌روزشدن تولیدات و محصولات فرهنگی و هنری؛
  ۷. بروز مشکلات در عرصه رسانه؛
  ۸. از بین رفتن انگیزه و وجدان کاری و نظم اجتماعی؛
  ۹. بی‌هویت شدن و رواج خودباختگی فرهنگی.
- افزایش سرانه مطالعه: سرانه مطالعه یعنی اینکه هر نفر به‌طور میانگین در روز چقدر کتاب و... می‌خواند. برای به‌دست‌آوردن این عدد، زمان مطالعه همه افراد يك جامعه را باهم جمع می‌کنند و بر تعدادشان تقسیم می‌کنند. بنا به آمار غیررسمی، میزان مطالعه در ایران دو تا شش و در خوش‌بینانه‌ترین حالت هجده دقیقه در شبانه‌روز است. پیش‌بینی می‌شود روند آینده در صورت نپرداختن به توسعه فرهنگی شامل موارد ذیل باشد:
۱. رواج مدرک‌گرایی به‌جای معلومات واقعی و گسترش تعمیق بی‌سوادی پنهان در جامعه؛
  ۲. سطحی‌نگری به مسائل جامعه و رواج فرهنگ خرافه‌گرایی به‌جای فرهنگ اصیل؛
  ۳. عدم بهره‌برداری کافی از منابع انسانی و مالی، از قبیل زحمات مؤلفین و زیرساخت‌های فرهنگی مانند فضای کتابخانه‌ای، مجتمع‌های فرهنگی و هنری، مساجد، هزینه‌های چاپ و کاهش انگیزه در حوزه فکر و اندیشه؛
  ۴. عدم بهره‌برداری لازم از تکنولوژی و به‌روزشدن افراد؛
  ۵. متوقف‌شدن تولید و عدم دستیابی به طرح‌های خوب و سازنده و امکان از بین رفتن رقابت در حوزه‌های فرهنگی، هنری و علمی در سطح ملی و فراملی؛
  ۶. کاهش رشد پرورشگری و نقد در حوزه فکر و اندیشه و کاهش شکوفایی استعدادها؛
  ۷. عدم شناخت شخصیت و تولیدات فکری مفاخر و اندیشمندان به‌عنوان الگوهای فرهنگی جامعه؛
  ۸. متضررشدن اصحاب صنعت چاپ و نشر و عدم تمایل به سرمایه‌گذاری در این بخش.

ارتقای فرهنگ اسلامی - ایرانی: ارتقای فرهنگ اسلامی و ایرانی در استان زنجان به‌عنوان یکی از پیشنهادات و اولویت‌های فرهنگی و هنری بلندمدت شامل این موارد می‌باشد: توسعه و تقویت فعالیت‌های فرهنگی و دینی؛ حمایت از تشکل‌های قرآنی و دینی؛ حمایت از مؤسسات، انجمن‌ها، تشکل‌ها و هیئت‌های قرآنی و مذهبی؛ حمایت از

فعالیت‌های مساجد و مراکز دینی و قرآنی؛ حمایت از کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد؛ حمایت از حوزه‌های علمیه؛ حمایت از مراکز و کانون‌های قرآنی؛ حمایت از اعزام مبلغ به مساجد، تکایا و حسینیه‌ها؛ حمایت از برگزاری برنامه‌ها، محافل و مسابقات فرهنگی و قرآنی؛ برگزاری مسابقات قرآنی و تواشیح؛ برگزاری محافل قرآنی؛ برگزاری نشست‌های تخصصی و همایش‌های قرآنی و دینی؛ برگزاری مسابقات نماز و اذان؛ برگزاری مراسم تجلیل از خادمان قرآن کریم؛ مبارزه با خرافه‌گرایی در حوزه دین؛ شناسایی جریان‌های انحرافی و مفاهیم خرافی در حوزه دین؛ نقد جریان‌های خرافی در حوزه دین؛ حمایت از تولید و نشر محصولات فرهنگی در نقد خرافه‌گرایی؛ بزرگداشت ایام و مناسبت‌های دینی و مذهبی و موارد دیگر.

تقویت زیرساخت‌های فرهنگی: استان زنجان با وجود غنای فرهنگی و هنری فاقد زیرساخت‌های مناسب و کافی فرهنگی و هنری می‌باشد و فضاهای فرهنگی در این استان کم می‌باشد. با توجه به اینکه توزیع متناسب امکانات فرهنگی و هنری از جمله مهم‌ترین شاخص‌های فرهنگی است، در راستای گسترش فرهنگی پیشنهاد می‌شود که زیرساخت‌های فرهنگی در این استان تقویت شود. در این راستا می‌توان به ساخت مجتمع‌های فرهنگی و هنری، سالن‌های تئاتر، نمایش، کنسرت و کارگاه‌های سفال‌کاری، تذهیب‌کاری و غیره اشاره کرد. تقویت زیرساخت‌های فرهنگی و هنری در استان از یک سو، می‌تواند موجبات ارتقای رشد فرهنگ و هنر را فراهم نماید و از سوی دیگر، نابرابری‌ای که در حوزه فرهنگی در کشور وجود دارد را کاهش دهد.

محدودیت‌های تحقیق

در این تحقیق، محققان با محدودیت‌ها و موانعی روبه‌رو بودند که مهم‌ترین آن‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

- کمبود منابع پژوهشی؛
- تفاوت شدید آمارهای مربوط به فعالیت‌های فرهنگی و هنری دستگاه‌های ذی‌ربط؛
- عدم همکاری بسیاری از دستگاه‌های اجرایی در دادن آمار و اطلاعات؛
- کمبود شدید منابع اطلاعاتی در اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه فرهنگی و هنری؛
- تناقض شدید آمارهای فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد استان با آمار وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛
- همکاری ضعیف اداره کل فرهنگ و ارشاد استان با محققان.

منابع

۱. اداره کل امور کتابخانه‌های عمومی استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد اداره کل امور کتابخانه‌های عمومی استان زنجان. زنجان: اداره کل امور کتابخانه‌های عمومی (گزارش اخذشده توسط محقق).
۲. اداره کل اوقاف و امور خیریه (۱۳۹۶). اماکن مذهبی و زیارتی استان زنجان. زنجان: اداره کل اوقاف و امور خیریه.
۳. اداره کل اوقاف و امور خیریه استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد اداره کل اوقاف و امور خیریه. زنجان: اداره کل اوقاف و امور خیریه (گزارش اخذشده توسط محقق).
۴. اداره کل آموزش و پرورش استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد اداره کل آموزش و پرورش. زنجان: اداره کل آموزش و پرورش (گزارش اخذشده توسط محقق).
۵. اداره کل تبلیغات اسلامی استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد اداره کل تبلیغات اسلامی. زنجان: اداره کل تبلیغات اسلامی (گزارش اخذشده توسط محقق).
۶. اداره کل تبلیغات اسلامی استان زنجان (۱۳۹۹). گزارش عملکرد اداره کل تبلیغات اسلامی. زنجان: اداره کل تبلیغات اسلامی (گزارش اخذشده توسط محقق).
۷. اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان (۱۳۹۹). گزارش عملکرد اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی. زنجان: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی (گزارش اخذشده توسط محقق).
۸. اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری. زنجان: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (گزارش اخذشده توسط محقق).
۹. استانداری زنجان (۱۳۸۸). گزارش نظارتی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و اعتبارات هزینه‌ای استان زنجان در سال ۱۳۸۷. زنجان: استانداری زنجان، معاونت برنامه‌ریزی.
۱۰. استانداری زنجان (۱۳۹۲). عملکرد اعتبارات هزینه‌ای سال ۱۳۹۰ استان زنجان. زنجان: استانداری زنجان، معاونت برنامه‌ریزی.
۱۱. استانداری زنجان (۱۳۹۳). گزارش نظارتی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان در سال ۱۳۹۲. زنجان: استانداری زنجان، دفتر برنامه‌ریزی و بودجه.
۱۲. افشاری، رضا (۱۳۸۸ الف). حسین منزوی (پدر غزل معاصر ایران). ارائه‌شده در سایت: معرفی هنرمندان استان زنجان. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۱. قابل دسترسی در آدرس: <http://artistznanjan.blogfa.com>
۱۳. افشاری، رضا (۱۳۸۸ ب). استاد هوشنگ جعفری (شاعر، نقاش). ارائه‌شده در سایت: معرفی هنرمندان استان زنجان. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۱. قابل دسترسی در آدرس: <http://artistznanjan.blogfa.com>
۱۴. افشاری، رضا (۱۳۸۸ پ). یعقوب تاور - نوازنده سنتور و قارمون و... ارائه‌شده در سایت: معرفی هنرمندان استان زنجان. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۱. قابل دسترسی در آدرس: <http://artistznanjan.blogfa.com>
۱۵. افشاری، رضا (۱۳۸۸ ت). سیامک ریحانی (نوازنده تار، سه‌تار، تنبور، شورانگیز - خوشنویس). ارائه‌شده در سایت: معرفی هنرمندان استان زنجان. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۱. قابل دسترسی در آدرس:

<http://artistznanjan.blogfa.com>

۱۶. اکبری، علی (۱۳۸۷). وضعیت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان زنجان طی سال‌های ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۸۶. ناظر طرح صمد علیپور. زنجان: استانداری، معاونت برنامه‌ریزی.
۱۷. اکبری، علی و دیگران (۱۳۸۷). عملکرد اعتبارات هزینه‌ای سال ۱۳۸۶ استان زنجان. ناظر طرح صمد علیپور. زنجان: استانداری زنجان، معاونت برنامه‌ریزی.
۱۸. اکبری، محمدعلی (۱۳۸۶). برنامه‌ریزی فرهنگی در ایران. تهران: مرکز تعالی اندیشه و فرهنگ ایران.
۱۹. امیدمقدم، حسین (۱۳۹۷). گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ استان زنجان. مجری طرح خداینده‌لو. تهران: سازمان برنامه و بودجه کشور، مرکز اسناد، مدارک و انتشارات.
۲۰. براین کوبین، جیمز؛ میتزبرگ، هنری و رابرت، جیمز (۱۳۷۶). مدیریت استراتژیک، ترجمه محمد صائبی. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
۲۱. بیات، رسول (۱۳۸۳). «نگاهی به زندگانی میرزا ابراهیم حکمی زنجانی». فصلنامه فرهنگ زنجان. پائیز و زمستان ۱۳۸۳.
۲۲. پرچکانی، پروانه (۱۳۸۳). چقدر ایران را می‌شناسیم؟ همه چیز درباره زنجان. تهران: اسلامی.
۲۳. ثبوتی، هوشنگ (۱۳۶۶). تاریخ زنجان. زنجان: انتشارات زنگان.
۲۴. ثبوتی، هوشنگ (۱۳۷۷). بناهای آرامگاهی استان زنجان. زنجان: انتشارات زنگان. جلد اول.
۲۵. جلیل‌خانی، بهرام... و دیگران [۱۳۹۰]. برنامه جامع سرمایه‌های انسانی استان زنجان به تفکیک دستگاه‌های اجرایی. زنجان: استانداری زنجان.
۲۶. جلیل‌خانی، بهرام... و دیگران [۱۳۹۱]. برنامه جامع سرمایه‌های انسانی استان زنجان. زنجان: استانداری زنجان.
۲۷. حاجیان سه‌پله، مرضیه... و دیگران [۱۳۹۸]. سالنامه آماری فرهنگ و هنر سال ۱۳۹۷. زیر نظر نظام بهرامی کمیل. تهران: مؤسسه فرهنگی هنری پویه مهر اشراق.
۲۸. حوزه هنری استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد حوزه هنری. زنجان: حوزه هنری (گزارش اخذ شده توسط محقق).
۲۹. حیدری، زیبا... و دیگران [۱۳۹۹]. سالنامه آماری استان زنجان سال ۱۳۹۷. ناظر طرح ایرج امینی. زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۳۰. خانه کتاب (۱۳۹۹). تاریخ بازیابی ۱۳۹۹/۰۴/۳۱. قابل بازیابی در آدرس: <http://www.ketab.ir>
۳۱. دفتر برنامه‌ریزی و بودجه استانداری زنجان (۱۳۸۸). مطالعات برنامه آمایش استان زنجان: (جلد اول - ویرایش نخست) بخش نخست تحلیل وضعیت و ساختار، فصل نخست: تحلیل وضعیت استان. با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط مطالعات آمایش استان. مشاور دانشگاه زنجان. ویراستار سیده معصومه حسینی. زنجان: معاونت برنامه‌ریزی استانداری زنجان.
۳۲. دفتر برنامه‌ریزی و بودجه استانداری زنجان (۱۳۹۰). مطالعات برنامه آمایش استان زنجان: (جلد پنجم - ویرایش نخست) بخش نخست تحلیل وضعیت و ساختار، فصل نخست: تحلیل وضعیت استان: تحلیل اقتصادی (تحلیل سازمان فضایی فعالیت‌ها/ جمع‌بندی وضعیت اقتصادی). با همکاری

- دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط مطالعات آمایش استان. مشاور دانشگاه زنجان. ویراستار سیده معصومه حسینی. زنجان: معاونت برنامه‌ریزی استانداری زنجان.
۳۳. رضوانفر، مرتضی و دیگران (۱۳۸۸). بازنگری مردمنگاری شهرستان زنجان. تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری. ۲ جلد.
۳۴. سازمان حج و زیارت استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد سازمان حج و زیارت. زنجان: سازمان حج و زیارت. (گزارش اخذشده توسط محقق).
۳۵. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان (۱۳۹۷). گزارش تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان زنجان (سال ۱۳۹۹ - ۱۳۹۵): امور تولیدی - بخش کشاورزی و منابع طبیعی (ویرایش اول). زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۳۶. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان (۱۳۹۸). گزارش وضعیت ساختمان‌های دستگاه‌های اجرایی استان زنجان (اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان زنجان). زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان. (گزارش اخذشده توسط محقق).
۳۷. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان با همکاری دستگاه‌های اجرایی استان (۱۳۹۷ الف). ۴ دهه تلاش: دستاوردهای چهار ساله نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در استان زنجان. زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۳۸. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان با همکاری دستگاه‌های اجرایی استان (۱۳۹۷ ب). دستاوردهای چهار ساله نظام مقدس جمهوری اسلامی در استان زنجان. زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۳۹. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان (۱۳۹۴). نتایج بازدید و تحلیل وضعیت پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای سال ۱۳۹۳ استان زنجان. زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۴۰. سترون، ماروین جی؛ دیویس، اون (۱۳۸۲). پنجاه روندی که به آینده شکل می‌دهند. مترجم مرجان توکلی و سیمین موحد. تهران: مؤسسه مطالعات راهبردی آینده. قابل دسترسی در آدرس: <http://www.strategic.blogfa.com/post/86>
۴۱. شرکت مهندسی مشاور شارمند (۱۳۷۷). طرح جامع ناحیه زنجان: بررسی اوضاع و احوال فرهنگی، اجتماعی و تاریخی استان زنجان. زنجان: سازمان مسکن و شهرسازی.
۴۲. شهرداری زنجان (۱۳۹۸). گزارش عملکرد شهرداری زنجان. زنجان: شهرداری (گزارش اخذ شده توسط محقق).
۴۳. صالحی امیری سیدرضا؛ سپهرنیا، رزیتا (۱۳۹۱). «برنامه‌ریزی استراتژیک فرهنگی». ارائه شده در سایت راسخون. تاریخ بازیابی ۱۳۹۹/۰۵/۱۲. قابل دسترسی در آدرس: <https://rasekhoon.net/article/show/1198687>
۴۴. عارف، رضا (۱۳۹۴ الف). حاج کریم زعفری. ارائه شده در سایت: زنگان شاعیرلری. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۱. قابل دسترسی در آدرس: <http://zanganshaeirleri.blogfa.com/post/26>
۴۵. عارف، رضا (۱۳۹۴ ب). عباس بابائی. ارائه شده در سایت: زنگان شاعیرلری. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۱. قابل دسترسی در آدرس: <http://zanganshaeirleri.blogfa.com/post/26>
۴۶. عباسی‌نیا، حسین (۱۳۹۴). فرهنگ و هنر در دارالخمسه. تهران: هزاره سوم.

۴۷. فتحی اصل محمد (۱۳۸۳). شناسایی جاذبه‌های تاریخی و طبیعی استان زنجان. ناظر حمید نباتچیان. ویراستار ابوالفضل اجلی. زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۴۸. کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان زنجان (۱۳۹۷). گزارش عملکرد کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در سال ۱۳۹۶. زنجان: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (گزارش اخذ شده توسط محقق).
۴۹. کلانتری، محسن و دیگران (۱۳۹۸). برنامه آمایش استان زنجان - سنتز. مشاور طرح دانشگاه زنجان. ناظر طرح احمد خداوردی و فاطمه صفی. زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۵۰. گلوک، ویلیام اف؛ چاچ، لارسن آر (۱۳۷۵). سیاست بازرگانی و مدیریت استراتژیک. ترجمه سهراب خلیلی شورینی. تهران: مؤسسه انتشاراتی یادواره کتاب.
۵۱. محمدلو، هاشم و دیگران (۱۳۹۸). بررسی و تحلیل سرمایه‌های انسانی دستگاه‌های اجرایی استان زنجان در سال ۱۳۹۷. زنجان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان زنجان.
۵۲. محمدی‌خواه، اصغر؛ ثبوتی، حسن؛ و سعادت، بهمن (۱۳۹۰). تاریخ آموزش و پرورش استان زنجان «پیشگامان و پیشروان تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران». زنجان: قلم مهر.
۵۳. محمدی‌مشفق، محمود؛ اکبری، علی (۱۳۹۰). عملکرد اعتبارات هزینه‌ای سال ۱۳۸۹ استان زنجان. زنجان: استانداری زنجان، معاونت برنامه‌ریزی.
۵۴. مرادی، محمد [محمد]... و دیگران [دیگران]. ۱۳۹۲. بررسی و تحلیل سرمایه‌های انسانی دستگاه‌های اجرایی استان زنجان. زنجان: استانداری زنجان.
۵۵. مرادی، محمد [محمد]... و دیگران [دیگران]. ۱۳۹۴. بررسی و تحلیل سرمایه‌های انسانی دستگاه‌های اجرایی استان زنجان. زنجان: استانداری زنجان.
۵۶. مرکز آمار ایران (۱۳۸۶). سرشماری عمومی نفوس مسکن (۱۳۸۵). تهران: مرکز آمار ایران.
۵۷. موسوی، اصغر (۱۳۹۱ الف). آیت‌الله العظمی سیدعزالدین حسینی زنجان. ارائه شده در سایت: معرفی هنرمندان استان زنجان. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۵. قابل دسترسی در آدرس: <http://cityznanjan.blogfa.com>
۵۸. موسوی، اصغر (۱۳۹۱ ب). آیت‌الله العظمی سیدعزالدین حسینی زنجان. ارائه شده در سایت: معرفی هنرمندان استان زنجان. تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۵. قابل دسترسی در آدرس: <http://cityznanjan.blogfa.com>
۵۹. مهندسین مشاور سبزاندیش پایش (۱۳۸۵). طرح جامع گردشگری استان زنجان. زنجان: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان زنجان.
۶۰. میرزایی، مهدی [مهدی]... و دیگران [دیگران]. ۱۳۹۶. بررسی و تحلیل سرمایه‌های انسانی دستگاه‌های اجرایی استان زنجان. تهران: سازمان برنامه و بودجه کشور.
۶۱. میرزایی، مهدی [مهدی]... و دیگران [دیگران]. ۱۳۹۷. بررسی و تحلیل سرمایه‌های انسانی دستگاه‌های اجرایی استان زنجان در سال ۱۳۹۶. تهران: سازمان برنامه و بودجه کشور.
۶۲. نوراللهی، علی (۱۳۹۴). مجموعه بازار بزرگ زنجان (زمینه‌ها و سیر تحولات فرهنگی، تاریخی - اجتماعی موثر بر شکل‌گیری آن). ویراستار سارا علی‌لو. زنجان: اتاق اصناف زنجان.
۶۳. وبسایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان زنجان (۱۳۹۸). «رویدادهای سالانه

- استان زنجان». تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۶. قابل دستیابی در آدرس: <https://zanjan.ichto.ir/>
۶۴. وبسایت انجمن خیریه حمایت از بیماران مبتلا به سرطان استان زنجان (۱۳۹۸). «درباره انجمن خیریه مهرانه». تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۶. قابل دستیابی در آدرس: <https://www.mehranehcharity.ir/>
۶۵. وبسایت جشنواره آتش استان زنجان (۱۳۹۸). «جشنواره ملی آتش ایرانی». تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۶. قابل دستیابی در آدرس: <https://zanjan.ichto.ir/>
۶۶. وبسایت جشنواره بین‌المللی غذای اکو (۱۳۹۸). «معرفی جشنواره بین‌المللی غذای اکو - جاده ابریشم». تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۶. قابل دستیابی در آدرس: <http://www.silkroadff.ir/>
۶۷. وبسایت مسجد حسینیۀ اعظم (۱۳۹۸). «معرفی حسینیۀ اعظم زنجان». تاریخ بازیابی ۱۳۹۸/۰۹/۱۶. قابل دستیابی در آدرس: <http://haz.ir/>
۶۸. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۹۹). فهرست انجمن‌های ادبی. تاریخ بازیابی ۱۳۹۹/۰۴/۳۱. قابل دستیابی در آدرس: <https://www.hlclubs.ir/>
۶۹. ویکی‌پدیا (۲۰۱۹). «داریوش کاردان». ارائه‌شده در سایت ویکی‌پدیا. تاریخ بازیابی ۲ سپتامبر ۲۰۱۹. قابل دستیابی در آدرس: <https://fa.wikipedia.org>
۷۰. هیوز، آون (۱۳۷۷). مدیریت دولتی نوین: نگرش راهبردی (استراتژیک). ترجمۀ سیدمهدی الوانی، سهراب خلیلی‌شورینی و غلامرضا معمارزاده. تهران: انتشارات مروارید.

ارزیابی اسناد و مدارک موجود در مجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات تابعه در استان‌ها و شهرستان‌ها نشان می‌دهد که اطلاعات و آمار دقیقی از وضعیت تولید، توزیع و مصرف حوزه فرهنگ و هنر وجود ندارد و اگر هم گزارشی وجود داشته باشد، کمتر بر واقعیات و نیازهای فرهنگی و هنری استان‌ها متکی است. این در حالی است که برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مطلوب، توصیف و تحلیل وضعیت فرهنگی و هنری استان‌ها ضروری است. بدین منظور، این مجموعه با هدف شناسایی وضعیت فرهنگی و هنری استان‌ها؛ شناسایی اقدامات و برنامه‌های انجام‌شده و در حال انجام فرهنگی و هنری؛ شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای حوزه فرهنگ و هنر؛ شناسایی خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری؛ و سرانجام، شناسایی ظرفیت‌های بومی حوزه فرهنگ و هنر استان‌های کشور انجام شده است.

